

Warunki życia ludności w województwie świętokrzyskim w latach 2017-2019

Living conditions of the population in Świętokrzyskie Voivodship in 2017-2019

Opracowanie merytoryczne

Content-related works

Urząd Statystyczny w Kielcach. Świętokrzyski Ośrodek Badań Regionalnych

Statistical Office in Kielce. Świętokrzyskie Centre for Regional Surveys

pod kierunkiem

supervised by

Agnieszka Piotrowska-Piątek

Zespół autorski

Editorial team

Anna Drecka, Mateusz Orzechowski, Olga Szymocha

Prace redakcyjne

Editorial work

Aneta Królik

Tłumaczenie

Translation

Mateusz Orzechowski

Skład i opracowanie graficzne

Typesetting and graphics

Aneta Łyżwa

ISSN 1644-3772

Publikacja dostępna na stronie

Publications available on website

<http://kielce.stat.gov.pl/>

Przy publikowaniu danych Urzędu Statystycznego prosimy o podanie źródła

When publishing Statistical Office data — please indicate the source

Przedmowa

Mam przyjemność przekazać Państwu publikację „Warunki życia ludności w województwie świętokrzyskim w latach 2017-2019”.

Wydawnictwo stanowi kompleksowe opracowanie analityczne na temat uwarunkowań demograficznych i sytuacji bytowej społeczności naszego województwa. Czynniki warunkujące poziom życia mieszkańców zgrupowane zostały w dziedziny tematyczne dotyczące problematyki: ludnościowej, warunków mieszkaniowych, dochodów i wydatków ludności, szeroko pojętej aktywności ekonomicznej, edukacji, kultury, ochrony zdrowia i pomocy społecznej, bezpieczeństwa publicznego oraz ochrony środowiska. Dodatkowo dane zaprezentowano w przekrojach terytorialnych co umożliwia śledzenie dynamiki zmian warunków życia ludności.

Zamieszczone w publikacji prezentacje graficzne w postaci wykresów, map i tablic ułatwiają analizę zjawisk i dokonywanie porównań.

Podstawowym źródłem danych wykorzystanych w publikacji są: badanie budżetów gospodarstw domowych, badanie aktywności ekonomicznej ludności, bilanse ludnościowe dla okresów międzypisowych oraz inne badania cykliczne prowadzone przez GUS.

Wyrażam nadzieję, że niniejsze opracowanie będzie stanowiło użyteczne źródło informacji dla wszystkich odbiorców zainteresowanych przedmiotową problematyką.

Dyrektor
Urzędu Statystycznego
w Kielcach

dr hab. Agnieszka Piotrowska-Piątek

Kielce, grudzień 2020 r.

Preface

I am pleased to present You the publication „Living conditions of the population in Świętokrzyskie Voivodship in 2017-2019”.

This publication is a complexed analytical elaboration concerning demographic determinants as well as living conditions of the society of our voivodship. Factors conditioning standard of living of the residents were grouped in the thematic issues concerning problems relating to: demography, dwelling conditions, income and expenditure of population, widely understood economic activity, education, culture, health care and social assistance, public safety and environmental protection. Additionally data were presented in territorial cross-sections which allows tracking the changes in living conditions of the population.

The graphical presentations in the form of charts, maps and tables featured in the publication help to analyse the phenomena and make comparisons.

The main sources of data used in publication are: survey of households budgets, labour force survey, population balances for periods between censuses as well as other cyclic surveys conducted by CSO.

I hope that this elaboration will be a useful source of information for all recipients interested in the subject issues.

Director
of the Statistical Office
in Kielce

Agnieszka Piotrowska-Plątek, Ph.D.

Kielce, December 2020

Spis treści

Contents

	Str. Page
Przedmowa	3
Preface	4
Objaśnienie znaków umownych	12
Symbols	12
Skróty	12
Abbreviations	12
Synteza	15
Executive summary	20
Potencjał demograficzny	25
Demographic potential	25
Stan i struktura ludności	25
State and structure of population	25
Ruch naturalny	39
Vital statistics	39
Migracje ludności	42
Migration of population	42
Rynek pracy	48
Labour market	48
Pracujący	48
Employed persons	48
Przeciętne zatrudnienie	53
Average paid employment	53
Bezrobocie rejestrowane	55
Registered unemployment	55
Aktywność ekonomiczna ludności	60
Economic activity of the population	60
Popyt na pracę	61
Demand for labour	61
Warunki pracy	64
Working conditions	64
Zamożność mieszkańców	71
Inhabitant's wealth	71
Wynagrodzenia. Świadczenia społeczne	71
Average wages and salaries. Benefits	71
Budżety gospodarstw domowych	76
Household budgets	76
Zagrożenie ubóstwem	81
Poverty rates	81
Ceny i sprzedaż dóbr konsumpcyjnych	83
Prices and sale of consumer goods	83

	Str. Page
Infrastruktura techniczna	85
Technical infrastructure.	85
Infrastruktura komunalna	85
Municipal infrastructure	85
Infrastruktura drogowa.	91
Public roads	91
Warunki mieszkaniowe	94
Housing conditions	94
Infrastruktura społeczna	100
Social infrastructure	100
Środowisko naturalne.	100
Natural environment	100
Bezpieczeństwo publiczne	107
Public safety	107
Ochrona zdrowia i pomoc społeczna	110
Health care and social welfare.	110
Orzecznictwo o niepełnosprawności	121
Disability certification	121
Edukacja i wychowanie.	124
Education	124
Kultura, turystyka i sport	126
Culture, tourism and sports	126
Aktywność gospodarcza.	136
Economic activity	136
Produkt krajowy brutto.	136
Gross domestic product	136
Podmioty gospodarki narodowej	136
Entities of the national economy.	136
Kondycja finansowa przedsiębiorstw	140
Financial condition of enterprises	140

Spis tablic

List of tables

	Str. Page
Tablica 1. Ludność	27
Table 1. Population	27
Tablica 2. Mediana wieku ludności według płci	32
Table 2. Median population age by sex.	32
Tablica 3. Ludność według ekonomicznych grup wieku	34
Table 3. Population by economic age groups.	34

	Str. Page
Tablica 4. Wskaźniki obciążenia demograficznego	38
Table 4. Demographic burden index	38
Tablica 5. Ruch naturalny	39
Table 5. Vital statistics.	39
Tablica 6. Płodność kobiet	40
Table 6. Fertility	40
Tablica 7. Współczynniki reprodukcji ludności	41
Table 7. Population reproduction rates	41
Tablica 8. Migracje wewnętrzne ludności na pobyt stały.	43
Table 8. Internal migration of population for permanent residence.	43
Tablica 9. Migracje wewnętrzne ludności na pobyt stały według kierunków	44
Table 9. Internal migration of population for permanent residence by directions.	44
Tablica 10. Migracje zagraniczne ludności na pobyt stały	45
Table 10. International migration of population for permanent residence.	45
Tablica 11. Migracje czasowe ludności	46
Table 11. Temporary migration of population.	46
Tablica 12. Pracujący w gospodarce narodowej	49
Table 12. Employed persons in the national economy	49
Tablica 13. Bezrobocie rejestrowane	56
Table 13. Registered unemployment	56
Tablica 14. Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 15 lat i więcej (przeciętne roczne)	60
Table 14. Economic activity of the population aged 15 and more (annual averages)	60
Tablica 15. Zbiorowość objęta badaniem oraz zatrudnieni w warunkach zagrożenia.	65
Table 15. The population covered by the survey and persons working in hazardous conditions	65
Tablica 16. Zatrudnieni w warunkach zagrożenia według grup i nasilenia zagrożeń	66
Table 16. Persons working in hazardous conditions by groups of threats and intensity of dangers.	66
Tablica 17. Wypadki przy pracy oraz osoby poszkodowane (poza gospodarstwami indywidualnymi w rolnictwie)	69
Table 17. Accidents at work and persons injured in accidents at work (excluding private farms in agriculture)	69
Tablica 18. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gospodarce narodowej	72
Table 18. Average monthly gross wages and salaries in national economy	72
Tablica 19. Przeciętna liczba emerytów i rencistów	75
Table 19. Average number of retirees and pensioners	75
Tablica 20. Przeciętne miesięczne świadczenia emerytalne i rentowe brutto.	75
Table 20. Average monthly gross retirement and other pension benefits.	75
Tablica 21. Świadczenie wychowawcze.	76
Table 21. Childrising benefit.	76
Tablica 22. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych	78
Table 22. Average monthly per capita available income of households	78
Tablica 23. Przeciętne miesięczne wydatki na 1 osobę w gospodarstwach domowych	79
Table 23. Average monthly per capita expenditures of households.	79

	Str. Page
Tablica 24. Gospodarstwa domowe wyposażone w niektóre przedmioty trwałego użytkowania.	80
Table 24. Households equipped with selected durable goods	80
Tablica 25. Wskaźniki zagrożenia ubóstwem w gospodarstwach domowych	82
Table 25. At-risk-of-poverty rates.	82
Tablica 26. Wskaźniki cen towarów i usług konsumpcyjnych	83
Table 26. Price indices of consumer goods and services	83
Tablica 27. Sieć rozdzielcza.	85
Table 27. Distribution network	85
Tablica 28. Cechy infrastruktury drogowej.	92
Table 28. Characteristics of road infrastructure.	92
Tablica 29. Zasoby mieszkaniowe	95
Table 29. Dwelling stocks	95
Tablica 30. Stopień wyposażenia mieszkań w instalacje techniczno-sanitarne.	97
Table 30. Dwellings fitted with municipal instalations rate	97
Tablica 31. Mieszkania oddane do użytkowania	98
Table 31. Dwellings completed	98
Tablica 32. Ścieki przemysłowe i komunalne oprowadzone do wód lub do ziemi	101
Table 32. Industrial and municipal wastewater discharged into waters or into the ground	101
Tablica 33. Ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczenia	102
Table 33. Industrial and municipal wastewater requiring treatment	102
Tablica 34. Bezpieczeństwo publiczne	107
Table 34. Public safety	107
Tablica 35. Pracownicy medyczni	110
Table 35. Medical personel.	110
Tablica 36. Ambulatoryjna opieka zdrowotna.	111
Table 36. Out-patient health care	111
Tablica 37. Lecznictwo uzdrowiskowe.	112
Table 37. Health resort treatment	112
Tablica 38. Instytucjonalna piecza zastępcza	114
Table 38. Institutional foster care.	114
Tablica 39. Placówki wsparcia dziennego	115
Table 39. Day-support centres	115
Tablica 40. Rodzinna piecza zastępcza	115
Table 40. Family Foster care	115
Tablica 41. Pomoc społeczna	116
Table 41. Social welfare	116
Tablica 42. Obiekty sportowe w 2018 r.	132
Table 42. Sports facilities in 2018	132

Spis wykresów

List of charts

	Str. Page
Wykres 1. Średnioroczna stopa przyrostu/ ubytku ludności w latach 2018-2019.	28
Chart 1. Annual average growth/ loss rate of population in 2018-2019.	28
Wykres 2. Piramida wieku ludności w latach 2010, 2017 i 2019	31
Chart 2. Age pyramid of population in 2010, 2017 and 2019.	31
Wykres 3. Odchylenia względne mediany wieku ludności od przeciętnej w województwie w 2019 r.	33
Chart 3. Relative deviations of the median age of population from the average in voivodship in 2019.	33
Wykres 4. Średnioroczna stopa przyrostu/ ubytku ludności według ekonomicznych grup wieku w latach 2018-2019	35
Chart 4. Annual average growth/ loss rate by economic age groups of population in 2018-2019	35
Wykres 5. Zróżnicowanie powiatów pod względem udziału osób w wieku przedprodukcyjnym oraz osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności w 2019 r..	37
Chart 5. Diversity of powiats in terms of the share of pre-working age and post-working age persons in total population in 2019.	37
Wykres 6. Pracujący w gospodarce narodowej według płci i sekcji PKD w 2019 r.	50
Chart 6. Employed persons in the national economy by sex and NACE rev. sections in 2019	50
Wykres 7. Bezrobotni zarejestrowani oraz stopa bezrobocia rejestrowanego	57
Chart 7. Registered unemployed persons and registered unemployment rate.	57
Wykres 8. Wzrost przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w gospodarce narodowej w 2019 r..	72
Chart 8. Increase in average monthly gross wages and salaries in national economy in 2019	72
Wykres 9. Budżety gospodarstw domowych	77
Chart 9. Households budgets	77
Wykres 10. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych	78
Chart 10. Average monthly per capita available income of households	78
Wykres 11. Subiektywna ocena sytuacji materialnej gospodarstw domowych	81
Chart 11. Subjective evaluation of material situation of household	81
Wykres 12. Sieć rozdzielcza na 100 km ² w 2019 r.	86
Chart 12. Distribution network per 100 km ² in 2019.	86
Wykres 13. Odsetek ludności korzystającej z instalacji	87
Chart 13. Population percentage connected to the installation	87
Wykres 14. Drogi publiczne o twardej nawierzchni	91
Chart 14. Hard surface public roads	91
Wykres 15. Drogi powiatowe i gminne o nawierzchni twardej na 100 km ²	93
Chart 15. District and communal roads on hard surface per 100 km ²	93
Wykres 16. Odpady zebrane selektywnie w gospodarstwach domowych w relacji do ogółu odpadów w 2019 r..	105
Chart 16. Waste collected separately in households in relation to total waste in 2019	105
Wykres 17. Liczba ludności na 1 aptekę i punkt apteczny	113
Chart 17. Population per pharmacy and pharmaceutical outlet	113

	Str. Page
Wykres 18. Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej w 2019 r.	119
Chart 18. Households benefiting from social assistance at domicile in 2019	119
Wykres 19. Wnioski o orzeczenie stopnia niepełnosprawności złożone przez osoby w wieku 16 lat i więcej według celu w 2019 r.	122
Chart 19. Applications for certificates of disability degree submitted by persons aged 16 and more in 2019	122
Wykres 20. Przyczyny wydawanych orzeczeń o niepełnosprawności osobom w wieku 16 lat i więcej według płci w 2019 r.	124
Chart 20. Causes of disability certificates issued for persons aged 16 and more by sex in 2019	124
Wykres 21. Ubytek liczby studentów w latach 2017-2019.	126
Chart 21. Decrease in number of students in the years 2017-2019	126
Wykres 22. Widzowie i uczestnicy imprez kulturalnych w 2019 r.	128
Chart 22. Audience and participants of cultural events in 2019.	128
Wykres 23. Liczba miejsc noclegowych w 2019 r.	131
Chart 23. Number of beds in 2019.	131
Wykres 24. Struktura ćwiczących w klubach sportowych w 2018 r.	135
Chart 24. Structure of persons practicing sports in sports clubs in 2018	135
Wykres 25. Podmioty gospodarki narodowej według wybranych form prawnych w 2019 r.	138
Chart 25. Entities of the national economy by selected legal forms in 2019.	138

Spis map

List of maps

	Str. Page
Mapa 1. Województwo świętokrzyskie	14
Map 1. Świętokrzyskie voivodship	14
Mapa 2. Średnioroczna stopa przyrostu/ ubytku ludności w latach 2018-2019.	29
Map 2. Annual average growth/ loss rate of population in 2018-2019	29
Mapa 3. Pracujący w 2019 r.	51
Map 3. Employed persons in 2019	51
Mapa 4. Stopa bezrobocia rejestrowanego w 2019 r.	58
Map 4. Registered unemployment rate in 2019.	58
Mapa 5. Zatrudnieni w warunkach zagrożenia w 2019 r.	67
Map 5. Persons working in hazardous conditions in 2019	67
Mapa 6. Poszkodowani w wypadkach przy pracy w 2019 r.	69
Map 6. Persons injured in accidents at work in 2019.	69
Mapa 7. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w 2019 r..	74
Map 7. Average monthly gross wages and salaries in 2019	74
Mapa 8. Zasoby mieszkaniowe na 1000 ludności w 2019 r.	96
Map 8. Dwelling stocks per 1000 population in 2019	96

	Str. Page
Mapa 9. Mieszkania oddane do użytkowania w 2019 r.	99
Map 9. Dwellings completed in 2019	99
Mapa 10. Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza na 1 km ² w 2019 r.	103
Map 10. Emission of air pollutants from plants of significant nuisance to air quality per km ² in 2019.	103
Mapa 11. Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona w 2019 r.	106
Map 11. Area of special nature value under legal protection in 2019	106
Mapa 12. Przestępstwa stwierdzone przez Policję.	109
Map 12. Crimes ascertained by the Police	109
Mapa 13. Liczba ćwiczących w klubach sportowych w 2018 r.	134
Map 13. Number of persons practicing sports in sports clubs in 2018	134
Mapa 14. Podmioty gospodarki narodowej w 2019 r.	139
Map 14. Entities of the national economy in 2019	139
Mapa 15. Wyniki finansowe przedsiębiorstw a w 2019 r.	141
Map 15. Financial results of the enterprises a in 2019	141

Objaśnienie znaków umownych

Symbols

Symbol Symbol	Opis Description
Kreska (-)	oznacza, że zjawisko nie wystąpiło magnitude zero
Zero: (0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5 magnitude not zero, but less than 0.5 of a unit
(0,0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05 magnitude not zero, but less than 0.05 of a unit
Kropka (.)	oznacza: brak informacji, konieczność zachowania tajemnicy statystycznej lub że wypełnienie pozycji jest niemożliwe albo niecelowe data not available, classified data (statistical confidentiality) or providing data impossible or purposeless
Znak Δ	oznacza, że nazwy zostały skrócone w stosunku do obowiązującej klasyfikacji categories of applied classification presented in an abbreviated form
„W tym” “Of which”	oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy indicates that not all elements of the sum are given

Skróty

Abbreviations

Skrót Abbreviations	Znaczenie Meaning
tys.	tysiąc thousand
mln	million million
zł PLN	złoty zloty
wol. vol.	wolumin volume
km	kilometr kilometre
m ²	metr kwadratowy square metre
km ²	kilometr kwadratowy square kilometre
m ³	metr sześcienny cubic metre
dam ³	dekametr sześcienny cubic decametre
hm ³	metr sześcienny cubic metre
kWh	kilowatogodzina kilowatt-hour
TJ	teradžul terajoule

Skrót (dok.) Abbreviations (cont.)	Znaczenie (dok.) Meaning (cont.)
t	tona tonne
r.	rok year
cd. cont.	ciąg dalszy continued
dok. cont.	dokończenie continued
Dz. U.	Dziennik Ustaw Journal of Laws
BAEL LFS	Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności Labour Force Survey

SEKCJE POLSKIEJ KLASYFIKACJI DZIAŁALNOŚCI – PKD 2007

SECTION OF THE STATISTICAL CLASSIFICATION OF ECONOMIC ACTIVITIES IN THE EUROPEAN COMMUNITY – NACE Rev. 2

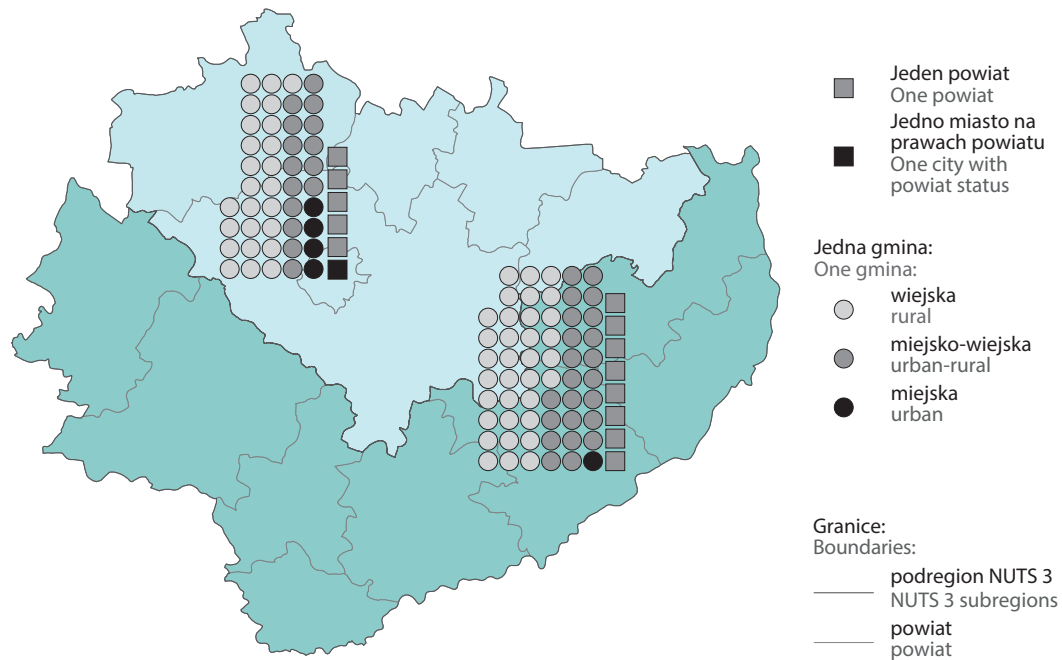
Skrót Abbreviation	Pełna nazwa Full name
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami, rekultywacja	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją
Handel; naprawa pojazdów samochodowych Trade; repair of motor vehicles	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle Wholesale and retail trade; repair of motor vehicles and motorcycles
Zakwaterowanie i gastronomia Accommodation and catering	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi Accommodation and food service activities
Obsługa rynku nieruchomości	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości
Administrowanie i działalność wspierająca	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca

Mapa 1. Województwo świętokrzyskie
Map 1. Świętokrzyskie voivodship

Podział administracyjny
Stan w dniu 31 grudnia 2019 r.
Administrative division
As of 31st December 2019

Podział według nomenklatury jednostek terytorialnych do celów statystycznych (NUTS)
Stan w dniu 31 grudnia 2019 r.
Division by nomenclature of territorial units for statistical purpose (NUTS)
As of 31st December 2019

Synteza

Warunki życia mają kluczowe znaczenie w ocenie atrakcyjności zarówno osadniczej, jak i produkcyjnej oraz inwestycyjnej każdego województwa. Punkt wyjścia analizy stanowi kondycja demograficzna, określająca potencjał regionu. W dalszej części publikacji ocenie poddano sytuację na rynku pracy, determinującą stan zabezpieczenia egzystencjalnego i poziom zamożności ludności. Równie istotne są: stan środowiska naturalnego, wyposażenie w infrastrukturę techniczną i społeczną oraz potencjał gospodarczy województwa.

1. Województwo świętokrzyskie od lat nie ma zagwarantowanej prostej zastępowalności pokoleń, jak również nie posiada perspektyw stabilnego rozwoju demograficznego. Utrzymujący się w latach 2017-2019 ujemny przyrost naturalny w połączeniu z ubytkami migracyjnymi spowodował spadek liczby ludności województwa, niezależnie od płci, w sumie o 1,1% (o 13,8 tys. osób) do 1234,0 tys. osób. Odnotowane zmiany ilościowe i strukturalne świadczą o niekorzystnych przeobrażeniach demograficznych populacji. W analizowanym okresie indeks starości demograficznej zwiększył się ze 134 do 143. Ponadto, odnotowano wzrost ogólnego współczynnika obciążenia demograficznego (z 64 do 67), za co odpowiada przede wszystkim wzrost obciążenia osób w wieku produkcyjnym osobami w wieku poprodukcyjnym (z 37 do 40). Prognozuje się, że w 2050 r. na 100 osób w wieku produkcyjnym będzie przypadało 111 osób w wieku nieprodukcyjnym, w tym 84 w wieku poprodukcyjnym.
2. W latach 2017-2019 odnotowano poprawę szeregu mierników rynku pracy. Pomimo tego na tle kraju sytuacja mieszkańców województwa świętokrzyskiego pozostała trudna. Na przestrzeni omawianego okresu nadal relatywnie duży odsetek cywilnej ludności aktywnej zawodowo pozostawał bez pracy. W latach 2017-2019 w województwie świętokrzyskim liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy zmniejszyła się o 4,5 tys. do 42,0 tys. Niemniej jednak z roku na rok coraz mniej korzystnie kształtował się bilans bezrobotnych, tj. przewaga liczby osób rejestrujących się nad wykreślanymi z ewidencji urzędów pracy, która zmniejszyła się z 10,6 tys. w 2017 r. do 2,1 tys. w 2019 r. Stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie świętokrzyskim pomimo spadku (o 0,8 p.proc. do 8,0%) pozostała jedną z najwyższych w kraju. Terytorialnie różnicowanie stopy bezrobocia rejestrowanego w województwie świętokrzyskim nie uległo zasadniczej zmianie. W końcu grudnia 2019 r. najniższą stopę bezrobocia odnotowano w powiatach: buskim (3,7%) i pińczowskim (6,3%) oraz w mieście na prawach powiatu Kielce (4,9%), zaś najwyższą - w powiatach: skarżyskim (14,6%), opatowskim (13,6%) oraz koneckim (11,1%).
3. Dla oceny warunków życia szczególne znaczenie ma potencjał podmiotów gospodarki narodowej do tworzenia miejsc pracy. Zgodnie z wynikami kwartalnego badania popytu na pracę, na koniec IV kwartału 2019 r. liczba miejsc pracy (zagospodarowanych i wolnych) w województwie świętokrzyskim wyniosła 301,5 tys. wobec 308,9 tys. przed rokiem i 293,9 tys. w 2017 r. Co roku oferta przewyższała popyt. Na koniec IV kwartału 2019 r. wśród wszystkich miejsc pracy 0,67% pozostawało nieobsadzonych, wobec 0,58% przed rokiem i 1,02% przed dwoma laty. Na koniec IV kw. 2019 r. najłatwiej było o pracę w podmiotach zajmujących się: budownictwem, informacją i komunikacją oraz przetwórstwem przemysłowym. Liczba nowoutworzonych etatów w ciągu całego roku podlegała wahaniom – od 15,2 tys. w 2017 r. przez 18,5 tys. w 2018 r. do 14,0 tys. w 2019 r., przy czym średnio ponad 80% nowych etatów wykreował sektor prywatny. Najwięcej nowych miejsc pracy utworzyły podmioty małe i średnie – po ponad 40%, a najmniej duże (w 2019 r. niewiele ponad 16%). Nowe miejsca pracy powstawały głównie w trzech sekcjach, tj.: w budownictwie, przetwórstwie przemysłowym oraz handlu; naprawie pojazdów samochodowych.
4. Warunki pracy mają istotny wpływ na jakość warunków życia ludności. Na przestrzeni lat 2017- 2019 liczba zatrudnionych w warunkach zagrożenia zmniejszyła się z 12,9 tys. do 11,1 tys. osób. We wszystkich grupach zagrożeń odnotowano spadek wskaźników określających ile osób zatrudnionych w warunkach zagrożenia przypada na 1000 zatrudnionych w zakładach objętych badaniem warunków pracy. Ponadto, zmniejszyła się również liczba tzw. osobozagrożeń – z 14,8 tys. do 12,7 tys. Negatywnym zjawiskiem w latach 2017-2019 było to, że zmniejszyła się przewaga likwidacji lub ograniczenia czynników szkodliwych nad nowo powstałymi lub nowo ujawnionymi. Przestrzenne rozmieszczenie zagrożeń na stanowiskach pracy oraz stopień natężenia zagrożeń czynnikami szkodliwymi dla zdrowia wiąże

się z infrastrukturą i stopniem koncentracji zakładów pracy o określonych rodzajach działalności. Co za tym idzie niezmiennie ponad 80% zatrudnionych w warunkach zagrożenia skupia podregion kielecki, przy czym najwięcej grupują miasto na prawach powiatu Kielce oraz powiaty: ostrowiecki, skarżyski i starachowicki.

5. Czynnikiem oddziałującym negatywnie na jakość warunków pracy są wypadki przy pracy. W latach 2017-2019 w województwie świętokrzyskim zarówno liczba wypadków przy pracy i wypadków traktowanych na równi z wypadkami przy pracy, jak również liczba poszkodowanych w wypadkach przy pracy (poza gospodarstwami indywidualnymi w rolnictwie) podlegały wahaniom. Po wyraźnym ograniczeniu w 2018 r., w 2019 r. odnotowano ponowny wzrost niepożądanych zjawisk w tym obszarze. Pozytywnym jest natomiast fakt, że poziom z 2017 r. nie został przekroczony. Co istotne, na tle kraju województwo świętokrzyskie ma umiarkowany wskaźnik wypadkowości określający, ile osób poszkodowanych przypadało na 1000 pracujących (w 2017 r. województwo świętokrzyskie uplasowało się na miejscu 5., w 2018 r. na 6., a w 2019 r. na 7. po województwach: mazowieckim, małopolskim, podkarpackim, łódzkim, lubelskim i pomorskim).
6. Poprawiły się warunki płacowe w podmiotach gospodarki narodowej, przy czym dystans przeciętnego wynagrodzenia brutto do średniej krajowej pozostał na poziomie powyżej 13%. Płaca w województwie, w wysokości 4259,60 zł, była jedną z niższych w kraju, lokując nas na 14. miejscu. Przeciętne wynagrodzenie zwiększyło się w trzyleciu o 14,8%, przy czym skala jego realnego wzrostu (po uwzględnieniu inflacji) była prawie dwukrotnie mniejsza – o 7,5% (wobec 7,9% w kraju). Płace zwiększyły się we wszystkich powiatach, a jednocześnie pogłębiła się dysproporcja między najniższą a najwyższą z nich – od 15,5% poniżej średniej w województwie (w powiecie buskim) do 8,7% powyżej (w m. Kielce).
7. Na przestrzeni okresu 2017-2019 wzrosła zarówno kwota ogólna środków, z których uruchamiane były świadczenia emerytalno-rentowe, jak i liczebność świadczeniobiorców ZUS (w KRUS ich liczba zmalała). Kwoty wypłacone w województwie świętokrzyskim należały do najniższych w kraju. W 2019 r. świadczenie z ZUS (2034,25 zł) lokowało nas na 15. miejscu w kraju, natomiast z KRUS (1277,22 zł) – na 12. Wzrost wartości nominalnych przeciętnych świadczeń z ZUS wyniósł 9,0% (realnie – 2,1%), natomiast z KRUS – 8,3% (realnie – 1,4%).
8. Wzrosły dochody gospodarstw domowych. W latach 2017-2019 rosły szybciej niż poziom wydatków i gospodarstwa dysponowały nadwyżką do bieżącego wykorzystania lub oszczędności. Wzrost przeciętnego dochodu rozporządzalnego do 1626,46 zł/ 1 osobę (o 13,5%) był jednak wolniejszy niż w kraju, zwiększając dysproporcję do 10,6% poniżej średniej i lokując województwo na 13. miejscu. Największymi dochodami na 1 osobę rozporządzały gospodarstwa utrzymujące się z pracy najemnej (763,65 zł) oraz ze świadczeń społecznych (655,46 zł), a najmniejszym - z gospodarstwa indywidualnego w rolnictwie (79,61 zł).
9. W porównaniu z sytuacją sprzed dwóch lat, rok 2019 przyniósł kolejne pogorszenie warunków materialnych ubogich gospodarstw domowych w województwie świętokrzyskim. Znalazło to odzwierciedlenie we wzroście od 2018 r. zasięgu ubóstwa ekonomicznego, w tym najbardziej dotkliwego, ubóstwa skrajnego. Stąd świętokrzyskie pozostaje w grupie województw o najwyższym stopniu zagrożenia. W 2019 r. 19,2% osób żyło poniżej relatywnej granicy ubóstwa wyznaczonej jako 50% średnich wydatków (ekwiwalentnych) ogółu gospodarstw, a 13,4% osób - w rodzinach, w których poziom wydatków był niższy od „ustawowej” granicy ubóstwa, tj. kwoty, która zgodnie z obowiązującą ustawą o pomocy społecznej uprawnia do ubiegania się o przyznanie świadczenia pieniężnego z systemu pomocy społecznej. Poniżej granicy ubóstwa skrajnego, określanego na podstawie minimum egzystencji, pozostawało 6,2% osób. Poziom dwu pierwszych wskaźników sytuował województwo na 4. miejscu w kraju, a ubóstwa skrajnego – na 5.
10. W badanym okresie na terenie województwa systematycznie rozwijała się infrastruktura komunalna. Sieć wodociągowa wydłużyła się o 1,6%, natomiast kanalizacyjna - o 5,0%. Pomimo stałej rozbudowy sieci kanalizacyjnej (rozdzielczej i kolektorów), pozostawała ona ponad dwukrotnie krótsza od sieci wodociągowej. Najmniej rozwinięta w województwie była sieć gazowa, którą eksploatowano i rozbudowano głównie w miastach (o 10,0%). Zwiększył się odsetek korzystających z sieci rozdzielczej: wodociągowej (do 91,5% ogółu mieszkańców), kanalizacyjnej (do 59,4%) oraz gazowej (do 37,7%).

Zużycie wody na 1 mieszkańca w województwie w porównaniu z 2017 r. wzrosło, jednak nadal było niższe niż w kraju (27,6 m³, wobec 33,7 m³). Zużycie gazu w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca wzrosło o 8,5% (do 788 kWh).

11. Zasoby mieszkaniowe zwiększyły się o 1,5% i na koniec 2019 r. wynosiły blisko 450,8 tys. mieszkań. Przeważały mieszkania zlokalizowane w miastach (51,7%), ale w mniejszym stopniu niż w kraju (67,6%). Stopniowo poprawiał się komfort życia mieszkańców. Przybywało nie tylko mieszkań, ale korzystniej również kształtowały się mierniki ich zaludnienia. Zmniejszyła się przeciętna liczba osób w 1 mieszkaniu oraz liczba osób na 1 izbę, przy jednoczesnym wzroście przeciętnej powierzchni użytkowej oraz powierzchni użytkowej przypadającej na 1 osobę. Przeciętne mieszkanie zajmowało powierzchnię 75,1 m², a na 1 mieszkańca przypadało 27,4 m², przy czym warunki mieszkaniowe rodzin na obszarach wiejskich pozostawały lepsze. Zasoby mieszkaniowe w województwie na 1000 ludności wyniosły na koniec 2019 r. 365 mieszkań (w kraju – 386). Na poziomie lokalnym powyżej średniej w województwie znalazło się 7 powiatów, w tym z najwyższymi zasobami m. Kielce (444 na 1000 ludności) i powiat skarżyski (414 na 1000 ludności). Wśród powiatów o wskaźniku poniżej średniej w najtrudniejszej sytuacji znalazł się kielecki z zasobami 294 mieszkania na 1000 mieszkańców.
12. W województwie świętokrzyskim w 2019 r. przekazano do użytkowania 3,9 tys. mieszkań, tj. o 23,4% więcej niż w 2017 r., przy czym w każdym kolejnym roku liczba mieszkań rosła. Mieszkania oddane w województwie w 2019 r. stanowiły 1,9% ogółu w kraju. Struktura mieszkań według form budownictwa podlegała zmianom. Zmniejszyła się przewaga budownictwa indywidualnego – inwestorzy przekazali 57,8% ogółu mieszkań, tj. o 22,1 p.proc. mniej niż przed dwoma laty. Zwiększył się natomiast wyraźnie udział budownictwa przeznaczonego na sprzedaż lub wynajem – o 18,3 p.proc., do 37,0%. W przekroju terytorialnym najwięcej mieszkań przekazano do użytkowania w m. Kielce oraz otaczającym stolicę województwa powiecie kieleckim. Wyższe efekty mieszkaniowe niż dwa lata wcześniej, odnotowano w 7 powiatach. Najwięcej przybyło w m. Kielce (o 133,8%) oraz powiecie skarżyskim (o 70,1%). Wyraźnie mniej zrealizowało budownictwo w powiatach jędrzejowskim (o 47,9%) i koneckim (o 39,2%).
13. Świętokrzyskie należy do województw o wysokich walorach przyrodniczych. Świadczy o tym udział powierzchni o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronionej w powierzchni ogółem. Pozostawał on zdecydowanie najwyższy w Polsce i na koniec 2019 r. wyniósł 64,9%. W analizowanym okresie odnotowano szereg działań sprzyjających ochronie środowiska naturalnego. W 2019 r. nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska w województwie świętokrzyskim ponad trzykrotnie przekraczały poziom sprzed dwóch lat. Znaczny wzrost wystąpił również pod względem nakładów na gospodarkę wodną, które zwiększyły się o 68,0%. Wyraźny postęp dokonany został w obszarze ochrony wód. W latach 2017-2019 ilość ścieków odprowadzanych do wód lub do ziemi zmalała o 3,1%. Równocześnie znacznie zwiększył się udział ścieków oczyszczanych w całkowitej ilości ścieków wymagających oczyszczenia, który w 2019 r. był o 8,3 p.proc. większy niż przed dwoma laty i wyniósł 89,1%. Wzrósł, choć nadal pozostawał stosunkowo niski na tle kraju, odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków (o 1,0 p.proc. do 65,0%). Odnotowano znaczny spadek emisji zanieczyszczeń gazowych (bez dwutlenku węgla) – o 12,0%. Do czynników pozytywnie wpływających na eliminację szkodliwych skutków działalności człowieka należał także rosnący udział odpadów zebranych selektywnie w gospodarstwach domowych (z 29,4% ogółu odpadów do 32,8%). Jednym z nielicznych negatywnych procesów zachodzących w analizowanym okresie w sferze ochrony środowiska był wzrost emisji pyłów (o 1,5%).
14. Stan bezpieczeństwa publicznego w 2019 r. kształtował się na poziomie zbliżonym do notowanego dwa lata wcześniej. Nieznacznie zwiększyła się liczba przestępstw stwierdzonych przez Policję (o 1,2%). Wzrósł natomiast wskaźnik ich wykrywalności (z 79,9% do 80,2%).
15. Kierunki zmian poszczególnych elementów składających się na potencjał ochrony zdrowia województwa świętokrzyskiego charakteryzowały się zróżnicowaniem. W obszarze kadry medycznej nieznacznie zmniejszyła się liczba lekarzy, lekarzy dentyków oraz farmaceutów. Przybywało natomiast pielęgniarek i położnych. Szczególnie duży wzrost liczebności wystąpił w przypadku diagnostów laboratoryjnych oraz fizjoterapeutów. Więcej niż przed dwoma laty funkcjonowało przychodni, a mniej praktyk lekarskich. W ramach stacjonarnej opieki zdrowotnej usługi świadczyły 24 szpitale

ogólne (o 1 mniej niż w 2017 r.). Mniejsza liczba tych placówek przełożyła się na ograniczenie liczby znajdujących się w nich łóżek. W przeliczeniu na 1000 mieszkańców zmniejszyła się ona z 49,1 w 2017 r. do 43,3 w 2019 r. Równocześnie znacznie zwiększył się stopień wykorzystania łóżek w szpitalach ogólnych (z 67,5% do 74,8%). O postępującym rozwoju lecznictwa uzdrowiskowego świadczy coraz większa liczba osób korzystających ze szpitali i sanatoriów uzdrowiskowych, a także przychodni uzdrowiskowych i stacjonarnych zakładów rehabilitacji leczniczej.

16. Zmniejszył się zasięg środowiskowej pomocy społecznej. O ile w 2017 r. odsetek osób korzystających z tej formy pomocy wyniósł 7,6%, to w 2019 r. obniżył się do 6,3%. Pomimo spadku pozostał znacznie wyższy niż średnio w kraju, gdzie wyniósł 4,6%. Pozytywnym zjawiskiem był natomiast wyraźny spadek liczby osób trwale korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej, która w 2019 r. była o 56,6% mniejsza niż dwa lata wcześniej. Na przestrzeni omawianego okresu zmniejszyła się grupa rodzin pobierających zasiłek na dzieci. Znacznemu poszerzeniu uległa natomiast liczba beneficjentów programu Rodzina 500 plus oraz rodzin posiadających Kartę Dużej Rodziny.
17. Do działających na terenie województwa świętokrzyskiego zespołów do spraw orzekania o niepełnosprawności, w 2019 r. wpłynęło łącznie 42,2 tys. wniosków o wydanie orzeczenia, wobec 38,2 tys. przed dwoma laty. Wzrost dotyczył jedynie wniosków składanych przez osoby w wieku 16 lat i więcej, podczas gdy w grupie osób młodszych odnotowano spadek. W kolejnych latach zwiększała się liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności. W 2019 r. było ich 40,4 tys., tj. o 4,2 tys. więcej niż dwa lata wcześniej. Podobnie jak w przypadku wniosków, wzrost liczby wydanych orzeczeń wystąpił w grupie osób 16-letnich i starszych, podczas gdy liczba orzeczeń wydanych osobom poniżej 16 roku życia uległa ograniczeniu. W grupie osób w wieku poniżej 16 roku życia główną przyczyną niepełnosprawności były choroby układu oddechowego i krążenia, natomiast w przypadku osób 16-letnich i starszych najczęściej stwierdzano upośledzenie narządów ruchu.
18. Lata 2017-2019 to okres postępujących zmian w systemie nauczania. Stopniowej likwidacji uległy gimnazja, a efektem wydłużenia okresu nauki w szkołach podstawowych oraz ponadgimnazjalnych był wzrost liczby uczniów w szkołach tych szczebli nauczania. Znacznie zmniejszyła się liczba osób kształcących się w szkołach policealnych. Przybyło natomiast dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego.
19. Znacznemu spadkowi uległa liczba studentów. W roku akademickim 2019/20 wyniosła 22,3 tys., wobec 26,4 tys. przed dwoma laty. Do spadku liczby studentów w większym stopniu przyczyniły się studia niestacjonarne, na których w 2019 r. uczyło się o 20,9% mniej osób niż dwa lata wcześniej. Na studiach stacjonarnych spadek w tym okresie wyniósł 12,1%.
20. W latach 2017-2019 notowany był rozwój bazy obiektów kultury. Zwiększyła się liczba muzeów i kin. Przybyło obiektów dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych. W teatrach przybyło miejsc na widowni, a kina zwiększyły liczbę wyświetlanych seansów filmowych. Pomimo tych korzystnych zmian, zmniejszeniu uległo zainteresowanie ze strony widzów. Mniej osób niż dwa lata wcześniej odwiedziło teatry oraz muzea. Spadła również liczba uczestników imprez masowych. Utrzymał się widoczny w latach poprzednich spadek zainteresowania ofertą galerii i bibliotek. W ramach działalności centrów, domów i ośrodków kultury zmalała liczba uczestników imprez oraz kursów, coraz mniej było członków grup artystycznych, a zwiększała się jedynie zainteresowanie działalnością kół/klubów/sekcji. Odnotowano wzrost liczby widzów kin stałych.
21. Rozszerzeniu uległa baza noclegowa turystyki. Liczba obiektów w ciągu dwóch lat zwiększyła się o 3 i w 2019 r. osiągnęła 251. Wzrost ten przełożył się na większą niż w 2017 r. liczbę miejsc noclegowych (o 10,9%). Rozmieszczenie bazy noclegowej charakteryzowała stosunkowo duża nierównomierność, przy czym dysproporcje między powiatami w omawianym okresie uległy pogłębieniu. Miejsca noclegowe skoncentrowane były przede wszystkim w powiatach: kieleckim, buskim i m. Kielce. Te trzy powiaty skupiały 64% ogółu miejsc noclegowych w województwie świętokrzyskim. Rozwojowi bazy noclegowej towarzyszył wzrost liczby turystów. W 2019 r. z noclegów w województwie świętokrzyskim skorzystało 656,6 tys. osób, tj. o 13,1% więcej niż dwa lata wcześniej.
22. W latach 2016-2018 notowano spadek zainteresowania ze strony mieszkańców województwa uprawianiem kultury fizycznej w ramach zorganizowanej działalności. Liczba ćwiczących w klubach sportowych zmniejszyła się o 10,4%. W rezultacie w przeliczeniu na 1000 mieszkańców pozostała

w województwie na relatywnie niskim poziomie. Stanowiła 67,2% średniej krajowej i lokowała świętokrzyskie na ostatnim miejscu w Polsce.

23. Wartość wytworzonego w województwie świętokrzyskim w 2018 r. produktu krajowego brutto stanowiła 2,3% wielkości krajowej. W stosunku do roku poprzedniego odnotowano jej wzrost w ujęciu realnym o 5,9%. PKB na 1 mieszkańca wyniósł w województwie 39926 zł i stanowił 72,3% średniej krajowej. Podobnie jak w 2017 r., plasowało to świętokrzyskie na 12. pozycji w Polsce.
24. Liczba podmiotów gospodarki narodowej na koniec 2019 r. wyniosła 116,5 tys. i była o 3,7% wyższa niż dwa lata wcześniej. W przeliczeniu na 10 tys. ludności ukształtowała się na poziomie 944 i była wyraźnie niższa od przeciętnej wartości w Polsce (1175). Największa grupa podmiotów to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Na koniec 2019 r. podmioty zaliczane do tej formy prawnej stanowiły 76,5% ogółu jednostek zarejestrowanych w województwie (o 1,0 p.proc. więcej niż dwa lata wcześniej). W przekroju sekcji we wszystkich powiatach w dalszym ciągu dominował handel; naprawa pojazdów samochodowych, jednak jego udział uległ zmniejszeniu. Na koniec 2019 r. firmy specjalizujące się w takiej działalności stanowiły 26,9% ogółu (o 2,0 p.proc. mniej niż dwa lata wcześniej). Stosunkowo duży udział przypadł również m.in. na budownictwo, przetwórstwo przemysłowe oraz działalność profesjonalną, naukową i techniczną.
25. Na przestrzeni analizowanego okresu odnotowano pogorszenie wyników finansowych. W 2019 r. przedsiębiorstwa mające siedzibę na terenie województwa świętokrzyskiego wygenerowały wynik finansowy netto w kwocie 2027,7 mln zł, tj. o 25,6% niższy niż w 2017 r. Pogorszeniu uległy podstawowe wskaźniki ekonomiczne. Zmniejszyła się rentowność prowadzonej działalności, natomiast zwiększył wskaźnik poziomu kosztów. Obniżeniu uległa płynność finansowa: zarówno I, jak i II stopnia.

Executive summary

living conditions are of key importance in assessing the settlement, production and investment attractiveness of each voivodship. The starting point for the analysis is the demographic condition that determines potential of the region. As a further assessment, the situation on the labour market, which determines the level of existential security and the level of wealth of the population, comes to the fore. Equally important are: the condition of the natural environment, technical and social infrastructure and the economic potential of the voivodship.

1. For years świętokrzyskie voivodship has not been guaranteed with simple replacement for generations and it has no prospects for stable demographic development. The negative natural increase in 2017-2019, combined with migration losses, resulted in a decrease in the voivodship's population, regardless of sex, by a total of 1.1% (by 13.8 thousand persons) to 1234.0 thousand persons. The quantitative and structural changes noted indicate unfavourable demographic transformations of the population. In the analysed period, index of demographic aging increased from 134 to 143. Moreover, there was an increase in the overall demographic burden index (from 64 to 67), which is mainly due to the increase in the burden on persons at working age with people in post-working age (from 37 to 40). It is predicted that in 2050 there will be 111 persons of non-working age per 100 persons of working age, while 84 persons of post-working age.
2. In the years 2017-2019, there was an improvement in number of labour market measures. Despite this, in comparison with the rest of the country, the situation of the inhabitants of the świętokrzyskie voivodship remained difficult. During the analysed period, relatively large percentage of economically active civil population remained unemployed. In the years 2017-2019, in świętokrzyskie voivodship, the number of unemployed people registered in powiat labour offices decreased by 4.5 thousand to 42.0 thousand. Nevertheless, from one year to another the balance of the unemployed persons was becoming less and less favorable, i.e. the advantage of the number of people registering over those removed from the labour offices' records decreased from 10.6 thousand in 2017 to 2.1 thousand in 2019. The registered unemployment rate in świętokrzyskie voivodship, despite a decrease (by 0.8 percentage points to 8.0%), remained one of the highest in the country, after warmińsko-mazurskie voivodship. The territorial differentiation of the registered unemployment rate in świętokrzyskie voivodship has not changed significantly. At the end of December 2019 the lowest unemployment rate was recorded in the following powiats: buski (3.7%) and pińczowski (6.3%) and in the city with powiat status Kielce (4.9%), and the highest - in the following powiats: skarżyski (14.6%), opatowski (13.6%) and konecki (11.1%).
3. For the assessment of living conditions, the potential of national economy entities to create jobs is of particular importance. According to the results of the quarterly labour demand survey, at the end of Q4/2019, the number of jobs (developed and vacant) in świętokrzyskie voivodship amounted to 301.5 thousand against 308.9 thousand the year before and 293.9 thousand in 2017. The offer still exceeded the possibilities of its development by jobseekers. At the end of Q4/2019, among all jobs, 0.67% remained unfilled compared to 0.58% a year ago and 1.02% two years ago. At the end of Q4/2019, it was easiest to find work in entities dealing with: construction, information and communication as well as manufacturing. The number of new jobs created throughout the year was fluctuating - from 15.2 thousand in 2017 by 18.5 thousand up to 14.0 thousand in 2019, whereas private sector created over 80% of new jobs on average. The largest number of new jobs was created by small and medium-sized entities - over 40% each, and the least by large (in 2019, slightly over 16%). New jobs were created mainly in three sections, i.e.: construction, manufacturing and trade; repair of motor vehicles.
4. Working conditions have a significant impact on the quality of living conditions of the population. Over the years 2017-2019, the number of persons employed in hazardous conditions decreased from 12.9 thousand to 11.1 thousand persons. In all hazard groups, a drop in indicators specifying the number of people employed in hazardous conditions per 1000 employees in the enterprises covered by the study of working conditions was recorded. In addition, the number of so-called personal hazards decreased from 14.8 thousand to 12.7 thousand. A negative phenomenon in the years 2017-2019 was the reduction of the advantage of elimination or limitation of threats over the newly created or newly

disclosed ones. The territorial differentiation of threats to workplaces and the intensity of threats with factors harmful to health are related to the infrastructure and the degree of concentration of workplaces with specific types of activity. Consequently, over 80% of those employed in hazardous conditions is invariably concentrated in kielecki subregion, with the largest group being the city with powiat status Kielce and the following powiats: ostrowiecki, skarżyski and starachowicki.

5. Accidents at work is a factor that negatively affects the quality of working conditions. In the years 2017-2019, in świętokrzyskie voivodship, both the number of accidents at work and accidents treated equally to accidents at work, as well as the number of persons injured in accidents at work (except for private farms in agriculture) were subject to fluctuations. Following a marked reduction in 2018, in 2019 a renewed increase in undesirable phenomena in this area was noted. On the positive side, the 2017 level has not been exceeded. Importantly, compared to the rest of the country, świętokrzyskie voivodship has a moderate accident rate determining the number of injured persons per 1000 employed (in 2017, świętokrzyskie voivodship was at 5th position, in 2018 at 6th, and in 2019 at 7th after voivodships: mazowieckie, małopolskie, podkarpackie, łódzkie, lubelskie and pomorskie).
6. Salary conditions in the entities of the national economy improved, whereby distance of average monthly gross wages and salaries from national average remained at the level higher than 13%. Wages and salaries in voivodship which amounted to 4259.60 PLN were one of the lowest in Poland situating it at 14th place. Average monthly gross wages and salaries increased in these three years by 14.8%, but the scale of its real growth (taking into account inflation) was almost twice as low – by 7.5% (in Poland – 7.9%). Wages and salaries increased in all powiats and the disproportion between the lowest and the highest of them rose simultaneously – from 15.5% below average in voivodship (in buski powiat) to 8.7% above it (in city of Kielce).
7. During the years 2017-2019 both the total value of funds from which retirement and other pension benefits were mobilized as well as number of persons receiving benefits of Social Insurance Institution (in Agricultural Social Insurance Fund its number dropped). The amount paid in świętokrzyskie voivodship was one of the lowest in Poland. In 2019 the benefit from Social Insurance Institution (2034.25 PLN) situated it at 15th place in Poland, whereas from Agricultural Social Insurance Fund (1277.22 PLN) – at 12th. The increase in nominal value of average benefit paid by Social Insurance Institution amounted to 9.0% (2.1% in real terms), whereas by Agricultural Social Insurance Fund – 8.3% (in real terms – 1.4%).
8. Household income increased. In the years 2017-2019 rose faster than the level of expenditure and households had excess for current use or savings. However, the growth of available income to 1626.46 PLN per capita (by 13.5%) was slower than in Poland increasing disproportion to 10.6% below the average and positioning voivodship at 13th place among others. The highest income per capita was available in households maintaining from hired work (763.65 PLN) as well as social benefits (655.46 PLN) and the lowest – from private farm in agriculture - (79.61 PLN).
9. In comparison to the situation two years before, 2019 brought next worsening of material conditions of poor households in świętokrzyskie voivodship. It found reflection in the increase of poverty rates since 2018, including the most severe extreme poverty. Therefore świętokrzyskie remains in the group of voivodships of highest degree of danger. In 2019, 19,2% of persons lived below relative poverty threshold determined as 50% of average expenditure (equivalent) of total households 13.4% of persons in families whose expenditure level was lower than "legal" poverty threshold, i.e. sum which according to the valid law Law on Social Assistance provides eligibility for a monetary benefit from social assistance system. Below extreme poverty threshold, defined on the basis of the subsistence minimum, remained 6.2% persons. The level of the first two indices situated voivodship at 4th place in Poland and extreme poverty – at 5th.
10. In the surveyed period on the area of świętokrzyskie municipal infrastructure systematically developed. Water supply network lengthened by 1.6%, whereas sewage network – by 5.0%. Despite constant development of sewage network (distribution and collectors), it remained more than twice as short as water supply system. The least developed in the voivodship was gas supply system, which was operated and developed mainly in cities (by 10.0%). The share of persons using distribution system increased: water supply (to 91.5% total population), sewage (to 59.4%) as well as gas supply

(to 37.7%). Water consumption per capita in the voivodship rose in comparison to 2017 but was still lower than in Poland (27,6 m³ versus 33.7 m³). Gas consumption in households per capita grew by 8.5% (to 788 kWh).

11. Dwelling stocks increased by 1.5% and as of end of 2019 r. amounted to almost 450.8 thousand dwellings. Dwellings localized in urban areas predominated (51.7%) but in lesser degree than in Poland (67.6%). Living comfort of the population steadily improved. There was not only more dwellings but the indicators of their population were more favourable. The average number of persons per dwelling and number of persons per room decreased with simultaneous growth of average useful floor area as well as useful floor area per capita. Average dwelling covered the area of 75.1 m² and per capita 27,4 m², however living conditions of rural families remained better. Dwelling stocks in the voivodship per 1000 population as of end of 2019 amounted to 365 dwellings (in Poland – 386). At the local level 7 powiats were above average in the voivodship, of which with the biggest stocks city of Kielce (444 per 1000 population) and skarżyski powiat (414). Among powiats with the index below average, kielecki was in the most difficult situation with dwelling stocks of 294 per 1000 population.
12. In świętokrzyskie voivodship in 2019 r. 3.9 thousand dwellings were completed, i.e. by 23.4% more than in 2017. Every year number of persons rose. Dwellings completed in świętokrzyskie voivodship in 2019 accounted for 1.9% total in Poland. Structure of dwellings by forms of construction was changing. The predominance of private construction decreased – investors completed 57.8% of total dwellings, i.e. by 22.1 p.p. less than two years before. The share of construction for sale or rent increased significantly – by 18.3 p.p., to 37.0%. In a territorial profile most dwellings was completed in city of Kielce as well powiat kielecki surrounding capital of the voivodship. Higher than two years before dwelling effects were noted in 7 powiats. The biggest increase was in city of Kielce (by 133.8%) as well as skarżyski powiat (by 70.1%). Significantly less was realized by the construction in jędrzejowski (by 47.9%) and konecki (by 39.2%).
13. Świętokrzyskie is one of the voivodships of high environmental valour. It is reflected by the share of legal protected area in total area. It remained by far the highest in Poland and as of end of 2019 amounted to 64.9%. In the analysed period the range of activities favouring environmental protection was noted. In 2019 outlays on fixed assets serving environmental protection in świętokrzyskie voivodship exceeded more than triple the level from two years before. The significant growth occurred also in respect of outlays on water management which increased by 68.0%. Significant progress was made in the sphere of water protection. In the years 2017-2019 the amount of waste water discharged into waters or into the ground decreased by 3.1%. Simultaneously the share of wastewater in total amount of wastewater requiring treatment increased significantly. In 2019 was by 8.3 p.p. higher than two years before and amounted to 89.1%. The share of population connected to wastewater treatment plants grew (by 1.0 p.p. to 65.0%), although it remained relatively low against the background of Poland. Significant drop of emission of gaseous pollutants (excluding carbon dioxide) was noted – by 12.0%. Also among the factors influencing positively on liquidation of harmful effects of human activity was rising share of waste collected separately in households (from 29.4% of total waste do 32,8%). One of the few negative processes in the analysed period in the sphere of environmental protection was the increase in the emission of particulates (by 1.5%).
14. The state of public safety in 2019 r. was at the level close to the one noted two years before. Number of crimes ascertained by the Police increased slightly (by 1.2%). However, the rate of detectability of delinquents grew (from 79.9% to 80.2%).
15. The direction of changes of individual elements adding up to the health protection potential of the świętokrzyskie voivodship is characterized with differentiation. In the sphere of medical personnel the number of doctors, dentists and pharmacists decreased slightly. However, number of nurses and midwives grew. Increase in number of laboratory diagnosticians as well as physiotherapists and rehabilitants was especially high. More than two years before functioned out-patient departments and fewer – medical practices. Within in-patient health care services were rendered by 24 general hospitals (by 1 less than in 2017). The fewer number of these establishments translated into reduction in number of their beds. Per 1000 population it decreased from 49,1 in 2017 to 43,3 in 2019. Simultaneously the degree of beds occupancy in general hospitals increased significantly (from 67.5% to 74.8%). The

progressive development of health resort treatment is reflected by the growing number of patients in health resort hospitals and health resort sanatoria as well as natural healing centres and in-patient rehabilitation facilities.

16. The scope of social assistance at domicile decreased. Although in 2017 the share of persons using that form of assistance amounted to 7.6%, in 2019 it decreased to 6.3%. Despite drop it remained significantly higher than the average in Poland where it amounted to 4.6%. However, the positive phenomenon was noticeable decrease in number of persons constantly using social assistance at domicile which in 2019 was by 56.6% lower than two years before. Within the analysed period the number of families receiving family allowances decreased. However, number of persons benefiting from 500 plus programme as well as families possessing Large Family Card increased.
17. In 2019 the total number of 42.2 thousand applications was submitted to the disability certification boards functioning on the area of świętokrzyskie voivodship (versus 38.2 thousand two years before). The growth concerned only applications submitted by persons at the age of 16 years and more, whereas in the group of younger persons the drop was noted. In the following years the numbers of certificates issued increased. In 2019 there was 40.4 thousand of them, i.e. by 4.2 thousand more than two years before. Similarly to the applications submitted, the growth in number of certificates issued occurred in the group of persons aged 16 and older, whereas the number of certificates issued for the persons under 16 years of age was reduced. In the group of persons under 16 years of age the main cause of disability were diseases of the respiratory and circulatory system, whereas in case of persons aged 16 and more locomotor system limitation was ascertained most frequently.
18. Years 2017-2019 was the period of progressive changes in the education system. Lower secondary schools were gradually liquidated and as a result of lengthening the education period in post-primary and upper secondary schools there was increase in number of students in schools of these education levels. Number of persons learning in post-secondary schools dropped significantly. However, there was more children in pre-primary education
19. There was significant decrease in number of students. In the 2019/20 academic year it amounted to 22.3 thousand versus 26.4 thousand two years before. The decrease in number of students was influenced to a greater extent by part-time programme studies in which 20.9% less persons learned than two years before. The drop in full-time programme studies in that period amounted to 12.1%.
20. In the years 2017-2019 development of the cultural establishment base was noted. The number of museums and cinemas increased. There were more establishments adapted to disabled persons. There was more seats in theatres and cinemas increased the number of screenings. Despite these favourable changes, the audience interest was lower. Fewer than two years before persons visited theatres and museums. Furthermore, the number of participants in mass events decreased. The drop of interest in the offer of galleries and libraries noted in the previous years remained. Within activity of centres of culture, cultural centres and establishments, the number of organized events dropped; there was also less and less members of artistic groups' members and only the interest in the activity of circles/clubs/sections grew. The increase in number of audience of fixed cinemas was noted.
21. Tourist accommodation establishments expanded. The number of establishments increased by 3 within two years and reached 251 in 2019. That growth resulted in more number of beds than in 2017 (by 10.9%). The distribution of tourist accommodation establishments was characterized by relatively high inequality, however disproportions among powiats in the analysed period increased. Beds were concentrated mostly in kielecki and buski powiats as well as city of Kielce. These three powiats gathered 64% of total number of beds in świętokrzyskie voivodship. Development of tourist accommodation establishments was accompanied by growth in number of tourists. In 2019, there was 656.6 thousand tourists in świętokrzyskie voivodship, i.e. by 13.1% more than two years before.
22. In the years 2016-2018 the drop of interest of the residents of świętokrzyskie voivodship in practising sports within organized activity was noted. Number of persons practising sports in sports clubs decreased by 10.4%. As a result in the voivodship it remained at the relatively low level than per 1000 population. It accounted for 67.2% of national average and placed świętokrzyskie at the last position in Poland.
23. The value of gross domestic product generated in świętokrzyskie voivodship in 2018 accounted for

2.3% of national amount. In comparison to the previous year the growth by % in real terms was noted. GDP per capita amounted to 39926 PLN and accounted for 72.3% of national average. Similarly to 2017 it placed świętokrzyskie at 12th position in Poland.

24. The number of entities of the national economy as of end of 2019 amounted to 116.5 thousand and was by 3.7% higher than two years before. Per 10 thousand population it was at the level of 944 and was much lower than the average value in Poland amounting 1175. The biggest group of entities are natural persons conducting economic activity. As of end of 2019 they accounted for 76.5% of total entities registered in the vovodship (by 1.0 p.p. more than two years before). By cross-section in all powiats still predominated trade; repair of motor vehicles but its share decreased. As of end of 2019 enterprises specializing in that activity accounted for 26.9% of total (by 2.0 p.p. less than two years before). Relatively high share had also i.e. construction, manufacturing as well as professional, scientific and technical activities.
25. Within the analysed period the worsening of financial results was noted. In 2019 enterprises with headquarters in świętokrzyskie voivodship generated net financial result at 2027.7 million PLN, i.e. by 25.6% less than in 2017. Basic economic indicators worsened. The profitability of conducted activity decreased, however cost level indicator increased. Financial liquidity of both first and second degree dropped.

Rozdział 1

Chapter 1

Potencjał demograficzny

Demographic potential

Czynniki demograficzne oraz związane z nimi procesy odgrywają zasadnicze znaczenie w analizie warunków życia. Umożliwiają scharakteryzowanie poszczególnych kategorii społecznych, które wyodrębniamy ze względu np. na płeć, wiek, miejsce zamieszkania, stan cywilny. Z kolei tempo zmian w stanie i strukturze ludności, to elementy, które wpływają nie tylko na charakter i zakres potrzeb społecznych (edukacja, ochrona zdrowia i zabezpieczenie społeczne, kultura oraz stan bezpieczeństwa), ale także stanowią istotny element w rozwoju gospodarczym regionu.

Sytuacja demograficzna województwa świętokrzyskiego pozostaje trudna. Efektem przemian demograficznych, jakich doświadczyło województwo świętokrzyskie po 1990 r. jest zarówno jego słaby potencjał demograficzny, jak i brak perspektyw stabilnego rozwoju demograficznego. Liczba mieszkańców województwa zmniejsza się corocznie, pogłębia się proces demograficznego starzenia się społeczeństwa poprzez ciągły spadek udziału osób młodych, a tym samym pogorszeniu ulega struktura wieku mieszkańców. Województwo od lat nie ma zagwarantowanej prostej zastępowalności pokoleń, tzn. sytuacji, gdy pokolenie dzieci zastępuje pokolenie rodziców. Tendencje te, ze zmiennym natężeniem, obserwowane są prawie we wszystkich powiatach województwa. Prognoza demograficzna w perspektywie 2050 r. zakłada pogłębienie niekorzystnych tendencji demograficznych w województwie.

Danych demograficznych dostarczają:

- bilanse stanu i struktury ludności na terenie gminy. Bilanse ludności sporządzane dla okresów międzypisowych w oparciu o wyniki ostatniego spisu powszechnego przy uwzględnieniu:
 - zmian w danym okresie spowodowanych ruchem naturalnym (urodzenia, zgony) i migracjami ludności (zameldowania i wymeldowania na pobyt stały z innych gmin i z zagranicy), a także przesunięciami adresowymi ludności z tytułu zmian administracyjnych,
 - różnicy między liczbą osób zameldowanych na pobyt czasowy ponad 3 miesiące na terenie gminy a liczbą osób czasowo nieobecnych (zameldowania i wymeldowania na pobyt czasowy z/do innych gmin);
- rejestry Ministerstwa Cyfryzacji — o migracjach wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały;
- sprawozdawczość urzędów stanu cywilnego — o zarejestrowanych małżeństwach, urodzeniach i zgonach.

Stan i struktura ludności

State and structure of population

Województwo świętokrzyskie zarówno w aspekcie obszarowym, jak i ludnościowym należy do najmniejszych regionów w Polsce. Jego udział w terytorium kraju wynosi średnio 3,7%, a mniejszy posiada jedynie województwo opolskie. Z kolei od 2007 r. odsetek ludności nie przekracza 3,3% populacji ogólnopolskiej. Mniejsza subpopulacja zamieszkuje jedynie w województwach: lubuskim, opolskim oraz podlaskim.

Województwo świętokrzyskie jest regionem przemysłowo-rolniczym. Choć obserwowany w ostatnich dekadach spadek potencjału gospodarczego warunkujący czynniki społeczno-ekonomiczne wpłynął bezpośrednio na pogorszenie sytuacji demograficznej regionu, tj. stanu i struktury wiekowej ludności oraz natężenia emigracji, to nadal zauważalny jest podział na część północną, wcześniej silnie uprzemys-

słowioną oraz południową, w której zawsze dominowały gospodarstwa rolne. Taka struktura gospodarki ma z kolei ścisły związek z koncentracją mieszkańców. Ludność na terenie województwa nie jest rozmieszczona równomiernie. Świętokrzyskie jest jednym ze słabiej zaludnionych województw w kraju. Na 1 km² powierzchni ogólnej województwa w 2019 r. przypadało 105 osób (w kraju 123 osoby), podczas gdy w 2017 r. – 107. Wskaźnik ten charakteryzował się jednak znacznym zróżnicowaniem terytorialnym. Podregion kielecki, grupujący centralne i północne obszary uprzemysłowione, był ponad dwukrotnie gęściej zaludniony niż podregion sandomiersko-jędrzejowski, który obejmuje rolnicze południe województwa (odpowiednio 151 osób/ 1 km² wobec 71). Do wysokiego poziomu w podregionie kieleckim przyczyniło się m.in. m. Kielce, w którym wskaźnik wyniósł 1777 osób/1 km² (w 2017 r. - 1795 osób/1 km²). Powiatami ziemskimi o dużej gęstości zaludnienia były: skarżyski (187 osób/ 1 km²), ostrowiecki (177 osób/ 1 km²) oraz starachowicki (171 osób/ 1 km²). Z kolei najmniejsze zagęszczenie wystąpiło w powiatach: włoszczowskim (50 osób/ 1 km²), opatowskim (57 osób/ 1 km²) i pińczowskim (64 osób/ 1 km²).

Podobnie poziom urbanizacji w województwie świętokrzyskim wyraźnie odbiega od średniej krajowej oscylującej wokół 60%. Do 2014 r. wskaźnik urbanizacji województwa corocznie ulegał niewielkiemu zmniejszeniu, co pozostawało zgodne z ogólnopolską tendencją przemieszczania się ludności z większych ośrodków miejskich poza ich obrzeża. Następnie w latach 2015-2017 wskaźnik urbanizacji pozostał na poziomie z 2014 r. (44,6%). W ostatnich dwóch latach w efekcie zmian administracyjnych (nadano prawa miejskie 10 ośrodkom) wzrósł w 2018 r. do 44,9% a w 2019 r. osiągnął 45,4%. Nie zmieniło to faktu, że po województwie podkarpackim, świętokrzyskie pozostaje najsłabiej zurbanizowanym obszarem w kraju. Wyższy udział mieszkańców ośrodków miejskich cechował północną i centralną część województwa, tj. podregion kielecki, gdzie poziom urbanizacji w 2019 r. wyniósł 55,4%. Do najsilniej zurbanizowanych powiatów podregionu kieleckiego należą: skarżyski, ostrowiecki i starachowicki, gdzie w 2019 r. mieszkańcy miast stanowili odpowiednio: 71,9%, 68,2% i 57,1%. Co ciekawe do podregionu kieleckiego należy również najsłabiej zurbanizowany powiat, jakim jest kielecki, gdzie ludność miast stanowiła jedynie 9,0%. W podregionie kieleckim zlokalizowane są największe ośrodki miejskie województwa. Miasto Kielce będące stolicą województwa, stale podlegające wyludnianiu, zamieszkiwało w 2019 r. 194,9 tys. osób, stanowiąc 15,8% ogółu ludności województwa świętokrzyskiego. Pozostałe, znaczące ośrodki miejskie skupiały odpowiednio: Ostrowiec Świętokrzyski – 5,5% ogółu ludności województwa, Starachowice – 3,9%, Skarżysko-Kamienna – 3,6%. W 2 największych miastach, liczących powyżej 50 tys. ludności, zamieszkiwało łącznie 263,2 tys. osób, tj. 21,3% województwa. Podregion sandomiersko-jędrzejowski cechował niski udział mieszkańców ośrodków miejskich (w 2019 r. – 29,4%), w tym szczególnie powiaty: opatowski (21,1%), kazimierski (21,2%), oraz włoszczowski (22,0%). Największy ośrodek miejski tego podregionu stanowił Sandomierz, gdzie w 2019 r. zamieszkiwało 1,9% ludności województwa.

Corocznie liczba mieszkańców województwa świętokrzyskiego zmniejsza się. Depopulacja województwa świętokrzyskiego stanowi wynik niekorzystnego kształtowania się podstawowych czynników demograficznych, tj. ruchu naturalnego oraz migracji ludności. Utrzymujący się w latach 2017-2019 ujemny przyrost naturalny w połączeniu z ubytkami migracyjnymi spowodował spadek liczby ludności województwa o 1,1% (o 13,8 tys. osób) do 1234,0 tys. osób. Skala spadku była najwyższą w kraju, podczas gdy 2. lokatę zajęło województwo łódzkie, a 3. lubelskie i warmińsko-mazurskie, gdzie liczebność ludności zmniejszyła się odpowiednio o 0,9% i o 0,8%. Na przeciwległym biegunie uplasowały się województwa, które odnotowały przyrosty, tj.: pomorskie (o 0,8%), mazowieckie (o 0,7%), małopolskie (o 0,6%) i wielkopolskie (o 0,3%). W analogicznym okresie populacja Polski zmniejszyła się o 0,1% do 38382,6 tys. osób.

Tablica 1. Ludność
Stan w dniu 31 grudnia
Table 1. Population
As of 31 December

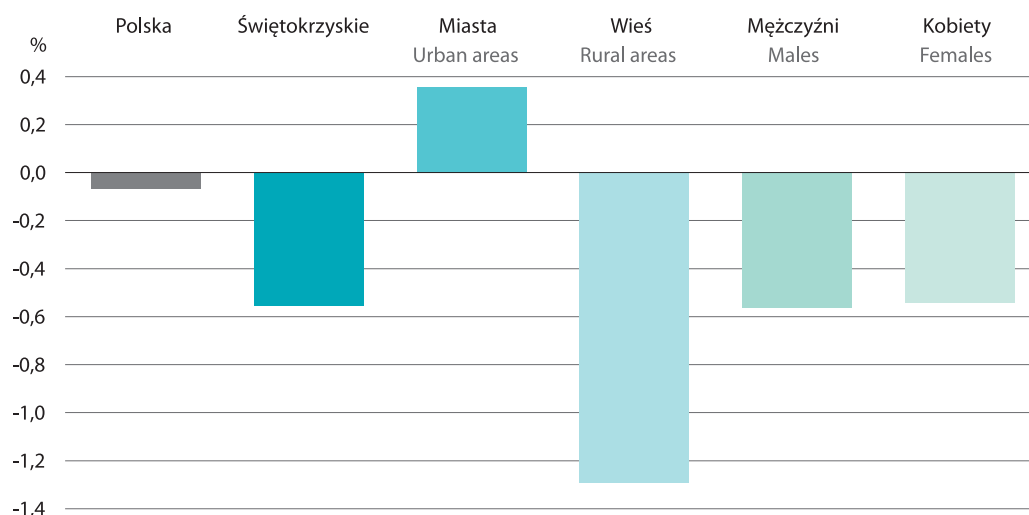
Lata Years	Ogółem Total	Mężczyź- ni Males	Kobiety Females	Miasta Urban areas			Wieś Rural areas		
				razem total	mężczyź- ni males	kobiety females	razem total	mężczyź- ni males	kobiety females
W liczbach bezwzględnych In absolute numbers									
2017	1247732	608515	639217	556176	263867	292309	691556	344648	346908
2018	1241546	605341	636205	556952	264028	292924	684594	341313	343281
2019	1233961	601664	632297	560152	265538	294614	673809	336126	337683
W odsetkach In percents									
2017	100,0	100,0	100,0	44,6	43,4	45,7	55,4	56,6	54,3
2018	100,0	100,0	100,0	44,9	43,6	46,0	55,1	56,4	54,0
2019	100,0	100,0	100,0	45,4	44,1	46,6	54,6	55,9	53,4
Przyrost / ubytek liczby ludności na 1000 mieszkańców Increase / decrease of population per 1000 inhabitants									
2017	-4,1	-4,0	-4,3	-4,0	-3,9	-4,1	-4,2	-4,0	-4,4
2018	-5,0	-5,2	-4,7	1,4	0,6	2,1	-10,2	-9,8	-10,6
2019	-6,1	-6,1	-6,2	5,7	5,7	5,7	-16,0	-15,4	-16,6

Jeszcze do 2017 r. w województwie świętokrzyskim większy ubytek ludności obserwowano w miastach, ale zmiany administracyjne polegające na utworzeniu w 2018 r. trzech nowych miast (z łączną liczbą 5,3 tys. mieszkańców), a w 2019 r. kolejnych siedmiu, które zamieszkiwało 7,9 tys. osób, zmieniły wcześniejsze prawidłowości. W efekcie w ostatnich trzech latach liczebność społeczności miejskiej województwa zwiększyła się o 0,7% (o 4,0 tys. osób) do 560,2 tys., natomiast wiejskiej – spadła o 2,6% (o 17,7 tys. osób) do 673,8 tys. W tym samym okresie populacja mężczyzn zmniejszyła się o 1,1% (o 6,9 tys. osób) osiągając na koniec 2019 r. 601,7 tys. osób. Podobnie zmniejszyła się populacja kobiet, a jej stan wyniósł 632,3 tys. osób.

Na poziomie lokalnym proces depopulacji w województwie świętokrzyskim objął 13 powiatów (w tym miasto Kielce), a szczególnie wyraźnie zarysował się w powiatach: skarżyskim (o 2,2%) i ostrowieckim (o 1,9%) oraz koneckim, opatowskim i sandomierskim (po 1,8%). Jedynym powiatem, w którym nie odnotowano ubytku ludności był powiat kielecki, gdzie w okresie 2017-2019 liczba mieszkańców wzrosła 0,6%, co w głównej mierze stanowiło efekt napływu mieszkańców z Kielc. Na 102 gminy spadek liczby ludności odnotowano w 88 jednostkach w granicach 0,2% - 3,3%, przy czym największy ubytek miał miejsce w gminach: Moskorzew (o 3,3%), Bałtów (o 2,9%), Stąporków (o 2,8%), Fałków (o 2,8%), Bejsce (o 2,7%), Działoszyce (o 2,6%), Tarłów (o 2,6%) i Zawichost (o 2,6%). W gminach Rytwiiany i Złota liczba ludności uległa niewielkim wahaniom, a w pozostałych 12 gminach odnotowano wzrost liczby ludności od 0,1% do 2,9%, przy czym największy w gminach: Morawica (o 2,9%), Masłów (o 2,3%), Miedziana Góra (o 2,2%), Strawczyn (o 1,9%), Górnio (o 1,9%) i Sitkówka Nowiny (o 1,7%). Spośród 12 gmin, w których odnotowano wzrost liczebności ludności 10 należało do powiatu kieleckiego.

Istotna jest nie tylko skala zmian, jakim podlegała populacja województwa świętokrzyskiego, ale i ich tempo. Na przestrzeni lat 2018-2019 średnioroczna stopa ubytku ludności w województwie świętokrzyskim osiągnęła 0,55%, co oznacza, że na każde 10 tys. ludności co rok ubywało przeciętnie 55 osób, przy czym liczebność mieszkańców wsi zmniejszała się w tempie 129 osób/ 10 tys. zamieszkałych na wsi, podczas gdy liczebność mieszkańców miast zwiększała się w tempie 36 osób/ 10 tys. zamieszkałych w miastach. Subpopulacja mężczyzn malała w tempie 56 osób/ 10 tys. mężczyzn, a kobiet 54 osoby/ 10 tys. kobiet.

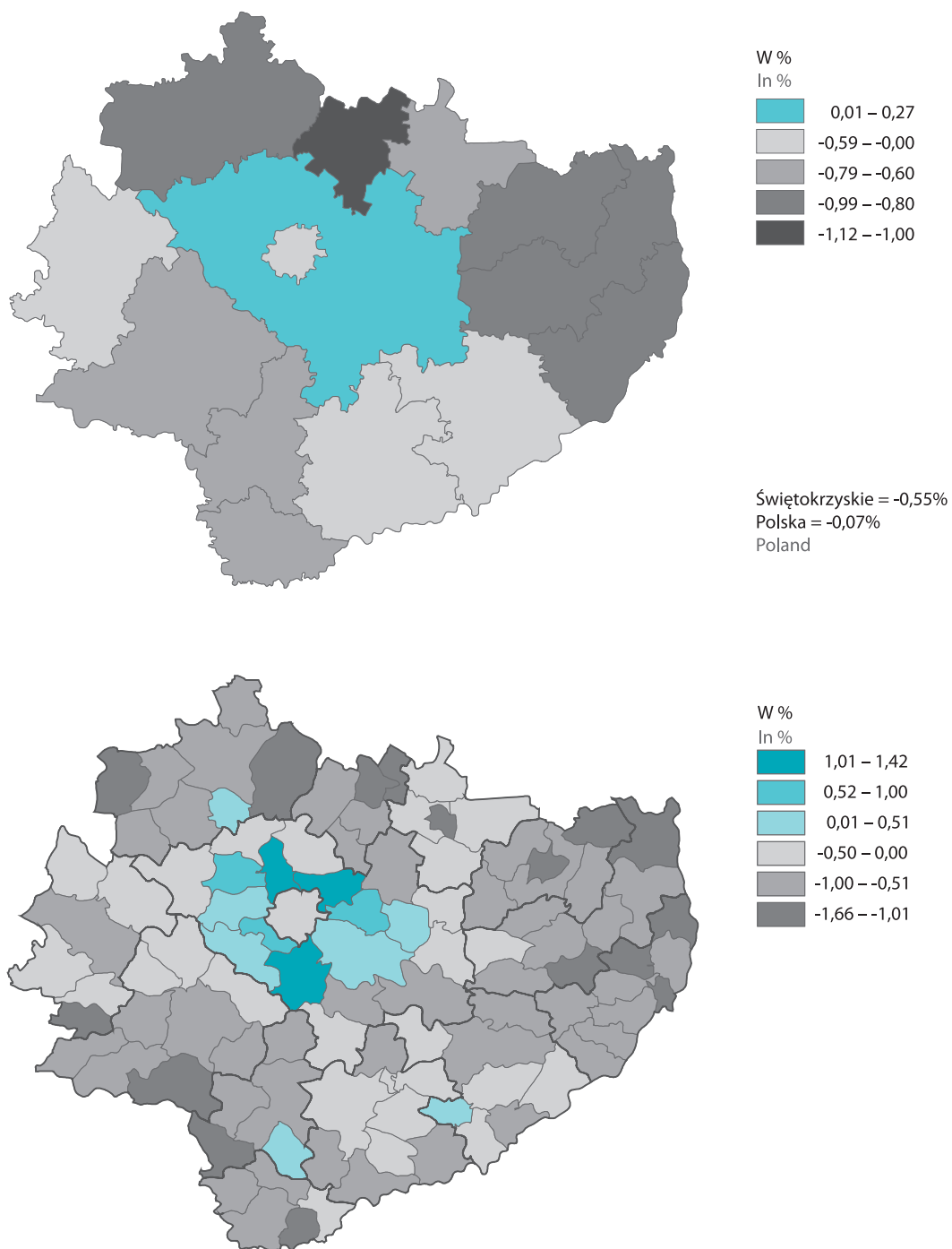
Wykres 1. Średnioroczna stopa przyrostu/ ubytku ludności w latach 2018-2019
 Chart 1. Annual average growth/ loss rate of population in 2018-2019

W latach 2018-2019 tempo spadku liczebności populacji w województwie świętokrzyskim było najszybsze w kraju. W Polsce w tym samym okresie ubywało średnio 7 osób na 10 tys. ludności. Oprócz świętokrzyskiego w grupie województw z malejącym stanem ludności znalazło się jedenaście województw, przy czym znaczące stopy ubytku odnotowały: łódzkie (minus 0,44%), lubelskie (minus 0,43%), warmińsko-mazurskie (minus 0,39%), opolskie (minus 0,38%), i śląskie (minus 0,34%). Z kolei na przeciwnym biegunie z wysoką stopą przyrostu uplasowały się odpowiednio województwa: pomorskie (plus 0,42%), mazowieckie (plus 0,36%), małopolskie (plus 0,29%) i wielkopolskie (plus 0,14%).

Na poziomie lokalnym w województwie świętokrzyskim najszybciej zmniejszała się populacja zamieszkująca powiaty: skarżyski (112 osób/ 10 tys. mieszkańców powiatu), ostrowiecki (97 osób/ 10 tys.), konecki (90 osób/ 10 tys.), opatowski (89 osób/ 10 tys.) i sandomierski (89 osób/ 10 tys.). Liczebność ludności wzrastała jedynie w powiecie kieleckim w tempie 27 osób/ 10 tys. ludności. Na 102 gminy w 89 jednostkach tempo ubytku ludności wahało się od 1 osoby do 166 osób na każde 10 tys. mieszkańców gminy. Najszybciej zmniejszała się populacja zamieszkująca gminy: Moskorzew (166 osób/ 10 tys.), Bałtów (148 osób/ 10 tys.), Stąporków (142 osoby/ 10 tys.), Fałków (140 osób/ 10 tys.), Bejsce (136 osób/ 10 tys.), Działoszyce (133 osób/ 10 tys.), Tarłów (133 osób/ 10 tys.), Zawichost (132 osób/ 10 tys.), Skarżysko Kamienna (121 osób/ 10 tys.). W pozostałych 13 gminach tempo przyrostu wahało się od 2 do 142 osób/ 10 tys. ludności. Przy czym najszybciej przybywało mieszkańców w 6 gminach, tj.: Morawica (142 osoby/ 10 tys.), Masłów (112 osób/ 10 tys.), Miedziana Góra (110 osób/ 10 tys.), Strawczyn (93 osoby/ 10 tys.), Górnio (93 osoby/ 10 tys.), Sitkówka Nowiny (85 osób/ 10 tys.). W pozostałych 7 gminach tempo przyrostu wahało się od 2 do 28 osób/ 10 tys. ludności.

Mapa 2. Średnioroczna stopa przyrostu/ ubytku ludności w latach 2018-2019
 Map 2. Annual average growth/ loss rate of population in 2018-2019

O strukturze danej populacji według płci i wieku decyduje kształtowanie się trendów w zakresie płodności i umieralności, a podstawowymi czynnikami określającymi tę strukturę są udział mężczyzn i kobiet w ogólnej liczbie ludności oraz wskaźnik feminizacji.

Wskaźnik feminizacji określa ile kobiet przypada na 100 mężczyzn.

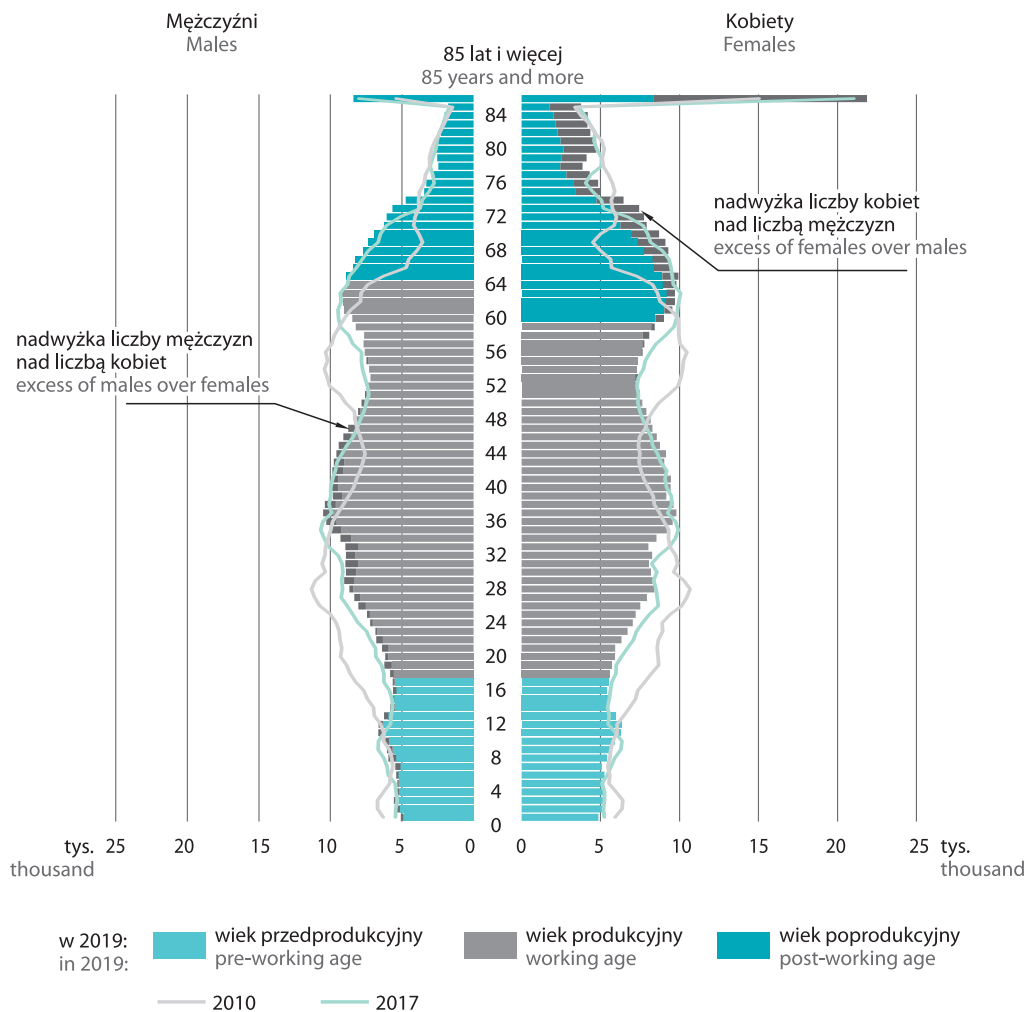
W 2019 r. struktura ludności według płci nie uległa większym zmianom. Podobnie, jak w latach poprzednich, nieznacznie większość mieszkańców województwa świętokrzyskiego stanowiły kobiety, których udział kształtował się na poziomie 51,2%, przy czym ich przewaga występowała głównie w miastach (52,6% wobec 50,1% na obszarach wiejskich). Największy udział kobiet notowany był w m. Kielce – w 2019 r. 53,2% (w 2017 r. – 53,1%). W 2019 r. województwo świętokrzyskie (wraz z podlaskim i pomorskim) ze wskaźnikiem feminizacji 105 należało do najslabiej sfeminizowanych w kraju (107) po podkarpackim (104) i warmińsko-mazurskim (104). Na poziomie lokalnym slabiej sfeminizowany był podregion sandomiersko-jędrzejowski (103) niż kielecki (107). Najwyższy wskaźnik feminizacji odnotowano w Kielcach (113), najniższy natomiast w powiatach: włoszczowskim (100) oraz kieleckim i opatowskim (po 101). Przewaga liczby kobiet nad liczbą mężczyzn, wyraźniejsza była w miastach, gdzie wskaźnik osiągnął wartość 111 wobec 100 na wsi. Wskaźnik feminizacji zauważalnie rośnie wraz ze wzrostem wieku ludności, co jest konsekwencją nadumieralności mężczyzn i zróżnicowania parametrów trwania życia – kobiety osiągnące wiek 60 lat mają przed sobą średnio o 5 lat więcej dalszego trwania życia niż mężczyźni. Granicą, powyżej której zaznacza się w populacji ogółem zdecydowana przewaga kobiet jest ukończenie 55 roku życia. Średnio w grupie osób w wieku 55+ na 100 mężczyzn przypadało 129 kobiet. Przy wydzieleniu starszych roczników wskaźnik feminizacji znacząco wzrastał, tj. w grupie osób 65+ wyniósł 149, w grupie 75+ osiągnął 197, a w grupie 85+ ukształtował się na poziomie 261. Biorąc pod uwagę miejsce zamieszkania, w miastach przewaga rozpoczynała się już w grupie wieku 45–49 lat, podczas gdy na wsi widoczna była od przedziału 65 lat i więcej.

Wykres 2. Piramida wieku ludności w latach 2010, 2017 i 2019

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 2. Age pyramid of population in 2010, 2017 and 2019

As of 31 December

Przemiany związane ze strukturą wieku populacji są istotnym elementem procesów ludnościowych. Istotne zmiany zapoczątkowała obserwowana od końca lat 90-tych XX w. depresja urodzeniowa. Trwający proces starzenia się ludności jest również wynikiem korzystnego zjawiska, jakim jest wydłużanie się trwania życia. Dodatkowo proces starzenia się populacji pogłębia niski poziom dzietności. Jednocześnie powyższe zmiany są zintensyfikowane przez zwiększoną emigrację mieszkańców, zwłaszcza w młodszych grupach wieku. Kumulacja niekorzystnych czynników w województwie świętokrzyskim spowodowała przyspieszenie w stosunku do innych województw procesu demograficznego starzenia się społeczeństwa. W 2019 r. nastąpił dalszy spadek odsetka dzieci i młodzieży przy jednoczesnym wzroście udziału osób starszych. Proces starzenia się społeczeństwa przedstawiają nałożone na siebie piramidy wieku dla lat 2010, 2017 i 2019. Dają obraz zmian, jakie zaszły w strukturze wieku ludności województwa. Piramida wieku coraz bardziej przypomina wrzeciono z wąską podstawą. Taki kształt jest charakterystyczny dla społeczeństw regresywnych, tj. społeczeństw starych i silnie starzejących się, w których spada liczba urodzeń przy jednoczesnym wydłużaniu się przeciętnej długości życia. W typie tym coraz większy staje się udział ludności w starszym wieku przy jednoczesnym zmniejszaniu się udziału dzieci i młodzieży.

Mediana wieku (wiek środkowy) ludności jest parametrem wyznaczającym granicę wieku, którą połowa ludności już przekroczyła a druga połowa jeszcze nie osiągnęła.

Starzenie się mieszkańców województwa świętokrzyskiego potwierdza przesuwanie się co rok mediany wieku, niezależnie od płci i miejsca zamieszkania, choć subpopulacje mężczyzn oraz mieszkańców wsi są młodsze. W 2019 r. połowa populacji województwa świętokrzyskiego ukończyła już 42,7 lat (w 2017 r. 41,8 lata). Na przestrzeni lat 2017-2019 mediana wieku mężczyzn przesunęła się z 40,1 do 40,9 lat, podczas gdy kobiet z 43,8 do 44,6 lat, natomiast na wsi z 40,4 do 41,1 lat i w miastach z 43,6 do 44,5.

Tablica 2. Mediana wieku ludności według płci

Stan w dniu 31 grudnia

Table 2. Median population age by sex

As of 31 December

Lata Years	Ogółem Total	Mężczyźni Males	Kobiety Females	Miasta Urban areas			Wieś Rural areas		
				razem total	mężczyźni males	kobiety females	razem total	mężczyźni males	kobiety females
2017	41,8	40,1	43,8	43,6	41,2	46,5	40,4	39,2	41,7
2018	42,2	40,5	44,1	44,0	41,6	46,8	40,7	39,5	42,1
2019	42,7	40,9	44,6	44,5	42,1	47,2	41,1	39,9	42,4

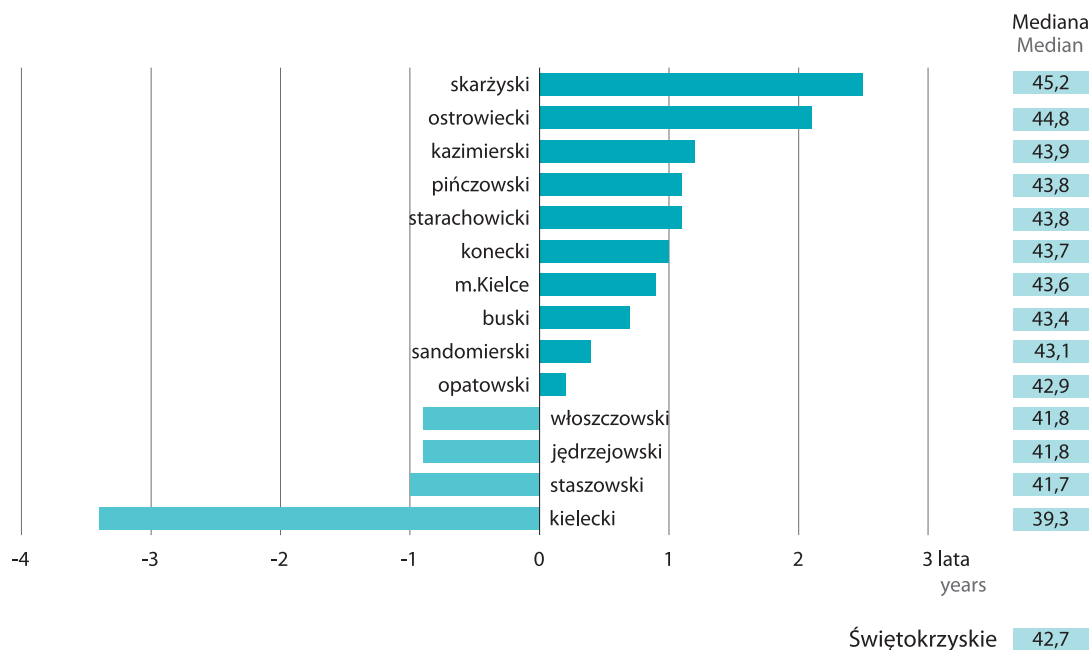
W ujęciu terytorialnym demograficzne starzenie się mieszkańców przebiegało z różną dynamiką. Wysoką stymulowała przede wszystkim niska aktywność gospodarcza związana z brakiem perspektyw na przyszłość. W takiej sytuacji znalazły się powiaty dawniej przemysłowe, obecnie przechodzące regres: skarżyski, ostrowiecki i starachowicki. Innym przyczynkiem pozostawało słabe zaludnienie obszarów rolniczych, jak w powiatach: pińczowskim, kazimierskim i koneckim. Najmłodsza populacja zamieszkiwała powiat kielecki otaczający stolicę regionu, gdzie odnotowano w 2019 r. najniższą medianę (39,3 lata), a najstarsza – powiat skarżyski gdzie mediana była największa (45,2 lata).

Wykres 3. Odchylenia względne mediany wieku ludności od przeciętnej w województwie w 2019 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 3. Relative deviations of the median age of population from the average in voivodship in 2019

As of 31 December

Starzenie się populacji potwierdza pogarszający się indeks starości demograficznej. W latach 2017-2019 równoległe do wzrostu liczebności osób w wieku 65 lat i więcej (o 5,9%) spadła liczba urodzeń żywych (o 6,4%), a co za tym idzie zmniejszyła się liczebność dzieci w wieku 0-14 lat (o 1,0%). Indeks starości demograficznej dla województwa świętokrzyskiego obecnie był najwyższy w kraju – na koniec 2019 r. osiągnął wartość 143, co oznacza, że pokolenie babć i dziadków przewyższało liczebnie pokolenie wnuczków o 43% (na 100 wnuczków przypadało 143 babć i dziadków). W 2017 r. indeks wynosił 134. W kraju relacja na przestrzeni lat 2017-2019 zwiększyła się ze 112 do 118.

W podobnie trudnej sytuacji jak świętokrzyskie pozostają województwa łódzkie i opolskie, gdzie indeksy starości demograficznej w 2019 r. osiągnęły po 140. W żadnym z województw indeks starości demograficznej nie ukształtował się poniżej 100. Najniższe wartości osiągnął w województwach pomorskim (101) i wielkopolskim (102).

Tempo wzrostu indeksu starości demograficznej mocno różnicowało miejsce zamieszkania. Nadwyżka roczników starszych nad młodszymi była szczególnie wyraźna w miastach województwa świętokrzyskiego, gdzie indeks starości demograficznej wzrósł ze 159 w 2017 r. do 172 w 2019 r., podczas gdy na wsi zwiększył się w tym samym okresie ze 116 do 122.

Poziom indeksu starości coraz wyraźniej zarysowuje polaryzację przestrzenną województwa. Jedynie w powiecie kieleckim utrzymywała się przewaga roczników młodych, podczas gdy w pozostałych – sukcesywnie narastało osłabienie potencjału demograficznego. W 2019 r. wartość wskaźnika wyniosła 94 w powiecie kieleckim wobec od 127 do 181 – w pozostałych powiatach. Najsilniej starość demograficzna dotknęła powiaty o niskim udziale osób najmłodszych i wysokim – najstarszych, tj.: skarżyski (181 w 2019 r.), ostrowiecki (176), kazimierski (169), pińczowski (162) starachowicki (160) i m. Kielce (162). Lepiej niż przeciętnie natomiast kształtowała się sytuacja w powiatach: staszowski (127), jędrzejowski (132) i włoszczowski (133). Proces starzenia demograficznego objął ponad 85% gmin województwa świętokrzyskiego. Na 102 gminy w 2019 r. jedynie w 15 gminach województwa świętokrzyskiego indeks starości demograficznej ukształtował się poniżej 100 (w 2017 r. gmin tych było 14). W 2019 r. ze wskazanych 15

gmin, w których najmłodsze pokolenie przewyższało liczebnie najstarsze, 11 gmin zlokalizowanych było w powiecie kieleckim (Górno, Morawica, Strawczyn, Bieliny, Miedziana Góra, Piekoszów, Masłów, Dalezysze, Mniów, Pierzchnica i Łopuszno), a po 1 w powiatach: staszowskim (Połaniec), koneckim (Smyków), skarżyskim (Łączna) i starachowickim (Pawłów). We wskazanych gminach indeks starości demograficznej wahał się od 68 do 99. Z kolei najwyższe indeksy odnotowano w gminach: Opatowiec (powiat kazimierski) 209, Starachowice (powiat starachowicki) 204, Skarżysko Kamienna (powiat skarżyski) 203, Działoszyce (powiat pińczowski) 199, Ostrowiec Świętokrzyski (powiat ostrowiecki) 196 i Stąporków (powiat konecki) 192.

Tablica 3. Ludność według ekonomicznych grup wieku

Stan w dniu 31 grudnia

Table 3. Population by economic age groups

As of 31 December

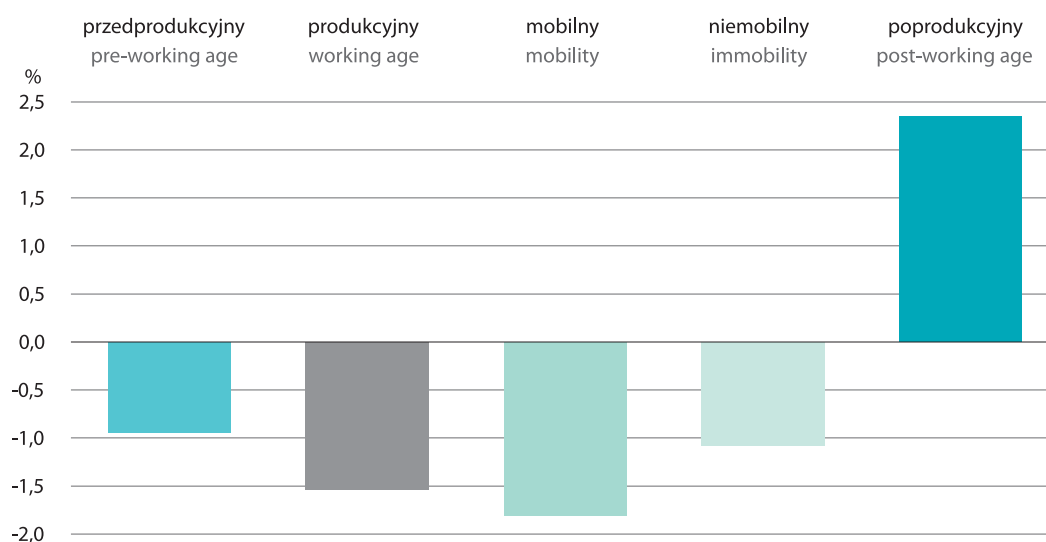
Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Mężczyźni Males	Kobiety Females	Miasta Urban areas			Wieś Rural areas		
				razem total	mężczyźni males	kobiety females	razem total	mężczyźni males	kobiety females
2017									
Ogółem Total	1247732	608515	639217	556176	263867	292309	691556	344648	346908
w tym w wieku: of which at age:									
przedprodukcyjnym pre-working	207297	106317	100980	84815	43675	41140	122482	62642	59840
produkcyjnym working	761754	411193	350561	332950	176246	156704	428804	234947	193857
mobilnym mobility	473318	244378	228940	203606	103847	99759	269712	140531	129181
niemobilnym immobility	288436	166815	121621	129344	72399	56945	159092	94416	64676
poprodukcyjnym post-working	278681	91005	187676	138411	43946	94465	140270	47059	93211
2019									
Ogółem Total	1233961	601664	632297	560152	265538	294614	673809	336126	337683
w tym w wieku: of which at age:									
przedprodukcyjnym pre-working	203418	104214	99204	85288	43761	41527	118130	60453	57677
produkcyjnym working	738618	399653	338965	325990	173354	152636	412628	226299	186329
mobilnym mobility	456347	235787	220560	198772	101483	97289	257575	134304	123271
niemobilnym immobility	282271	163866	118405	127218	71871	55347	155053	91995	63058
poprodukcyjnym post-working	291925	97797	194128	148874	48423	100451	143051	49374	93677

Dla gospodarki najistotniejsza jest struktura populacji według ekonomicznych grup wieku. Zmiany pokoleniowe zdeterminowały niekorzystne przekształcenie struktury ludności. W województwie świętokrzyskim kurczą się potencjalne i bieżące zasoby rynku pracy, tj. maleje udział subpopulacji w wieku przedprodukcyjnym (tj. w wieku 0-17 lat) i produkcyjnym (mężczyźni w wieku 18-64 lata i kobiety w wieku 18-59 lat), a rośnie udział osób w wieku poprodukcyjnym (mężczyźni w wieku 65 lat i więcej oraz kobiety w wieku 60 lat i więcej), tj. tych które z racji wieku zakończyły lub potencjalnie mogły zakończyć aktywność zawodową.

Tylko na przestrzeni ostatnich trzech lat liczebność osób w wieku przedprodukcyjnym zmniejszyła się o 1,9% do 203,4 tys. osób, a udział spadł o 0,1 p.proc. do 16,5%, podczas gdy liczebność osób w wieku produkcyjnym zmalała o 3,0% do 738,6 tys. osób, a odsetek spadł o 1,3 p.proc. do 59,8%. Jednocześnie odnotowano wzrost liczebności osób w wieku poprodukcyjnym o 4,8% do 291,9 tys. osób, przy wzroście udziału o 1,4 p.proc. do 23,7%.

Wykres 4. Średnioroczna stopa przyrostu/ ubytku ludności według ekonomicznych grup wieku w latach 2018-2019

Chart 4. Annual average growth/ loss rate by economic age groups of population in 2018-2019

Na przestrzeni lat 2018-2019 liczebność ludności w wieku przedprodukcyjnym w województwie świętokrzyskim zmniejszała się w tempie 94 osoby na każde 10 tys. ludności w tym wieku, liczebność osób w wieku produkcyjnym malała w tempie 153 osoby/ 10 tys. osób w tym wieku, natomiast liczebność osób w wieku poprodukcyjnym zwiększała się w tempie 235 osób/ 10 tys. osób w tym wieku.

Porównując ludność w miastach i na wsi pod względem ekonomicznych grup wieku, widać że społeczeństwo na wsi jest młodsze niż w mieście. W 2019 r. udział osób w wieku 0-17 lat w ogólnej ludności wsi wyniósł 17,5% i był o 2,3 p.proc. większy niż w mieście. Z kolei ludność w wieku poprodukcyjnym na wsi stanowiła 21,2%, tj. o 5,4 p.proc. mniej niż w miastach, natomiast odsetek osób w wieku produkcyjnym na wsi był wyższy niż w miastach o 3,1 p.proc. i wyniósł 61,3%. Wyższy odsetek osób w wieku produkcyjnym na wsi notowany jest od 2014 r.

W interpretacji podaźowej strony rynku pracy wyodrębnia się grupę osób w wieku mobilnym (18-44 lata) ze względu na największą elastyczność i zdolność przystosowania się do zmiennych warunków zapotrzebowania na siłę roboczą, tj.: zmianę stanowiska, miejsca zamieszkania i pracy czy przekwalifikowania się. Zmniejszanie jej odsetka jest zjawiskiem niekorzystnym, świadczącym o „starzeniu się” populacji pracujących, a tym samym ograniczeniu jej potencjału. Przyczyniają się do tego dwojakiemu rodzaju zjawiska

w obrębie grupy pracujących – przejście roczników najstarszych na emerytury i słabe zasilenie rocznikami młodymi. Narastanie tego procesu powoduje z jednej strony zmniejszanie się podaży pracy, a z drugiej - zasilenie populacji objętej systemem zabezpieczenia społecznego. W okresie 2017-2019 w populacji ogółem województwa świętokrzyskiego odsetek osób w wieku mobilnym sukcesywnie malał, analogicznie z grupą produkcyjną – z 37,9% do poziomu 37,0% (w kraju – z 38,7% do 37,7%). Z kolei w zbiorowości w wieku produkcyjnym udział osób w wieku mobilnym zmniejszył się z 62,1% do 61,8% (w kraju – z 63,2% do 62,8%). W latach 2017-2019 liczba osób w wieku mobilnym przypadająca na 10 osób w wieku niemobilnym pozostała na poziomie 16 osób, przy czym na wsi wyniosła 17 osób a w miastach – 16. Biorąc pod uwagę klasyfikację według płci, zmiany proporcji odnotowano w subpopulacji mężczyzn, gdzie omawiany wskaźnik spadł o 1 osobę do 14. W przypadku kobiet proporcja osób w wieku mobilnym i niemobilnym nie uległa zmianie – relacja pozostała na poziomie 19 osób. Udział osób w wieku mobilnym wśród osób w wieku produkcyjnym w poszczególnych powiatach oscylował w 2019 r. między 63,7% w powiecie kieleckim a 60,0% w skarżyskim. W grupie o udziale poniżej przeciętnej w województwie znalazło się dziewięć powiatów (opatowski, sandomierski, starachowicki, buski, kazimierski, konecki, pińczowski, ostrowiecki i skarżyski), co w perspektywie czasu oznacza dla nich szybsze zasilenie grup wiekowo najstarszych.

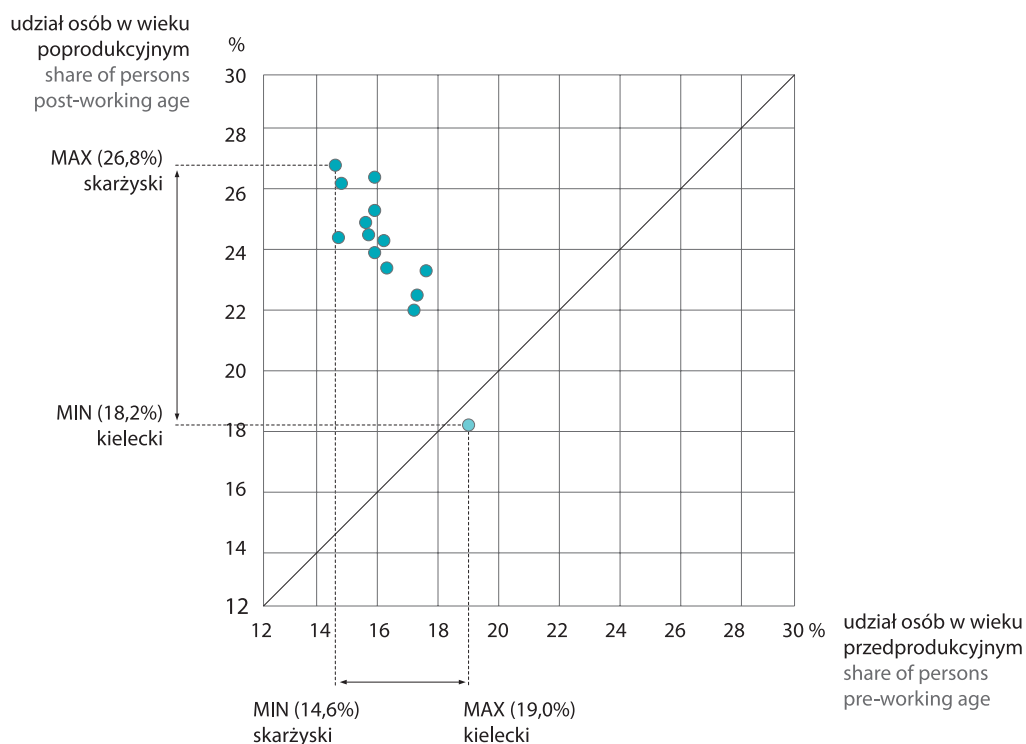
Zróżnicowanie powiatów wynikające z udziałów osób w wieku przed- i poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności powiatu jest tożsame z rozkładem powiatów według wskaźnika starości demograficznej. Na jednym biegunie plasował się powiat kielecki z przeważającym udziałem osób w wieku przedprodukcyjnym, a na przeciwnym – pozostałe, z których w najtrudniejszej sytuacji pozostawał powiat skarżyski z największym udziałem osób w wieku poprodukcyjnym i najniższym odsetkiem w wieku przedprodukcyjnym.

Wykres 5. Zróżnicowanie powiatów pod względem udziału osób w wieku przedprodukcyjnym oraz osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności w 2019 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 5. Diversity of powiats in terms of the share of pre-working age and post-working age persons in total population in 2019

As of 31 December

- udziału osób w wieku przedprodukcyjnym wyższy niż osób w wieku poprodukcyjnym (1 powiat)
share of persons pre-working age is bigger than share of persons post-working age (1 powiat)
- udziału osób w wieku poprodukcyjnym wyższy niż osób w wieku przedprodukcyjnym (13 powiatów)
share of persons post-working age is bigger than share of persons pre-working age (13 powiats)

Rozkład gmin kształtuje się podobnie, jak w przypadku indeksu starości (z wyłączeniem Połańca). W 2019 r. na 102 gminy jedynie w 14 odnotowano wyższy udział osób w wieku przedprodukcyjnym niż w poprodukcyjnym wobec 17 w 2017 r. Ze wskazanych 14 gmin w 2019 r., 11 zlokalizowanych było w powiecie kieleckim (Bieliny, Daleszyce, Górnó, Łopuszno, Masłów, Miedziana Góra, Mniów, Morawica, Piekoszów, Pierzchnica, Strawczyn), a po 1 w: koneckim (Smyków), skarżyskim (Łączna) i starachowickim (Pawłów).

Kierunek zmian struktury ludności według ekonomicznych grup wieku obrazują współczynniki obciążenia demograficznego.

Ogólny współczynnik obciążenia demograficznego oznacza relację liczby osób w wieku nieprodukcyjnym (przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym razem) do liczby osób w wieku produkcyjnym.

Cząstkowe współczynniki obciążenia demograficznego oblicza się jako:

- relację liczby osób w wieku przedprodukcyjnym (0-17 lat) do liczby osób w wieku produkcyjnym (18-59 lat – dla kobiet i 18-64 lata – dla mężczyzn);
- relację liczby osób w wieku poprodukcyjnym (60 lat i więcej dla kobiet oraz 65 lat i więcej dla mężczyzn) do liczby osób w wieku produkcyjnym.

W latach 2017–2019 odnotowano niekorzystne zmiany zarówno ogólnego współczynnika obciążenia demograficznego, jak i współczynników cząstkowych.

Tablica 4. Wskaźniki obciążenia demograficznego

Stan w dniu 31 grudnia

Table 4. Demographic burden index

As of 31 December

Wyszczególnienie	2017	2018	2019	Specification
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	64	65	67	Population at non-working age per 100 persons at working age
miasta	67	70	72	urban areas
wieś	61	62	63	rural areas
Ludność w wieku przedprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	27	27	28	Population at pre-working age per 100 persons at working age
miasta	25	26	26	urban areas
wieś	29	29	29	rural areas
Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	37	38	40	Population at post-working age per 100 persons at working age
miasta	42	44	46	urban areas
wieś	33	34	35	rural areas

W 2019 r. na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 67 osób w wieku nieprodukcyjnym, podczas gdy w 2017 r. było ich 64. Za wzrost ogólnego obciążenia demograficznego odpowiada zmiana proporcji między grupą osób w wieku poprodukcyjnym i produkcyjnym. W 2019 r. na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 40 osób w wieku poprodukcyjnym, tj. o 3 osoby więcej niż w 2017 r. Drugi z współczynników cząstkowych zmienił się nieznacznie. Na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało w 2019 r. 28 osób w wieku przedprodukcyjnym wobec 27 w 2017 r.

Wartości współczynników obciążenia demograficznego silnie determinuje miejsce zamieszkania, przy czym w omawianym okresie zaobserwować można wahania spowodowane różną intensywnością przemian na terenach miejskich i wiejskich. Na przestrzeni analizowanego okresu 2017-2019 pogorszenie sytuacji demograficznej wyraźniej zarysowało się w miastach. W 2019 r. w miastach na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadały 72 osoby w wieku nieprodukcyjnym (wzrost obciążenia o 5 osób na przestrzeni lat 2017-2019). Na wsi obciążenie ogólne zwiększyło się o 2 osoby do 63. Za niekorzystne zmiany odpowiada wzrost obciążenia osób w wieku produkcyjnym osobami w wieku emerytalnym – w miastach odnotowano wzrost tego współczynnika o 4 osoby do 46, a na wsi o 2 osoby do 35. Zmiana relacji osób w wieku przedprodukcyjnym do osób w wieku produkcyjnym nie była decydująca, bowiem obciążenie osób w wieku produkcyjnym osobami w wieku przedprodukcyjnym wzrosło w miastach o 1 osobę do 26, podczas gdy na wsi pozostało na poziomie 29 osób.

Biorąc pod uwagę podział terytorialny, w 2019 r. najwyższy poziom ogólnego współczynnika obciążenia demograficznego odnotowano w m. Kielce (73) oraz powiatach: skarżyskim (71), ostrowieckim i starachowickim (po 70). Jednocześnie w powiatach tych odnotowano najwyższe poziomy częstotliwości obciążenia demograficznego definiowanego, jako relacja liczby osób w wieku poprodukcyjnym do liczby osób w wieku produkcyjnym (od 46 w m. Kielce i powiecie skarżyskim, przez 44 w ostrowieckim do 43 w starachowickim). Najniższe współczynniki odnotowano w powiecie kieleckim – odpowiednio współczynnik ogólny 59 i omawiany częstotliwości 29.

Ruch naturalny

Vital statistics

Ruch naturalny ludności, który kształtują takie zjawiska jak: zawarte małżeństwa, rozwody, urodzenia czy zgony, decyduje o stanie liczebnym i strukturze ludności. Głównym czynnikiem kształtującym tempo rozwoju demograficznego są urodzenia, które stanowią podstawę do przewidywania tendencji zmian ludności w czasie, wyrażonych poprzez prognozy demograficzne. Współczynnik zgonów nie przynosi decydujących zmian i tym samym jego znaczenie nie jest wiodące.

Dane o urodzeniach i zgonach (w tym zgonach niemowląt) zostały obliczone zgodnie z kryteriami definicji urodzenia i zgonu noworodka – rekomendowanej przez Światową Organizację Zdrowia (WHO).

Tablica 5.
Table 5.

Ruch naturalny

Vital statistics

Wyszczególnienie Specification	Urodzenia żywe Live births		Zgony Deaths		Przyrost naturalny Natural increase		Małżeństwa ^a Marriages ^a		Rozwody ^b Divorces ^b	
	miasta urban areas	wieś rural areas	miasta urban areas	wieś rural areas	miasta urban areas	wieś rural areas	miasta urban areas	wieś rural areas	miasta urban areas	wieś rural areas
W liczbach bezwzględnych In absolute numbers										
2017	4470	6445	6155	8175	-1685	-1730	2432	3434	1096	692
2018	4447	6274	6382	8237	-1935	-1963	2496	3406	997	728
2019	4214	6006	6471	8023	-2257	-2017	2230	3124	855	607
Na 1000 ludności ^{ab} Per 1000 population ^{ab}										
2017	8,0	9,3	11,0	11,8	-3,0	-2,5	5,0	5,8	2,4	1,3
2018	8,0	9,2	11,4	12,0	-3,5	-2,9	5,1	5,8	2,1	1,3
2019	7,5	8,9	11,5	11,9	-4,0	-3,0	4,5	5,4	1,8	1,1

a Małżeństwa przeliczono na 1000 ludności w wieku 15 lat i więcej. b Rozwody przeliczono na 1000 ludności w wieku 20 lat i więcej.
a Marriages calculated per 1000 population aged 15 and more. b Divorces calculated per 1000 population aged 20 and more.

Na przestrzeni okresu 2017-2019, w województwie obserwowano niekorzystną relację urodzeń do zgonów, co potwierdza spadek wskaźnika dynamiki demograficznej z 0,762 do 0,705.

Z zarejestrowanych danych wynika, że w 2019 r. urodzenia zaledwie w 70% rekompensowały zgony. W województwie świętokrzyskim od lat obserwowana jest nadwyżka zgonów w relacji do urodzeń. Szczególnie trudnym był rok 2019, kiedy to 4,3 tys. osób więcej zmarło niż urodziło się w województwie. Był to najgorszy stan odnotowany na przestrzeni ostatnich piętnastu lat. Przyrost naturalny w przeliczeniu na 1000 ludności odnotowany w województwie świętokrzyskim należał do najniższych w kraju

– minus 3,5. Niższe wskaźniki niż w świętokrzyskim od lat notowane są jedynie w województwie łódzkim (w 2019 r. minus 3,6).

Przyczyną ujemnego przyrostu naturalnego była przede wszystkim niska liczba urodzeń. W 2019 r. w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 10,2 tys. urodzeń żywych, tj. mniej o 6,4% niż w 2017 r. i o 4,7% niż w 2018 r. Większość dzieci urodziła się na obszarach wiejskich (średnio 58%). Współczynnik natężenia urodzeń, który obrazuje liczbę urodzeń żywych na 1000 ludności w 2019 r. obniżył się do poziomu 8,3, podczas gdy w 2018 r. wyniósł 8,6, a w 2017 r. 8,7. Na przestrzeni lat 2017-2019 wskaźnik odnotowany w województwie świętokrzyskim pozostał najniższy w kraju. Niska liczba urodzeń mocniej dotyczy miasta niż wieś. Od lat w miastach współczynnik natężenia urodzeń kształtuje się na wyraźnie niższym poziomie – w 2019 r. 7,5 wobec 8,9 na terenach wiejskich.

Urodzenia uzależnione są m. in. od liczby potencjalnych matek, tzn. kobiet w wieku rozrodczym i ich płodności. Za okres prokreacyjny kobiet przyjmowany jest przedział wieku 15–49 lat. W okresie objętym analizą odnotowano w województwie zarówno niekorzystne zmiany w liczbie i strukturze wieku kobiet, jak i niski poziom płodności, określającej ile urodzeń żywych przypadało na 1000 kobiet w wieku rozrodczym. W badanym okresie subpopulacja kobiet w wieku rozrodczym zmniejszyła się o 2,6% do 277,7 tys. osób, a jej udział wśród ogółu kobiet spadł o 0,7 p. proc. – do 43,9%. Ponadto kobiety odkładają w czasie decyzję o posiadaniu dziecka. W 2019 r. matkami zostało 13,3% kobiet w wieku 20-24 lata, podczas gdy w 2017 r. odsetek kobiet – w tym przedziale wiekowym – które urodziły dziecko wyniósł 14,6%. Podobnie sytuacja wyglądała w przypadku kobiet w wieku 25-29 lat (w 2019 r. – 33,7% urodzeń żywych, podczas gdy w 2017 r. – 34,9%) oraz 30-34 lata (w 2019 r. – 31,8% urodzeń żywych, natomiast w 2017 r. – 32,5%). Z kolei w pięcioletnich grupach wieku z przedziału 35-44 lata, odnotowano wyższy odsetek porodów w 2019 r. niż w 2017 r. (w sumie 19,0% wobec 15,7%). Mediana wieku rodzących w omawianym okresie wzrosła z 29,8 lat do 30,1 lat.

Jednakże w latach 2017-2018 zaobserwowano w województwie wzrost płodności ogólnej, na co w pewnym stopniu wpływ mogła mieć realizacja rządowej polityki prorodzinnej, tj. wdrożenia państwowego Programu wsparcia dla rodziców Rodzina 500+. Program ten realizowany jest w Polsce od 1 IV 2016 r., a jego zadaniem jest pomoc rodzinom w wychowaniu dzieci poprzez comiesięczne wsparcie finansowe w formie świadczenia wychowawczego obecnie przysługującemu każdemu dziecku w rodzinie w wysokości 500 zł (od 1 lipca 2019 r. zniesione zostało, bowiem kryterium dochodowe uzależniające przyznanie świadczenia na pierwsze dziecko od stopnia zamożności rodziny). Wskaźnik płodności ogólnej, który w 2016 r. wynosił 36,71, w 2017 r. osiągnął 38,11 a w 2018 r. – 37,83. W 2019 r. płodność ogólna jednak spadła poniżej poziomu z 2016 r. – do 36,53. W 2019 r. odnotowany wskaźnik był najniższy w kraju.

Tablica 6.
Table 6.

Płodność kobiet
Fertility

Wyszczególnienie Specification	Płodność - urodzenia żywe na 1000 kobiet w wieku Fertility – live births per 1000 females aged							
	15-49 lat	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49 lat
2017	38,11	7,86	42,45	89,18	75,64	31,15	5,83	0,16
2018	37,83	7,38	39,92	89,51	76,61	32,59	6,33	0,33
2019	36,53	7,78	40,00	83,91	75,13	34,86	6,09	0,17

Sytuację demograficzną określa również współczynnik dzietności, który oznacza liczbę dzieci, które urodziłaby przeciętna kobieta w ciągu całego okresu rozrodczego przy przyjęciu cząstkowych współczynników płodności z tego okresu za niezmiennie. Skala reprodukcji nie gwarantuje stabilnego rozwoju demograficznego województwa świętokrzyskiego. Zapewnić go może bowiem współczynnik dzietności (obrazujący prostą zastępowalność pokolenia rodziców przez dzieci) na poziomie 2,10 - 2,15 tj., gdy na 100 kobiet w wieku 15-49 lat przypada średnio 210-215 urodzonych dzieci. W województwie świętokrzyskim w 2019 r. na 100 kobiet w wieku rozrodczym przypadało jedynie 124 dzieci, co stanowiło najniższy wynik w kraju.

Tablica 7. Współczynniki reprodukcji ludności
Table 7. Population reproduction rates

Wyszczególnienie Specification	2017	2018	2019
Dzietność ogólna Total fertility	1,2582	1,2624	1,2354
Reprodukcja: Reproduction:			
brutto gross	0,6153	0,6124	0,6053
netto net	0,610	0,607	0,600
Dynamika demograficzna Demographic dynamics	0,7617	0,7334	0,7051

Inna miarą, która w sugestywny sposób przedstawia obecną sytuację demograficzną w województwie jest współczynnik reprodukcji netto. Współczynnik ten wyraża stopień zastępowania pokoleń matek przez córki. W województwie świętokrzyskim w 2019 r. współczynnik reprodukcji netto wyniósł 0,600, czyli na 1 tys. kobiet w wieku rozrodczym przypadało 600 urodzonych córek wobec 610 w 2017 r. Ten poziom oznacza zawężoną reprodukcję ludności (współczynnik jest niższy od 1,000), bowiem pokolenie córek będzie o 40,0% mniej liczne od obecnego pokolenia matek (w 2017 r. o 39,0%). Kluczowy dla sytuacji demograficznej jest poziom współczynnika na poziomie 1,000, gdy liczebności pokolenia córek i matek są jednakowe (reprodukcja prosta). Jeśli współczynnik ten jest wyższy od 1,000, to pokolenie córek jest liczniejsze od pokolenia matek (reprodukcja rozszerzona).

W związku z faktem, że większość dzieci pochodzi z formalnych związków, należy w analizie procesów ludnościowych wspomnieć również o zjawiskach związanych z zawieraniem i rozwiązywaniem małżeństw. Na przestrzeni ostatnich trzech lat obserwowano zarówno spadek liczby zawieranych związków małżeńskich, jak i rozwodów. W 2019 r. zawarto w województwie świętokrzyskim 5,4 tys. małżeństw, tj. o 8,7% mniej niż w 2017 r. Liczba małżeństw w przeliczeniu na 1000 ludności w wieku 15 lat i więcej zmniejszyła się na przestrzeni ostatnich 3 lat z 5,4 do 5,0. Ponad 2/3 wszystkich zawartych związków stanowiły małżeństwa wyznaniowe. Większość związków zawierana była przez mieszkańców wsi (średnio 58%). W przeliczeniu na 1000 mieszkańców w wieku 15 lat i więcej liczba zawartych związków przez mieszkańców wsi zmniejszyła się z 5,8 do 5,4, podczas gdy w przypadku mieszkańców miast wstępujących w związek małżeński spadła z 5,0 do 4,5. Decyzje o zawarciu związku małżeńskiego są odkładane w czasie, o czym świadczy przesuwanie się mediany wieku nowożeńców – na przestrzeni 3 lata w przypadku mężczyzn z 29,1 lat do 29,6 lat, a kobiet – z 26,8 lat do 27,2 lat. Proces ten szczególnie widoczny jest w miastach, w których mediana wieku nowożeńców rośnie szybciej niż na wsi.

Na przestrzeni ostatnich trzech lat obserwowano również spadek ogólnej liczby rozwiązanych małżeństw (o 1,3% do 7,1 tys.). Zaważyło na tym zmniejszenie liczby małżeństw rozwiązanych przez rozwód (o 18,2% do 1,5 tys.), ale jednocześnie odnotowano wzrost liczby małżeństw rozwiązanych na skutek śmierci współmałżonka (o 4,2% do 5,7 tys.). Wskaźnik charakteryzujący rozwiązane małżeństwa ogółem w województwie świętokrzyskim kształtuje się poniżej średniej krajowej. W 2019 r. w województwie świętokrzyskim na 1000 istniejących małżeństw rozwiązano ogółem 24,2 związki (w kraju 25,5). Mniej rozwiązano jedynie w województwach: podkarpackim (20,9), małopolskim (22,1) i pomorskim (22,7). Jest to spowodowane głównie tym, że w województwie świętokrzyskim od lat notowany jest najniższy w kraju wskaźnik małżeństw rozwiązanych w efekcie rozvodu w przeliczeniu na 1000 istniejących małżeństw (w 2019 r. 4,9, wobec średniego w kraju 7,4). Z kolei po województwach łódzkim (20,5) i śląskim (19,4), to w świętokrzyskim notowany jest najwyższy wskaźnik małżeństw rozwiązanych na skutek śmierci współmałżonka (19,4, wobec średnio w kraju 18,1), w tym głównie poprzez śmierć męża (w łódzkim 14,9, w śląskim 13,8 i w świętokrzyskim 14,2).

Zgony to drugi obok urodzeń element ruchu naturalnego. W województwie świętokrzyskim od lat notuje się relatywnie wysoki poziom umieralności związany z liczną populacją starszych osób. W województwie

świętokrzyskim w 2019 r. zmarło 14,5 tys. osób i było to o 1,1% więcej niż w 2017 r. Na 1000 ludności przypadało 11,7 zgonów wobec 11,5 w 2017 r. W okresie objętym analizą jedynie w województwie łódzkim wskaźnik zgonów w przeliczeniu na 1000 ludności był wyższy niż w województwie świętokrzyskim. Od lat wyraźnie wyższy poziom umieralności notowany jest na obszarach wiejskich. W 2019 r. w przeliczeniu na 1000 ludności odnotowano 11,9 zgonów na terenach wiejskich wobec 11,5 w miastach (w 2017 r. odpowiednio 11,8 i 11,0).

Główne przyczyny zgonów pozostają niezmiennie. W 2018 r. były to w 48,4% choroby układu krążenia, z powodu nowotworów zmarło 23,2%. Stosunkowo dużo odnotowano również zgonów z przyczyn zewnętrznych, które obejmują urazy, zatrucia i inne wypadki – 4,3%. Choroby układu krążenia spowodowały 54,7% zgonów kobiet i 42,7% mężczyzn; choroby nowotworowe z kolei częściej przyczyniały się do zgonów mężczyzn niż kobiet – odpowiednio o 25,7% i 20,5%. Podobnie w przypadku zgonów z przyczyn zewnętrznych – urazy, zatrucia i inne wypadki były powodem 6,8% zgonów wśród mężczyzn i 1,6% wśród kobiet.

Korzystnym zjawiskiem jest spadek umieralności niemowląt. W 2019 r. odnotowano 29 zgonów dzieci poniżej 1 roku życia wobec 41 w 2018 r. i 31 w 2017 r. W przeliczeniu na 1000 urodzeń żywych współczynnik natężenia zgonów niemowląt pozostał na poziomie 2,8 poza 2017 r. kiedy to wzrósł do 3,8.

Efektom przewagi liczby zgonów nad liczbą urodzeń jest ujemny przyrost naturalny, który osiągnął w 2019 r. wartość minus 4,3 tys. osób wobec minus 3,9 tys. w 2018 r. i minus 3,4 tys. w 2017 r. W przeliczeniu na 1000 ludności wskaźnik przyrostu naturalnego wyniósł w 2019 r. minus 3,5 wobec minus 3,1 przed rokiem i minus 2,7 przed dwoma laty. W ujęciu lokalnym, w 2019 r. najniższe wartości przyrostu naturalnego w przeliczeniu na 1000 ludności odnotowano w powiatach: ostrowieckim (minus 6,6) skarżyskim (minus 6,3), koneckim (minus 5,8), opatowskim (minus 5,5) i pińczowskim (minus 5,2). Dodatni wskaźnik wystąpił jedynie w powiecie kieleckim (0,7 w 2019 r. wobec 0,6 w 2018 r. i 1,3 w 2017 r.).

Migracje ludności

Migration of population

Migracje ludności to przemieszczenia ludności związane ze zmianą miejsca zamieszkania (pobytu stałego lub czasowego) w połączeniu z przekroczeniem granicy jednostki administracyjnej podziału terytorialnego kraju (migracje wewnętrzne) lub granicy państwa (migracje zagraniczne).

Migracje są drugim, obok przyrostu naturalnego, czynnikiem stymulującym ogólną dynamikę rozwoju ludności, rozmieszczenie terytorialne oraz procesy depopulacyjne regionu. Wielkość i kierunek migracji są najczęściej zależne od stopnia rozwoju gospodarczego i ekonomicznej sytuacji regionu. Jednym z głównych powodów migracji pozostają niekorzystne trendy na lokalnym rynku pracy, co sprzyjało przemieszczeniom głównie zarobkowym. Ubytki migracyjne pozostają w województwie świętokrzyskim na wysokim poziomie od wielu lat. W 2019 r. wzrost obrotów migracyjnych jeszcze zwiększył straty, w tym istotnych demograficznie i ekonomicznie subpopulacji - przede wszystkim osób w wieku przedprodukcyjnym i młodszych roczników pracujących. Tym samym przyspieszył proces ograniczenia potencjału demograficznego województwa świętokrzyskiego.

Saldo migracji jest to różnica między napływem i odpływem migracyjnym, tj. zameldowaniami i wymeldowaniami ludności w danej jednostce administracyjnej (terytorialnej).

Biorąc pod uwagę strukturę całkowitego salda migracji ludności na pobyt stały kluczowe znaczenie ma ruch migracyjny w obrębie kraju. Efekt migracji zagranicznych kształtował się, bowiem poniżej 10% ogólnego salda migracji w województwie, a ponadto od 2016 r. saldo migracji zagranicznych pozostaje dodatnie, podczas gdy w wyniku przemieszczeń ludność w obrębie kraju notowano stały ubytek ludności województwa.

Tablica 8.
Table 8.

Migracje wewnętrzne ludności na pobyt stały
Internal migration of population for permanent residence

Wyszczególnienie Specification	Napływ Inflow			Odpływ Outflow			Saldo migracji Net migra- tion
	ogółem total	z miast from urban areas	ze wsi from rural areas	ogółem total	do miast to urban areas	na wieś to rural areas	
2017	9945	5082	4863	12371	6557	5814	-2426
2018	11280	5699	5581	13908	7456	6452	-2628
2019	10916	5491	5425	14635	8258	6377	-3719
Mężczyźni Males	5149	2690	2459	6663	3667	2996	-1514
Kobiety Females	5767	2801	2966	7972	4591	3381	-2205

Corocznie z województwa wymeldowuje się więcej osób niż się w nim osiedla. Po pewnym osłabieniu procesów migracyjnych w latach 2015-2016, od 2017 r. obserwowano ich ponowne nasilenie.

W 2019 r. w ramach migracji wewnętrznych z pobytu stałego w województwie świętokrzyskim wymeldowało się 14,6 tys. osób, tj. więcej o 5,2% więcej niż w 2018 r. i o 18,3% niż w 2017 r. Z kolei zameldowało się na pobyt stały w województwie 10,9 tys. osób, tj. o 3,2% mniej niż w 2018 r., ale o 9,8% więcej niż przed dwoma laty. Biorąc pod uwagę płeć, bardziej mobilne były kobiety, stanowiąc większość zarówno napływu, jak i odpływu migracyjnego, a ich ubytek co roku był wyraźnie wyższy niż mężczyzn.

W efekcie wyższej dynamiki odpływów migracyjnych niż napływów, od 2017 r. z roku na rok pogłębia się w województwie świętokrzyskim, będące już i tak jednym z najniższych w kraju, ujemne saldo migracji wewnętrznych na pobyt stały. W przeliczeniu na 1000 mieszkańców województwa w 2019 r. saldo migracji wewnętrznych osiągnęło wartość minus 3,0 wobec minus 2,1 w 2018 r. i minus 1,9 w 2017 r. W 2019 r. ujemne saldo migracji ukształtowało się co prawda w jedenastu województwach, ale niższy wskaźnik w przeliczeniu na 1000 ludności niż w świętokrzyskim odnotowano jedynie w województwie lubelskim (minus 3,1). Dodatkowo saldo migracji odnotowano natomiast w pięciu województwach, tj.: mazowieckim (2,9), pomorskim (2,5), małopolskim (1,7), dolnośląskim (1,5) i wielkopolskim (0,3).

W przypadku populacji kobiet saldo migracji wewnętrznych w przeliczeniu na 1000 osób w 2019 r. wyniosło minus 3,5 wobec minus 2,3 w latach 2017-2018. Z kolei wśród mężczyzn wskaźnik spadł w 2019 r. do minus 2,5 z minus 1,9 w 2018 r. i minus 1,6 w 2017 r.

W 2019 r. podobnie, jak w poprzednich latach korzystniej przedstawiała się sytuacja na obszarach wiejskich. Saldo migracji zarówno w miastach, jak i na wsi było co prawda ujemne, ale w miastach w przeliczeniu na 1000 ludności wyniosło minus 5,4, a na wsi jedynie minus 1,0, przed rokiem odpowiednio minus 4,3 wobec minus 0,3, podczas gdy przed dwoma laty minus 4,3 wobec 0,0.

Saldo migracji wewnętrznych na pobyt stały pozostało ujemne zarówno w miastach, jak i na wsi niezależnie od płci migrantów. Uwagę zwraca fakt, że z terenów wiejskich migrowały przede wszystkim kobiety, podczas gdy w miastach ubytki liczebności kobiet i mężczyzn były porównywalne. W 2019 r. na wsi saldo migracji kobiet wyniosło minus 0,6 tys. osób, podczas gdy mężczyzn minus 0,1 tys. osób, a w przeliczeniu na 1000 ludności minus 1,9 wobec minus 0,2. Z kolei w miastach saldo migracji kobiet ukształtowało się na poziomie minus 1,6 tys. osób, podczas gdy mężczyzn wyniosło minus 1,5 tys. – w przeliczeniu na 1000 ludności minus 5,3 wobec minus 5,4.

Biorąc pod uwagę poziom lokalny, w okresie objętym analizą w powiatach województwa świętokrzyskiego dodatkowo saldo migracji wewnętrznych na pobyt stały odnotowano tylko w powiecie kieleckim. W 2019 r. wyniosło 1,9 w przeliczeniu na 1000 ludności, podczas gdy w pozostałych powiatach wahało się od minus 5,8 w powiecie skarżyskim do minus 2,0 w kazimierskim. Z kolei wśród gmin w 2019 r. dodatkowo saldo migracji wewnętrznych na pobyt stały odnotowano w 22 jednostkach, przy czym 9 z nich należało do powiatu kieleckiego. Najniższe dodatkowo saldo migracji w przeliczeniu na 1000 ludności odnotowa-

no w Bejskach w powiecie kazimierskim (0,2), a najwyższe – w Morawicy w powiecie kieleckim (11,4). W gminach Łubnice (powiat staszowski) i Radków (powiat włoszczowski) napływ migracyjny był równy odpływowi. Z kolei w pozostałych 78 gminach stwierdzono straty – najmniejsze w przeliczeniu na 1000 ludności w gminach Brody w powiecie starachowickim i Kluczewsko powiecie włoszczowskim (po minus 0,2), natomiast największe w gminach Fałków w powiecie koneckim (minus 12,9) i Tarłów w powiecie opatowskim (minus 9,5).

Migrowali przede wszystkim ludzie młodzi, aktywni zawodowo. Na przestrzeni omawianego okresu, osoby w wieku produkcyjnym stanowiły ok. 2/3 napływu i 72% odpływu migracyjnego. Kolejną liczną migrującą grupą były dzieci i młodzież, co jest dość naturalne, bowiem dzieci przeważnie przemieszczają się wraz z rodzicami. Grupa ta stanowiła ok. 1/4 napływu migracyjnego i 1/5 odpływu migracyjnego. Najmniej skłonne do zmiany miejsca zamieszkania były osoby w wieku poprodukcyjnym.

Biorąc pod uwagę stan cywilny migrantów tendencje nie uległy większym zmianom. Od lat migrują przede wszystkim osoby żonate/zamężne oraz panny i kawalerowie. Na przestrzeni omawianego okresu osoby żonate/zamężne stanowiły przynajmniej 50% zarówno napływu, jak i odpływu migracyjnego, z kolei na kawalerów i panny przypadało ponad 1/3 ruchu migracyjnego. Wśród migrujących osób żonaty/zamężnych większość zarówno napływu, jak i odpływu stanowiły kobiety, podczas gdy wśród migrujących stanu wolnego większość stanowili kawalerowie.

Województwo świętokrzyskie charakteryzuje się dużym udziałem migracji wewnątrzwojewódzkiej. Na przestrzeni ostatnich trzech lat przepływ wewnątrz województwa stanowił średnio 75% napływu ogółem i 58% odpływu ogółem. Większy obrót migracyjny obejmował tereny wiejskie niż miasta.

Tablica 9.
Table 9.

Migracje wewnętrzne ludności na pobyt stały według kierunków
Internal migration of population for permanent residence by directions

Wyszczególnienie Specification	Napływ Inflow			Odpływ Outflow			Saldo migracji Net migration		
	ogółem total	z miast from urban areas	ze wsi from ru- ral areas	ogółem total	do miast to urban areas	na wieś to rural areas	ogółem total	miasta urban areas	wieś rural areas
Ogółem Total									
2017	9945	5082	4863	12371	6557	5814	-2426	-2413	-13
2018	11280	5699	5581	13908	7456	6452	-2628	-2413	-215
2019	10916	5491	5425	14635	8258	6377	-3719	-3028	-691
Wewnątrz województwa Inside voivodship									
2017	7376	3320	4056	7376	2632	4744	-	-688	688
2018	8372	3720	4652	8372	3183	5189	-	-537	537
2019	8193	3707	4486	8193	3199	4994	-	-508	508
Między województwami Among voivodships									
2017	2569	1762	807	4995	3925	1070	-2426	-1725	-701
2018	2908	1979	929	5536	4273	1263	-2628	-1876	-752
2019	2723	1784	939	6442	5059	1383	-3719	-2520	-1199

Na poziomie lokalnym znaczące dodatnie saldo migracji będące efektem przemeldowań wewnątrz województwa świętokrzyskiego notowane było przede wszystkim w powiecie kieleckim, natomiast w przypadku wystąpienia w innych jednostkach, miało ono przeważnie symboliczny charakter. W 2019 r. dodatnie saldo w powiecie kieleckim wyniosło 592 osoby, tj. 2,8 na 1000 ludności, natomiast w powiecie ostrowieckim 44 osoby, tj. 0,4 na 1000 ludności oraz w m. Kielce 8 osób, tj. 0,0 na 1000 ludności. W pozostałych 11 powiatach wahało się w przeliczeniu na 1000 ludności od minus 0,2 w powiecie buskim

do minus 1,6 w powiecie opatowskim. Na 102 gminy województwa świętokrzyskiego w 63 odnotowano ujemne saldo migracji wewnątrz województwa, w 1 napływ równy był odpływowi, a w pozostałych 38 saldo było dodatnie.

Choć przemieszczenia międzywojewódzkie ludności nie miały dominującego udziału zarówno w napływie, jak i odpływie migracyjnym ogółem, stanowiąc średnio ¼ napływu i ok. 40% odpływu, to efektem migracji międzywojewódzkich ludności było ukształtowanie ujemnego salda migracji wewnętrznych na pobyt stały w województwie świętokrzyskim.

Między województwami przemieszczali się przede wszystkim mieszkańcy terenów miejskich. Na przestrzeni lat 2017-2019 wśród osób osiedlających się w świętokrzyskim ponad 2/3 przybyło z miast, natomiast w miastach innych województw osiedliło się nieco ponad 78% migrantów. Saldo migracji międzywojewódzkich na pobyt stały pogłębiło się w miastach z minus 1,7 tys. osób w 2017 r. do minus 2,5 tys. osób w 2019 r., a na wsi z minus 0,7 tys. osób do minus 1,2 tys. osób. W przeliczeniu na 1000 ludności w miastach odnotowano spadek z minus 3,1 do minus 4,5, a na wsi z minus 1,0 do minus 1,8.

Cel migracyjny dla mieszkańców województwa świętokrzyskiego stanowią głównie województwa: mazowieckie, małopolskie, podkarpackie i śląskie. Podobnie sytuacja wygląda w przypadku osób osiedlających się na terenie województwa świętokrzyskiego – są to przeważnie mieszkańcy czterech wymienionych wyżej województw.

W efekcie przemeldowań międzywojewódzkich od lat wszystkie powiaty województwa świętokrzyskiego notują ubytki ludności. Ogólne straty ludności wynikające z przemieszczeń międzywojewódzkich były mocno zróżnicowane, zarówno pod względem liczby ludności, jak i natężenia zmian. W 2019 r. w liczbach bezwzględnych saldo międzywojewódzkich migracji ludności wahało się od minus 59 osób w powiecie kazimierskim do minus 561 w m. Kielce. W przeliczeniu na 1000 ludności najniższe saldo odnotowano w powiatach: skarżyskim (minus 5,4), ostrowieckim (minus 4,7), sandomierskim (minus 4,5), staszowskim (minus 4,1). Z kolei relatywnie najmniejsze ubytki ludności odnotowano w powiatach kieleckim (minus 0,9 w przeliczeniu na 1000 ludności) i kazimierskim (minus 1,7). W pozostałych 5 powiatach wahało się od minus 2,1 do minus 2,9, a w 3 powiatach od minus 3,0 do minus 3,5. Biorąc pod uwagę niższy podział terytorialny, na 102 gminy, w 12 odnotowano dodatnie saldo, w 3 nie miał miejsca ruch ludności w wymianie międzywojewódzkiej, a w 87 odnotowano saldo ujemne.

Migracje zagraniczne rejestrowane w oparciu o zmianę stałego zameldowania mają w województwie świętokrzyskim niewielkie rozmiary, a tym samym niski wpływ na procesy demograficzne.

Tablica 10. **Migracje zagraniczne ludności na pobyt stały**
 Table 10. **International migration of population for permanent residence**

Wyszczególnienie Specification	Imigracja Immigration			Emigracja Emigration			Saldo migracji Net migration		
	ogółem total	miasta urban areas	wieś rural areas	ogółem total	miasta urban areas	wieś rural areas	ogółem total	miasta urban areas	wieś rural areas
2017	344	157	187	143	76	67	201	81	120
2018	331	157	174	155	100	55	176	57	119
2019	363	193	170	106	58	48	257	135	122
Mężczyźni Males	193	103	90	48	28	20	145	75	70
Kobiety Females	170	90	80	58	30	28	112	60	52

Już w 2016 r. obserwowano przełamanie i poprawę wcześniejszych, niekorzystnych tendencji, przede wszystkim w wyniku wyraźnego spadku liczby osób opuszczających kraj. W 2019 r. obroty migracyjne (suma napływu i odpływu) były mniejsze o 3,5% niż w 2018 r. i o 3,7% niż w 2017 r. Ponadto w strukturze

odnotowano spadek udziału emigrantów do 22,6% wobec 31,9% przed rokiem. i 29,4% przed dwoma laty. W efekcie saldo migracji zagranicznych w przeliczeniu na 1000 ludności ukształtowało się w 2019 r. podobnie jak w 2017 r. na poziomie 0,2 wobec 0,1 w 2018 r.

Kierunki imigracji i emigracji nie uległy większym zmianom. W 2019 r. większość imigrantów stanowiły osoby mieszkające dotychczas w: Wielkiej Brytanii (39,4%), Niemczech (11,3%), Stanach Zjednoczonych (3,8%), Włoszech (6,6%) i Irlandii (4,7%). Najwięcej osób emigrowało do: Niemiec (24,5%), Austrii (12,3%), Wielkiej Brytanii (22,6%), Holandii (6,6%) i Stanów Zjednoczonych (6,6%).

Ruch wędrowniczy ludności obejmuje także migracje czasowe. Skala tego zjawiska najprawdopodobniej była większa niż wynikało ze zgłoszeń w ewidencji ludności. Przemieszczenia te związane są najczęściej z podejmowaniem pracy zarobkowej czy kontynuacją kształcenia. I chociaż ich natężenie wyraźnie malało z biegiem lat, w czasie całego badanego okresu przeważały osoby nieobecne. Najczęściej były to osoby młode, z których wiele może nie powrócić do obecnego miejsca stałego zameldowania, przyszłość wybierając również poza województwem.

Różnica między liczbą osób zameldowanych na pobyt czasowy ponad 3 miesiące na terenie gminy, a liczbą osób czasowo nieobecnych, stanowi jednocześnie różnicę między liczbą osób zameldowanych na pobyt stały w gminie, a liczbą osób faktycznie mieszkających na terenie gminy.

Tablica 11. Migracje czasowe ludności
Stan w dniu 31 grudnia
Table 11. Temporary migration of population
As of 31 December

Lata Years	Zameldowani na pobyt czasowy Registered temporarily			Czasowo nieobecni w miejscu stałego zamieszkania Residents temporarily absent			Saldo migracji czasowej Temporary net migration		
	ogółem total	miasta urban areas	wieś rural areas	ogółem total	miasta urban areas	wieś rural areas	ogółem total	miasta urban areas	wieś rural areas
2017	15001	7122	7879	17392	7027	10365	-2391	95	-2486
2018	14248	6745	7503	16475	6873	9602	-2227	-128	-2099
2019	13438	6774	6664	15514	6420	9094	-2076	354	-2430

Saldo migracji czasowej, które wynika z różnicy zameldowań na pobyt czasowy, a czasowo nieobecni w miejscu stałego zameldowania ponad 3 miesiące, w przeliczeniu na 1000 mieszkańców, pozostało ujemne, przy czym się zmniejszyło – z minus 1,9 w 2017 r. do minus 1,8 w 2018 r. i minus 1,7 w 2019 r. Znaczne zróżnicowanie salda obserwowano w przekroju miasta-wieś. Na wsi saldo migracji czasowych na przestrzeni ostatnich trzech lat pozostało ujemne, podczas gdy w mieście jedynie w 2018 r. W 2019 r. w przeliczeniu na 1000 ludności na wsi saldo osiągnęło minus 3,6 podczas gdy w miastach plus 0,6, natomiast w 2017 r. minus 3,6 wobec plus 0,2, a w 2018 r. minus 3,1 wobec minus 0,2.

Na poziomie lokalnym dodatnie saldo migracji czasowych notowano głównie w m. Kielce, natomiast w przypadku wystąpienia w innych powiatach miało charakter symboliczny, przykładowo w 2019 r. nieznaczne zwiększenie zaludnienia w wyniku przemieszczeń czasowych odnotowano w 4 powiatach – w buskim, kazimierskim i włoszczowskim, gdzie w przeliczeniu na 1000 ludności saldo migracji czasowej wahało się między 0,1, a 0,2, natomiast wyraźnie większe było jedynie w m. Kielce (2,6). W pozostałych powiatach wystąpiła przewaga osób nieobecnych. Ujemne saldo migracji w przeliczeniu na 1000 ludności wahało się od minus 1,0 w powiecie ostrowieckim do minus 5,0 w staszowskim.

Osoby nieobecne w miejscu stałego zamieszkania i wybierające, jako tymczasową lokalizację inne wo-

jewództwo niż świętokrzyskie, najczęściej wybierały województwa: małopolskie, mazowieckie, śląskie i podkarpackie.

Zaprezentowane dane świadczą o słabym potencjale demograficznym województwa świętokrzyskiego. W obliczu niskiej płodności i dzietności województwo nie posiada gwarancji stabilnego rozwoju demograficznego. Sukcesywnie maleje liczebność zamieszkującej tu populacji, zarówno na skutek ujemnego przyrostu naturalnego, jak i salda migracji. Ponadto populacja województwa starzeje się. Prognoza demograficzna zakłada nasilenie depopulacyjnych zjawisk w regionie.

Rozdział 2

Chapter 2

Rynek pracy

Labour market

Dla oceny warunków życia kluczowe znaczenie ma analiza sytuacji na rynku pracy. Optymalna sytuacja to taka, w której rynek pracy dzięki potencjałowi do tworzenia miejsc pracy gwarantuje zabezpieczenie egzystencjalnych potrzeb ludności. Analiza danych dostarczyła informacji o zasobach siły roboczej, wolnych miejscach pracy, pokazała rozmiary aktywności i bierności ekonomicznej ludności, a także ujawniła warunki pracy, jakie stworzyli pracodawcy.

Pracujący

Employed persons

Dane o pracujących dotyczą osób wykonujących pracę przynoszącą im zarobek lub dochód. Do pracujących zalicza się: osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy lub stosunku służbowego, pracodawców i pracujących na własny rachunek, osoby wykonujące pracę nakładczą, agentów (łącznie z pomagającymi członkami ich rodzin oraz osobami zatrudnionymi przez agentów), członków spółdzielni produkcji rolniczej, a także duchownych pełniących obowiązki duszpasterskie.

Dane dotyczące pracujących według stanu w dniu 31 grudnia podano bez przeliczenia niepełnozatrudnionych na pełnozatrudnionych, przy przyjęciu zasady jednorazowego ujmowania tych osób w głównym miejscu pracy. Dane nie obejmują jednostek budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego.

Źródłem pozyskiwania danych są formularze statystyczne, zróżnicowane pod względem doboru jednostek sprawozdawczych oraz częstotliwości przekazywania danych, a także dane pochodzące z Powszechnego Spisu Rolnego (ostatnie dane dotyczą 2010 r.) i z rejestrów administracyjnych.

Szczegółowe informacje na temat zakresu realizowanych badań w tym obszarze prezentuje Zeszyt metodologiczny GUS „Pracujący w gospodarce narodowej”.

Lata 2017-2019 to okres wzrostu liczby pracujących w województwie świętokrzyskim. Liczba pracujących w gospodarce narodowej (według faktycznego miejsca pracy, łącznie z wyszacowaną liczebnością osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, z wyłączeniem jednostek budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego) według stanu na 31 grudnia 2019 r. wyniosła 486,1 tys. osób i wzrosła w relacji do 2017 r. o 1,0%. Pod względem liczby pracujących województwo świętokrzyskie w 2019 r. zajmowało, podobnie jak przed dwoma laty, 12. lokatę w kraju, skupiając 3,1% ogółu pracujących (przy liczbie ludności stanowiącej 3,2% ludności Polski, w tym w wieku produkcyjnym również 3,2%). Mniejsze odsetki grupowały województwa: warmińsko-mazurskie (2,9%), podlaskie (2,8%), lubuskie (2,3%) i opolskie (2,1%). W przeliczeniu na 1000 ludności liczba pracujących w województwie świętokrzyskim wzrosła z 386 do 394 osób (w kraju z 400 do 411). Wynik ten pozwolił zarówno w 2017 r., jak i w 2019 r. na uplasowanie się na 8. lokacie w kraju. W latach brzegowych najwyższy wskaźnik odnotowało województwo mazowieckie, gdzie wskaźnik wzrósł z 486 w 2017 r. do 498 osób w 2019 r., a najniższy warmińsko-mazurskie – przy wzroście z 316 do 322 osób.

Pracę podejmowano przede wszystkim w sektorze prywatnym. W okresie 2017-2019 sektor prywatny skupiał 81,1% ogółu pracujących w województwie świętokrzyskim. Liczba pracujących w tym sektorze zwiększyła się, podobnie jak w publicznym o 1,0%.

Tablica 12. Pracujący^a w gospodarce narodowej
Stan w dniu 31 grudnia
Table 12. Employed persons^a in the national economy
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2017	2018	2019	2017 = 100
	w osobach in persons			
Ogółem Total	481247	484984	486123	101,0
Sektor publiczny Public sector	90771	91859	91667	101,0
Sektor prywatny Private sector	390476	393125	394456	101,0
Mężczyźni Males	250421	251630	252259	100,7
Kobiety Females	230826	233354	233864	101,3

a Według faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności; z rolnictwem indywidualnym (dane szacunkowe). Bez pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego.

a By actual workplace and kind of activity, with employed persons in private farms in agriculture (estimated data). Excluding budgetary entities conducting activity within the scope of national defence and public safety.

Na przestrzeni lat 2017-2019 wzrost liczebności osób pracujących odnotowano przede wszystkim w sferze produkcyjnej. W przemyśle osiągnął on 1,8% (w tym w przetwórstwie przemysłowym 1,2%), a w budownictwie 6,2%. Z kolei w sferze usługowej liczba pracujących najbardziej zwiększyła się w: pozostałej działalności usługowej (o 14,8%), administrowaniu i działalności wspierającej (o 7,1%), działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej (o 4,3%), opiece zdrowotnej i pomocy społecznej (o 2,9%). Z kolei mniej osób niż przed dwoma laty pracowało w: informacji i komunikacji (o 12,7%), obsłudze rynku nieruchomości (o 7,3%), handlu; naprawie pojazdów samochodowych (o 2,0%), działalności finansowej i ubezpieczeniowej (o 1,5%) oraz w administracji publicznej i obronie narodowej; obowiązkowych zabezpieczeniach społecznych (o 0,7%).

Największy odsetek pracujących w województwie nadal skupiało rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo – w 2019 r. 30,7% badanej populacji wobec 31,1% przed dwoma laty. Odsetek ten uwzględnia szacunkowe dane dotyczące liczebności osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych. Na drugiej lokacie uplasował się przemysł, w którym pracowało w 2019 r. 17,4% analizowanej grupy (w 2017 r. – 17,3%). Spośród sekcji przemysłowych, podobnie jak w 2017 r., dominowało przetwórstwo przemysłowe, a jego udział w omawianym okresie wzrósł o 0,1 p.proc. do 15,1% pracujących w województwie. Z kolei trzecią lokatę zajęła sekcja handel; naprawa pojazdów samochodowych z udziałem 12,5% wobec 12,9% w 2017 r. Miejsca czwarte i piąte należały do sekcji edukacja z odsetkiem 6,8% (podobnie jak w 2017 r.) oraz opieka zdrowotna i pomoc społeczna z udziałem 6,7% (o 0,2 p.proc. więcej niż przed dwoma laty). W 2019 r. w wymienionych sekcjach znalazło pracę 74,2% populacji objętej badaniem (o 0,4 p.proc. mniej niż w 2017 r.).

W 2019 r. mężczyźni nadal stanowili większość pracujących, choć ich udział w relacji do stanu odnotowanego na koniec 2017 r. zmniejszył się o 0,1 p.proc. do 51,9%, a liczebność wzrosła o 0,7%. W omawianym okresie populacja pracujących kobiet zwiększyła się o 1,3%, a udział osiągnął 48,1%.

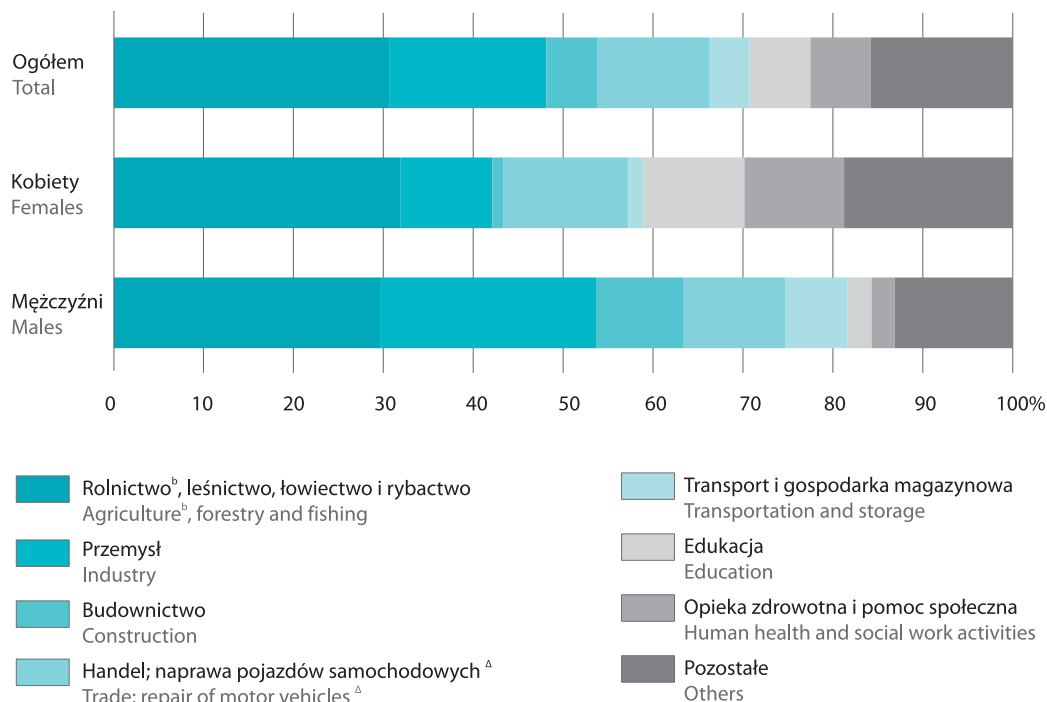
Zarówno kobiety, jak i mężczyźni pracowali głównie w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie – odpowiednio 31,9% kobiet i 29,6% mężczyzn. W dalszej kolejności kobiety najczęściej podejmowały pracę w: handlu; naprawie pojazdów samochodowych (13,9%), edukacji (11,2%), opiece zdrowotnej i pomocy społecznej (11,1%) oraz w przemyśle (10,2%). Z kolei mężczyźni podejmowali pracę w: przemyśle (24,1%), handlu; naprawie pojazdów samochodowych (11,3%), budownictwie (9,3%) oraz transporcie i gospodarce magazynowej (6,9%).

Wykres 6. Pracujący^{ab} w gospodarce narodowej według płci i sekcji PKD w 2019 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 6. Employed persons^{ab} in the national economy by sex and NACE rev. sections in 2019

As of 31 December

a Według faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności. Bez pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego. b Z rolnictwem indywidualnym (dane szacunkowe).

a By actual workplace and kind of activity. Excluding budgetary entities conducting activity within the scope of national defence and public safety. b With employed persons in private farms in agriculture (estimated data).

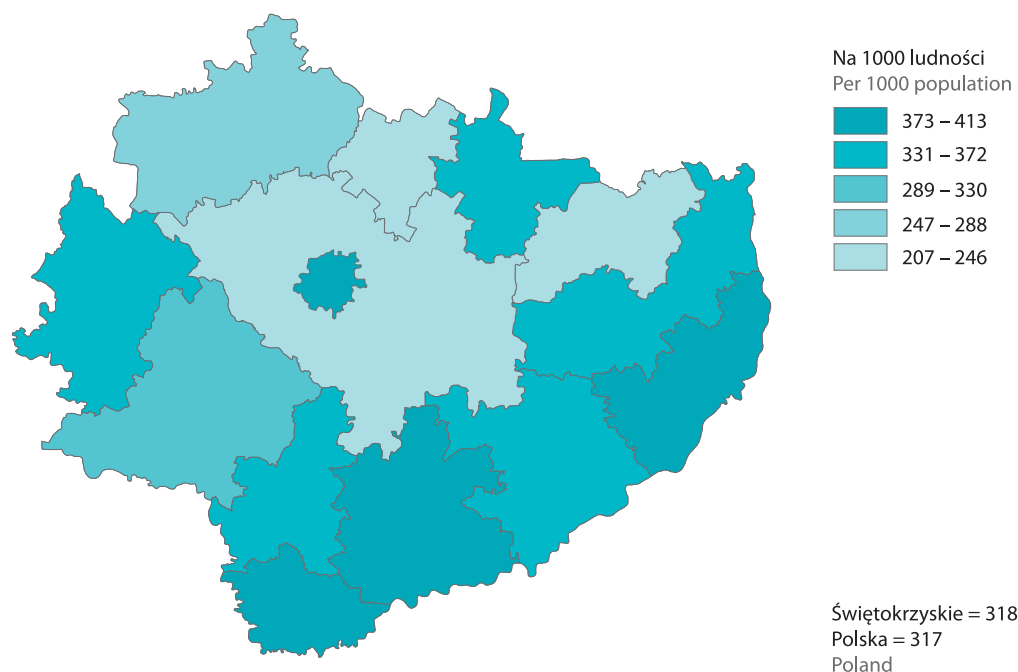
Biorąc pod uwagę strukturę pracujących według sekcji i płci, znacznie więcej kobiet niż mężczyzn pracowało w opiece zdrowotnej i pomocy społecznej (w 2019 r. 80,1% pracujących w sekcji), edukacji (79,6%), działalności finansowej i ubezpieczeniowej (70,1%), pozostałej działalności usługowej (67,7%), zakwaterowaniu i gastronomii (64,6%), administracji publicznej i obronie narodowej; obowiązkowych zabezpieczeniach społecznych (64,0%) oraz działalności związanej z kulturą, rozrywką i rekreacją (60,4%). Mężczyźni dominowali natomiast w budownictwie (w 2019 r. 89,5% pracujących w sekcji), w transporcie i gospodarce magazynowej (81,6%) oraz w przemyśle (71,8%).

Analiza danych o pracujących według faktycznego miejsca pracy, w podmiotach gospodarczych zatrudniających powyżej 9 osób, łącznie z osobami pracującymi w fundacjach, stowarzyszeniach, partiach politycznych, organizacjach społecznych, organizacjach pracodawców, samorządu gospodarczego i zawodowego oraz w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie (dane szacunkowe), natomiast z wyłączeniem duchowieństwa oraz pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, pozwala na dokonanie omówienia terytorialnego rozmieszczenia pracujących w województwie.

W porównaniu z 2017 r. liczebność osób pracujących zwiększyła się w dziesięciu powiatach, przy czym w największym stopniu w powiatach: skarżyskim (o 3,8%), kieleckim (o 3,0%), opatowskim (o 2,3%) i starachowickim (o 2,0%). Z kolei spadek odnotowano w powiatach: ostrowieckim (o 3,0%), włoszczowskim (o 2,2%), koneckim (o 1,4%) oraz sandomierskim (o 0,2%).

Analiza rozmieszczenia terytorialnego pracujących wskazuje, że w 2019 r. większość grupował podregion kielecki (56,3% wobec 56,1% w 2017 r.). Biorąc pod uwagę powiaty podregionu kieleckiego, największy odsetek pracujących skupiało miasto na prawach powiatu Kielce (20,3% ogółu pracujących w województwie wobec 20,1% w 2017 r.), a w dalszej kolejności powiaty: kielecki (12,9% wobec 12,7%), starachowicki (7,6% wobec 7,5%) oraz ostrowiecki (6,5% wobec 6,8%). Z kolei w podregionie sandomiersko-jędrzejowskim najczęściej pracujących grupowały powiaty: buski (7,5% ogółu pracujących w województwie wobec 7,6% w 2017 r.), sandomierski (7,4% wobec 7,5%), jędrzejowski (6,8% wobec 6,9%) oraz staszowski (podobnie jak w 2017 r. 6,4%).

Mapa 3. Pracujący^a w 2019 r.
Stan w dniu 31 grudnia
Map 3. Employed persons^a in 2019
As of 31 December

a Według faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności. Bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób. Bez pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego. Z wyłączeniem duchownych. Łącznie z osobami pracującymi w fundacjach, stowarzyszeniach, partiach politycznych, organizacjach społecznych, organizacjach pracodawców, samorządu gospodarczego i zawodowego. Łącznie z pracującymi w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie (dane szacunkowe).

a By actual workplace and kind of activity. Excluding economic entities employing up to 9 persons. Excluding budgetary entities conducting activity within the scope of national defence and public safety. Excluding clergy. Including persons employed in foundations, associations, political parties, trade unions, organizations of employers and economic and professional self-governments. With employed persons in private farms in agriculture (estimated data).

W latach 2017-2019 ogólna liczba pracujących w przeliczeniu na 1000 ludności województwa wzrosła z 312 do 318 osób, przy czym dwanaście powiatów odnotowało wzrost tego wskaźnika, a tylko dwa spadek (o 4 osoby włoszczowski i o 3 ostrowiecki). Największy wzrost wskaźnika odnotowano w powiatach: opatowskim (o 13 osób), pińczowskim, skarżyskim i starachowickim (po 12 osób) oraz mieście na prawach powiatu Kielce (o 11 osób). W rankingu jednostek samorządu terytorialnego zdecydowanie przodował powiat buski, gdzie w 2019 r. na 1000 ludności przypadało 413 pracujących wobec 409 w 2017 r. oraz miasto na prawach powiatu Kielce ze wskaźnikiem 409 osób wobec 398 przed dwoma laty. W dalszej kolejności uplasowały się powiaty: kazimierski, sandomierski oraz pińczowski, gdzie na 1000 ludności przypadało w 2019 r. odpowiednio: 398, 380 i 365 pracujących, wobec w 2017 r. kolejno: 391, 374 i 353. Najmniej pracujących w przeliczeniu na 1000 ludności odnotowano w powiatach: skarżyskim (207

w 2019 r. wobec 195 w 2017 r.), ostrowieckim (235 wobec 238), kieleckim (240 wobec 235) i koneckim (247 wobec 246).

Bardziej zróżnicowany obraz powiatów wyłania się w sektorowym ujęciu pracujących. Liczba pracujących w sektorze rolniczym na koniec 2019 r. ukształtowała się na poziomie 148,7 tys. osób wobec 149,0 tys. osób przed dwoma laty. Cztery powiaty grupowały blisko 51% ogółu pracujących w rolnictwie, tj.: kielecki (17,8%), buski (12,4%), sandomierski (10,6%) oraz jędrzejowski (10,2%). W 2019 r. na 1000 mieszkańców województwa świętokrzyskiego przypadało 120 osób pracujących w sektorze rolniczym wobec 119 w 2017 r. W dziewięciu powiatach odnotowano w 2019 r. wskaźniki przekraczające średnią w województwie, przy czym w czołówce uplasowały się powiaty: kazimierski (310), buski (258), pińczowski (216), opatowski (210) i sandomierski (205). Najniższą wartość odnotowano w mieście na prawach powiatu Kielce (7) oraz w powiecie skarżyskim (28).

W sektorze obejmującym pozostałe usługi liczba pracujących zwiększyła się z 98,2 tys. do 101,7 tys. osób. W 2019 r. w tego typu przedsiębiorstwach najwięcej osób pracowało w mieście na prawach powiatu Kielce, tj. 36,2% łącznej liczby w województwie. W następnej kolejności plasowały się powiaty: kielecki (z udziałem 10,2%), ostrowiecki (6,6%), starachowicki (5,8%) i sandomierski (5,8%). Najniższy odsetek pracujących w pozostałych usługach grupował powiat kazimierski (1,6%). Biorąc pod uwagę liczbę osób pracujących w tym sektorze przypadającą na 1000 ludności, w skali województwa wskaźnik ten osiągnął 82 wobec 79 przed dwoma laty. Najwyższą wartość wskaźnika odnotowano w mieście na prawach powiatu Kielce, gdzie na 1000 mieszkańców przypadało 189 pracujących. W pozostałych powiatach wskaźnik osiągnął wartości z przedziału <49;80>. Najniższą odnotowano w powiecie kieleckim.

W sektorze produkcyjnym, obejmującym przemysł i budownictwo, liczba pracujących na przestrzeni lat 2017-2019 zwiększyła się z 83,4 tys. do 85,1 tys. osób. Znaczący udział pracujących w tym sektorze w stosunku do pracujących ogółem w województwie odnotowano w mieście na prawach powiatu Kielce (22,4% w 2019 r.) oraz w powiatach: starachowickim (15,7%), kieleckim (9,9%), ostrowieckim (8,8%), staszowskim (7,5%) oraz koneckim (6,8%). Najniższy odsetek odnotowano natomiast w powiatach kazimierskim (0,6%) oraz pińczowskim (2,0%). W przeliczeniu na 1000 mieszkańców, w sektorze produkcyjnym w województwie pracowało 69 osób, wobec 67 w 2017 r. W 2019 r. ponadprzeciętne wartości wskaźnik osiągnął w powiatach: starachowickim (149 osób) oraz włoszczowskim i w mieście na prawach powiatu Kielce (po 98). Z kolei najniższe odnotowano w powiatach kazimierskim (14 osób) i buskim (31).

Liczba pracujących w czterech połączonych sekcjach: handel; naprawa pojazdów samochodowych, transport i gospodarka magazynowa, zakwaterowanie i gastronomia oraz informacja i komunikacja zmalała z 52,2 tys. do 51,3 tys. osób. Liderem pozostało w tej grupie miasto na prawach powiatu Kielce, gdzie w wymienionych sekcjach w 2019 r. pracowało 38,5% ogółu w województwie. Na przeciwległym biegunie uplasowały się powiaty kazimierski grupujący 1,5% oraz opatowski skupiający 2,0% pracujących. W 2019 r. w przeliczeniu na 1000 ludności, we wskazanych sekcjach pracowały (podobnie jak przed dwoma laty) 42 osoby. Przy czym najwyższą wartość wskaźnik osiągnął w mieście na prawach powiatu Kielce (101 osób), a najniższą w powiatach: opatowskim (20) oraz kazimierskim i koneckim (po 23).

W dwóch połączonych sekcjach, tj. działalność finansowa i ubezpieczeniowa oraz obsługa rynku nieruchomości, liczba pracujących zmalała z 6,5 tys. do 6,1 tys. osób. W tych rodzajach działalności również dominowało miasto na prawach powiatu Kielce. Na koniec 2019 r. pracowało tu 44,3% pracujących w tej grupie w województwie. Najmniej mieszkańców województwa było zaangażowanych w tego typu działalność w powiatach kazimierskim (1,1%) i pińczowskim (1,6%). W przeliczeniu na 1000 ludności w omawianych sekcjach pracowało (podobnie jak w 2017 r.) 5 osób. Najwyższą wartość wskaźnik osiągnął w mieście na prawach powiatu Kielce – 14 osób, a najniższą w powiecie kieleckim – 1.

Przeciętne zatrudnienie

Average paid employment

Dane dotyczące przeciętnego zatrudnienia ujmują wyłącznie zatrudnionych na podstawie stosunku pracy (bez jednostek budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, bez osób zatrudnionych – uczniowie - w celu przygotowania zawodowego). Informacje dotyczą pracowników pełnozatrudnionych oraz niepełnozatrudnionych w przeliczeniu na pełnozatrudnionych.

Dane opracowano na podstawie wyników rocznego sprawozdania o pracujących, wynagrodzeniach i czasie pracy, zrealizowanego na formularzu Z-06.

W województwie świętokrzyskim przeciętne zatrudnienie w gospodarce narodowej w 2019 r. zwiększyło się w relacji do 2017 r. o 2,0% do 244,5 tys. osób. Udział województwa świętokrzyskiego w przeciętnym zatrudnieniu w kraju pozostał na poziomie z 2013 r., tj. 2,3%. W 2019 r. niższe odsetki odnotowano jedynie w trzech województwach, tj. w: podlaskim (2,2%), lubuskim (2,1%) oraz opolskim (1,9%).

W okresie 2017-2019 wzrost przeciętnego zatrudnienia odnotowano przede wszystkim w sferze produkcji. W przemyśle przeciętne zatrudnienie wzrosło o 3,5%, przy czym w przetwórstwie przemysłowym wzrost wyniósł 3,3%, natomiast w budownictwie zwiększyło się o 6,5%.

W sferze usług wyniki były mieszane. Wzrost przeciętnego zatrudnienia odnotowano w: działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej (13,2%), zakwaterowaniu i gastronomii (7,6%), pozostałej działalności usługowej (6,3%), transporcie oraz gospodarce magazynowej (4,1%), edukacji (2,7%), administrowaniu i działalności wspierającej (1,9%), działalności związanej z kulturą, rozrywką i rekreacją (0,8%) oraz opiece zdrowotnej i pomocy społecznej (0,6%). Spadek przeciętnego zatrudnienia odnotowano natomiast w: informacji i komunikacji (8,4%), działalności finansowej i ubezpieczeniowej (5,5%), obsłudze rynku nieruchomości (3,9%) oraz handlu; naprawie pojazdów samochodowych (2,0%).

Podobnie jak przed dwoma laty, w 2019 r. pięć sekcji skupiało ponad 70% subpopulacji zatrudnionych, tj.: przemysł (29,8%), w tym w przetwórstwo przemysłowe (26,2%), handel; naprawa pojazdów samochodowych (14,2%), edukacja (12,7%), opieka zdrowotna i pomoc społeczna (10,6%), administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne (7,5%).

Analiza danych dotyczących podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób oraz jednostek sfery budżetowej niezależnie od liczby pracujących; bez zatrudnionych za granicą, z wyłączeniem gospodarstw indywidualnych w rolnictwie, fundacji, stowarzyszeń, partii politycznych, związków zawodowych, organizacji społecznych, organizacji pracodawców, samorządu gospodarczego i zawodowego oraz duchownych, a także z wyłączeniem jednostek budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego pozwala na dokonanie omówienia terytorialnego zróżnicowania przeciętnego zatrudnienia w województwie.

Przeciętne zatrudnienie w podmiotach gospodarczych spełniających wyżej wskazane warunki ukształtowało się w 2019 r. na poziomie 202,2 tys. osób i było o 1,9% wyższe niż w 2017 r. Przeciętne zatrudnienie zwiększyły przede wszystkim podmioty z sektora prywatnego (o 2,9% do 121,1 tys. osób), natomiast w sektorze publicznym skala wzrostu była mniejsza (o 0,4% do 81,0 tys. osób).

W relacji do 2017 r. wzrost przeciętnego zatrudnienia odnotowano w dwunastu powiatach. W największym stopniu w powiatach: starachowickim (o 8,4%), kieleckim (o 8,2%), skarżyskim (o 7,3%), kazimierskim (o 6,9%) i opatowskim (o 5,8%). W pozostałych siedmiu powiatach skala wzrostu wahała się od 0,7%

w powiecie buskim do 4,5% w pińczowskim. W grupie spadkowej znalazły się powiat: włoszczowski, gdzie zatrudnienie ograniczono o 3,6% oraz miasto na prawach powiatu Kielce, w którym zatrudnienie spadło o 2,4%.

Biorąc pod uwagę zróżnicowanie terytorialne można zauważyć, że jako pracodawcy nadal dominowały podmioty gospodarcze zlokalizowane w podregionie kieleckim, których udział w przeciętnym zatrudnieniu w województwie w 2019 r., podobnie jak przed dwoma laty wyniósł 68,8%. Cztery powiaty z podregionu kieleckiego grupowały 58,0% zatrudnionych w województwie, przy czym miasto na prawach powiatu Kielce (30,6%) było w tej kwestii liderem, a dalsze lokaty zajęły powiaty: kielecki (10,7%), ostrowiecki (8,1%) oraz starachowicki (8,6%). Na przestrzeni ostatnich trzech lat zwiększyły się udziały powiatu kieleckiego (o 0,7 p.proc.) oraz starachowickiego (o 0,6 p.proc.), a zmniejszyły miasta na prawach powiatu Kielce (o 1,4 p.proc.) i powiatu ostrowieckiego (o 0,1 p.proc.).

Na przestrzeni lat 2017-2019 przeciętne zatrudnienie w województwie w przeliczeniu na 1000 mieszkańców zwiększyło się o 4 osoby – do 163 osób, przy czym w podregionie kieleckim wzrosło o 4 osoby do 182, a w podregionie sandomiersko-jędrzejowskim zwiększyło się również o 4 osoby do 133.

Biorąc pod uwagę zróżnicowanie omawianego wskaźnika w powiatach, najwyższy odnotowano w mieście na prawach powiatu Kielce (317 osób w 2019 r. wobec 322 w 2017 r.). Drugą lokatę zajął powiat starachowicki, w którym wskaźniki osiągnęły wartości (193; 175), trzecią – powiat sandomierski (169; 164), a czwartą staszowski (167; 160). Najniższe wartości odnotowano w powiatach: kazimierskim (74 w 2019 r. wobec 69 w 2017 r.), opatowskim (80; 74) oraz kieleckim (102; 95).

Wzrost omawianego wskaźnika odnotowano w dwunastu powiatach, przy czym największy – w powiatach starachowickim (o 18 osób) i skarżyskim (o 12 osób). Spadek miał miejsce jedynie w mieście na prawach powiatu Kielce (o 5 osób) i w powiecie włoszczowskim (o 4 osoby).

Omawiając zagadnienia związane z zatrudnieniem warto wspomnieć o podmiotach umożliwiających pracę, przede wszystkim osobom niepełnosprawnym. Szczególnymi pracodawcami są w tym zakresie zakłady pracy chronionej i zakłady aktywności zawodowej.

Zakład pracy chronionej (ZPCh) jest przedsiębiorstwem i działa w celu osiągnięcia zysków, jednak zatrudnienie znacznej liczby osób niepełnosprawnych wymaga przystosowania warunków pracy do ich potrzeb oraz zapewnienia pomocy medycznej, czy rehabilitacji.

Zakład aktywności zawodowej (ZAZ) tworzony jest przez powiat, gminę oraz fundację, stowarzyszenie lub inną organizację społeczną, której statutowym zadaniem jest rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych. Utworzenie i działalność zakładu dofinansowane są ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Liczba zakładów pracy chronionej (ZPCh) podlega wahaniom ze względu na określone przepisami wymogi, które należy spełniać, by status takiego zakładu posiadać. Na terenie województwa świętokrzyskiego działalność taką, według stanu na koniec 2019 r., prowadziło 37 podmiotów, wobec 36 przed rokiem i 38 przed dwoma laty. Na przestrzeni lat 2017-2019 stopniowo malała liczebność osób niepełnosprawnych, które znalazły zatrudnienie w ZPCh (z 3,3 tys. przez 3,2 tys. do 3,0 tys. na koniec okresu). Co roku malał również odsetek osób niepełnosprawnych wśród zatrudnionych ogółem w ZPCh (z 82,4% przez 81,7% do 79,5%).

Największą grupę (co najmniej 75%) zatrudnionych niepełnosprawnych w ZPCh stanowiły osoby o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności. Udział tej grupy wahał się od 76,2% w 2017 r. przez 75,7% w 2018 r. do 77,3% w 2019 r. Obserwowano niewielki wzrost odsetka osób o znacznym stopniu niepełnosprawności z 8,4% do 8,9% w latach brzegowych. Z kolei zmniejszył się udział osób o lekkim stopniu niepełnosprawności – z 15,4% do 13,9%.

Drugą formą rehabilitacji zawodowej umożliwiającą pracę osobom, głównie o znacznym stopniu niepełnosprawności, są zakłady aktywności zawodowej (ZAZ). Na terenie województwa świętokrzyskiego

w okresie 2017-2019 działały cztery tego typu podmioty.

Liczba osób niepełnosprawnych zatrudnionych w ZAZ oscylowała wokół 0,2 tys. osób. Udział osób niepełnosprawnych wśród ogółu zatrudnionych w ZAZ wynosił średnio 78%. Większość (co najmniej 2/3) stanowiły osoby o znacznym stopniu niepełnosprawności, choć ich udział uległ niewielkiemu ograniczeniu z 69,7% w 2017 r. przez 68,6% w 2018 r. do 67,6% w 2019 r. Pozostały odsetek stanowiły osoby o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności.

Bezrobocie rejestrowane

Registered unemployment

Dane o bezrobociu rejestrowanym, dotyczące osób zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy, prezentuje się zgodnie z ustawą z dnia 20 IV 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (jednolity tekst Dz. U. 2018, poz. 1265, z późniejszymi zmianami).

Mimo symptomów poprawy sytuacja na rynku pracy w województwie świętokrzyskim pozostała trudna. Na przestrzeni lat 2017-2019 w województwie świętokrzyskim liczba nowo zarejestrowanych bezrobotnych zmniejszyła się o 20,2 tys., tj. o 23,2% do 67,0 tys. osób. Najliczniejszą grupę nadal stanowiły osoby rejestrujące się po raz kolejny, choć ich odsetek w ogólnej liczbie nowo zarejestrowanych zmniejszył się w stosunku do 2017 r. o 0,7 p.proc. i wyniósł 84,5%. Zmniejszył się również odsetek osób zamieszkałych na wsi (do 55,6%, tj. o 1,6 p.proc.), absolwentów (do 10,5%, tj. o 0,7 p.proc.) oraz osób zwolnionych z przyczyn dotyczących zakładów pracy (do 3,5%, tj. o 0,2 p.proc.). Wśród nowo zarejestrowanych zwiększył się natomiast udział osób dotychczas pracujących (do 84,2%, tj. o 2,4 p.proc.).

Na przestrzeni lat 2017-2019 obserwowano także sukcesywny spadek liczby osób wyrejestrowanych z ewidencji urzędów pracy. Z ewidencji bezrobotnych w województwie świętokrzyskim w ciągu 2019 r. skreślono 69,1 tys. osób, tj. mniej o 28,7 tys. (o 29,4%) niż w 2017 r. Główną przyczynę wyrejestrowania stanowiło podjęcie pracy, w wyniku czego z rejestru bezrobotnych skreślono w 2019 r. 34,7 tys. osób, wobec 46,1 tys. w 2017 r. Udział tej kategorii bezrobotnych w ogólnej liczbie wyrejestrowanych zwiększył się o 3,2 p.proc. do 50,3%. Zwiększył się również udział osób, które utraciły status bezrobotnego w wyniku niepotwierdzenia gotowości do pracy – o 1,8 p.proc. do 14,4% oraz osób, które dobrowolnie zrezygnowały ze statusu bezrobotnego – do 8,3%, tj. o 0,9 p.proc. Na przestrzeni 2019 r. urzędy pracy skierowały na szkolenia o 47,5% mniej osób niż w 2017 r. (1,1 tys. wobec 2,2 tys.), a ich udział zmniejszył się o 0,6 p.proc. do 1,6%. Zmniejszyła się również liczba osób (o 42,8%), które rozpoczęły staż (6,6 tys. wobec 11,5 tys.). Odsetek stażystów w ogólnej liczbie osób wykreślonych z ewidencji w 2019 r. zmalał o 2,2 p.proc. do 9,5%. Zmniejszył się również udział osób wykreślonych z ewidencji z powodu odmowy bez uzasadnionej przyczyny przyjęcia propozycji odpowiedniej pracy lub innej formy pomocy (o 1,3 p.proc. do 6,0%).

Tablica 13. Bezrobocie rejestrowane
 Stan w dniu 31 grudnia
Table 13. Registered unemployment
 As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2017	2018	2019
Bezrobotni zarejestrowani ogółem Total registered unemployed persons	46570	44118	42042
mężczyźni males	22345	20885	19899
kobiety females	24225	23233	22143
dotychczas niepracujący previously not employed	7600	6839	6228
posiadający prawo do zasiłku possessing benefit rights	7497	7350	7037
niepełnosprawni disabled persons	3043	2781	2723
w tym kobiety of which females	1422	1289	1236
Oferty pracy zgłoszone w ciągu roku Job offers reported during the year	41601	35097	28863
w tym oferty pracy zgłoszone w ciągu roku skierowane do osób niepełno- sprawnych of which job offers for disabled persons reported during the year	1218	1292	1028
Bezrobotni na 1 ofertę pracy Registered unemployed persons per 1 job offer	87	38	53
Bezrobotni niepełnosprawni na 1 ofertę pracy do nich skierowaną Registered disabled unemployed persons per 1 job offer	30	44	29
Bezrobotni nowo zarejestrowani (napływ) w ciągu roku Newly registered unemployed persons (inflow) during the year	87225	75011	66986
Bezrobotni wyrejestrowani (odpływ) w ciągu roku Persons removed from unemployment rolls (outflow) during the year	97781	77463	69062
Płynność bezrobocia(napływ-odpływ) w ciągu roku Liquidity of unemployment (inflow-outflow) during the year	-10556	-2452	-2076
	W %		
	In %		
Wskaźnik płynności rynku pracy Labor market liquidity index	52,8	52,7	51,9
Stopa napływu bezrobotnych Inflow rate	1,3	1,1	1,0
Stopa odpływu bezrobotnych Outflow rate	13,3	10,7	10,2
Stopa bezrobocia rejestrowanego Registered unemployment rate	8,8	8,3	8,0
Udział osób bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym Share of registered unemployed persons in number of persons at working age	6,1	5,9	5,7
Udział osób bezrobotnych w wieku mobilnym w liczbie bezrobotnych ogółem Share of registered unemployed persons at mobility age in total number of unemployed persons	66,7	66,7	65,9

O płynności rynku pracy oraz poziomie bezrobocia decyduje m.in. rotacja bezrobotnych, czyli napływ i odpływ osób rejestrujących się w powiatowych urzędach pracy. W 2019 r. w województwie świętokrzyskim bilans bezrobotnych nadal kształtował się korzystnie, tzn. w ciągu roku mniej zarejestrowano osób niż wyłączono z ewidencji (o 2,1 tys.). Sytuacja nie była jednak tak dobra jak w 2017 r., kiedy to wyrejestrowania przeważały o 10,6 tys. osób. Relacja napływu do odpływu z bezrobocia ukształtowała się na

poziomie 97,0%, wobec 93,6% w kraju (w 2017 r. odpowiednio: 89,2% i 88,3%).

W efekcie według stanu na 31 grudnia 2019 r. liczba zarejestrowanych bezrobotnych wyniosła 42,0 tys. osób (o 4,5 tys. osób mniej niż w końcu 2017 r.). Stanowiło to 4,9% ogółu bezrobotnych zarejestrowanych w kraju.

W 2019 r. 83,3% ogółu bezrobotnych w województwie nie posiadało prawa do zasiłku (w 2017 r. – 83,9%), 82,5% stanowiły osoby wcześniej pracujące (w 2017 r. – 83,7%), a 57,0% to mieszkańcy wsi (w 2017 r. – 56,7%). W strukturze bezrobotnych ogółem 6,5% stanowiły osoby niepełnosprawne (w 2017 r. – podobnie).

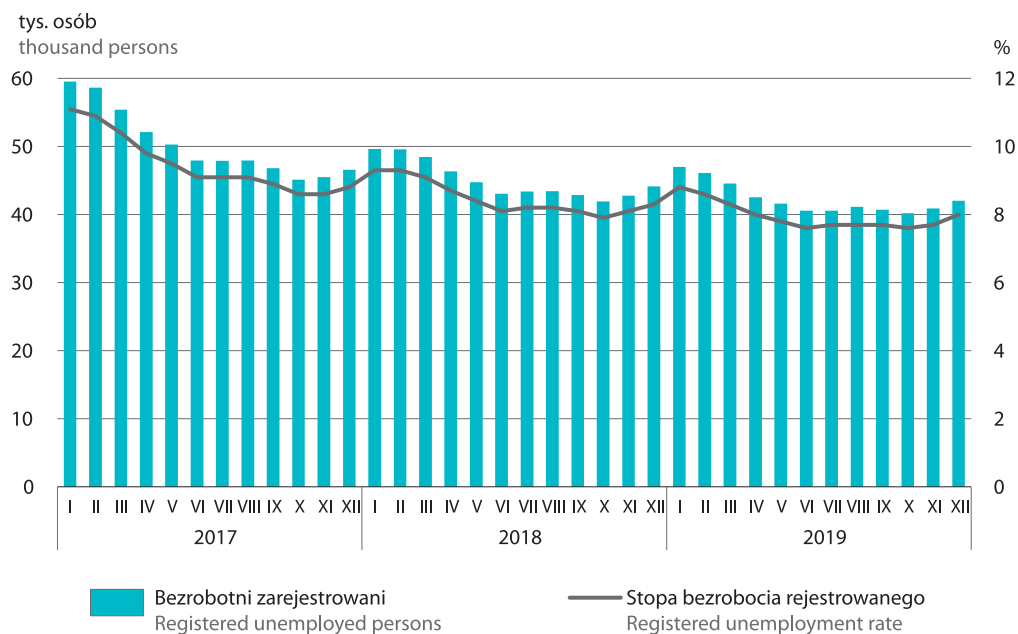
Struktura terytorialna bezrobocia nie podlega w województwie większym zmianom od lat. W 2019 r. najwięcej bezrobotnych grupowały: miasto na prawach powiatu Kielce oraz powiaty – kielecki, ostrowiecki i skarżyski. Łącznie w wymienionych jednostkach podziału terytorialnego zarejestrowanych było 48,9% ogółu bezrobotnych w województwie (w 2017 r. – 49,6%). W sumie podregion kielecki, do którego zaliczane są wskazane jednostki, skupiał 64,2% ogółu populacji bezrobotnych w województwie świętokrzyskim (w 2017 r. – 64,3%).

Wykres 7. Bezrobotni zarejestrowani oraz stopa bezrobocia rejestrowanego

Stan w końcu okresu sprawozdawczego

Chart 7. Registered unemployed persons and registered unemployment rate

As of the end of reporting period

O skali bezrobocia i tempie jego zmian świadczy stopa bezrobocia, mierzona udziałem liczby bezrobotnych w cywilnej ludności aktywnej zawodowo. Stopa bezrobocia notowana w województwie świętokrzyskim od lat należy do wyższych w kraju, choć na przestrzeni lat 2017-2019 zmniejszyła się o 0,8 p.proc. do 8,0%. Na koniec grudnia 2019 r. średnia krajowa wyniosła 5,2%, a najniższą wartość wskaźnika odnotowano w województwie wielkopolskim (2,8%), natomiast w jeszcze trudniejszej sytuacji niż świętokrzyskie pozostawało województwo warmińsko-mazurskie (9,1%).

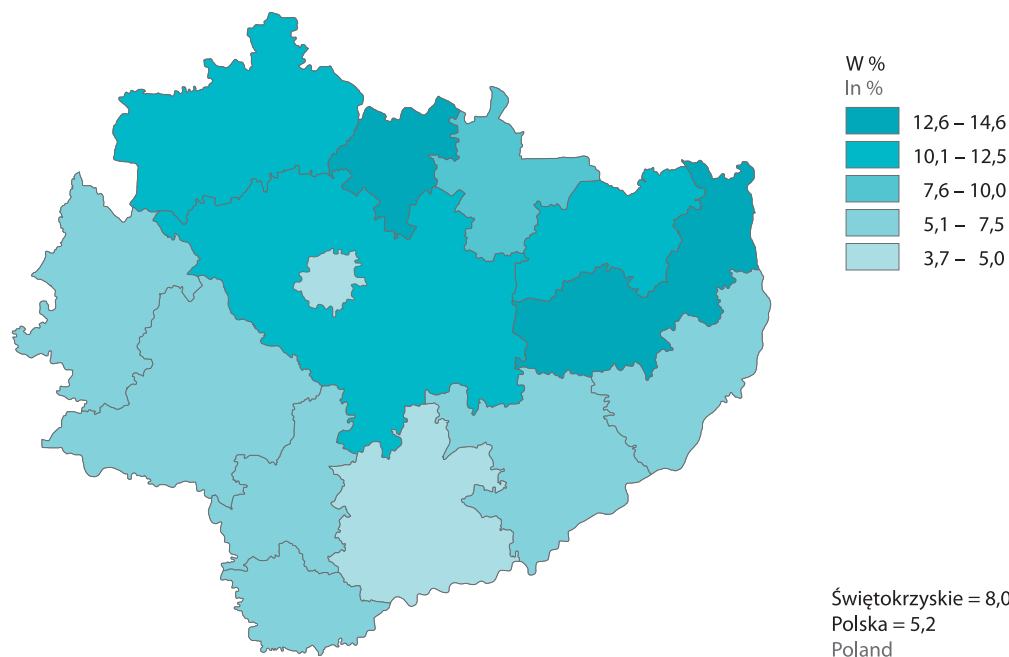
Wskaźnik bezrobocia rozpatrywany dla województwa, jako całości, nie oddaje rozmiarów tego zjawiska na niższych szczeblach podziału terytorialnego. W 2019 r. nadal obserwowano dość duże zróżnicowanie stopy bezrobocia w przekroju terytorialnym w województwie. Podobnie jak w 2017 r., niższe rozmiary bezrobocia notowano w części rolniczej województwa, tj. w podregionie sandomiersko-jędrzejewskim, gdzie stopa bezrobocia obniżyła się na przestrzeni analizowanego okresu o 0,7 p.proc. do 7,0%, podczas gdy w podregionie kieleckim, obejmującym centralne i północne tereny uprzemysłowione, zmalała o 1,0 p.proc. do 8,6%.

Mapa 4. Stopa bezrobocia rejestrowanego w 2019 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 4. Registered unemployment rate in 2019

As of 31 December

W końcu grudnia 2019 r. najniższą stopę bezrobocia odnotowano w powiatach: buskim (3,7%) i pińczowskim (6,3%) oraz w mieście na prawach powiatu Kielce (4,9%), zaś najwyższą w powiatach: skarżyskim (14,6%), opatowskim (13,6%) oraz koneckim (11,1%). Rozpiętość pomiędzy najniższą i najwyższą wartością stopy bezrobocia w powiatach wyniosła 10,9 p.proc. wobec 11,0 p.proc. w 2017 r. W porównaniu z analogicznym okresem 2017 r. stopa bezrobocia obniżyła się w trzynastu powiatach województwa świętokrzyskiego, przy czym w największym stopniu w powiatach: ostrowieckim (o 1,6 p.proc.), kazimierskim (o 1,4 p.proc.) oraz kieleckim i skarżyskim (po 1,0 p.proc.). W powiecie włoszczowskim stopa bezrobocia wzrosła (o 0,1 p.proc. do 7,0%).

Sytuację na rynku pracy charakteryzuje nie tylko poziom bezrobocia mierzony stopą bezrobocia, ale również jego struktura, która jest silnie zróżnicowana pod względem cech demograficznych i społecznych. Zagrożenie bezrobociem i szanse na podjęcie zatrudnienia nie są jednakowe dla wszystkich. Zależy to m.in. od: płci, wieku, poziomu wykształcenia, stażu pracy, czasu pozostawania bez pracy czy od miejsca zamieszkania.

Na przestrzeni lat 2017-2019 populacja bezrobotnych mężczyzn malała szybciej niż kobiet; odpowiednio o 10,9% (do 22,1 tys. osób) i o 8,6% (19,9 tys. osób). W rezultacie odsetek bezrobotnych kobiet wzrósł z 52,0% do 52,7% ogółu bezrobotnych. Udział bezrobotnych kobiet pozostawał zróżnicowany terytorialnie, najwyższe odsetki w 2019 r. zanotowano w powiatach: jędrzejowskim (62,0%), włoszczowskim (58,4%), staszowskim (58,1%) i pińczowskim (57,0%), natomiast najniższy – w mieście na prawach powiatu Kielce (47,2%).

Struktura bezrobotnych według wieku, wykształcenia i stażu pracy przedstawiała się podobnie jak w końcu grudnia 2017 r. Nadal problemem stanowiło bezrobocie ludzi młodych, osób z małym doświadczeniem zawodowym, legitymujących się stosunkowo niskim poziomem wykształcenia. Ponadto odnotowano pogorszenie sytuacji na rynku pracy osób bezrobotnych z wykształceniem wyższym oraz osób w wieku 35 lat i więcej.

Bezrobocie nadal dotyczyło przede wszystkim ludzi młodych, których wiek nie przekroczył 35 lat (na koniec 2019 r. 42,3% ogółu bezrobotnych). W końcu grudnia 2019 r. najliczniejszą grupę wśród bezrobotnych stanowiły osoby w wieku 25-34 lata (12,1 tys.), chociaż ich odsetek w ogólnej liczbie bezrobotnych zmniejszył się w porównaniu z 2017 r. (o 1,0 p.proc. do 28,7%). Bezrobotni, którzy nie ukończyli 25 roku życia stanowili 13,6%, tj. 4,7 tys. osób (o 0,5 p.proc. mniej niż w 2017 r.). Na przestrzeni analizowanego okresu zwiększył się natomiast udział osób bezrobotnych w wieku 35-44 lata – o 0,7 p.proc. do 23,6%, w wieku 45-54 lata – o 0,4 p.proc. do 17,6%, a także osób w wieku 55 lat i więcej – o 0,4 p.proc. do 16,5%.

Większość bezrobotnych rejestrujących się w powiatowych urzędach pracy to osoby o stosunkowo niskim poziomie wykształcenia. Według stanu na koniec 2019 r. osoby posiadające wykształcenie gimnazjalne, podstawowe i niepełne podstawowe oraz zasadnicze zawodowe łącznie stanowiły 45,9% ogólnej liczby bezrobotnych, wobec 47,8% przed dwoma laty. Wysoki udział posiadała także grupa osób legitymująca się wykształceniem średnim zawodowym (łącznie z policealnym) – 25,2%, wobec 24,7% w 2017 r. Problemy na rynku pracy odczuwały również osoby z wyższym wykształceniem – ich odsetek wzrósł o 0,7 p.proc. do poziomu 17,5%. Najmniejszą grupę nadal stanowiły osoby z wykształceniem średnim ogólnokształcącym, choć i ich udział zwiększył się (o 0,7 p.proc. do 11,4%).

Biorąc pod uwagę kryterium czasu pozostawania bez pracy, w strukturze bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy, w 2019 r. nadal, najwyższym udziałem legitymowały się osoby pozostające bez pracy najdłużej (powyżej 12 miesięcy) – 37,8% (o 2,3 p.proc. więcej niż w 2017 r.). W omawianym okresie odnotowano znaczący spadek odsetka osób pozostających bez pracy najkrócej (do 3 miesięcy) o 3,4 p.proc. do 28,8%.

Analizując dane dotyczące osób bezrobotnych pod kątem ich doświadczenia zawodowego, można stwierdzić, że w najtrudniejszej sytuacji pozostają osoby bez stażu pracy lub z niewielkim dorobkiem zawodowym (do 5 lat stażu) – na koniec 2019 r. osoby te ogółem stanowiły 61,2%, tj. o 0,7 p.proc. więcej niż przed dwoma laty. Na koniec 2019 r. osoby bez stażu pracy stanowiły 14,8% ogółu zarejestrowanych, ze stażem od 1 roku do 5 lat – 26,2% oraz do 1 roku – 20,2%. W porównaniu z 2017 r. zdecydowanie pogorszyła się sytuacja legitymujących się stażem 1-5 lat, których udział zwiększył się o 1,9 p.proc., podczas gdy osób ze stażem do 1 roku wzrósł o 0,3 p.proc., a osób bez stażu zmniejszył się 1,5 p.proc. Biorąc pod uwagę osoby z większym doświadczeniem zawodowym, pogorszyła się sytuacja osób legitymujących się stażem pracy 5-10 lat (wzrost o 0,2 p.proc. do 15,4%). Z kolei poprawiła się sytuacja osób ze stażem 10-20 lat (spadek o 0,2 p.proc. do 13,8%) oraz 20-30 lat (spadek o 0,8 p.proc. do 7,1%). Odsetek osób, które przepracowały ponad 30 lat pozostał na poziomie 2,5%.

Na przestrzeni analizowanego okresu systematycznie malała pula ofert pracy. Liczba ofert pracy zgłoszonych od początku 2019 r. do urzędów pracy wyniosła 28,9 tys., tj. o 12,7 tys. mniej niż w 2017 r. Jedynie 1,0 tys. ofert skierowanych było do osób niepełnosprawnych (w 2017 r. – 1,2 tys.). W omawianym okresie wzrósł udział propozycji dotyczących niesubsydiowanych miejsc zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej, osiągając 59,4% puli ofert, wobec 46,5% w 2017 r. W dalszym ciągu znaczący odsetek, choć znacznie niższy niż przed dwoma laty, stanowiły miejsca aktywizacji zawodowej (26,7% wobec 32,4% w 2017 r.), a częściej niż co czwarta oferta dotyczyła stażu (w 2017 r. – częściej, niż co trzecia). Oferty pracy sezonowej stanowiły w 2019 r. 22,6% wobec 12,7% ogółu przed dwoma laty.

Z Funduszu Pracy wydatkowano 208,6 mln zł (w 2017 r. – 345,0 mln zł). W strukturze wydatków wyraźnie zmniejszył się udział środków przeznaczonych na programy na rzecz promocji zatrudnienia do 55,3%, a zwiększył – na zasiłki dla bezrobotnych, osiągając 37,8% (w 2017 r. odpowiednio 70,0% i 25,2%).

Aktywność ekonomiczna ludności

Economic activity of the population

Dane o aktywności ekonomicznej ludności opracowano na podstawie uogólnionych wyników reprezentacyjnego Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL). Badanie to prowadzone jest w Polsce kwartalnie od maja 1992 r. i doskonalone zgodnie z zaleceniami Eurostatu. Podstawę prawną badania stanowi coroczne rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie programu badań statystycznych statystyki publicznej. Dla potrzeb publikacji przeanalizowano średnioroczne dane BAEL.

Tablica 14. Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 15 lat i więcej (przeciętne roczne)
Table 14. Economic activity of the population aged 15 and more (annual averages)

Wyszczególnienie Specification	2017	2018	2019
W tysiącach osób In thousands of persons			
Aktywni zawodowo Economically active persons	558	539	537
pracujący employed persons	519	507	515
bezrobotni unemployed persons	39	31	22
Bierni zawodowo Economically inactiv persons	458	469	462
W % In %			
Współczynnik aktywności zawodowej Activity rate	54,9	53,5	53,8
Wskaźnik zatrudnienia Employment rate	51,1	50,3	51,6
Stopa bezrobocia Unemployment rate	7,0	5,8	4,1

W 2019 r. zbiorowość ogółem aktywnych zawodowo w województwie świętokrzyskim liczyła 537 tys. osób, a biernych zawodowo – 462 tys. Ludność aktywną zawodowo tworzyli pracujący (515 tys. osób) i bezrobotni (22 tys. osób).

Liczebność subpopulacji aktywnych zawodowo zmniejszyła się o 3,8%, przy czym pracujących spadła o 0,8%, a bezrobotnych o 43,6%. Biernych zawodowo przybyło natomiast o 0,9%.

W 2019 r. udział osób aktywnych zawodowo, tj. pracujących i bezrobotnych, w ogólnej liczbie ludności w wieku 15 lat i więcej, wyniósł 53,8%, wobec 54,9% w 2017 r. W ślad za spadkiem udziału osób aktywnych zawodowo zwiększył się odsetek osób biernych zawodowo – z 45,1% do 46,2%. Wśród ludności aktywnej zawodowo pracujący stanowili 95,9% ogółu (w 2017 r. – 93,0%). W miastach województwa świętokrzyskiego współczynnik aktywności zawodowej kształtował się poniżej średniej wojewódzkiej i wyniósł 53,1% (w 2017 r. – 52,8%), podczas gdy na wsi osiągnął 54,2% (w 2017 r. – 56,4%). Jeszcze większa różnica ujawnia się w ujęciu współczynnika aktywności zawodowej według płci, który w przypadku mężczyzn wyniósł 62,7% (w 2017 r. – 63,7%), a dla kobiet – 45,5% (wobec 46,7%).

W latach 2017 – 2019 notowano wzrost wskaźnika zatrudnienia, określającego relację liczby pracujących do liczby ludności w wieku 15 lat i więcej. Pomimo wzrostu, wskaźnik ten podobnie, jak w województwie lubelskim, należał do najniższych w kraju (po województwach warmińsko-mazurskim, podkarpackim

i śląskim, gdzie osiągnął w 2019 r. odpowiednio 51,0%, 51,4% i 51,5%). W 2019 r. w województwie świętokrzyskim wyniósł on 51,6% wobec 51,1% w 2017 r. W miastach wskaźnik ten osiągnął 50,7% (48,5% dwa lata wcześniej), natomiast na wsi 52,0% (wobec 52,9%). Znacznie wyższy jego poziom odnotowano wśród mężczyzn niż wśród kobiet. W przypadku mężczyzn wskaźnik zatrudnienia wyniósł 59,8% wobec 59,1% w 2017 r. (dla kobiet odpowiednio: 43,9% i 43,4%). Nie mniej jednak województwo świętokrzyskie może pochwalić się jednym z wyższych wskaźników zatrudnienia wśród osób niepełnosprawnych w wieku 16-64 lata. W 2017 r. plasowało się z wartością 26,8% na czwartej pozycji w kraju, po województwach: lubuskim, pomorskim i łódzkim, natomiast w 2019 r. wskaźnik zatrudnienia osiągnął w województwie świętokrzyskim 24,6%, co dało po województwach lubuskim, pomorskim, łódzkim, dolnośląskim, mazowieckim i śląskim siódmą lokatę.

Na przestrzeni okresu 2017–2019 notowano spadek stopy bezrobocia, określającej relację liczby bezrobotnych do liczby ludności aktywnej zawodowo w wieku 15 lat i więcej. Pomimo spadku wskaźnik ten należał do najwyższych w kraju (po województwie lubelskim i podkarpackim, gdzie osiągnął w 2019 r. 5,5% i 5,1%). W 2019 r. w województwie świętokrzyskim stopa bezrobocia wyniosła 4,1% wobec 7,0% w 2017 r. Wskaźnik notowany w miastach był wyższy i osiągnął 4,2% (8,1% dwa lata wcześniej), natomiast na wsi wyniósł 4,0% (wobec 6,2%). Wyższą stopę bezrobocia notowano wśród mężczyzn niż kobiet; w 2019 r. 4,6% wobec 3,8% podczas gdy w 2017 r. w przypadku mężczyzn osiągnęła 7,0%, a wśród kobiet – 6,5%.

Reasumując, pomimo poprawy wskaźników charakteryzujących aktywność ekonomiczną populacji w wieku 15 lat i więcej, osiągnięte wyniki należą do najniższych w kraju. Subpopulację badaną w województwie świętokrzyskim cechują: niski wskaźnik zatrudnienia i wysoka stopa bezrobocia. Na rynku pracy generalnie aktywniejsi są mężczyźni i mieszkańcy wsi.

Popyt na pracę

Demand for labour

Z pojęciem rynku pracy ściśle związane jest pojęcie podaży pracy oraz popytu na pracę. Podaż pracy określa zasób siły roboczej, czyli liczbę osób, które pracują bądź chcą pracować w danym okresie za określoną stawkę. Popyt na pracę tworzą zagospodarowane miejsca pracy równe liczbie pracujących oraz miejsca jeszcze nieobsadzone. Dla oceny warunków życia szczególne znaczenie ma potencjał podmiotów gospodarki narodowej do tworzenia miejsc pracy.

Dane opracowano na podstawie wyników badania popytu na pracę realizowanego z częstotliwością kwartalną na formularzu Z-05.

Według stanu na koniec IV kwartału 2019 r. liczba pracujących w jednostkach objętych badaniem popytu na pracę wyniosła 299,5 tys. osób (w 2017 r. – 290,9 tys.). Na przestrzeni okresu objętego analizą struktura pracujących nie uległa większym zmianom. W sektorze prywatnym zatrudnionych było 205,6 tys. osób, tj. podobnie jak w 2017 r. 68,6% ogółu pracujących. Biorąc pod uwagę wielkość podmiotów, nadal prawie połowę wszystkich pracujących skupiały jednostki duże – na przestrzeni trzech lat ich udział zwiększył się o 1,6 p.proc. do 48,0%. Zwiększył się także udział jednostek średnich o 0,9 p.proc. do 31,7%, natomiast spadł – jednostek małych o 2,5 p.proc. do 20,3%. Nadal najwięcej osób pracowało w podmiotach prowadzących działalność z sekcji przetwórstwo przemysłowe (23,9% ogółu pracujących, wobec 23,8% w 2017 r.), handel; naprawa pojazdów samochodowych (16,7%) wobec 18,7%), edukacja (13,6%, wobec 12,7%) oraz opieka zdrowotna i pomoc społeczna (10,0%, wobec 9,8%).

Wyniki edycji badań z lat 2017-2019 potwierdzają, że w podmiotach dużych pracowano najczęściej w firmach przetwórstwa przemysłowego (ponad $\frac{1}{3}$), a także – chociaż w mniejszym stopniu – w jednostkach: opieki zdrowotnej i pomocy społecznej, handlu; naprawy pojazdów samochodowych, administracji publicznej i obrony narodowej; obowiązkowych zabezpieczeń społecznych oraz edukacji.

W podmiotach średnich dominował udział pracujących w edukacji i handlu; naprawie pojazdów samochodowych. W firmach małych pracujących koncentrowały przede wszystkim handel; naprawa pojazdów samochodowych i budownictwo.

Na przestrzeni analizowanego okresu struktura zawodowa również nie podlegała większym zmianom. W końcu IV kwartału 2019 r. w jednostkach dużych największy odsetek pracujących stanowili specjaliści (24,3%), robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy (16,3%), operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń (14,9%) oraz technicy i inny średni personel (11,0%). W podmiotach średnich również przeważali specjaliści (24,3%), a znaczące się grupy tworzyli ponadto pracownicy wykonujący prace proste (15,0%), robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy (12,9%), pracownicy usług i sprzedawcy (12,7%), pracownicy biurowi (11,8%) oraz operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń (11,5%). W jednostkach małych natomiast najczęściej zatrudniano pracowników usług i sprzedawców (17,8%), specjalistów (17,4%), operatorów i monterów maszyn i urządzeń (17,3%), robotników przemysłowych i rzemieślników (15,1%) oraz pracowników biurowych (13,8%). Niezależnie od wielkości jednostek, najmniej liczną grupę stanowili rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy (od 0,2% w podmiotach dużych do 0,1% w małych).

W jednostkach objętych badaniem popytu na pracę w województwie świętokrzyskim w końcu IV kwartału 2019 r. kobiety stanowiły 49,4% wszystkich pracujących (o 1,1 p.proc. więcej niż w 2017 r.). W 2019 r., podobnie jak przed dwoma laty, najwięcej pań znalazło zatrudnienie w jednostkach dużych oraz w sektorze prywatnym. Miejsca pracy kobiet najczęściej stanowiły podmioty należące do sekcji: edukacja, handel; naprawa pojazdów samochodowych oraz opieka zdrowotna i pomoc społeczna. Kobiety uczestniczące w badaniu najczęściej wykonywały zawody zaliczane do grupy specjalistów, w dalszej kolejności były pracownikami usług i sprzedawcami lub pracownikami biurowymi.

W podmiotach gospodarczych biorących udział w badaniu w końcu IV kwartału 2019 r. zatrudnionych było 18,9 tys. osób niepełnosprawnych (6,3% ogółu pracujących, wobec 5,4% w 2017 r.), z czego 8,8% pracowało na stanowiskach specjalnie dostosowanych do potrzeb wynikających z ich niepełnosprawności (w 2017 r. – 9,4%). W 2019 r. większość osób niepełnosprawnych (71,7%) zatrudniały jednostki sektora prywatnego oraz podmioty duże (58,2%). W przekroju sekcji najwięcej niepełnosprawnych znalazło pracę w handlu; naprawie pojazdów samochodowych (25,4%), w zakładach przetwórstwa przemysłowego (18,5%), administrowaniu i działalności wspierającej (14,6%) oraz opiece zdrowotnej i pomocy społecznej (13,5%). Na koniec IV kwartału 2019 r. spośród 19,6 tys. podmiotów objętych badaniem 1,8 tys. jednostek było zainteresowanych zwiększeniem zatrudnienia osób niepełnosprawnych – to ponad trzykrotnie więcej niż przed dwoma laty (9,0% wobec 2,9% w 2017 r.). Najczęściej były to podmioty sektora prywatnego – 92,6%. Wśród zainteresowanych dominowały podmioty prowadzące działalność obejmującą handel; naprawę pojazdów samochodowych (76,7%), a w mniejszym stopniu branże związane z przetwórstwem przemysłowym (5,6%).

W województwie świętokrzyskim na koniec IV kwartału 2019 r. 0,9 tys. zakładów spośród badanych 19,6 tys. (4,8%) zadeklarowało wolne miejsca pracy, z czego 89,5% podmiotów z sektora prywatnego. Oznacza to poprawę w stosunku do stanu z końca 2018 r., kiedy to 4,2% badanych zakładów zadeklarowało wolne miejsca pracy, ale pogorszenie w relacji do stanu odnotowanego na koniec 2017 r., kiedy 5,8% spośród badanych dysponowało wolnymi miejscami pracy. Pod względem wielkości podmiotów najliczniejszą grupę dysponującą wakatami stanowiły małe firmy – 63,0%, w tym przede wszystkim funkcjonujące w obszarze budownictwa (42,5%), handlu; napraw pojazdów samochodowych (23,1%) oraz przetwórstwa przemysłowego (19,9%). Zgłoszenia z jednostek dużych wyniosły 16,4% ogółu podmiotów dysponujących wolnymi miejscami pracy, a ze średnich – 20,6%. W sumie na koniec IV kwartału 2019 r. podmioty zadeklarowały 2,0 tys. wolnych miejsc pracy, tj. blisko $\frac{1}{3}$ mniej niż przed dwoma laty (3,0 tys. miejsc), ale o ponad 10% więcej niż przed rokiem (1,8 tys. miejsc).

Przeważająca liczba wakatów, bo 88,7% należała do sektora prywatnego. Wakaty w jednostkach dużych stanowiły 35,6% wszystkich wolnych miejsc, w średnich – 20,6%, natomiast w małych – 43,8%. Największą liczbę nieobsadzonych stanowisk pracy wskazały podmioty realizujące działalność w zakresie budownictwa (29,7% ogółu wakatów), przetwórstwa przemysłowego (28,9%) i handlu; naprawy pojazdów samochodowych (15,1%). Z punktu widzenia kwalifikacji zawodowych, w końcu IV kwartału 2019 r. najwięcej ofert kierowanych było do robotników przemysłowych i rzemieślników (32,5%), z czego 55,9%

zgłosiły firmy przetwórstwa przemysłowego, a 22,6% – handlu; naprawy pojazdów samochodowych. Znaczna liczba ofert skierowana była również do operatorów i monterów maszyn i urządzeń (31,7% wolnych miejsc). Zapotrzebowanie na pracowników tej grupy zawodowej zgłaszały przede wszystkim jednostki budownictwa (78,9%). Kolejną grupą poszukiwanych pracowników byli pracownicy usług i sprzedawcy. Skierowano do niej 16,4% ofert wolnych miejsc pracy, z czego 40,8% z handlu; naprawy pojazdów samochodowych, a 35,6% – z przetwórstwa przemysłowego. Wolne miejsca pracy oczekiwały również na specjalistów (9,2% wakatów), których poszukiwały głównie podmioty działające w sekcji opieka zdrowotna i pomoc społeczna (42,5%).

Na koniec IV kwartału 2019 r. wskaźnik wolnych miejsc pracy, przedstawiający procentowy udział wolnych miejsc pracy w ogólnej liczbie etatów (zagoszodarowanych i wolnych) wyniósł 0,67% wobec 0,58% przed rokiem i 1,02% przed dwoma laty. Biorąc pod uwagę poziom analizowanego wskaźnika w różnych obszarach działalności gospodarczej, pod koniec 2019 r. najłatwiej było o pracę wśród podmiotów zajmujących się: budownictwem, informacją i komunikacją oraz przetwórstwem przemysłowym, gdzie udział wolnych miejsc pracy w ogólnej liczbie etatów wyniósł odpowiednio 2,47%, 1,65%, 0,81%. Najniższą wartość wskaźnika zanotowano w sekcji edukacja – 0,09%. W ujęciu grup zawodów, wskaźnik ukształtował się na stosunkowo wysokim poziomie wśród operatorów i monterów maszyn i urządzeń (1,47%) oraz robotników przemysłowych i rzemieślników (1,44%). Natomiast najmniej, bo 0,07% wolnych miejsc pracy było nieobsadzonych wśród pracowników wykonujących prace proste.

W całym 2019 r. w województwie świętokrzyskim zostało utworzonych 14,0 tys. nowych miejsc pracy, wobec 18,5 tys. przed rokiem i 15,2 tys. przed dwoma laty, z czego zdecydowana większość, bo 84,7% w sektorze prywatnym. Najwięcej nowych miejsc pracy wykreowały jednostki małe – 42,2%. Niewiele mniejszy był udział podmiotów średnich – 41,5%, podczas gdy dużych wyniósł 16,3%. Nowe miejsca pracy utworzono głównie w trzech sekcjach, tj.: budownictwie (19,8%), przetwórstwie przemysłowym (18,4% ogółu) oraz handlu; naprawie pojazdów samochodowych (14,5%).

Spośród nowo powstałych miejsc pracy część pozostała niezagoszodarowana. Według stanu w dniu 31 grudnia 2019 r. do obsadzenia pozostało 0,1 tys. miejsc, tj. 0,8% ogółu utworzonych w ciągu roku (przed rokiem odpowiednio 0,2 tys. stanowiące 1,2%, a przed dwoma laty 0,2 tys. stanowiące 1,0%). Większość niezagoszodarowanych stanowisk w 2019 r. koncentrowała się w budownictwie (30,6%), handlu; naprawie pojazdów samochodowych (15,7%) oraz transporcie i gospodarce magazynowej (13,9%). Przeznaczone były one przede wszystkim dla robotników przemysłowych i rzemieślników (37,0%), pracowników usług i sprzedawców (16,7%), techników i innego średniego personelu (14,8%) oraz specjalistów (13,0%).

W całym 2019 r. w województwie świętokrzyskim zostało zlikwidowanych 7,6 tys. miejsc pracy (wobec 8,8 tys. przed rokiem i 6,2 tys. w 2017 r.), tj. o 22,4% więcej. Redukcji dokonano przede wszystkim w sektorze prywatnym (88,5% ogółu zlikwidowanych miejsc pracy). Prawie połowę zlikwidowanych miejsc stanowiły etaty w jednostkach o liczbie pracujących w przedziale od 10 do 49 osób (47,4%), a ponad $\frac{1}{3}$ w firmach o liczbie pracujących do 9 osób. Najwięcej stanowisk ubyło w przedsiębiorstwach prowadzących działalność w zakresie przetwórstwa przemysłowego (26,2%), budownictwa (26,0%), edukacji (10,7%) oraz handlu; naprawy pojazdów samochodowych (7,3%).

W 2019 r. po raz kolejny odnotowano dodatni bilans miejsc pracy w województwie świętokrzyskim, choć nie był on tak korzystny jak w latach poprzednich. W 2019 r. liczba nowo utworzonych miejsc pracy przewyższała liczbę zlikwidowanych o 6,4 tys. etatów, podczas gdy w 2018 r. o 9,7 tys., a w 2017 r. – o 9,0 tys. W 2019 r. relacja miejsc nowo utworzonych do zlikwidowanych wyniosła 1,84 wobec 2,10 rok wcześniej i 2,45 przed dwoma laty. W 2019 r. relacja ta najkorzystniej kształtowała się w: transporcie i gospodarce magazynowej, gdzie nowych miejsc było ponad dziewięciokrotnie więcej niż zlikwidowanych, ale także w sekcji zakwaterowanie i gastronomia, gdzie było ich ponad sześciokrotnie więcej oraz w opiece zdrowotnej i pomocy społecznej – ponad czterokrotnie więcej. Niekorzystny bilans odnotowano tylko w trzech sekcjach, tj. informacja i komunikacja, działalność profesjonalna, naukowa i techniczna oraz wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę.

Warunki pracy

Working conditions

Danych o warunkach pracy dostarcza realizowane z częstotliwością roczną, badanie na formularzu Z-10, na grupie jednostek sprawozdawczych zatrudniających powyżej 9 osób (z wyłączeniem indywidualnych gospodarstw rolnych).

Zgodnie z przyjętą metodologią badania Z-10 – warunki pracy stanowią zespół czynników występujących w środowisku pracy wynikających z procesu pracy oraz czynników związanych z wykonywaniem pracy. Na środowisko pracy składają się: czynniki fizyczne (np. oświetlenie, hałas, mikroklimat), chemiczne (np. substancje toksyczne) oraz biologiczne (np. bakterie), występujące na obszarze miejsca pracy (np. w hali fabrycznej, na stanowisku pracy), jak i na obszarze otaczającym zakład pracy. Za zagrażające zdrowiu uważa się te stanowiska pracy, na których występuje działanie czynników szkodliwych w natężeniu lub stężeniu przekraczającym najwyższe dopuszczalne wartości, określone w obowiązujących polskich normach lub innych normach higienicznych. Czynniki obniżające jakość pracy badane są w trzech głównych grupach: zagrożenia związane ze środowiskiem pracy, czynniki związane z uciążliwością pracy i z czynnikami mechanicznymi.

Istotny wpływ na jakość warunków życia ludności mają warunki pracy. Zapewnienie odpowiednich warunków pracy należy do podstawowych obowiązków pracodawców w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy. Ocena stanu warunków pracy i analiza zmian pozwalają z jednej strony ustalić stopień zagrożeń na stanowiskach pracy, a z drugiej – zaangażowanie pracodawców w dążeniu do ich eliminacji. Za zagrażające zdrowiu uważa się te stanowiska pracy, na których występuje działanie czynników szkodliwych w stężeniu przekraczającym najwyższe dopuszczalne wartości, określone w obowiązujących normach higienicznych. Ocena stanu oraz zmian w zakresie zagrożeń na stanowiskach pracy daje podstawę do podejmowania działań profilaktycznych i prowadzenia polityki w dziedzinie poprawy warunków pracy.

W województwie świętokrzyskim w końcu 2019 r. w warunkach zagrożenia pracowało 11,1 tys. osób (liczeni tylko jeden raz w grupie czynnika przeważającego). Oznacza to, że średnio 84 osoby na 1000 zatrudnionych badanej zbiorowości pracowały w warunkach zagrożenia, tj. o blisko 10 osób mniej niż w 2017 r. Wskaźnik ten ukształtował się wyraźnie powyżej średniej krajowej, która w 2019 r. osiągnęła 73 osoby.

Pomimo spadku udziału, to sektor prywatny nadal skupiał większość osób zatrudnionych w warunkach zagrożenia – na koniec 2019 r. 74,9%, tj. o 3,8 p.proc. mniej niż przed dwoma laty. Na przestrzeni lat 2017-2019 zmniejszyła się liczba pracujących w warunkach zagrożenia w tym sektorze w przeliczeniu 1000 osób z sektora prywatnego badanej zbiorowości – z 96 do 83 osób.

Tablica 15. Zbiorowość objęta badaniem oraz zatrudnieni^a w warunkach zagrożenia
Stan w dniu 31 grudnia
Table 15. The population covered by the survey and persons working^a in hazardous conditions
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	Liczba osób w zakładach Number of persons working in units			Zatrudnieni w warunkach zagrożenia Persons working in hazardous conditions	
	objętych badaniem covered by the survey	w których zagrożenia w ciągu roku in which threats over the year		ogółem total	w tym kobiety of which females
		nie wystąpiły not occurred	wystąpiły occured		
2017	137800	86167	51633	12905	1636
2018	137803	84957	52846	11222	1312
2019	131308	82420	48888	11054	1485
sektor publiczny public sector	30978	19481	11497	2776	660
sektor prywatny private sector	100330	62939	37391	8278	825

a Liczeni tylko jeden raz w grupie czynnika przeważającego.
a Employees listed only once by predominant factor.

W omawianym okresie odnotowano wzrost odsetka kobiet wśród zatrudnionych w warunkach zagrożenia – o 0,7 p.proc. do 13,4%. W przeliczeniu na 1000 kobiet z badanej zbiorowości liczba kobiet zatrudnionych w warunkach zagrożenia wzrosła z 11 do 12 osób.

Biorąc pod uwagę osoby liczone tylko raz w grupie czynnika przeważającego na działanie czynników związanych ze środowiskiem pracy narażonych było 7,5 tys. osób, tj. średnio 57 osób na 1000 zatrudnionych badanej zbiorowości (o 6 osób mniej niż przed dwoma laty). Wskaźnik ten znacząco przekroczył średnią krajową, która w 2019 r. osiągnęła 43 osoby. Z kolei na działanie czynników związanych z uciążliwością pracy narażonych zostało 2,7 tys. osób (średnio 20 osób na 1000 zatrudnionych badanej zbiorowości, tj. o 1 osobę mniej niż w 2017 r.), a zagrożenia związane z czynnikami mechanicznymi dotyczyły 0,9 tys. osób (średnio 7 osób na 1000 zatrudnionych badanej zbiorowości, tj. o prawie 3 osoby mniej niż w 2017 r.). W przypadku zagrożeń związanych z uciążliwością pracy i z czynnikami mechanicznymi, wartości przeliczeń na 1000 zatrudnionych badanej zbiorowości w kraju, osiągnęły średnio odpowiednio: 18 i 12 osób.

Tablica 16. Zatrudnieni^a w warunkach zagrożenia według grup i nasilenia zagrożeń
 Stan w dniu 31 grudnia
 Table 16. Persons working^a in hazardous conditions by groups of threats and intensity of dangers
 As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Zagrożenia związane z Hazards connected with		
		środowiskiem pracy work environment	uciążliwością pracy strenuous conditions	czynnikami mechanicznymi z maszynami szczególnie niebezpiecznymi mechanical factors related to particularly dangerous machinery
W osobach In persons				
2017	12905	8679	2909	1317
2018	11222	7676	2669	877
2019	11054	7452	2667	935
w tym kobiety of which females	1485	959	410	116
sektor publiczny public sector	2776	875	1641	260
sektor prywatny private sector	8278	6577	1026	675
Na 1000 zatrudnionych w zakładach objętych badaniem Per 1000 employees in units covered by the survey				
2017	93,7	63,0	21,1	9,6
2018	81,4	55,7	19,4	6,4
2019	84,2	56,8	20,3	7,1
w tym kobiety of which females	11,3	7,3	3,1	0,9
sektor publiczny public sector	89,6	28,2	53,0	8,4
sektor prywatny private sector	82,5	65,6	10,2	6,7

a Liczeni tylko jeden raz w grupie czynnika przeważającego.
 a Employees listed only once by predominant factor.

W obrębie każdej grupy zagrożeń działa szereg czynników szkodliwych, które rzadko występują jednostkowo. Najczęściej pracownik poddany jest jednocześnie wpływowi kilku z nich, stąd suma tych czynników (tzw. osobozagrożenia) jest większa niż liczba pracowników. W okresie 2017-2019 liczba osobozagrożeń zmniejszyła się z 14,8 tys. do 12,7 tys., tj. o 14,2%. Na przestrzeni analizowanego okresu najwięcej osobozagrożeń odnotowano w ramach zagrożeń związanych ze środowiskiem pracy – 8,7 tys. na koniec 2019 r., wobec 10,1 tys. w 2017 r., następnie związanych z uciążliwością pracy – 2,9 tys., wobec 3,2 tys. i z czynnikami mechanicznymi - 1,1 tys., wobec 1,5 tys. Nie tylko liczby bezwzględne, ale i wskaźniki osobozagrożeń przypadających na 1000 zatrudnionych badanej zbiorowości zmniejszyły się w każdej ze wskazanych kategorii, tj. wśród zatrudnionych w warunkach zagrożenia czynnikami środowiska pracy na przestrzeni ostatnich trzech lat wskaźnik spadł z 73 do 62 osobozagrożeń, wśród zatrudnionych w warunkach zagrożenia uciążliwością pracy zmniejszył się z 23 do 22 osobozagrożeń, a wśród pracowników zagrożonych czynnikami mechanicznymi zmalał z 11 do 8 osobozagrożeń. Choć odnotowano spadek zarówno osobozagrożeń, jak i ich przeliczeń na 1000 zatrudnionych badanej zbiorowości, to negatywnym procesem obserwowanym na przestrzeni ostatnich trzech lat było zmniejszenie przewagi likwidacji lub ograniczenia czynników szkodliwych nad nowo powstałymi lub nowo ujawnionymi.

Podczas badania warunków pracy zbierane są również informacje dotyczące działań profilaktycznych związanych z oceną ryzyka zawodowego. W 2019 r. taką ocenę przeprowadzono dla 28544 stanowisk pracy, na których pracowało 40744 osoby (w 2017 r. odpowiednio dla: 26619 stanowisk i 38665 osób). Wyeliminowano lub ograniczono ryzyko zawodowe na 15489 stanowiskach pracy, tj na 54,3% stanowisk objętych oceną (o 2,5 p.proc. mniej niż przed dwoma laty). Proces ten objął 22815 pracowników, tj. 56,0% zatrudnionych na stanowiskach objętych oceną (o 4,5 p.proc. mniej niż w 2017 r.). Podobnie jak przed dwoma laty, najczęściej stosowaną profilaktyką, choć w nieco mniejszej skali, była ochrona indywidualna (w 2019 r. dla 38,9% zatrudnionych na stanowiskach objętych oceną, wobec 41,1% w 2017 r.).

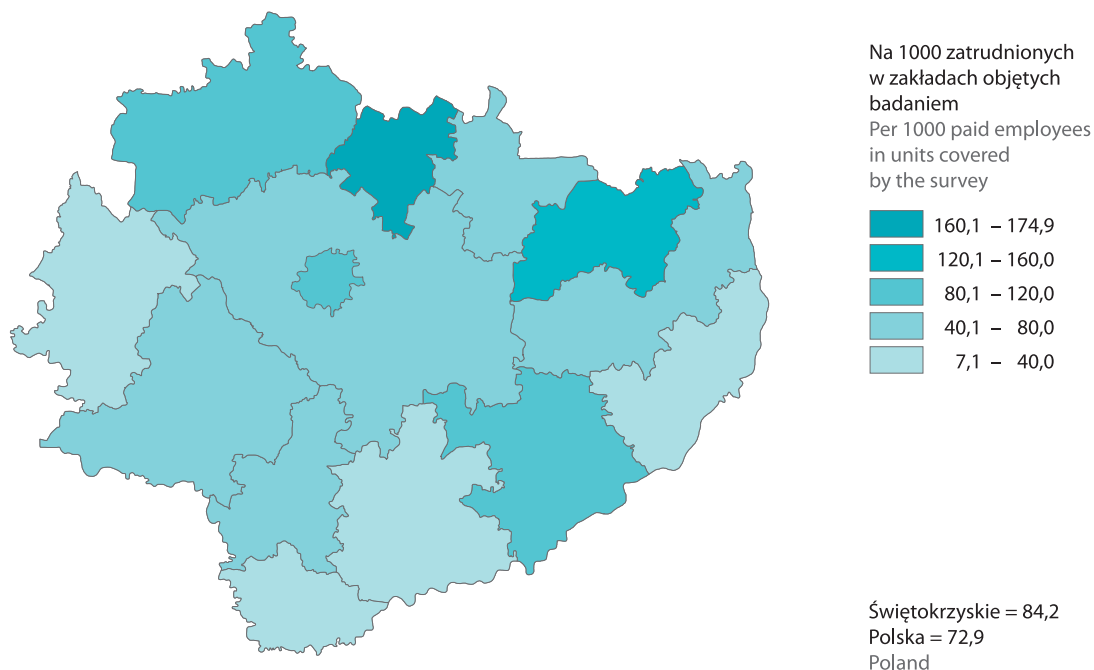
Najwięcej zatrudnionych w warunkach zagrożenia odnotowano w sekcjach związanych z przemysłem. Zatrudnieni w tych sekcjach stanowili w 2019 r. 74,9% ogółu, tj. o 1,0 p.proc. więcej niż przed dwoma laty, przy czym przetwórstwo przemysłowe skupiało 66,0% ogółu (o 0,8 p.proc. więcej niż w 2017 r.). W dalszej kolejności uplasował się transport i gospodarka magazynowa z udziałem 12,0% (wzrost o 0,4 p.proc.) oraz budownictwo skupiające 6,2% (o 1,5 p.proc. mniej niż w 2017 r.). Na wymienione sekcje przypadało, podobnie jak przed dwoma laty, 93,1% ogółu zatrudnionych w warunkach zagrażających zdrowiu.

Mapa 5. Zatrudnieni^a w warunkach zagrożenia w 2019 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 5. Persons working^a in hazardous conditions in 2019

As of 31 December

^a Liczeni tylko raz w grupie czynnika przeważającego.
^a Listed only once by predominant factor.

Analizując zagrożenie dla zdrowia mierzone wskaźnikiem „liczba zatrudnionych w warunkach zagrożenia na 1000 zatrudnionych w zbiorowości objętej badaniem” można stwierdzić, że największe zagrożenie dla zdrowia w pracy na koniec 2019 r. wystąpiło m.in. w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie – 155,5 (w 2017 r. – 48,8), przemyśle – 120,1 (w 2017 r. – 136,3), w tym w przetwórstwie przemysłowym 125,3 (w 2017 r. – 141,4), w transporcie i gospodarce magazynowej 172,7 (w 2017 r. – 173,1), a także w budownictwie 76,6 (w 2017 r. – 109,0). Z kolei stosunkowo mało zagrożeń niesła praca w edukacji (0,4 wobec 1,1) i handlu; naprawie pojazdów samochodowych (7,5 wobec 13,9).

Przestrzenne rozmieszczenie zagrożeń stanowisk pracy oraz stopień natężenia zagrożeń czynnikami

szkodliwymi dla zdrowia wiąże się z infrastrukturą i stopniem koncentracji zakładów pracy o określonych rodzajach działalności. W podregionie kieleckim na koniec 2019 r. liczba zatrudnionych w warunkach zagrożenia wyniosła 9,1 tys. osób liczonych raz w grupie czynnika przeważającego i zmniejszyła się w porównaniu z rokiem 2017 o 14,8%, a jej udział w strukturze ogółem zmniejszył się o 0,5 p.proc. do 82,2%. Natomiast w podregionie sandomiersko-jędrzejowskim liczba zatrudnionych w warunkach zagrożenia wyniosła 2,0 tys. osób, tj. o 12,2% mniej niż w 2017 r. Na koniec 2019 r. największy odsetek osób zatrudnionych w warunkach zagrożenia, odnotowano, podobnie jak w latach poprzednich, w mieście na prawach powiatu Kielce (31,5%) oraz w powiatach: ostrowieckim (14,8%), skarżyskim (14,7%) i starachowickim (10,0%). W analizowanym okresie największe zagrożenie dla zdrowia w pracy mierzone wskaźnikiem „liczba zatrudnionych w warunkach zagrożenia na 1000 zatrudnionych w zbiorowości objętej badaniem” odnotowano w powiatach: skarżyskim (174,2), ostrowieckim (149,8), staszowskim (101,7) i koneckim (84,8). Z kolei najbezpieczniej mogli wykonywać pracę zatrudnieni w powiatach: kazimierskim (7,1), buskim (20,3) i włoszczowskim (21,0).

Czynnikiem oddziałującym negatywnie na jakość warunków pracy są wypadki przy pracy. W latach 2017-2019 w województwie świętokrzyskim zarówno liczba wypadków przy pracy i wypadków traktowanych na równi z wypadkami przy pracy, jak również liczba poszkodowanych w wypadkach przy pracy (poza gospodarstwami indywidualnymi w rolnictwie) podlegały znaczącym wahaniom.

Dane o wypadkach przy pracy pozyskiwane są ze statystycznej karty wypadku (Z-KW). Badaniem tym objęte są wszystkie podmioty gospodarki narodowej (bez pracujących w rolnictwie). W jednostkach budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, dane dotyczą tylko pracowników cywilnych. Dane dotyczące odszkodowań wypadkowych są pozyskiwane ze źródeł administracyjnych.

Po wyraźnym ograniczeniu w 2018 r., w 2019 r. odnotowano ponowny wzrost niepożądanych zjawisk w tym obszarze. Pozytywnym jest natomiast fakt, że poziom z 2017 r. nie został przekroczony.

W 2019 r. na terenie województwa świętokrzyskiego odnotowano 2163 wypadki przy pracy i traktowane na równi z wypadkami przy pracy, w tym 5 wypadków zbiorowych wobec odpowiednio 2175 i 10 w 2017 r.

W 2019 r. poszkodowanych zostało 2168 osób wobec 2190 osób przed dwoma laty. Śmierć poniosło 8 osób, ciężkim uszkodzeniem ciała uległo 14 osób, a 2146 osób odniosło lżejsze obrażenia (w 2017 r. kolejno: 8, 20 i 2162).

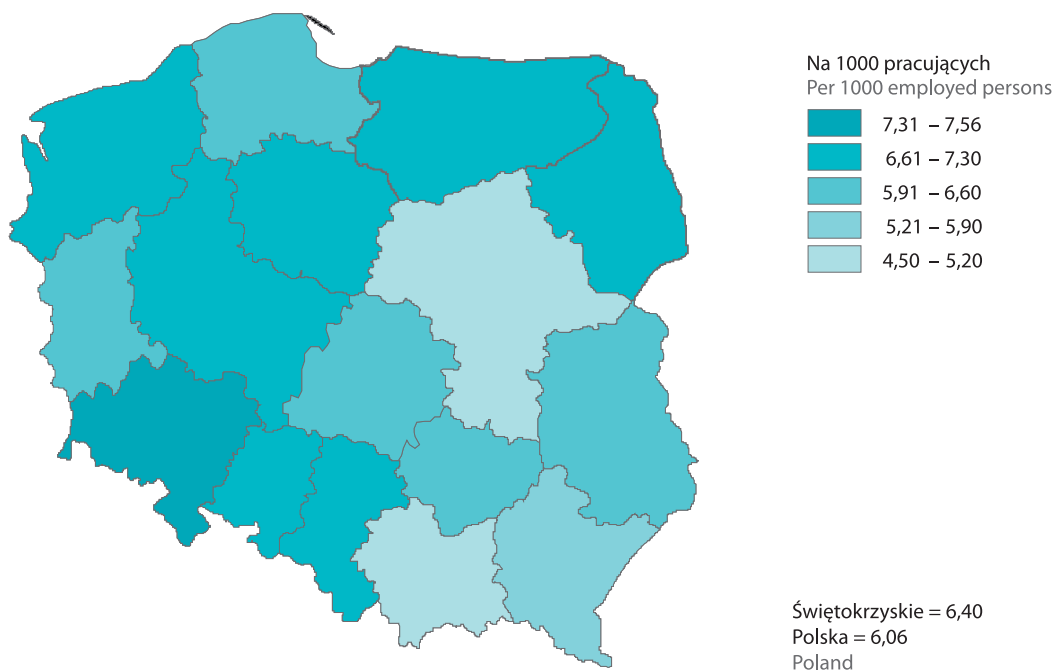
Na przestrzeni omawianego okresu większość ogółu poszkodowanych zatrudniał sektor prywatny – w 2019 r. 64,1%, tj. o 1,5 p. proc. więcej niż w 2017 r. W populacji poszkodowanych przeważali mężczyźni, podczas gdy udział kobiet wahał się od 38,6% w 2017 r. do 39,0% w 2019 r. Poszkodowane w wypadkach przy pracy kobiety najczęściej odnosiły lżejsze obrażenia. Z kolei poszkodowani mężczyźni przede wszystkim ulegali wypadkom skutkującym ciężkimi obrażeniami ciała czy śmiercią.

Tablica 17. Wypadki przy pracy oraz osoby poszkodowane (poza gospodarstwami indywidualnymi w rolnictwie)

Table 17. Accidents at work and persons injured in accidents at work (excluding private farms in agriculture)

Wyszczególnienie Specification	Liczba wypadków Number of accidents		Poszkodowani w wypadkach Persons injured in accidents at work				
	ogółem total	w tym zbiorowych of which collective	ogółem total	w tym zbiorowych of which collective	śmiertelnych fatal	ciężkich serious	z innym skutkiem with other effect
	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers		w osobach in persons				
2017	2175	10	2190	25	8	20	2162
2018	2090	6	2098	14	5	13	2080
2019	2163	5	2168	10	8	14	2146
w tym kobiety of which females	.	.	846	.	-	-	846
sektor publiczny public sector	.	.	778	.	1	4	773
sektor prywatny private sector	.	.	1390	.	7	10	1373

Województwo świętokrzyskie ma jeden z niższych w kraju wskaźnik wypadkowości określający, ile osób poszkodowanych przypadło na 1000 pracujących. W 2019 r. województwo świętokrzyskie uplasowało się ze wskaźnikiem 6,40 na 7. lokacie, podczas gdy w 2017 r. z 6,62 na 5. W 2019 r. niższe wskaźniki wypadkowości – tj. od 4,52 do 6,18 – odnotowano w województwach: mazowieckim, małopolskim, podkarpackim, łódzkim, lubelskim i pomorskim. W 2019 r. w województwie świętokrzyskim na 100 tys. pracujących odnotowano 2,36 poszkodowanych w wypadkach śmiertelnych, podczas gdy w 2017 r. – 2,42. Wskaźniki odnotowane w Polsce wyniosły odpowiednio w 2019 r. 6,06 i 1,34 wobec w 2017 r. 6,80 i 2,09.

Mapa 6. Poszkodowani w wypadkach przy pracy w 2019 r.
Map 6. Persons injured in accidents at work in 2019

Przestrzenny rozkład poszkodowanych w województwie zdeterminowany jest warunkami pracy w poszczególnych jednostkach terytorialnych i od lat nie uległ większym zmianom. Na przestrzeni lat 2017-2019 największy odsetek poszkodowanych grupował podregion kielecki (od 76,9% w 2017 r. do 78,8% w 2019 r.). Co wynika z faktu, że w podregionie kieleckim pracowało ponad 82% zatrudnionych w warunkach zagrożenia w województwie. Biorąc pod uwagę powiaty, największy odsetek poszkodowanych niezmiennie grupowało miasto na prawach powiatu Kielce (39,2% w 2019 r. wobec 40,9% w 2017 r.) i powiat starachowicki (11,3% wobec 8,2%).

W 2019 r. podobnie, jak w latach poprzednich, większość osób poszkodowanych w wypadkach przy pracy wykonywało pracę w zakładach (jednostkach lokalnych) o liczbie pracujących do 249 osób – 49,9%, w tym o liczbie od 50 do 249 osób – 31,0% ogółu poszkodowanych (w 2017 roku kolejno: 54,0% i 33,3%).

Niezmiennie najwięcej poszkodowanych osób zatrudnionych było w jednostkach zakwalifikowanych do przemysłu (42,4% w 2019 r., wobec 38,1% w 2017 r.), w tym przede wszystkim do przetwórstwa przemysłowego (37,5%, wobec 33,9%), a w dalszej kolejności do: opieki zdrowotnej i pomocy społecznej (17,6%, wobec 19,2%), handlu; naprawy pojazdów samochodowych (11,1%, wobec 11,0%), edukacji (5,4%, wobec 5,6%), transportu i gospodarki magazynowej (4,8%, wobec 5,3%) oraz budownictwa (4,7%, wobec 6,4%).

Z wybranych grup zawodów nadal najwięcej ofiar wypadków stanowili robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy (29,1% ogółu poszkodowanych w 2019 r., wobec 28,8% w 2017 r.). Udziały poszkodowanych z kolejnych licznych grup zawodowych były niemal dwukrotnie mniejsze – 16,5% urazów odnieśli specjaliści (w 2017 r. – 17,7%), a 16,3% - operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń (przed dwoma laty – 14,8%).

Głównymi wydarzeniami powodującymi uraz poszkodowanego pozostają: zderzenia z/uderzenia w nieruchomy obiekt (26,3% poszkodowanych w 2019 r., wobec 28,5% przed dwoma laty), uderzenie przez obiekt w ruchu (19,1%, wobec 18,0%), kontakt z przedmiotem ostrym, szorstkim, chropowatym (20,8%, wobec 22,0%) i obciążenie fizyczne lub psychiczne (19,9%, wobec 18,2%).

Wśród wydarzeń będących odchyleniem od stanu normalnego (tzn. zdarzeń niezgodnych z właściwym przebiegiem procesu pracy, które wywołały wypadek) dominowało poślizgnięcie, potknięcie się i upadek poszkodowanego, którym uległo 31,0% ogółu poszkodowanych (w 2017 r. – 30,3%).

W 2019 r. nadal przyczynami największej liczby wypadków było nieprawidłowe zachowanie się pracownika (62,8% w 2019 r. i 61,9% w 2017 r.) oraz brak lub niewłaściwe posługiwanie się czynnikiem materialnym przez pracownika (odpowiednio: 7,2% oraz 7,8%).

Kolejnym czynnikiem oddziałującym negatywnie na jakość warunków pracy są choroby zawodowe.

Źródłem informacji o chorobach zawodowych są dane gromadzone przez Instytut Medycyny Pracy w Łodzi i w Centralnym Rejestrze Chorób Zawodowych.

Choroby zawodowe definiowane są jako patologia wywołana czynnikami szkodliwymi występującymi w środowisku pracy lub sposobem wykonywania pracy.

W 2019 r. zanotowano 72 przypadki zachorowań na choroby zawodowe, wobec 96 przed dwoma laty. Oznacza to, że w 2019 r. choroby zawodowe stwierdzono u 27,4 osób w przeliczeniu na 100 tys. zatrudnionych, podczas gdy w 2017 r. u 38,5 osób.

Pomimo spadku udziału najczęściej występującym schorzeniem pozostała pylica płuc – 37,5% w 2019 r., wobec 46,9% przypadków w 2017 r. Pozostałe zachorowania to przede wszystkim, choroby zakaźne lub pasożytnicze albo ich następstwa (20,8%, wobec 32,5%), choroby narządu głosu (11,1%, wobec 12,5%), choroby skóry (6,9%, wobec 3,3%), przewlekłe choroby układu ruchu wywołane sposobem wykonywania pracy (5,6%, wobec 4,7%), a także przewlekłe choroby obwodowego układu nerwowego wywołane sposobem wykonywania pracy (5,6%, wobec 10,3%).

W przeliczeniu na 100 tys. zatrudnionych, na pylicę zapadło w 2019 r. 10,3 osób, wobec 18,0 przed dwoma laty, na choroby zakaźne lub pasożytnicze albo ich następstwa – 5,8 osób, wobec odpowiednio 5,2, a na choroby narządu głosu – 3,0 osoby, wobec 5,2. W przypadku pozostałych często występujących schorzeń zapadalność wahała się od 2,0 do 1,5 osób w 2019 r., wobec 2,4 do 2,0 osób w 2017 r.

Rozdział 3

Chapter 3

Zamożność mieszkańców

Inhabitant's wealth

Wynagrodzenia. Świadczenia społeczne

Average wages and salaries. Benefits.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto to stosunek sumy wynagrodzeń osobowych brutto, honorariów wypłaconych niektórym grupom pracowników za prace wynikające z umowy o pracę, wypłat z tytułu udziału w zysku lub w nadwyżce bilansowej w spółdzielniach oraz dodatkowych wynagrodzeń rocznych dla pracowników jednostek sfery budżetowej do przeciętnej liczby zatrudnionych w danym okresie; po wyeliminowaniu osób wykonujących pracę nakładczą oraz zatrudnionych za granicą.

W województwie świętokrzyskim przeciętne wynagrodzenie brutto w gospodarce narodowej w 2019 r. ukształtowało się na poziomie 4259,60 zł i było o 14,9% wyższe niż przed dwoma laty, przy czym wzrost odnotowano zarówno w sektorze prywatnym, jak i publicznym (odpowiednio o: 15,0% i 15,3%). Zwiększenie wynagrodzenia realnego, uwzględniającego utrzymującą się inflację, oznaczającą spadek siły nabywczej pieniądza, było prawie dwukrotnie mniejsze i wyniosło 7,5% (wobec 7,9% w kraju).

Na przestrzeni omawianych lat poziom dysproporcji przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze publicznym w stosunku do średniej płacy w sektorze prywatnym pozostawał podobny, chociaż odnotowano pewne wahania – z przewagi o 31,6% 2017 r., poprzez 30,1% w roku kolejnym, do 31,8% w 2019 r.

Dane o przeciętnych wynagrodzeniach brutto w gospodarce narodowej według sektorów i sekcji PKD nie obejmują wynagrodzeń pracowników jednostek budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego.

Pomimo wzrostu płac, przeciętne wynagrodzenie w województwie świętokrzyskim było o 13,4% niższe od średniej krajowej (4920,09 zł). Pod względem wysokości przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia województwo znalazło się w 2019 r. na jednym z ostatnich miejsc w kraju (14, takie samo jak w 2017 r.). Niższe wynagrodzenia odnotowano w województwie podkarpackim i warmińsko-mazurskim (kolejno o 34,90 zł i 123,35 zł).

Tablica 18. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gospodarce narodowej
Table 18. Average monthly gross wages and salaries in national economy

Wyszczególnienie	2017	2018	2019	
				2017 = 100
Ogółem Total	3705,65	3954,13	4259,60	114,9
sektor publiczny public sector	4401,63	4672,65	5074,77	115,3
sektor prywatny private sector	3345,81	3590,66	3849,35	115,0
Polska = 100				
Ogółem Total	86,5	86,1	86,6	.

Wykres 8. Wzrost przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w gospodarce narodowej w 2019 r. (2017 = 100)

Chart 8. Increase in average monthly gross wages and salaries in national economy in 2019 (2017 = 100)

Na przestrzeni omawianego okresu wzrost przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń brutto nastąpił we wszystkich sekcjach gospodarki narodowej, przy czym największy odnotowano w: opiece zdrowotnej i pomocy społecznej (o 23,9%), działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej (o 19,0%) oraz administrowaniu i działalności wspierającej (o 17,3%).

Poziom wynagrodzeń według sekcji PKD charakteryzował się dość dużym zróżnicowaniem, przy czym sekcje oferujące najwyższe i najniższe wynagrodzenie podlegały podobnemu grupowaniu zarówno w 2017, jak i w 2019 r.

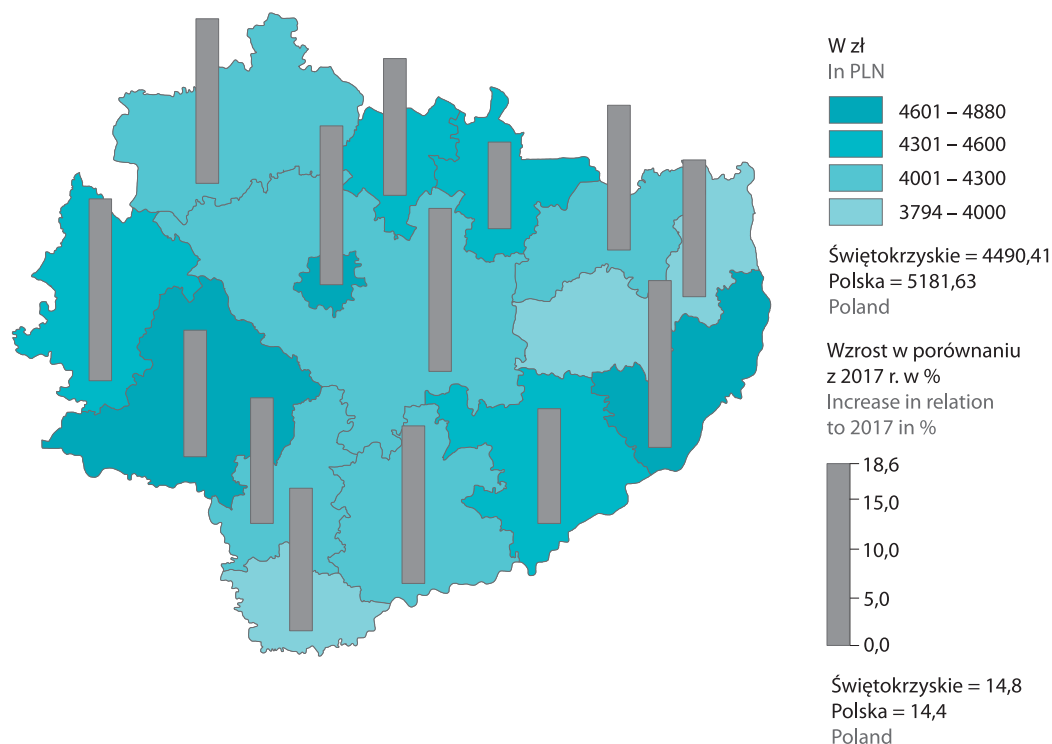
W 2019 r. najwyższe wynagrodzenia otrzymali pracujący w sekcji rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo, w której średnia płaca była wyższa o 35,2% od przeciętnej płacy w województwie, a w dalszej kolejności – w sekcjach: działalność finansowa i ubezpieczeniowa (o 30,2%), administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne (o 26,5%) oraz obsługa rynku nieruchomości (o 20,3%). Natomiast najniższe przeciętne wynagrodzenie brutto notowano w sekcjach: zakwaterowanie i gastronomia (o 30,7% poniżej średniej), administrowanie i działalność wspierająca (o 30,3%) oraz transport i gospodarka magazynowa (o 24,7%).

Dane o przeciętnych wynagrodzeniach brutto według powiatów dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób oraz jednostek sfery budżetowej niezależnie od liczby pracujących; bez rolnictwa indywidualnego, duchownych oraz jednostek prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego. Dane nie obejmują: zatrudnionych za granicą, fundacji, stowarzyszeń, partii politycznych, związków zawodowych, organizacji społecznych, organizacji pracodawców oraz samorządu gospodarczego i zawodowego oraz duchownych.

Zróżnicowanie przestrzenne płac w województwie nie zmieniło się zasadniczo. W 2019 r. przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto dla podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób wyniosło 4490,41 zł wobec 3911,49 zł przed dwoma laty (wzrost o 14,8%).

Choć na przestrzeni okresu 2017-2019 poprawę warunków płacowych odnotowano we wszystkich powiatach województwa świętokrzyskiego, to porównując przeciętne wynagrodzenia na poziomie powiatów należy zwrócić uwagę na dość duże różnice w wysokości płac. W 2019 r. najwyższe średnie płace odnotowano w powiatach: m. Kielce (o 8,7% powyżej przeciętnego wynagrodzenia w województwie), jędrzejowskim (o 5,1%), sandomierskim (o 3,7%) oraz staszowskim (o 0,6%). Najniższy poziom wynagrodzeń odnotowano natomiast w podmiotach powiatu kazimierskiego, gdzie płace były niższe o 15,5% od średniej płacy w województwie oraz w powiatach opatowskim i kieleckim, gdzie płace te były niższe odpowiednio o 12,3% i 9,7% od przeciętnej. Ponadto na przestrzeni omawianego okresu zwiększyła się rozpiętość pomiędzy najwyższą a najniższą płacą w powiecie – z 885,41 zł do 1085,01 zł.

Mapa 7. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w 2019 r.
Map 7. Average monthly gross wages and salaries in 2019

Przeciętna liczba emerytów i rencistów (świadczeniobiorców ZUS i KRUS) w 2019 r. w województwie świętokrzyskim wyniosła 312,5 tys. osób – o 3,2% więcej niż w 2017 r. Pozarolniczym systemem ubezpieczeń objętych było 80,4% ogółu emerytów i rencistów w województwie świętokrzyskim. Pozostałe 19,6% stanowili emeryci i renciści pobierający świadczenia z Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego. W stosunku do 2017 r. udział emerytów i rencistów objętych pozarolniczym systemem ubezpieczeń społecznych zwiększył się o 1,7 p.proc.

W 2019 r. odsetek osób pobierających świadczenia emerytalno-rentowe w województwie w ogólnej ich zbiorowości w Polsce wyniósł podobnie jak w latach poprzednich 3,5%. Świadczeniobiorcy ZUS z terenu województwa świętokrzyskiego stanowili 3,2% całej ich populacji w kraju (13. miejsce wśród województw), natomiast biorąc pod uwagę liczbę świadczeniobiorców KRUS województwo świętokrzyskie znalazło się na 9. pozycji, z udziałem 5,5%.

Tablica 19. Przeciętna liczba emerytów i rencistów
Table 19. Average number of retirees and pensioners

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Grand total	Objęci pozarolniczym systemem ubezpieczeń społecznych Covered by the non-agricultural social security system				Rolnicy indywidualni Farmers			
		razem total	pobierający persons receiving			razem total	pobierający persons receiving		
			emerytura retirement pay	renty z tytułu niezdolności do pracy pensions resulting from an inability to work	renty rodzinne family pensions		emerytura retirement pay	renty z tytułu niezdolności do pracy pensions resulting from an inability to work	renty rodzinne family pensions
2017	302955	238327	169919	25823	42585	64627	51710	10433	2484
2018	311121	247669	182693	22866	42110	63451	51295	9752	2404
2019	312529	251148	188114	21405	41629	61382	49464	9554	2364

W 2019 r. wypłacono świadczenia emerytalne i rentowe w wysokości 7045,5 mln zł, tj. o 12,2% więcej niż w 2017 r. Świadczenia emerytalno-rentowe wypłacone z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych stanowiły 87,0% ogółu omawianych świadczeń, tj. o 2,0 p.proc. więcej niż przed dwoma laty.

Przeciętne miesięczne świadczenie emerytalno-rentowe z ZUS w 2019 r. wyniosło 2034,25 zł, co stanowiło 87,4% średniej w kraju (w 2017 r. – 87,3%). Świadczenia emerytalne i rentowe rolników indywidualnych były niższe niż świadczenia z ZUS - w 2019 r. wyniosło 1277,22 zł, co stanowiło 98,9% średniej w kraju (w 2017 r. – 98,3%). Ponadto w porównaniu do pozostałych województw, wysokość przeciętnych świadczeń należała w województwie do jednych z najniższych w Polsce – w przypadku świadczeń wypłaconych przez ZUS była to 15. lokata w kraju, z kolei wypłacone przez KRUS uplasowały nas na 12. W trzyleciu wzrost świadczeń z ZUS osiągnął 9,0%, natomiast z KRUS – 8,3%. W rzeczywistości świadczenia emerytów i rencistów, po uwzględnieniu inflacji, wzrosły realnie odpowiednio o 2,1% i 1,4%.

Tablica 20. Przeciętne miesięczne świadczenia emerytalne i rentowe brutto
Table 20. Average monthly gross retirement and other pension benefits

Wyszczególnienie Specification	Z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych From non-agricultural social security system				Rolników indywidualnych Farmers			
	razem total	emerytura retirement pay	renta z tytułu niezdolności do pracy pensions resulting from an inability to work	renta rodzinna family pensions	razem total	emerytura retirement pay	renta z tytułu niezdolności do pracy pensions resulting from an inability to work	renta rodzinna family pensions
W zł In PLN								
2017	1866,45	1972,85	1481,40	1675,44	1179,50	1195,93	1058,06	1347,18
2018	1943,25	2035,63	1572,87	1743,59	1210,85	1220,57	1101,24	1447,75
2019	2034,25	2120,31	1660,99	1837,32	1277,22	1285,59	1163,68	1560,67

W 2019 r. kontynuowano realizowanie zapoczątkowanego w kwietniu 2016 r. rządowego programu „Rodzina 500 plus”, będącego długofalowym wsparciem kierowanym przede wszystkim do rodzin naturalnych, ale również do rodzinnej pieczy zastępczej i placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego.

W 2019 r. w ramach programu „Rodzina 500 plus” uruchomiono w województwie świętokrzyskim 909,5 mln zł, tj. o 19,7% więcej niż przed dwoma laty. W I półroczu średnio 75,0 tys. rodzin, co miesiąc otrzymywało wsparcie, które przysługiwało na 113,6 tys. dzieci. W II półroczu wypłacono świadczenia na 175,5 tys. dzieci.

Tablica 21. Świadczenie wychowawcze
Table 21. Childraising benefit

Lata Years	Wydatki na świadczenia wychowawcze w tys. zł Childraising benefit payments in thousand PLN	Przeciętna miesięczna liczba rodzin pobierających świadczenie wychowawcze Monthly average number of families receiving childraising	Przeciętna miesięczna liczba dzieci, na które rodziny otrzymują świadczenie wychowawcze Monthly average number of children for which families received childraising benefit
2017	759594,5	82342	125260
2018	713931,4	75782	115125
2019	909469,3	75036 ^a	<u>113599^b</u> 175491

a, b Dane dotyczą okresu: a – od 1 stycznia do 30 czerwca. Od 1 lipca 2019 r. nie są gromadzone informacje o liczbie rodzin pobierających świadczenie wychowawcze, b Dane dotyczą okresu: w liczniku – od 1 stycznia do 30 czerwca, w mianowniku – od 1 lipca do 31 grudnia.

Źródło: dane Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

a, b – Data concern the period: a – from 1 January to 30 June. Since 1 July 2019 information of the number of families receiving the child-raising benefit is not collected, b – in the numerator – from 1 January to 30 June, in the denominator – from 1 July to 31 December.

Source: data of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

Budżety gospodarstw domowych

Household budgets

Dochody ludności są podstawowym czynnikiem warunkującym poziom konsumpcji dóbr i usług. Często stanowią również miarę poziomu życia ludności. Od możliwości finansowych zależy bowiem poczucie stabilizacji i bezpieczeństwa w różnych dziedzinach życia. Podstawowym źródłem informacji o warunkach bytu ludności jest Badanie Budżetów Gospodarstw Domowych, które dostarcza informacji o dochodzie rozporządzalnym przeznaczanym na wydatki oraz przyrost oszczędności.

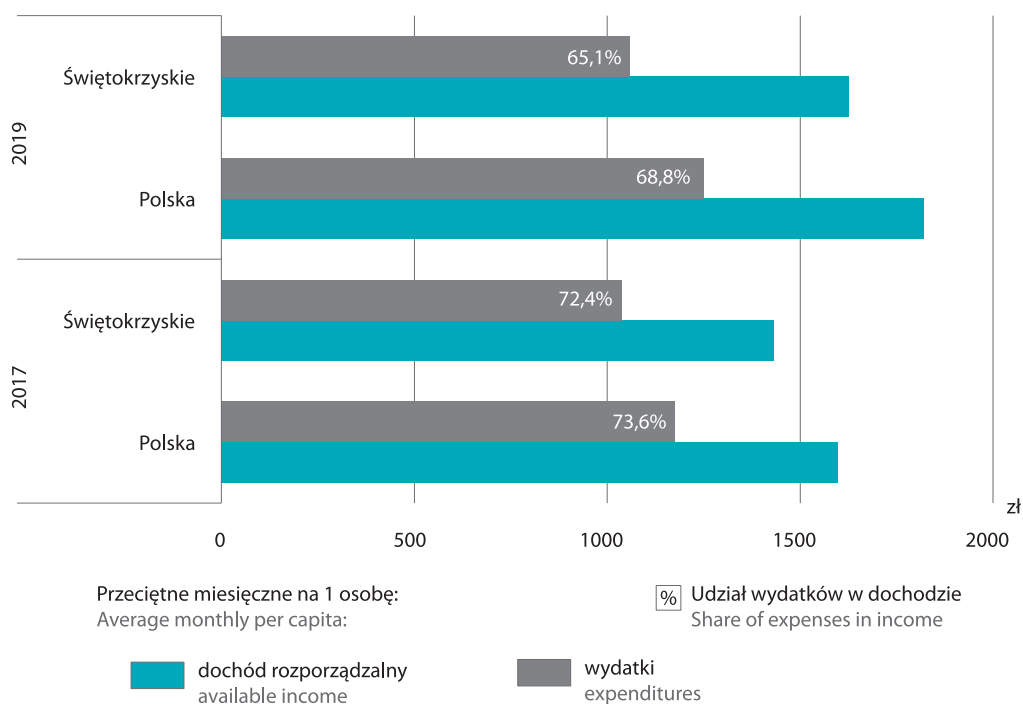
Na przestrzeni lat 2017-2019 w województwie świętokrzyskim poprawiła się sytuacja materialna gospodarstw domowych. Szybciej podnosiły się dochody niż rosły wydatki. Stąd wzrosła nadwyżka do wykozystania bieżącego lub oszczędności.

Dochód rozporządzalny to suma bieżących dochodów gospodarstwa domowego z poszczególnych źródeł, pomniejszona o zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych płacone przez płatnika w imieniu podatnika, o podatki od dochodów z własności, podatki płacone przez osoby pracujące na własny rachunek, w tym przedstawiciele wolnych zawodów i osób użytkujących gospodarstwo indywidualne w rolnictwie oraz o składki na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne.

W 2019 r. przeciętne gospodarstwo domowe w województwie świętokrzyskim rozporządzało miesięcznym dochodem wynoszącym 1626,46 zł/1 osobę. W ujęciu nominalnym był on wyższy o 13,5% (o 193,78 zł) niż przed dwoma laty. Jego poziom pozostawał niższy od notowanego w kraju i dystans powoli się zwięk-

szła – z 10,4% (165,45 zł) poniżej przeciętnej do 10,6% (192,68 zł). Przeciętny dochód rozporządzalny na 1 osobę odnotowany w województwie był jednym z najniższych w kraju, chociaż sytuacja dochodowa mieszkańców nieco się poprawiła. W 2019 r. zajmowaliśmy 13. miejsce wśród województw (15. w 2017 r.), a mniejsze wartości odnotowano w województwach: podkarpackim, lubelskim i warmińsko-mazurskim (mniej odpowiednio o 19,1%, 14,4% i 12,2% od średniej krajowej).

Wykres 9. Budżety gospodarstw domowych
Chart 9. Households budgets

Na przestrzeni lat 2017-2019 struktura dochodu rozporządzalnego gospodarstw domowych z poszczególnych źródeł nie uległa zasadniczej zmianie. Dochód rozporządzalny w największym stopniu tworzyły:

- dochody z pracy najemnej – ich udział w dochodzie rozporządzalnym zmalał z 48,7% do 47,0% (z 83,9% do 81,1% średniej krajowej);
- dochody ze świadczeń społecznych (głównie z ubezpieczeń społecznych) – których odsetek wzrósł z 37,5% do 40,3% (z 7,8% do 12,2% ponad średnią krajową);
- dochody z pracy na własny rachunek – ich udział zmalał z 6,8% do 5,9% (z 72,1% do 58,0% przeciętnej w kraju).

W analizowanym okresie podniosła się relacja przeciętnego miesięcznego dochodu rozporządzalnego na 1 osobę z gospodarstwa indywidualnego w rolnictwie do przeciętnego miesięcznego dochodu na 1 osobę z pracy na własny rachunek – z 55,5% do 83,4%.

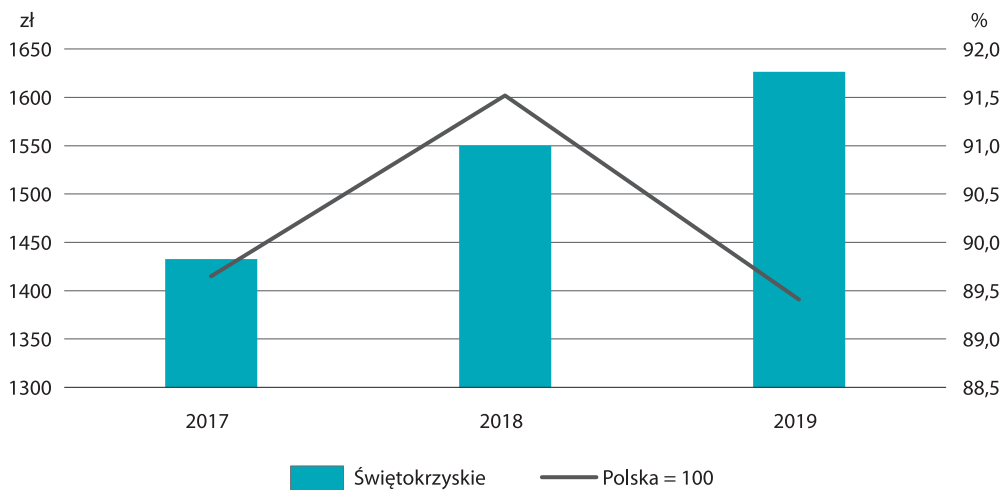
Przeciętny miesięczny dochód do dyspozycji na 1 osobę, czyli część dochodu rozporządzalnego przeznaczona na zakup towarów i usług konsumpcyjnych oraz przyrost oszczędności wyniósł w 2019 r. 1582,65 zł i zwiększył się o 13,5% w stosunku do 2017 r. (o tyle samo, co dochód rozporządzalny). Szybciej natomiast rosła jego mediana. W 2019 r. połowa gospodarstw domowych w województwie świętokrzyskim dysponowała dochodem w kwocie 1513,33 zł, a więc o 19,5% większym niż w 2017 r. Szybszy wzrost mediany niż przeciętnego dochodu rozporządzalnego świadczy o relatywnie wyższej

dynamice dochodów gospodarstw uboższych.

Tablica 22. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych
Table 22. Average monthly per capita available income of households

Wyszczególnienie Specification	2017		2018		2019	
	w zł in PLN	w % in %	w zł in PLN	w % in %	w zł in PLN	w % in %
Dochód rozporządzalny Available income	1432,68	100,0	1549,82	100,0	1626,46	100,0
w tym dochód do dyspozycji of which disposable income	1394,16	.	1505,56	.	1582,65	.
w tym: of which:						
z pracy najemnej from hired work	698,13	48,7	750,51	48,4	763,65	47,0
z gospodarstwa indywidualnego w rolnictwie from a private farm in agriculture	53,85	3,8	86,57	5,6	79,61	4,9
z pracy na własny rachunek from self-employment	97,07	6,8	105,12	6,8	95,46	5,9
ze świadczeń społecznych from social benefits	537,84	37,5	564,83	36,4	655,46	40,3
z ubezpieczeń społecznych from social security benefits	424,35	29,6	455,30	29,4	531,69	32,7
z pozostałych świadczeń społecznych from other social benefits	113,49	7,9	109,53	7,1	123,77	7,6

Wykres 10. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych
Chart 10. Average monthly per capita available income of households

Jednocześnie z dochodami wzrastały przeciętne wydatki. W 2019 r. przeciętne miesięczne wydatki na 1 osobę w gospodarstwach domowych osiągnęły poziom 1059,05 zł i były wyższe o 2,1% w stosunku do 2017 r. Przeciętne polskie gospodarstwo domowe w 2019 r. wydawało na osobę 1251,73 zł tj. o 15,4% więcej niż w województwie świętokrzyskim (w 2017 r. przewaga ta wynosiła 14,9%).

Funkcjonowanie rodzin w gospodarstwach domowych od wielu lat w największym stopniu obciążone jest wydatkami:

- na żywność i napoje bezalkoholowe, które w 2019 r. stanowiły 29,1% miesięcznych wydatków (o 1,8 p.proc. więcej niż w 2017 r.). Udział ten był o 4,0 p.proc. wyższy od średniej krajowej;
- związanymi z użytkowaniem mieszkania i nośnikami energii. W 2019 r. stanowiły one 18,6% ogółu (w 2017 r. ich poziom był wyższy o 0,7 p.proc.). W ostatnim roku odsetek ten przewyższał średnią krajową o 0,6 p.proc.

Porównując lata graniczne nastąpił wzrost wydatków na: napoje alkoholowe, wyroby tytoniowe i narkotyki (o 15,1%), wyposażenie mieszkania i prowadzenie gospodarstwa domowego (o 11,7%), a także transport (o 10,5%). Wyraźnie natomiast spadły wydatki na edukację (o 32,0%).

Tablica 23. Przeciętne miesięczne wydatki na 1 osobę w gospodarstwach domowych
Table 23. Average monthly per capita expenditures of households

Wyszczególnienie Specification	2017		2018		2019	
	w zł in PLN	w % in %	w zł in PLN	w % in %	w zł in PLN	w % in %
Wydatki ogółem Total expenditures	1037,06	100,	1075,11	100,0	1059,05	100,0
w tym towary i usługi konsumpcyjne ^a of which consumer goods and services ^a	998,54	96,3	1030,85	95,9	1015,24	95,9
w tym: of which:						
żywność i napoje bezalkoholowe food and non-alcoholic beverages	282,86	27,3	298,18	27,7	308,59	29,1
napoje alkoholowe, wyroby tytoniowe i narkotyki alcoholic beverages, tobacco and narcotics	19,97	1,9	23,01	2,1	22,98	2,2
odzież i obuwie clothing and footwear	60,68	5,9	58,92	5,5	53,27	5,0
użytkowanie mieszkania i nośniki energii housing, water, electricity, gas and other fuels	200,30	19,3	199,26	18,5	197,27	18,6
wyposażenie mieszkania i prowadzenie gospodarstwa domowego furnishings, household equipment and routine	58,40	5,6	76,93	7,2	65,25	6,2
zdrowie health	68,84	6,6	56,21	5,2	69,44	6,6
transport transport	83,91	8,1	107,91	10,0	92,76	8,8
łącznie ^b communication ^b	49,15	4,7	34,63	3,2	46,10	4,4
rekreacja i kultura recreation and culture	55,85	5,4	55,51	5,2	49,79	4,7
edukacja education	7,25	0,7	7,45	0,7	4,93	0,5
restauracje i hotele restaurants and hotels	37,42	3,6	46,28	4,3	39,33	3,7
inne towary i usługi miscellaneous goods	72,24	7,0	65,38	6,1	64,08	6,1

a łącznie z kieszonkowym nieuwzględnionym w podziale według rodzajów wydatków. b łącznie z wydatkami za usługi internetowe.
a Including pocket money not considered in items by types of expenditures. b Including expenditures for internet services.

Tradycyjnie za miarę zaspokojenia potrzeb materialnych przyjmuje się poziom wyposażenia w dobra trwałego użytkowania. Wyniki badania gospodarstw domowych wskazują na coraz lepszy standard życia w województwie świętokrzyskim w tym zakresie. Z każdym rokiem poprawia się stan wyposażenia gospodarstw domowych w przedmioty trwałego użytkowania. W 2019 r. w woje-

wództwie świętokrzyskim prawie wszystkie gospodarstwa wyposażone były w odbiornik telewizyjny i pralkę automatyczną (odpowiednio prawie 100% i ponad 95%). Do powszechnie występujących należał również telefon komórkowy (97%). Blisko 64% gospodarstw posiadało komputer osobisty, w tym ponad 68% z dostępem do Internetu. W ponad 63% gospodarstw domowych znajdował się samochód osobowy, a w przeszło 58% – kuchenka mikrofalowa.

Tablica 24. Gospodarstwa domowe wyposażone w niektóre przedmioty trwałego użytkowania^a
Table 24. Households equipped with selected durable goods^a

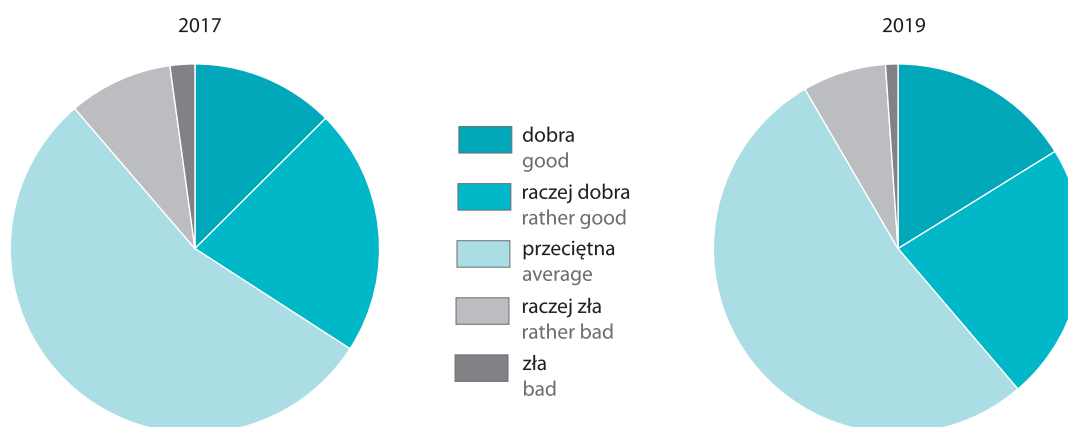
Wyszczególnienie Specification	2017	2018	2019
	w % ogółu gospodarstw domowych in % of total households		
Pralka automatyczna Automatic washing machine	94,7	93,2	95,4
Zmywarka do naczyń Dishwasher	19,7	24,8	27,2
Kuchenka mikrofalowa Microwave oven	54,4	57,8	58,4
Samochód osobowy Passenger car	63,7	62,7	63,3
Sprzęt do odbioru, nagrywania i odtwarzania dźwięku ^b Equipment for reception, recording and reproduction of sound ^b	68,5	65,2	71,3
Odbiornik telewizyjny Television set	94,6	99,3	99,5
Urządzenie do odbioru telewizji satelitarnej lub kablowej Satellite or cable television equipment	55,5	56,2	65,1
Telefon komórkowy Mobile phone	96,7	94,7	97,0
w tym smartfon of which smartphone	51,0	52,8	63,8
Zestaw kina domowego Home theatre system	8,2	12,6	7,3
Komputer osobisty Personal computer	69,5	63,0	63,8
w tym laptop of which laptop	57,6	53,6	57,8
w tym z dostępem do Internetu of which with access to the Internet	68,2	.	68,2
Drukarka Printer	31,5	30,6	26,7
w tym drukarka wielofunkcyjna of which multifunction printer	21,3	20,8	18,8

a Opracowano według stanu na końcu poszczególnych kwartałów. b Obejmuje: radio, radiomagnetofon, radio z odtwarzaczem płyt kompaktowych lub radiomagnetofon z odtwarzaczem płyt kompaktowych, wieżę.

a Compiled on the basis of data at the end of individual quarters. b Includes: radio, radio tape recorder, radio with compact disc player, radio tape recorder with compact disc player, stereo music system.

W 2019 r., według subiektywnej oceny sytuacji materialnej, 38,8% osób w gospodarstwach domowych w województwie świętokrzyskim oceniało swoją sytuację materialną, jako dobrą lub raczej dobrą, 52,8% – jako przeciętną, 8,4% – jako raczej złą lub złą. To wyraźna poprawa w relacji do stanu z 2017 r., kiedy to 34,1% respondentów oceniało swą sytuację materialną jako ogólnie dobrą, a 11,3% jako złą.

Wykres 11. Subiektywna ocena sytuacji materialnej gospodarstw domowych
 Chart 11. Subjective evaluation of material situation of household

Zagrożenie ubóstwem

Poverty rates

Zasięg ubóstwa jest to odsetek osób w gospodarstwach domowych, w których poziom wydatków (obejmujących również wartość artykułów otrzymanych bezpłatnie oraz wartość spożycia naturalnego) był niższy od przyjętej granicy ubóstwa.

Przyjęte granice ubóstwa ekonomicznego:

- relatywna granica ubóstwa, ustalona na poziomie 50% średnich wydatków ogółu gospodarstw domowych (obliczonych na podstawie wyników badania budżetów gospodarstw domowych).
- „ustawowa” granica ubóstwa, określona jako kwota, która zgodnie z obowiązującą ustawą o pomocy społecznej uprawnia do ubiegania się o przyznanie świadczenia pieniężnego z pomocy społecznej.
- poziom minimum egzystencji, przyjmowany jako granica ubóstwa skrajnego. Minimum egzystencji obliczane jest przez Instytut Pracy i Spraw Socjalnych. Uwzględnia ono jedynie te potrzeby, których zaspokojenie nie może być odłożone w czasie, a konsumpcja niższa od tego poziomu prowadzi do biologicznego wyniszczenia.

Ubóstwo jest zjawiskiem wielowymiarowym i ze względów praktycznych pojęcie ubóstwa ograniczone zostało w niniejszym opracowaniu do wymiaru ekonomicznego. W celu wyodrębnienia osób ubogich wyznaczono krytyczny poziom dochodów zwany granicą ubóstwa. W opracowaniu wykorzystano relatywną i ustawową granicę ubóstwa oraz minimum egzystencji.

Do oceny zasięgu ubóstwa według Badania Budżetów Gospodarstw Domowych wykorzystuje się mierzony zwany stopą ubóstwa lub wskaźnikiem zagrożenia ubóstwem – oblicza się go, jako stosunek liczby jednostek (gospodarstw domowych lub osób) ubogich do liczby jednostek w całej populacji. Podawany jest w procentach i oznacza, jaki jest odsetek ubogich w danej populacji.

Tablica 25. Wskaźniki zagrożenia ubóstwem w gospodarstwach domowych
 Table 25. At-risk-of-poverty rates

Wyszczególnienie Specification	2017	2018	2019
Osoby - w % osób w gospodarstwach domowych - o wydatkach poniżej: Persons - in % of total persons in households - with expenditures below:			
relatywnej granicy ubóstwa relative poverty threshold	16,4	19,1	19,2
„ustawowej” granicy ubóstwa „legal” poverty threshold	12,9	14,0	13,4
granicy ubóstwa skrajnego (minimum egzystencji) extreme poverty rate (subsistence minimum)	5,5	7,9	6,2

W porównaniu z sytuacją sprzed dwóch lat, rok 2019 przyniósł kolejne pogorszenie warunków materialnych gospodarstw domowych w województwie świętokrzyskim (w kraju przeciwnie, uległy one poprawie). Znalazło to odzwierciedlenie we wzroście od 2018 r. zasięgu ubóstwa ekonomicznego, w tym, najbardziej dotkliwego, ubóstwa skrajnego. Stąd świętokrzyskie pozostaje w grupie województw o najwyższym stopniu zagrożenia ubóstwem w kraju.

Wzrost zasięgu ubóstwa ekonomicznego miał miejsce w sytuacji poprawy przeciętnej sytuacji dochodowej gospodarstw domowych. Sytuacja ta była efektem obserwowanych w tym okresie nieco wyższych wartości niektórych wskaźników zróżnicowania dochodów oraz nieznacznego obniżenia wartości realnych (czyli po uwzględnieniu wzrostu cen) wydatków gospodarstw domowych. Na oceny zasięgu ubóstwa skrajnego i ustawowego wpływ miały także obowiązujące progi ubóstwa. W 2019 r. odnotowano mniejszą niż przed dwoma laty przewagę rocznego wzrostu poziomu minimum egzystencji stanowiącego podstawę wyznaczania granic ubóstwa skrajnego nad rocznym wskaźnikiem cen towarów i usług konsumpcyjnych ((2,5%, wobec ponad 3%). Ponadto od października 2018 r. (po trzech latach obowiązywania poprzednich progów) wyższy był poziom granic ubóstwa ustawowego (o przeszło 10% w gospodarstwach 1-osobowych i o prawie 3% dla 4-osobowego).

W 2019 r. 19,2% osób w gospodarstwach domowych żyło poniżej relatywnej granicy ubóstwa wyznaczonej jako 50% średnich wydatków (ekwiwalentnych) ogółu gospodarstw domowych (w 2017 r. – 16,4%). Wskaźnik ten zwiększał się od poprzedniego roku plasując ostatecznie Świętokrzyskie na 4. miejscu w kraju – wyższy odnotowano w województwach: podlaskim, warmińsko-mazurskim oraz małopolskim. Średnia krajowa wyniosła 13,0%.

Z kolei, po wzroście w 2018 r., w ostatnim roku nieco spadł odsetek osób żyjących w rodzinach, w których poziom wydatków był niższy od „ustawowej” granicy ubóstwa, tj. kwoty, która zgodnie z obowiązującą ustawą o pomocy społecznej uprawnia do ubiegania się o przyznanie świadczenia pieniężnego z systemu pomocy społecznej. Pozostał on jednak wyższy niż przed dwoma laty – 13,4% wobec 12,9%. Poziom wskaźnika umieścił województwo również na 4. miejscu w kraju, po: podlaskim, małopolskim oraz warmińsko-mazurskim. W kraju osiągnął 9,0%.

Granica ubóstwa skrajnego określana jest na podstawie minimum egzystencji, które w IV kwartale 2019 r., wyznaczone zostało na poziomie 614 zł dla gospodarstwa 1-osobowego oraz 1658 zł dla gospodarstwa 4-osobowego (w skład którego wchodziły 2 osoby dorosłe i 2 dzieci do lat 14). Także ten wskaźnik, po mocnym wzroście w 2018 r., w końcowym roku nieco zmalał, jednak przewyższał wartość wyjściową – 6,2% wobec 5,5%. W 2019 r. województwo znalazło się na 5. miejscu w kraju – po: małopolskim, podlaskim, warmińsko-mazurskim oraz lubelskim. Średnia krajowa wyniosła 4,2%.

Ceny i sprzedaż dóbr konsumpcyjnych

Prices and sale of consumer goods

Poziom cen i ich zmiany są czynnikiem wpływającym na siłę nabywczą pieniądza znajdującego się w posiadaniu społeczeństwa. Zmiana siły nabywczej pieniądza, czyli możliwość zwiększenia lub konieczność ograniczenia zakupów, decyduje o stopniu zaspokojenia potrzeb konsumpcyjnych społeczeństwa, a tym samym o poziomie życia rodzin.

Na przestrzeni lat 2017–2019 odnotowano stopniowy wzrost poziomu cen towarów i usług konsumpcyjnych zarówno w województwie świętokrzyskim, jak i w całym kraju (w najmniejszej skali w roku pośrednim). Rok 2019 był okresem najwyższego poziomu inflacji, w którym ceny wzrosły w województwie i w kraju odpowiednio o 2,5% i 2,3%. Niewielka przewaga wzrostu cen w Świętokrzyskiem nad średnio w kraju utrzymywała się we wszystkich badanych latach. W 2019 r. podobny poziom inflacji jak w województwie świętokrzyskim odnotowano w lubuskim. Wśród pozostałych województw wyższy wzrost cen odnotowano w: łódzkim, warmińsko-mazurskim, wielkopolskim (po 2,6%) oraz małopolskim (o 2,9%). Najmniej wzrosły ceny w województwie pomorskim i śląskim (po 1,9%).

W ciągu trzech lat zmniejszały się tylko ceny odzieży i obuwia, przy czym stopień deflacji malał (z 6,0% do 2,8%). W pozostałych grupach ceny rosły, a najmocniej:

- żywności i napojów bezalkoholowych – do 5,4% w 2019 r. (w kraju do 4,9%) – i to one miały największy wpływ na skalę wskaźnika ogółem;
- rekreacji i kultury – do 3,7%;
- zdrowia – do 3,2%.

Tablica 26. Wskaźniki cen towarów i usług konsumpcyjnych
Table 26. Price indices of consumer goods and services

Wyszczególnienie Specification	2017	2018	2019
Rok poprzedni = 100 Previous year = 100			
Ogółem Total	102,2	101,9	102,5
Żywność i napoje bezalkoholowe Food and non-alcoholic beverages	104,5	102,7	105,4
Napoje alkoholowe i wyroby tytoniowe Alcoholic beverages and tobacco	100,3	100,7	101,3
Odzież i obuwie Clothing and footwear	94,0	93,7	97,2
Mieszkanie Dwelling	102,7	102,7	101,3
Zdrowie Health	100,8	102,4	103,2
Transport Transport	104,1	105,4	100,3
Rekreacja i kultura Recreation and culture	102,0	102,4	103,7
Edukacja Education	101,4	102,1	102,9

Ceny poszczególnych asortymentów w grupach towarów i usług konsumpcyjnych były zróżnicowane i znacznie odbiegały od wartości średniej. W 2019 r. konsumenci odczuli zarówno znaczący spadek, jak i wzrost cen niektórych podstawowych produktów spożywczych. W porównaniu do 2017 r. najbardziej podrożały: herbata czarna (o 90,0%), kielbasa sucha (o 25,1%), bułka pszenna (o 24,3%) oraz chleb pszeno-żytni (o 23,2%). Najmocniej obniżono ceny: kaszy gryczanej (o 18,6%), cukru (o 16,4%) i mleka o zawartości tłuszczu 3-3,5%, sterylizowanego (o 9,5%). Na przestrzeni dwóch lat rosły ceny napojów alkoholowych i wyrobów tytoniowych. Najbardziej wzrosła cena piwa jasnego pełnego butelkowanego (o 5,2%) oraz wódki gatunkowej i papierosów (po 2,6%).

Duże rozbieżności wystąpiły również w zakresie dynamiki cen towarów i usług nieżywnościowych. Na wzrost w porównaniu z 2017 r. kosztów transportu miała przede wszystkim wpływ podwyżka cen benzyny silnikowej bezołowiowej (o 8,5%), przy zwiększeniu opłaty za przejazd taksówką osobową o 9,1% i stałej cenie przejazdu autobusem miejskim. Bardziej kosztowne stało się użytkowanie mieszkania oraz nośników energii, m.in.: centralnego ogrzewania (o 2,1%), wywozu śmieci (o 22,1%), oraz opłaty za ciepłą i zimną wodę (odpowiednio o 8,3% i 2,2%). Potaniały natomiast opłaty za energię elektryczną (o 6,2%). Więcej płacono za domowy sprzęt AGD, w tym za: pralkę automatyczną (o 13,5%), chłodziarko-zamrażarkę (o 1,9%), odkurzacz (o 0,6%). Wśród wyposażenia wyraźnie podrożał odbiornik telewizyjny LCD/LED, 32-calowy (o 21,1%). Więcej niż w roku 2017 płacili czytelnicy gazet lokalnych (o 20,8%) oraz widzowie w teatrach (15,4%) i w kinach (o 0,6%).

Poziom cen towarów i usług decydujący o sile nabywczej gospodarstw domowych, kształtuje nie tylko strukturę, ale przede wszystkim poziom sprzedaży. Pomimo stopniowego wzrostu cen w okresie 2017-2019, odnotowano zwiększenie obrotów podmiotów handlowych, a przez to wzrost sprzedaży detalicznej towarów. W 2019 r. osiągnęła ona, w cenach bieżących, wartość 16960,2 mln zł i ukształtowała się na poziomie wyższym niż dwa lata wcześniej o 22,6%. Udział województwa w sprzedaży krajowej zwiększył się z 1,7% do 1,8%. W 2019 r. wartość sprzedaży detalicznej w przeliczeniu na 1 mieszkańca województwa wyniosła 13707 zł i była niższa od wartości sprzedaży przeliczonej na 1 mieszkańca kraju o 42,7%. Relacja ta kształtowała się korzystniej niż w 2017 r. kiedy to sprzedaż na 1 mieszkańca osiągnęła pułap 11071 zł, a jej dystans do przeciętnej krajowej wyniósł 47,5%.

Wzrostowi sprzedaży towarzyszyło, ograniczenie sieci handlowej. W końcu 2019 r. na terenie województwa funkcjonowało 9,9 tys. sklepów, tj. o 5,3% mniej w porównaniu z 2017 r. Liczba mieszkańców przypadająca na 1 sklep w województwie wyniosła 125 (w 2017 r. – 120) i była o 10 osób większa niż w kraju. Ponadto w 2019 r. na terenie województwa świętokrzyskiego funkcjonowały 293 stacje paliw, tj. o 13 mniej niż dwa lata wcześniej.

Poprawiła także wyniki branża gastronomiczna. Przedsiębiorstwa, w których liczba pracujących przekracza 9 osób zwiększyły o 1,9% liczbę placówek gastronomicznych – do 591 w końcu 2019 r., w tym 130 restauracji. Sprzedaż z działalności gastronomicznej, w cenach bieżących, w 2019 r. osiągnęła wartość 591,5 mln zł, tj. o 38,9% więcej niż w 2017 r. Sprzedaż województwa stanowiła 2,0% sprzedaży krajowej wobec 1,8% dwa lata wcześniej. Wartość sprzedaży z tej działalności przypadająca na 1 mieszkańca województwa wyniosła 478 zł i była o 40,3% większa niż w 2017 r. Natomiast wartość sprzedaży w przeliczeniu na 1 placówkę wzrosła o 36,4% i osiągnięta 1000,9 tys. zł.

Rozdział 4

Chapter 4

Infrastruktura techniczna

Technical infrastructure

Wyposażenie w infrastrukturę techniczną jest jednym z podstawowych czynników kształtujących konkurencyjność regionów. Im wyższy jest poziom rozwoju infrastruktury technicznej, tym lepsze są warunki funkcjonowania i rozwoju gospodarki. Dostępność do urządzeń infrastruktury technicznej warunkuje zarówno atrakcyjność osadniczą (zachęca do osiedlania się na danym obszarze ze względu na oferowaną wyższą jakość życia), jak i produkcyjną oraz inwestycyjną. Poziom rozwoju infrastruktury technicznej pozwala ocenić analiza stopnia wyposażenia obszaru w urządzenia techniczne użytku publicznego zorganizowane w systemach sieciowych (wodociągi, kanalizację, sieć gazową i energetyczną, ciepłownictwo) oraz drogi.

W województwie świętokrzyskim w ostatniej dekadzie zaobserwowano wzrost inwestycji w obszarze infrastruktury techniczno-sanitarnej. W znacznym stopniu wpływ na to miało współfinansowanie ich w ramach środków pomocowych otrzymanych z Unii Europejskiej.

Infrastruktura komunalna

Municipal infrastructure

Tablica 27. Sieć rozdzielcza
Stan w dniu 31 grudnia
Table 27. Distribution network
As of 31 December

Sieć rozdzielcza Distribution network	2017	2018	2019	2017	2018	2019
	w km in km			w km na 100 km ² in km per 100 km ²		
Wodociągowa Water supply	13715,2	13848,4	13934,7	117,1	118,3	119,0
miasta urban areas	1944,7	2049,7	2110,0	286,8	289,5	272,1
wieś rural areas	11770,5	11798,7	11824,7	106,7	107,2	108,1
Kanalizacyjna Sewage	6122,2	6289,2	6425,4	52,3	53,7	54,9
miasta urban areas	1725,4	1804,6	1885,8	254,5	254,9	243,2
wieś rural areas	4396,8	4484,6	4539,6	39,9	40,8	41,5
Gazowa Gas supply	3814,5	3878,5	3944,5	32,6	33,1	33,7
miasta urban areas	1376,2	1416,1	1514,4	203,0	200,0	195,3
wieś rural areas	2438,4	2462,3	2430,0	22,1	22,4	22,2

W 2019 r. długość sieci wodociągowej rozdzielczej w województwie świętokrzyskim osiągnęła 13,9 tys.

km i w relacji do stanu z 2017 r. wydłużyła się o 1,6% (0,2 tys. km). Znaczącą jej część – 84,9% wybudowano na wsi. Budowie lub przebudowie sieci wodociągowej towarzyszyło jednocześnie zwiększenie się liczby przyłączy - o ponad 7,5 tys. do 253,6 tys.

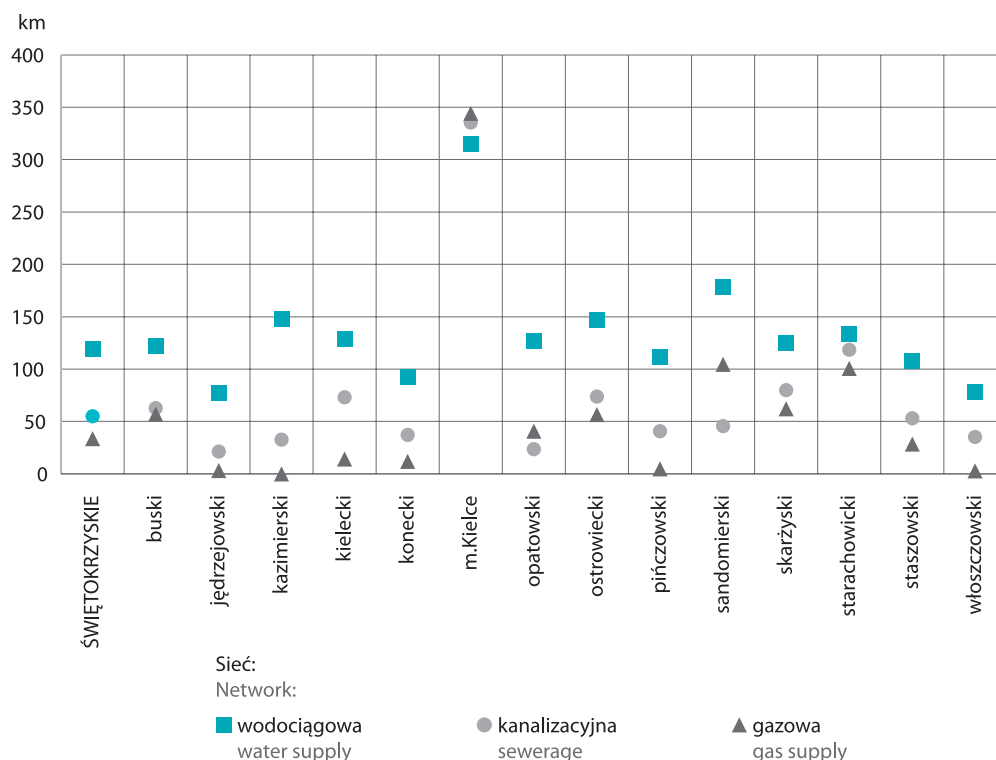
W okresie 2017-2019 największy przyrost długości sieci wodociągowej odnotowano na terenach powiatów: jędrzejowskiego (o 6,2%), m. Kielce (o 3,6%) oraz kieleckiego (o 3,1%), a najmniejszy w powiatach opatowskim (o 0,6%) i starachowickim (o 0,2%). Natomiast ubytki sieci wodociągowej wystąpiły w powiecie włoszczowskim (o 1,1%) i niewielki w pińczowskim (o 0,1%).

Wykres 12. Sieć rozdzielcza na 100 km² w 2019 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 12. Distribution network per 100 km² in 2019

As of 31 December

Na 100 km² w województwie przypadało średnio 119,0 km sieci wodociągowej, podczas gdy przed dwoma laty – 117,1 km. Najwyższe zagęszczenie sieci wodociągowej charakteryzowało m. Kielce – 315,0 km/100 km² (wzrost w stosunku do 2017 r. o 10,9 km/100 km²). Wśród pozostałych powiatów poziom zdecydowanie powyżej przeciętnego w województwie wystąpił na terenach powiatów: sandomierskiego – 178,7 (wzrost o 3,5 km/100 km²), kazimierskiego – 148,4 (więcej o 0,6 km/100 km²), ostrowieckiego – 147,3 (wzrost o 1,1 km/100 km²) oraz starachowickiego – 134,1 (wzrost o 0,3 km/100 km²). Najmniejsze zagęszczenie sieci, znacznie odbiegające od przeciętnego w regionie wystąpiło w powiatach: jędrzejowskim – 77,3 km (o 4,6 km/100 km² więcej niż dwa lata wcześniej), włoszczowskim – 78,2 km (mniej o 0,9 km/100 km²) i koneckim – 92,8 km (wzrost o 0,2 km/100 km²).

Na przestrzeni trzech lat stopień wykorzystania i eksploatacji sieci mierzony liczbą przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych w przeliczeniu na 1 km sieci w województwie ukształtował się na poziomie 18,2, wobec 17,9 w 2017 r. Zdecydowanie na tym tle wyróżniało się miasto Kielce z 36,4 przyłączami wobec, 36,1 na początku okresu oraz powiaty: skarżyski (26,6; 26,7) i starachowicki (24,9; 24,3). Najmniej

połączeń odnotowano w powiatach opatowskim (11,1; 10,9) oraz kazimierskim (12,6; 12,5).

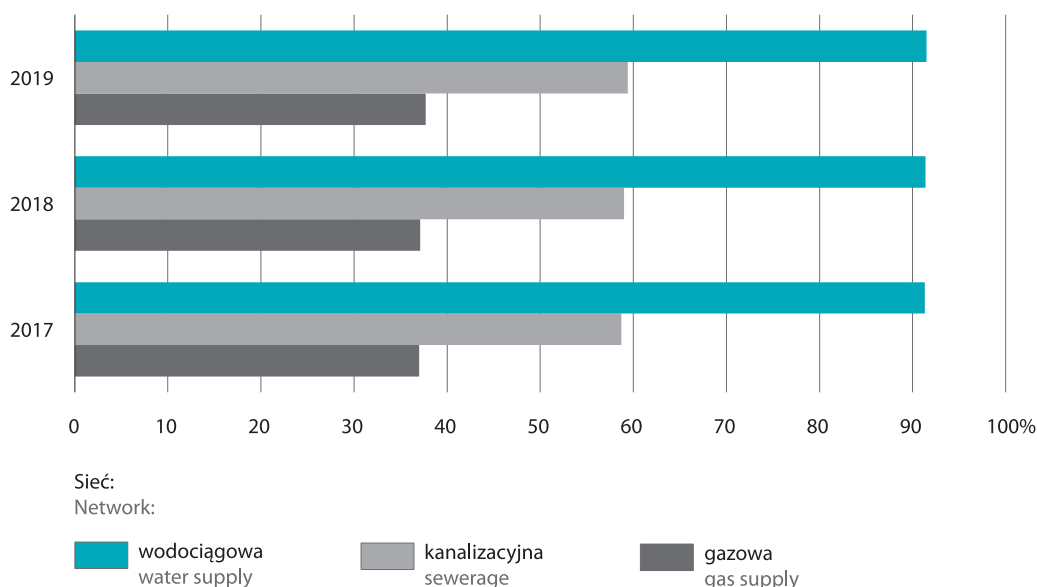
W 2019 r. z sieci wodociągowej korzystało 91,5% ogółu ludności, wobec 91,3% przed dwoma laty. W miastach dostęp do wodociągu miało 96,0% ogółu ludności, a na wsi 87,8%. W ciągu badanego okresu wzrosła dostępność sieci wodociągowej na wsiach – o 0,4 p. proc., podczas gdy w miastach nastąpił spadek o 0,1 p.proc.

Najwyższy odsetek korzystających z sieci wodociągowej wystąpił w gminie Połaniec (100,0%), a nieznacznie niższy w gminach: Osiek, Działoszyce, Strawczyn, Piekoszów i Chęciny (po 99,9%). Natomiast najniższy w gminach: Słupia (23,8%), Nagłowice (33,8%) i Moskorzew (40,4%). W porównaniu do 2017 r. największy wzrost korzystających z sieci wodociągowej odnotowano w gminach: Oleśnica (10,1 p.proc.), Nagłowice (5,3 p.proc.) i Nowy Korczyn (4,2 p.proc.). Spadek wskaźnika nastąpił w gminach: Pierzchnica (5,4 p.proc.), Szydłów (5,1 p.proc.), Opatowiec (2,3 p.proc.) oraz Wiślica i Radoszyce (po 0,1 p.proc.).

Wykres 13. Odsetek ludności korzystającej z instalacji

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 13. Population percentage connected to the installation
As of 31 December

Rozwój infrastruktury wodociągowej oraz wzrost liczby ludności korzystającej z sieci wodociągowej w województwie przyczyniły się do wzrostu zużycia wody. Przeciętne zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych w województwie, w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2019 r. wyniosło 27,6 m³ i w porównaniu z 2017 r., wzrosło o 1,2 m³. Nadal jednak w województwie świętokrzyskim gospodarstwa domowe zużywały o 6,1 m³ mniej wody w przeliczeniu na 1 mieszkańca, niż w kraju. Przeciętne zużycie wody na 1 mieszkańca w 2019 r. było wyższe w miastach (31,0m³), niż na wsi (24,8m³).

Najwięcej wody przeciętnie na 1 mieszkańca zużyto w Kielcach 35,6 m³ (33,5 m³ w 2017 r.), a także w powiatach: opatowskim 29,6 m³ (28,0 m³), skarżyskim – 29,3 m³ (28,0 m³) i buskim – 28,9 m³ (27,7 m³). Z kolei najmniejsze zużycie wody odnotowano w powiatach kazimierskim – 20,1 m³ (19,2 m³) i jędrzejowskim – 20,4 m³ (19,3 m³). We wszystkich powiatach zużycie wody wzrosło, przy czym najwięcej w powiatach m. Kielce (o 2,1 m³) i koneckim (o 2,0 m³), a stosunkowo mało w powiatach starachowickim i ostrowieckim (po 0,6 m³).

W ostatnich latach na terenie województwa systematycznie rozbudowywano sieć kanalizacyjną (roz-

dzielczą i kolektorów), a mimo to pozostała ona ponad dwukrotnie krótsza od sieci wodociągowej. W okresie trzech lat sieć kanalizacyjna wydłużyła się o 0,3 tys. km (o 5,0%) i wyniosła 6,4 tys. km w 2019 r. Przełożyło się to na 6,2 tys. nowych przyłączy kanalizacyjnych – łącznie do 125,3 tys. poprowadzonych do budynków mieszkalnych. Większość sieci rozdzielczej znajdowała się na obszarach wiejskich - 70,7%.

Znaczący przyrost w długości sieci kanalizacyjnej odnotowano w powiatach: ostrowieckim (o 12,7%), buskim (o 8,5%) i sandomierskim (o 7,0%), a na niezmiennym poziomie pozostały: kazimierski i opatowski.

W 2019 r. na 100 km² w województwie świętokrzyskim przypadało średnio 54,9 km urządzeń kanalizacyjnych odprowadzających ścieki, tj. o 2,6 km więcej niż w 2017 r. Sytuacja poprawiła się w większości powiatów (w 2 przypadkach nie uległa zmianie). Podobnie, jak w przypadku sieci wodociągowej największe zagęszczenie sieci kanalizacyjnej wystąpiło w m. Kielce – 335,3 km/ 100 km² (w relacji do 2017 r. przyrost o 20,7 km/ 100 km²) oraz w powiecie starachowickim – 118,5 (o 3,8 km/ 100 km²). Spośród pozostałych powiatów wyróżniały się także: skarżyski – 80,1 (więcej o 3,8 km/ 100 km²), ostrowiecki – 73,7 (o 8,3 km/ 100 km²) oraz kielecki – 73,1 (o 3,5 km/na 100 km²). Najmniejsza koncentracja sieci, znacznie poniżej średniej w regionie wystąpiła na terenie powiatów: jędrzejowskiego – 21,4 (wzrost o 0,5 km/ 100 km²) oraz opatowskiego – 23,6 (poziom pozostał bez zmian).

Poprawił się stopień wykorzystania i eksploatacji sieci kanalizacyjnej, jednak jego znaczniki nie były wysokie. Sieć kanalizacyjna była rozbudowywana, o czym świadczy rosnący wskaźnik zagęszczenia siecią, ale niewiele wzrosła ilość przyłączy do budynków przypadająca na 1 km sieci. Spadła natomiast ilość ścieków odprowadzonych w przeliczeniu na 1 km sieci w związku z nieco mniejszą ilością ścieków odprowadzonych na 1 mieszkańca.

W omawianych latach liczba przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych przypadająca na 1 km sieci w województwie wzrosła z 19,4 do 19,5. Przewodowało m. Kielce z 29,7 połączeniami, wobec 30,0 w 2017 r., a po nim kolejno – powiat skarżyski (25,9, wobec 26,0) i ostrowiecki (24,1, wobec 25,3). Najmniej przyłączy na km sieci odnotowano na terenach powiatów: pińczowskiego (14,5, wobec 14,7) i buskiego (15,5, wobec 16,1).

Zmniejszyła się ilość ścieków odprowadzonych przypadająca na 1 km sieci kanalizacyjnej – z 5,8 dam³ do 5,5 dam³. Spadek sięgał od 3,1 w m. Kielce (do 35,0 dam³) do 0,1 w powiatach kieleckim i koneckim (odpowiednio do 2,8 dam³ i 3,6 dam³). Przeciwna sytuacja miała miejsce w powiatach: jędrzejowskim, kazimierskim, opatowskim i włoszczowskim, ale wzrost relacji nie był wysoki i wynosił 0,1-0,2 dam³.

Nieco mniejsza była także ilość ścieków przypadająca na 1 mieszkańca – 28,3 m³ wobec 28,4 m³ w 2017 r. Zjawisko to wystąpiło jedynie w 4 powiatach, tj.: sandomierskim (o 2,6 m³ – do 16,6 m³), m. Kielce, starachowickim i staszowskim (po 0,7 m³). W grupie pozostałych zanotowano wzrost relacji, w największym stopniu w powiecie włoszczowskim (o 1,1 m³ – do 15,8 m³).

W 2019 r. z gospodarstw domowych odprowadzono siecią kanalizacyjną 35,0 hm³ ścieków, co stanowiło w porównaniu z 2017 r. mniej o 1,2%. Spadek ten objął 6 powiatów, w tym w największym stopniu sandomierski (o 14,7%). Wśród pozostałych oscylował od 0,4% w pińczowskim do 4,3% w staszowskim. W powiecie kazimierskim poziom nie zmienił się, a powiatach, które odprowadziły więcej ścieków niż dwa lata temu największy wzrost wystąpił we włoszczowskim (o 6,1%), a najmniejszy – w ostrowieckim (o 0,5%).

W 2019 r. z sieci kanalizacyjnej korzystało 59,4% ogółu ludności wobec 58,7% w 2017 r. W miastach dostęp do kanalizacji miało 87,1% ogółu ludności, a na wsi 36,3%. W okresie trzech lat poprawiła się przede wszystkim dostępność sieci kanalizacyjnej na wsiach – o 0,3 p. proc., podczas gdy w miastach wzrost ten osiągnął 0,1 p.proc.

Na obszarach województwa o niewystarczająco rozwiniętej infrastrukturze kanalizacyjnej część mieszkańców korzystała z przydomowych systemów do odprowadzania ścieków, które są tańszą alternatywą dla tradycyjnej sieci odprowadzającej ścieki do oczyszczalni. Są to głównie zbiorniki bezodpływowe i przydomowe oczyszczalnie ścieków. W latach 2017-2019 obserwowano wzrost ich liczby. Zbiorników bezodpływowych przybyło o 5,2% (do 92,0 tys.), najwięcej w m. Kielce – o 58,7%

i powiecie koneckim – o 44,2%. Szybciej przybywało natomiast przydomowych oczyszczalni ścieków – o 26,7% (do 11,7 tys.). Przodowały w tym powiaty: kielecki (wzrost o 72,6%), starachowicki (o 42,3%) oraz staszowski (o 40,7%).

W 2019 r. w województwie świętokrzyskim sieć gazowa rozdzielcza miała 3944,5 km długości, co stanowiło więcej o 3,4% (o 130,0 km) w porównaniu z 2017 r. Rozbudowa sieci nastąpiła jedynie na obszarach miast (o 10,0%), podczas gdy na wsi nastąpiło niewielkie jej skrócenie (o 0,3%).

Największy przyrost w długości sieci gazowej w okresie trzech lat odnotowano na terenach powiatu włoszczowskiego (o 94,4%), podczas, gdy w pozostałych był on wyraźnie mniejszy - pomiędzy 1,5% w opatowskim, a 18,5% w jędrzejowskim. Tylko w powiecie pińczowskim sieć uległa skróceniu (o 16,5%), natomiast kazimierski pozostawał bez infrastruktury gazowej.

Średnie zagęszczenie sieci gazowej rozdzielczej w województwie wzrosło z 32,6 km/ 100 km² w 2017 r. do 33,7 km/ 100 km² na koniec 2019 r. Był to wyraźnie niższy poziom niż w kraju (43,7 km). Dostępność gazu z sieci widoczna była w miastach, w których wskaźnik wyniósł 195,3 km, chociaż na przestrzeni lat zmniejszył się o 7,7 km. Na wsi kształtował się w wysokości 22,2 km i był tylko nieco większy niż w 2017 r. - o 0,1 km. Podobnie, jak w przypadku sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, pod względem zagęszczenia sieci gazowej przodowało m. Kielce (344,3 km, więcej o 17,8 km niż w 2017 r.). Rozbudowana sieć gazowa występowała także na terenach powiatów: sandomierskiego (104,6 km; więcej o 2,2 km) i starachowickiego (100,6 km; więcej o 2,4 km). Najmniejsze skomasowanie sieci odnotowano w powiatach włoszczowskim (2,9 km) i jędrzejowskim (3,3 km), spowodowane najpóźniejszym rozpoczęciem procesu gazyfikacji.

W latach 2017-2019 w związku z wydłużaniem sieci rozdzielczej, liczba przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych w przeliczeniu na 1 km sieci w województwie świętokrzyskim nieco się zwiększyła – z 17,6 do 17,7. Najwyższy wskaźnik cechował powiaty: skarżyski – 28,3 (wzrost o 0,1), m. Kielce – 24,5 (ubytek o 0,7), konecki – 23,4 (wzrost o 0,5) oraz ostrowiecki – 22,8 (więcej o 0,1). Najmniejszy pozostawał w powiatach inwestujących, o wysokiej skali wzrostu, tj. włoszczowskim – 4,1 (więcej o 2,0) i jędrzejowskim – 6,1 (więcej o 1,5).

W 2019 r. z sieci gazowej korzystało 37,7% ogółu ludności województwa, tj. o 0,7 p.proc. więcej niż dwa lata wcześniej. W miastach dostęp do sieci miało 68,7% ogółu ludności, a na wsi 12,0%. Odsetek ten podlegał niewielkim zmianom – na wsiach wzrósł o 0,5 p.proc., podczas gdy w miastach zmalał o 0,1 p.proc. Największy udział korzystających z sieci gazowej cechował powiaty z dużymi miastami, tj.: m. Kielce (84,0%), skarżyski (61,9%), ostrowiecki (60,1%) i starachowicki (57,3%). Podobna zależność cechowała zróżnicowanie gmin.

Gospodarstwa domowe w 2019 r. zużyły 975,6 GWh gazu z sieci, co w przeliczeniu na 1 mieszkańca dało średnio 788 kWh. W 2017 r. wielkości te były niższe i ukształtowały się na poziomie: 910,2 GWh i 728 kWh. Najwyższe poziomy miernika na 1 mieszkańca wykazały powiaty: m. Kielce (1661,5 kWh), sandomierski (1258,6 kWh), skarżyski (1122,0 kWh) i buski (1056,6 kWh). Zwiększenie zapotrzebowania nastąpiło we wszystkich powiatach, a największą skalę odnotowano w powiecie buskim (o 161,9 kWh) i starachowickim (o 143,7 – do 972,7 kWh). Najmniej przyrosło w m. Kielce (o 3,1 kWh).

Zużycie gazu w przeliczeniu na 1 km sieci gazowej zwiększyło się o 8,7 – do 247,3 MWh. Nastąpiło ono prawie we wszystkich powiatach, najwięcej w pińczowskim (o 78,8 – do 236,1 MWh) i włoszczowskim (o 71,6 – do 87,9 MWh). Spadek zużycia wystąpił w m. Kielce (o 54,7 – do 859,4 MWh) oraz niewielki w powiecie koneckim (o 3,2 – do 344,9 MWh).

Rozwój infrastruktury elektroenergetycznej został scharakteryzowany za pomocą zużycia energii elektrycznej o niskim napięciu w gospodarstwach domowych ogółem.

W odniesieniu do 2017 r. przybyło odbiorców energii elektrycznej – o 2,8% do 480,7 tys., przy czym wzrost dotyczył tylko miast (o 6,3% - do 254,5 tys. osób), na wsi ich ubyło (o 0,8% - do 226,2 tys.). Liczba odbiorców wzrosła we wszystkich powiatach, a najbardziej w: m. Kielce (o 5,0%), kieleckim (o 3,3%) i sandomierskim (o 2,9%).

W 2019 r. zużycie energii elektrycznej o niskim napięciu w województwie świętokrzyskim wyniosło 794,2 GWh i w stosunku do 2017 r. zwiększyło się o 2,4% (o 18,9 GWh). Analogicznie do liczby odbiorców, zużycie wzrosło jedynie w miastach (o 5,8% - do 366,7 GWh), przy niewielkim spadku na wsi (o 0,3% - do 427,5 GWh). Wzrost wystąpił w prawie wszystkich powiatach, największy w buskim (o 4,0%) i kieleckim (o 3,4%). Zużycie energii elektrycznej spadło nieznacznie tylko w powiecie starachowickim (o 0,3%).

W 2019 r. zużycie energii elektrycznej w Świętokrzyskiem w przeliczeniu na 1 gospodarstwo domowe, tj. na 1 odbiorcę wyniosło 1652,3 kWh i w porównaniu z 2017 r. zmalało niewiele - o 6,2 kWh, tj. o 0,4%. Wielkość ta w województwie stanowiła 84,1% przeciętnej w kraju. W miastach pozostawała niższa niż na wsi - 1441,1 kWh, wobec 1889,8 kWh.

Na przestrzeni analizowanego okresu ograniczenie zużycia energii na 1 odbiorcę odnotowano w 7 powiatach, w tym najmocniejsze w starachowickim (o 2,0%) i m. Kielce (o 1,8%). Wzrost zaznaczył się przede wszystkim w powiatach buskim (o 2,0%) oraz włoszczowskim (o 1,2%). Najwięcej energii/1 odbiorcę zużyto w powiatach kazimierskim (2302,9 kWh) i kieleckim (2038,6 kWh). Stosunkowo małe zapotrzebowanie wystąpiło natomiast w skarżyskim (1373,8 kWh) i ostrowieckim (1389,7 kWh).

Zużycie energii elektrycznej w przeliczeniu na 1 mieszkańca w miastach w 2019 r. wyniosło 652,2 kWh i było o 31,3 kWh, tj. o 5,0% wyższe niż przed dwoma laty. Stanowiło ono 65,2% wielkości krajowej. W ośmiu powiatach zużycie przekroczyło średni poziom w województwie, zwłaszcza w powiatach: kieleckim (1033,2 kWh), jędrzejowskim (839,9 kWh), włoszczowskim (801,0 kWh) i kazimierskim (776,3 kWh). Z kolei najmniej energii zużyli mieszkańcy miast powiatów: ostrowieckiego (547,2 kWh), starachowickiego (584,1 kWh) i skarżyskiego (588,2 kWh).

Do analizy rozwoju infrastruktury ogrzewnictwa (ciepło sieciowe) wykorzystano wskaźniki charakteryzujące gęstość sieci ciepłej przesyłowej, stopień koncentracji sieci (przeciętna długość sieci ciepłej przypadająca na 1 kotłownię) oraz rozmiary energii ciepłej z przeznaczeniem na cele ogrzewania (wielkość sprzedaży energii ciepłej i kubaturę ogrzewanych budynków).

W 2019 r. długość sieci ciepłej przesyłowej i rozdzielczej w województwie wyniosła 435,4 km, tj. mniej o 7,1% niż przed dwoma laty. Na 100 km² przypadało średnio 3,7 km sieci (w kraju – 5,2 km). Największe zagęszczenie sieci ciepłej wystąpiło na terenie m. Kielce (136,2 km/ 100 km²). Wśród pozostałych powiatów o wielkości zdecydowanie powyżej przeciętnej w województwie odnotowano w powiatach o wysokim stopniu urbanizacji, tj.: ostrowieckim (15,9 km/ 100 km²), skarżyskim (11,1 km/ 100 km²) i starachowickim (7,1 km/ 100 km² km). Wyraźnie niskie zagęszczenie sieci wystąpiło w powiatach: kieleckim (0,2 km/ 100 km²), włoszczowskim (0,3 km/ 100 km²) i kazimierskim (0,7 km/ 100 km²).

Stopień koncentracji sieci ciepłowniczej był stosunkowo niski. W 2019 r. na 1 kotłownię przypadało średnio 0,5 km sieci ciepłej. Ponadprzeciętną koncentracją sieci charakteryzowały się, analogicznie jak powyżej, powiaty: ostrowiecki (3,4 km), skarżyski (1,0 km), starachowicki (0,8 km) i m. Kielce (0,7 km). Najniższa wartość (bliska poziomowi zerowemu) wystąpiła w powiecie kieleckim.

W 2019 r. sprzedano 3097 TJ energii ciepłej. Sprzedaż na potrzeby ogrzewania budynków mieszkalnych wyniosła 2352 TJ (75,9% ogółu) i była mniejsza o 22,3% niż w 2017 r. Głównie dotyczyła ogrzania budynków w miastach - 2333,6 TJ (99,2%). Wśród największych odbiorców energii ciepłej, na przestrzeni trzech lat, zapotrzebowanie spadło – w m. Kielce o 8,2% (do 1359,5 TJ), w starachowickim o 6,2% (do 265,4 TJ), w sandomierskim o 7,5% (136,4 TJ) oraz w koneckim o 1,0% (do 116,3 TJ). W kolejnym pod względem wielkości dostarczonej energii, powiecie buskim, jako jedynym, sprzedaż wzrosła – o 5,2% (do 104,1 TJ). W pozostałych powiatach skala zmian była mocno zróżnicowana. Wyróżnić można jednak powiat ostrowiecki, w którym wysoka sprzedaż w 2017 r. radykalnie się zmniejszyła – o 90,6% (do 47,8 TJ).

Infrastruktura drogowa

Public roads

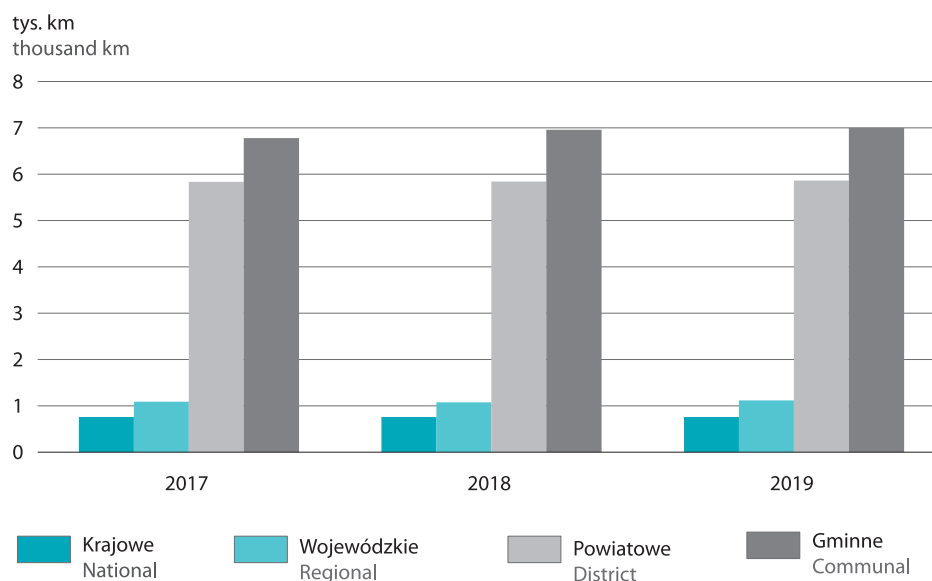
Infrastruktura drogowa jest istotnym elementem decydującym o rozwoju gospodarczym regionu, analizowanym przez potencjalnych inwestorów. Położenie województwa świętokrzyskiego stwarza możliwości tranzytowe z państw Europy zachodniej na wschód i powoduje konieczność budowania sprawnego systemu drogowego zarówno wewnątrz województwa, jak i w relacji z innymi częściami kraju oraz zagranicą. Od jakości infrastruktury drogowej - gęstości i jakości dróg zależy płynność ruchu i przepustowość dróg. Odpowiedni poziom połączeń z otaczającym światem oraz gęsta sieć dróg lokalnych poprawia jakość życia mieszkańców oraz umożliwia wykorzystanie atutów danego terenu przez odwiedzających go gości bądź inwestorów. W ostatnich latach podjęto wiele działań na rzecz zwiększenia sieci dróg oraz poprawy ich stanu technicznego i bezpieczeństwa. Obecnie dynamika tych prac osłabła, jednak obserwowana jest dalsza, systematyczna modernizacja dróg. Oceny stopnia zaawansowania infrastruktury drogowej można dokonać na podstawie analizy wskaźników zagęszczenia dróg o twardej nawierzchni oraz wskaźników charakteryzujących jakość sieci drogowej (zagęszczenie i udział dróg o nawierzchni twardej ulepszonej).

Wykres 14. Drogi publiczne o twardej nawierzchni

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 14. Hard surface public roads

As of 31 December

Tablica 28. Cechy infrastruktury drogowej
 Stan w dniu 31 grudnia
Table 28. Characteristics of road infrastructure
 As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2017	2018	2019
	W km In km		
Drogi publiczne Public roads	17517	17492	17643
w tym o twardej nawierzchni of which hard surface	14452	14633	14740
krajowe national	754	755	757
wojewódzkie regional	1086	1076	1114
powiatowe district	5833	5842	5864
gminne communal	6779	6960	7005
w tym ulepszone of which improved	12863	13090	13269
krajowe national	754	755	757
wojewódzkie regional	1086	1076	1114
powiatowe district	5640	5655	5683
gminne communal	5383	5605	5715
	Na 100 km ² Per 100 km ²		
Drogi publiczne Public roads	149,6	149,4	150,7
w tym o twardej nawierzchni of which hard surface	123,4	125,0	125,9
krajowe national	6,4	6,4	6,5
wojewódzkie regional	9,3	9,2	9,5
powiatowe district	49,8	49,9	50,1
gminne communal	57,9	59,4	59,8
w tym ulepszone of which improved	109,8	111,8	113,3
krajowe national	6,4	6,4	6,5
wojewódzkie regional	9,3	9,2	9,5
powiatowe district	48,2	48,3	48,5
gminne communal	46,0	47,9	48,8

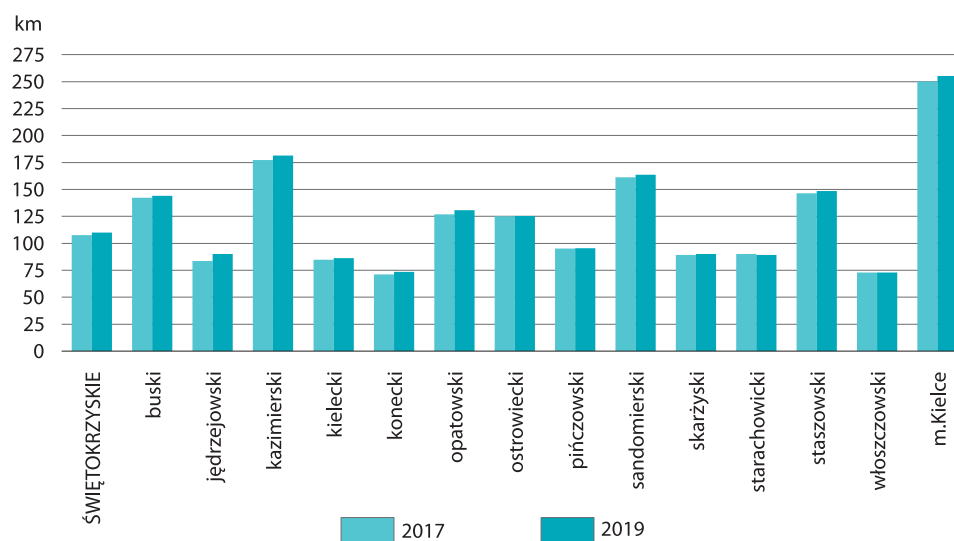
W 2019 r. w województwie świętokrzyskim sieć dróg publicznych ogółem wyniosła 17,6 tys. km i była o 0,7% większa w stosunku do 2017 r. Drogi o nawierzchni twardej, o długości 14,7 tys. km stanowiły 83,5% dróg publicznych ogółem (w 2017 r. 82,5%), pozostałe 16,5% to drogi o nawierzchni gruntowej.

W strukturze dróg województwa przeważały drogi o znaczeniu lokalnym, tj. powiatowe i gminne, stanowiąc 87,3% łącznej długości dróg o nawierzchni twardej (tyle samo co dwa lata wcześniej). Drogi krajowe o nawierzchni twardej w 2019 r. sięgały 0,8 tys. km, a wojewódzkie – 1,1 tys. km, i obie w całości posiadały nawierzchnię ulepszoną. Wśród dróg powiatowych o nawierzchni twardej o łącznej długości 5,9 tys. km, nawierzchnię ulepszoną posiadało 96,9%. Pozostałe, gminne drogi publiczne, mierzyły 7,0 tys. km, z czego 81,6% miało ulepszoną nawierzchnię.

Wykres 15. Drogi powiatowe i gminne o nawierzchni twardej na 100 km²

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 15. District and communal roads on hard surface per 100 km²
As of 31 December

Na przestrzeni lat 2017-2019 długość dróg powiatowych o nawierzchni twardej w województwie zwiększyła się o 0,5%. Wskaźnik gęstości tych dróg wzrósł o 0,3 km i wyniósł 50,1 km/ 100 km². Najwyższą jego wartość odnotowano w m. Kielce (98,7 km/ 100 km², tj. mniej o 0,5 km niż w 2017 r.), a następnie w powiecie kazimierskim (69,4 km/ 100 km², tj. o więcej o 0,9 km) oraz buskim (66,2 0,5%; więcej o 0,4 km). Słaba koncentracja cechowała powiaty: włoszczowski - 38,8 km/ 100 km² (bez zmian), starachowicki – 42,6 (spadek o 1,5 km) oraz skarżyski – 43,1 (wzrost o 0,5 km).

Ogólna poprawa stanu dróg zwiększyła nieco udział dróg powiatowych o nawierzchni ulepszonej w drogach o nawierzchni twardej – ogółem o 0,2 p.proc. do 96,9%. Powiat kazimierski był jedynym, którego wszystkie drogi powiatowe posiadały w trzyleciu ulepszoną powierzchnię, ale w 6 kolejnych ich odsetek wyniósł przynajmniej 99%. Poprawa nastąpiła w 7 powiatach, w tym największa w starachowickim (o 2,7 p.proc., do 97,4%) i pińczowskim (o 1,1 p.proc., do 99,5%), natomiast niewielka w kieleckim (o 0,1 p.proc., do 88,7%, najmniej w województwie). W 6 powiatach nie zanotowano zmian, a w buskim – spadek o 0,4 p.proc., do 98,6%. W przypadku zagęszczenia odcinków ulepszonych kolejność w rankingu była tożsama z dotyczącą nawierzchni twardej - przewodziło m. Kielce (98,3 km na 100 km²), a dalej powiaty kazimierski (68,9) i buski (65,2).

Większe zróżnicowanie terytorialne, a zarazem skalę zmian odnotowano w modernizacji dróg gminnych. Twardą nawierzchnię posiadało 7,0 tys. km (więcej o 3,3% niż w 2017 r.), a na 100 km² powierzchni województwa przypadało ich 59,8 km (o 1,9 km więcej). Postęp nastąpił w prawie wszystkich powia-

tach, w tym o największym zagęszczeniu: m. Kielce (więcej o 5,5 km, do 155,5 km/ 100 km²), powiecie sandomierskim (o 2,3 km, do 114,9 km) i kazimierskim (o 3,1 km, do 112,1). Modernizacja objęła także powiaty o najniższym wskaźniku gęstości - koneckim (o 2,5 km, do 27,0) i włoszczowskim (o 0,2 km, do 34,1). Spadek koncentracji dróg o twardej nawierzchni odnotowano tylko w powiecie ostrowieckim (o 0,4 km, do 74,4).

Również na drogach gminnych poprawił się komfort jazdy, chociaż udział odcinków ulepszonych w drogach o nawierzchni twardej pozostał znacznie niższy niż w przypadku dróg powiatowych. W 2019 r. wyniósł 81,6% i był większy o 2,2 p.proc. niż w 2017 r., miał też dużą rozpiętość terytorialną. Wysoki odsetek wystąpił w m. Kielce (wzrost o 0,1 p.proc., do 96,3%) oraz powiatach: starachowickim (o 0,3 p.proc., do 96,3%), pińczowskim (o 0,6 p.proc., do 96,1%) i jędrzejowskim (o 6,7 p.proc., do 91,3%). Najmniejszy udział pozostał w powiatach staszowskim (wzrost o 1,3 p.proc., do 67,1%) i kazimierskim (o 6,7 p.proc., do 67,7%). Procentowy spadek odsetka tras ulepszonych odnotowano tylko w powiecie koneckim (o 1,0 p.proc., do 89,2%), ale wynikał on z budowy nowych tras o nieulepszonej nawierzchni.

Zagęszczenie dróg gminnych o nawierzchni ulepszonej podniosło się we wszystkich powiatach, a jego rozkład był zbliżony z gęstością dróg twardych. Dominowało m. Kielce (wzrost o 5,4 km, do 149,8 km/ 100 km²), po nim powiaty sandomierski (o 1,9 km, do 87,4) i kazimierski (o 9,4 km, do 75,9). Najmniejsza gęstość obejmowała powiaty konecki (wzrost o 2,0 km, do 24,1) i włoszczowski (o 2,3 km, do 29,2).

Świętokrzyskie pozostaje jednym z regionów o słabo rozwiniętej sieci dróg szybkiego ruchu. W okresie 2017-2019 długość dróg ekspresowych zwiększyła się o 29 km – do 106 km, co oznaczało wzrost zagęszczenia na 1000 km² z 6,6 km do 9,0 km. Plasowało to województwo na 10. miejscu pod względem długości tras i na 6. pod względem gęstości. Na obszarze województwa nie wprowadzono autostrad.

Warunki mieszkaniowe

Housing conditions

Według bilansu zasobów mieszkaniowych, na koniec 2019 r. w województwie świętokrzyskim było 450,8 tys. mieszkań, w których znajdowało się 1,7 mln izb o łącznej powierzchni użytkowej 33,9 mln m². Zmniejszył się udział zasobów województwa w kraju – z 3,1% w 2017 r., do 3,0%. W okresie trzech lat w świętokrzyskim przybyło 1,5% mieszkań, zwiększając powierzchnię zasobów o 2,1%. Większość mieszkań znajdowała się na terenie miast i odsetek ich się zwiększał – o 1,0 p.proc., do 51,7%, ale pozostawał wyraźnie niższy niż w kraju, w którym osiągnął 67,6%. Wzrost odsetka mieszkań w miastach wynikał ze zwiększenia ich liczby (o 3,5%), przy jednoczesnym ubytku na wsi (o 0,7%).

Przeciętne mieszkanie w województwie świętokrzyskim składało się z 3,80 izby i zajmowało powierzchnię użytkową wynoszącą 75,1 m² (w kraju odpowiednio: 3,82 izby i 74,4 m²). Wskaźniki te lokowały województwo na 7. pozycji w kraju pod względem wielkości mieszkania i na 10. pod względem liczby izb w 1 mieszkaniu (w 2017 r. – 7. i 9. miejsce). Porównując powierzchnię użytkową i liczbę izb, wyższy standard posiadały mieszkania na wsi. Na terenach wiejskich powierzchnia użytkowa mieszkania była średnio o 23,8 m² większa niż w miastach, posiadało też większą liczbę izb – przeciętnie o 0,51.

Tablica 29. Zasoby mieszkaniowe
 Stan w dniu 31 grudnia
Table 29. Dwelling stocks
 As of 31 December

Wyszczególnienie Specification		Mieszka- -nia Dwellings	Izby Rooms	Po- wierzchnia użytkowa mieszkań w m ² Useful floor area of dwell- ings in m ²	Przeciętna Average				
					liczba izb w 1 miesz- kaniu numer of rooms per dwell- ing	liczba osób na number of persons		powierzchnia użytkowa w m ² useful floor area in m ²	
						1 miesz- kanie per dwell- ing	1 izbę per room	1 miesz- kania per dwell- ing	na 1 osobę per person
Ogółem Total	2017	444300	1681727	33157919	3,79	2,81	0,74	74,6	26,6
	2018	447190	1696146	33485461	3,79	2,78	0,73	74,9	27,0
	2019	450754	1712058	33851134	3,80	2,74	0,72	75,1	27,4
Miasta Urban areas	2017	225257	798379	14190565	3,54	2,47	0,70	63,0	25,5
	2018	228366	810578	14449032	3,55	2,44	0,69	63,3	25,9
	2019	233216	828833	14842808	3,55	2,40	0,68	63,6	26,5
Wieś Rural areas	2017	219043	883348	18967354	4,03	3,16	0,78	86,6	27,4
	2018	218824	885568	19036429	4,05	3,13	0,77	87,0	27,8
	2019	217538	883225	19008326	4,06	3,10	0,76	87,4	28,2

Stopniowo poprawiał się komfort życia mieszkańców. Przybywało nie tylko mieszkań, ale korzystniej kształtowały się mierniki ich zaludnienia. Zmniejszyła się przeciętna liczba osób w 1 mieszkaniu oraz liczba osób na 1 izbę, przy jednoczesnym wzroście przeciętnej powierzchni użytkowej oraz powierzchni użytkowej przypadającej na 1 osobę. W latach 2017-2019 liczba osób na jedno mieszkanie zmniejszyła się o 2,5%, a na 1 izbę – o 2,7%. I chociaż wielkości te malały szybciej w miastach, warunki mieszkaniowe rodzin wiejskich pozostawały lepsze, chociaż mieszkania były bardziej zaludnione. W miastach liczba osób przypadająca na 1 mieszkanie zmniejszyła się o 2,8%, a na 1 izbę – o 2,9%, wobec odpowiednio o 1,9% i 2,6% na wsi. Rozbieżności dobrze obrazuje przeciętna powierzchnia użytkowa przeliczona na 1 mieszkańca – w miastach była ona o 1,7 m² mniejsza niż na wsi. W kraju przewaga ta była słabsza i sięgała 1,4 m².

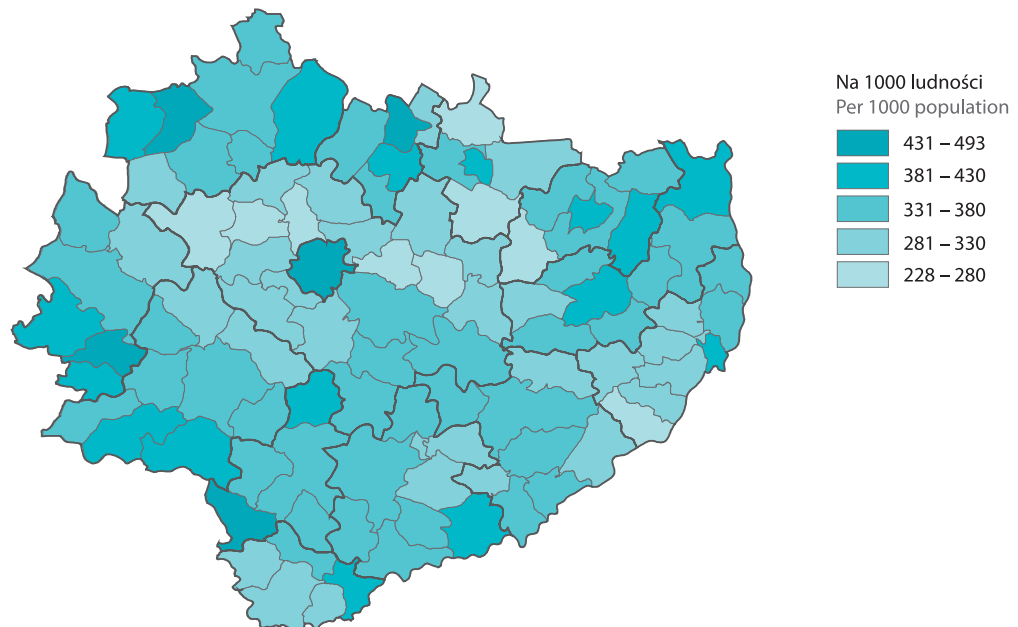
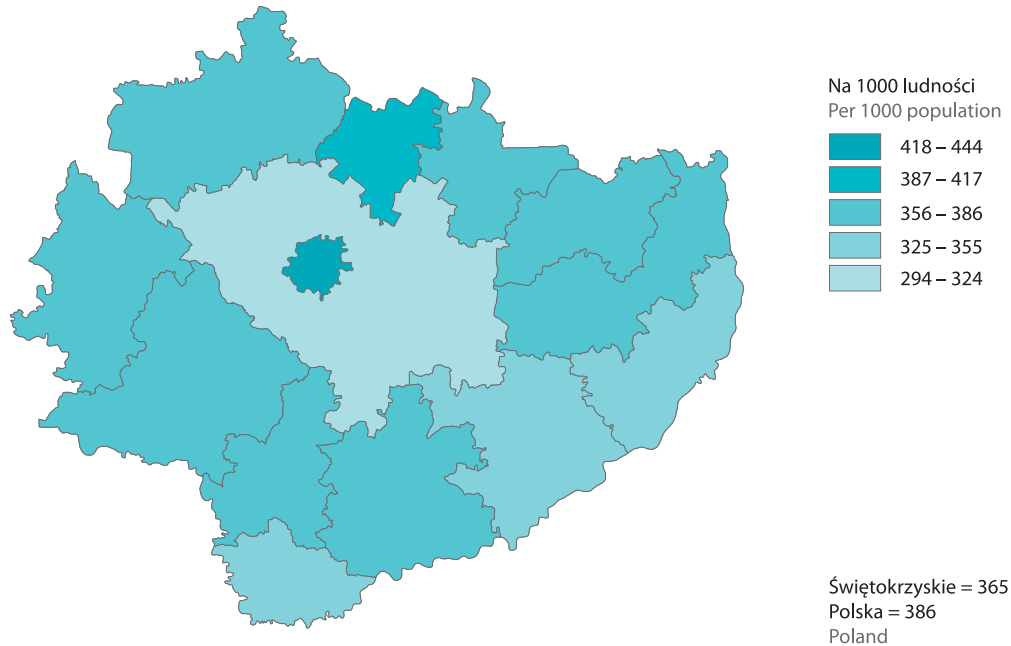
Zasoby mieszkaniowe w województwie/ 1000 ludności wyniosły na koniec 2019 r. 365 mieszkań (w kraju – 386). Stanowiło to więcej o 9 mieszkań niż dwa lata wcześniej. W miastach wskaźnik zwiększył się o 11 (do 416 mieszkań), a na wsi – o 6 (do 323). Na poziomie lokalnym powyżej średniej w województwie uplasowało się 7 powiatów, w tym z najwyższymi zasobami m. Kielce (444/ 1000 ludności) i powiat skarżyski (414). Wśród połowy powiatów o wskaźniku poniżej średniej w najtrudniejszej sytuacji znalazł się kielecki z zasobami 294/ 1000 mieszkańców.

Na 102 gminy poziom przeciętny w województwie przekroczyło 33 gminy, w tym w największym stopniu: Ruda Maleniecka (493/ 1000 ludności), Radków (465), Działoszyce (450), Skarżysko-Kamienna (449) i m. Kielce (444). Najmniejszą liczbą mieszkań na 1000 ludności dysponowały gminy: Bieliny (228), Górnó (245), Strawczyn (254) i Pawłów (255)

Mapa 8. Zasoby mieszkaniowe na 1000 ludności w 2019 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 8. Dwelling stocks per 1000 population in 2019
As of 31 December

Tablica 30. Stopień wyposażenia mieszkań w instalacje techniczno-sanitarne

Stan w dniu 31 grudnia
Dwellings fitted with municipal installations rate
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2017		2018		2019	
	miasta urban areas	wieś rural areas	miasta urban areas	wieś rural areas	miasta urban areas	wieś rural areas
W % ogółu mieszkań In % of total dwellings						
Wodociąg Water supply system	97,7	86,8	97,6	87,0	97,5	87,1
Ustęp Lavatory	95,9	76,7	95,7	76,9	95,5	77,1
Łazienka Bathroom	94,2	73,2	94,0	73,5	93,8	73,7
Centralne ogrzewanie Central heating	91,0	66,6	90,8	67,0	90,5	67,3
Gaz sieciowy Gas supply system	69,4	10,4	68,9	10,8	69,5	10,9

W 2019 r. w województwie świętokrzyskim 92,5% mieszkań podłączonych było do wodociągu, 86,6% posiadało ustęp, 84,1% – łazienkę, 79,3% – centralne ogrzewanie, a 41,2% – gaz z sieci.

Mieszkania zlokalizowane w mieście charakteryzował wyższy niż na wsi standard wyposażenia w podstawowe instalacje, bowiem 89,1% mieszkań na wsi nie posiadało gazu z sieci, 32,7% – centralnego ogrzewania, a łazienki – 26,3%.

W 2019 r. urzędy gmin województwa świętokrzyskiego przekazały inwestorom 11,6 ha gruntów pod budownictwo (10,3 ha w 2017 r.), przy czym 94,8% ogółu sędowano na osoby fizyczne, a pozostałe (podobnie, jak dwa lata wcześniej) na spółki i inne podmioty.

Urzędy gmin wypłaciły w 2019 r. 48,2 tys. zł dodatków mieszkaniowych, tj. 17,1 tys. zł mniej niż w 2017 r. Najwięcej dodatków otrzymali użytkownicy lokali: gminnych – 33,9%, spółdzielczych – 30,8% oraz wspólnot mieszkaniowych – 25,2%. Przeciętna wysokość dodatku mieszkaniowego w 2019 r. wyniosła 168,1 zł, tj. niżej o 4,7 zł niż przed dwoma laty. Najwyższe kwoty otrzymywali użytkownicy lokali stanowiących własność towarzystw budownictwa społecznego – 255,8 zł.

Informacje o zaległościach z tytułu opłat mieszkaniowych i o eksmisjach dostępne są, co dwa lata. W związku z tym porównano dane za lata 2016-2018. Na przestrzeni wskazanego okresu zmniejszyły się zaległości z tytułu opłat mieszkaniowych w zasobach komunalnych, spółdzielni mieszkaniowych i osób fizycznych we wspólnotach mieszkaniowych. W 2018 r. objęły one 43,2 tys. mieszkań i łącznie wyniosły 87,4 mln zł, co stanowiło mniej o 0,5% mieszkań oraz o 8,3% kwoty zaległości. Odsetek zalegających z opłatami za mieszkanie w zasobach komunalnych zmniejszył się wyraźnie - z 53,8% do 30,8%, wzrosła jednak przeciętna wysokość zaległości (przypadająca na 1 mieszkanie) – o 16,1%, do 7263 zł. W spółdzielniach mieszkaniowych zaległości dotyczyły 29,6%, wobec 29,4% mieszkań w 2016 r., a kwota zaległości wzrosła o 1,2%, do 1657 zł. W zasobach osób fizycznych we wspólnotach mieszkaniowych zadłużonych było 21,8% ogółu, wobec 24,5% przed dwoma laty, a przeciętna wysokość zadłużenia zwiększyła się o 23,6%, do 1384 zł.

W 2018 r. toczyło się w sądach 122 postępowań eksmisyjnych wobec 306 w 2016 r., w tym z powodu zaległości w opłatach za mieszkanie 114, tj. o 64,1% mniej niż przed dwoma laty. Sądy orzekły 49 eksmisji, w tym 44 z powodu zadłużenia (w 2016 r. odpowiednio mniej o 68,0 i 71,1%). Liczba wykonanych eksmisji zmalała z 78 do 76, przy czym z powodu zaległości w płatnościach za mieszkanie - z 76 do 73.

Tablica 31. Mieszkania oddane do użytkowania
Table 31. Dwellings completed

Lata Years	Mieszkania Dwellings				Mieszkania Dwellings			
	ogółem total	w tym of which			ogółem total	w tym of which		
		indywi- dualne private	przezna- czone na sprzedaż lub wyna- jem for sale or rent	spółdziel- cze coopera- -tive		indywi- dualne private	przezna- czone na sprzedaż lub wyna- jem for sale or rent	spółdziel- cze coopera- -tive
	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers				na 1000 ludności per 1000 population			
2017	3151	2519	589	36	2,5	2,0	0,5	0,0
2018	3257	2260	854	119	2,6	1,8	0,7	0,1
2019	3888	2248	1439	42	3,1	1,8	1,2	0,0

W województwie świętokrzyskim w 2019 r. przekazano do użytkowania 3,9 tys. mieszkań, tj. o 23,4% więcej niż w 2017 r., przy czym w każdym kolejnym roku liczba mieszkań rosła. Mieszkania oddane w województwie w 2019 r. stanowią 1,9% ogółu w kraju (1,8% dwa lata wcześniej).

Struktura mieszkań w latach 2017-2019 według form budownictwa podlegała zmianom. Zmniejszyła się przewaga budownictwa indywidualnego – inwestorzy przekazali 57,8% ogółu mieszkań, tj. o 22,1 p.proc. mniej niż przed dwoma laty. Zwiększył się natomiast wyraźnie udział budownictwa przeznaczonego na sprzedaż lub wynajem – o 18,3 p.proc., do 37,0%. Odsetek mieszkań spółdzielczych pozostał bez zmian – 1,1%, natomiast komunalnych – wzrósł o 2,6%, do 2,8%. Przybyło też mieszkań społecznych czynszowych (1,2%) i 3 mieszkania zakładowe, których nie wykazano w 2017 r.

W miastach przekazano do użytkowania 2,1 tys. mieszkań, tj. 53,2% ogółu (wobec 36,9% dwa lata wcześniej i był to pierwszy rok - po czterech latach z kolei - w którym liczba oddanych mieszkań w miastach była większa niż na wsi. Spośród 43 miast województwa świętokrzyskiego najwięcej mieszkań przekazano w m. Kielce (68,9%), a po nim w Busku-Zdroju (5,1%). Wśród mieszkań zrealizowanych w miastach dominowały przekazane do użytkowania z przeznaczeniem na sprzedaż lub wynajem (67,6%). Na wsi oddano do użytkowania 1,8 tys. mieszkań, tj. 46,8% ogółu, z czego inwestorzy indywidualni zrealizowali 97,6%.

W przekroju terytorialnym najwięcej mieszkań w 2019 r. przekazano do użytkowania w m. Kielce (36,6%) oraz powiecie kieleckim (22,2%). Najmniej z kolei w powiatach kazimierskim (1,1%) i pińczowskim (1,4%). Wyższe efekty mieszkaniowe niż w 2017 r., odnotowano w 7 powiatach. Najwięcej mieszkań przybyło w powiatach: m. Kielce (o 133,8%) oraz skarżyskim (o 70,1%). Natomiast wyraźnie mniej zrealizowało budownictwo w powiatach: jędrzejowskim (o 47,9%), koneckim (o 39,2%) i pińczowskim (o 27,3%).

Wszystkie mieszkania oddane do eksploatacji w 2019 r. na terenie województwa świętokrzyskiego wyposażone były w podstawowe instalacje techniczno-sanitarne (wodociąg, kanalizację oraz centralne ogrzewanie). Wodociąg z sieci zainstalowano w 98,1% mieszkań oddanych do użytkowania w mieście i w 86,6% na wsi. Kanalizację z odprowadzeniem do sieci w miastach posiadało 94,9% mieszkań, podczas gdy na wsi 42,6%. W miastach podłączono do gazociągu 48,7% mieszkań, a na wsi – 10,5%.

Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania wyniosła 102,5 m² i była o 18,1 m² mniejsza niż w przed dwoma laty. Przeciętne mieszkanie w województwie było znacznie większe niż w kraju, w którym miało 88,6 m². Pod tym względem świętokrzyskie lokowało się na 3. pozycji po śląskim i opolskim.

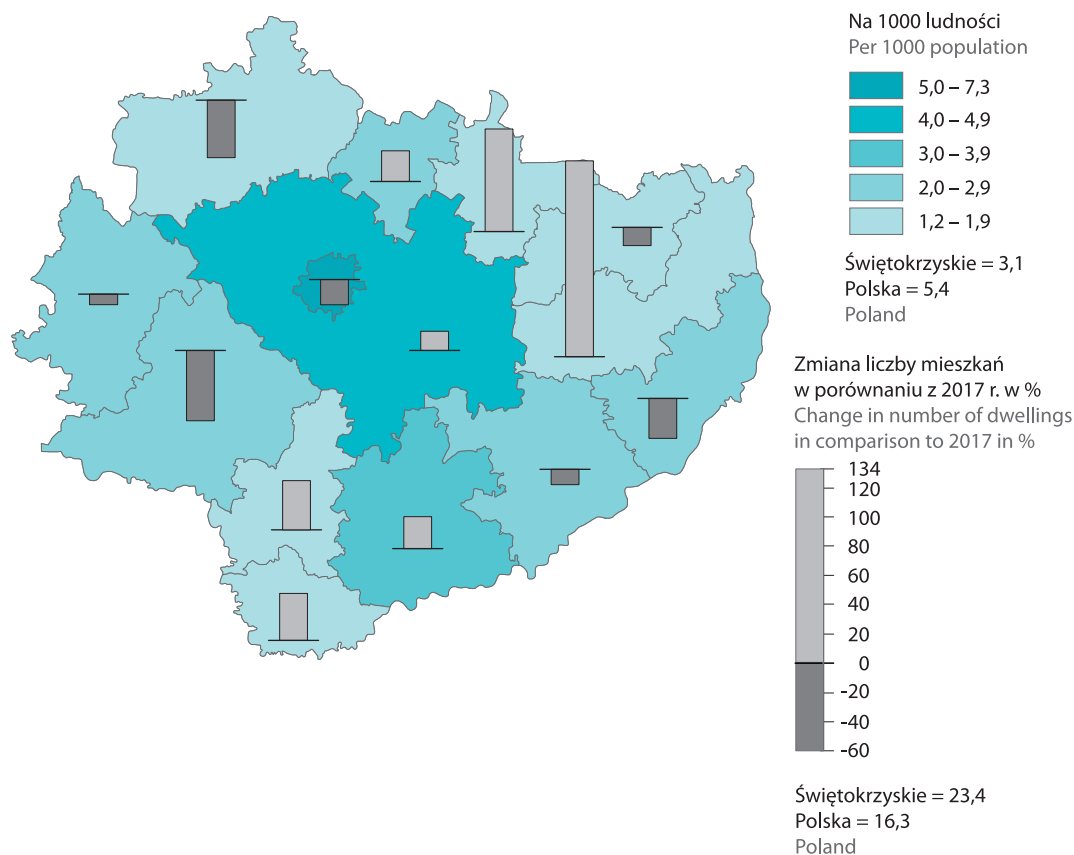
Najprzystroniejsze mieszkania w województwie wybudowali inwestorzy indywidualni - średnio 133,5 m².

Najmniejsze cechowały mieszkania komunalne – 37,3 m². W miastach przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania wyniosła 79,2 m² (mniej o 19,0 m² niż w 2017 r.). Na obszarach wiejskich inwestorzy woleli mieszkania większe i mniej chętnie rezygnowali z przestrzeni – 129,0 m² (mniej o 4,7 m²). Przeciętne mieszkanie w mieście miało 3,5 izby natomiast na wsi 5,6. Średnia liczba izb w mieszkaniu w województwie znacznie przekraczała krajową - 4,5 wobec 3,8.

Rosnące natężenie budownictwa mieszkaniowego obrazował wzrost liczby nowych mieszkań w przeliczeniu na 1000 ludności – z 2,5 do 3,1. Wskaźnik ten był wyższy w miastach niż na wsi i wyniósł 3,7, wobec 2,7 (dwa lata wcześniej – 2,1, wobec 2,9). Wśród powiatów miernik przyjmował największe wartości w: m. Kielce – 7,3, oraz powiatach kieleckim – 4,1 i buskim – 3,2. Najmniejsze zaś w powiatach: kazimierskim i ostrowieckim (po 1,2) oraz koneckim (1,3).

W 2019 r. wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego na gospodarkę mieszkaniową wyniosły 153,8 mln zł, tj. o 41,0% więcej niż w 2017 r. Zwiększył się ich udział w wydatkach ogółem - z 1,6% do 1,8%. Prawie 63% wskazanych środków wydatkowane zostało z budżetów gmin, a ponad 27% z budżetu miasta na prawach powiatu Kielce.

Mapa 9. Mieszkania oddane do użytkowania w 2019 r.
Map 9. Dwellings completed in 2019

Rozdział 5

Chapter 5

Infrastruktura społeczna

Social infrastructure

Środowisko naturalne

Natural environment

Środowisko naturalne jest specyficznym zasobem pozostającym w dyspozycji ludności i zabezpieczającym pokrycie podstawowych potrzeb życiowych. Pojęcie to obejmuje swym zasięgiem środowisko przyrodnicze, czystość powietrza i wód powierzchniowych, zasoby wód podziemnych, a także ochronę zasobów przyrody. Wszystko to określa naturalne warunki życia. Województwo świętokrzyskie odznacza się dobrym stanem środowiska naturalnego.

Powierzchnia geodezyjna województwa świętokrzyskiego według stanu na dzień 1 I 2020 r. wyniosła 1171,1 tys. ha, co stanowiło 3,7% powierzchni kraju. W tym użytki rolne zajmowały 65,4% ogólnej powierzchni województwa, lasy – 28,8%, tereny mieszkaniowe – 0,8%, tereny przemysłowe – 0,3%, grunty pod wodami – 0,8%, nieużytki – 0,7%, a tereny rekreacji i wypoczynku – 0,1%.

W 2019 r. powierzchnia gruntów zdewastowanych i zdegradowanych wymagających rekultywacji i zagospodarowania wyniosła 3,7 tys. ha, co stanowiło 0,3% powierzchni gruntów ogółem w województwie. W latach 2017-2019 rekultywacji poddano 114 ha gruntów – 58 ha przeznaczono na cele rolnicze, 49 ha na cele leśne; zagospodarowane zostało 32 ha gruntów, spośród których 28 ha skierowano na cele rolnicze, a pozostałe 4 ha na cele leśne.

Na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w województwie świętokrzyskim pobrano 1390,9 hm³ wody – 15,0% poboru wody w kraju (w 2017 r. – 14,1%). Zdecydowaną większość (90,8%) pobrano przy tym na cele produkcyjne. Ponadto 5,0% przeznaczono do nawodnień w rolnictwie i leśnictwie oraz napełniania i uzupełniania stawów rybnych, a 4,2% na eksploatację sieci wodociągowej. Pobór wody w 2019 r. był o 1,9% mniejszy niż w 2017 r., na czym zaważył spadek poboru wody na cele produkcyjne – o 2,6%. Więcej niż dwa lata wcześniej pobrano natomiast w celu nawodnień w rolnictwie i leśnictwie oraz napełniania i uzupełniania stawów rybnych – o 9,8% oraz w ramach eksploatacji sieci wodociągowej – o 1,9%.

Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w województwie świętokrzyskim wyniosło 1375,0 hm³ i w stosunku do 2017 r. zmniejszyło się o 1,9%. Spadek ten był głównie wynikiem spadku zużycia w przemyśle – o 2,6%.

Zużycie wody w województwie świętokrzyskim stanowiło 15,6% jego poziomu w Polsce. Tak duże zużycie wody to efekt znacznego zapotrzebowania ze strony przemysłu, przede wszystkim elektrowni w Połańcu. Dla porównania udział województwa świętokrzyskiego w ilości wody zużywanej w gospodarstwach domowych wyniósł jedynie 2,6%.

Na przestrzeni dwóch lat zużycie wody w gospodarstwach domowych w województwie świętokrzyskim zwiększyło się o 3,5%. Wzrost ten był mniejszy niż średnio w kraju, gdzie wyniósł 5,6%. W rezultacie zużycie na 1 mieszkańca w 2019 r. osiągnęło poziom znacznie niższy niż w całej Polsce (27,6 m³, wobec 33,7 m³) i podobnie jak dwa lata wcześniej lokowało świętokrzyskie na 15. miejscu wśród województw (przed podkarpackim). W przekroju powiatów zużycie wody w gospodarstwach domowych cechowało znaczne zróżnicowanie. Zdecydowanie największą ilość wody wykorzystali mieszkańcy stolicy województwa, którzy w 2019 r. używali przeciętnie 35,6 m³. Poza Kielcami wysokie zużycie wody na 1 mieszkańca w gospodarstwach domowych odnotowano także m.in. w powiatach opatowskim (29,6 m³) i skarżyskim (29,3 m³). Najmniejsze było natomiast w powiatach kazimierskim (20,1 m³) i jędrzejow-

skim (20,4 m³).

W 2019 r. na obszarze województwa świętokrzyskiego do wód powierzchniowych lub do ziemi odprowadzono łącznie 1325,2 hm³ ścieków przemysłowych i komunalnych, co stanowiło 17,2% ogółu ścieków odprowadzonych w kraju (w 2017 r. – 16,2%). Dominującą część stanowiły ścieki przemysłowe. Bezpośrednio do wód powierzchniowych lub do ziemi trafiło ich 1290,1 hm³. Wśród ścieków przemysłowych dominowały wody chłodnicze niewymagające oczyszczania stanowiące 97,1% ich ogółu.

W 2019 r. w województwie świętokrzyskim odprowadzono do wód lub ziemi o 3,1% mniej ścieków niż w 2017 r. Ilość zanieczyszczeń odprowadzonych bezpośrednio z zakładów przemysłowych zmalała w porównaniu z 2017 r. o 3,1%, a siecią kanalizacyjną – o 1,2%.

Tablica 32.
Table 32.

Ścieki przemysłowe i komunalne oprowadzone do wód lub do ziemi
Industrial and municipal wastewater discharged into waters or into the ground

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Grand total	Ścieki przemysłowe odprowadzone bezpośrednio do wód lub do ziemi z zakładów Industrial wastewater discharged into waters or into the ground directly by plants		Ścieki przemysłowe i komunalne odprowadzone siecią kanalizacyjną Industrial and municipal waste water discharged by sewage network
		razem total	w tym wody chłodnicze of which cooling water	
	w hm ³ in hm ³			
2017	1336,9	1331,4	1286,3	35,5
2018	1487,4	1452,5	1407,2	34,6
2019	1325,2	1290,1	1252,1	35,0

Z ogółu ścieków odprowadzonych w 2019 r. oczyszczania wymagało 73,0 hm³. Z tej liczby oczyszczanych było 89,1%. W analizowanym okresie udział ścieków oczyszczanych w ogóle wymagających oczyszczania znacznie się zwiększył. W 2017 r. był o 8,3 p.proc. mniejszy.

Oczyszczaniu z podwyższonym usuwaniem biogenów poddano 44,5% ogółu oczyszczanych ścieków, metodą mechaniczną oczyszczano 30,2% ścieków, a stosując łącznie metodę biologiczną – 24,9%, pozostałe 0,4% oczyszczono metodą chemiczną. W relacji do stanu w 2017 r. odnotowano wzrost odsetka ścieków oczyszczanych mechanicznie (o 4,0 p.proc.). Relatywnie mniej ścieków niż dwa lata wcześniej oczyszczano natomiast przy pomocy pozostałych metod. Udział ścieków oczyszczanych z podwyższonym usuwaniem biogenów zmniejszył się o 0,8 p.proc., biologicznie – o 3,0 p.proc., a chemicznie – o 0,3 p.proc.

Tablica 33. Ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczenia
 Table 33. Industrial and municipal wastewater requiring treatment

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Grand total	Oczyszczone Treated					Nieoczyszczone Untreated
		razem total	mechaniczne mechanically	chemiczne ^a chemically ^a	biologiczne biologically	z podwyższonym usuwan biogenów with increased biogene removal	
2017	80,6	65,1	17,0	0,4	18,1	29,5	15,4
2018	80,2	66,0	19,4	0,2	17,5	28,9	14,2
2019	73,0	65,0	19,7	0,2	16,2	28,9	8,0

^a Dotyczy tylko ścieków przemysłowych.
^a Concerns only industrial wastewater.

W 2019 r. z oczyszczalni ścieków miejskich i wiejskich korzystało 65,0% mieszkańców województwa świętokrzyskiego. Wskaźnik ten dla województwa systematycznie rośnie z roku na rok. W stosunku do 2017 r. osiągnął szósty największy wzrost w kraju – o 1,0 p.proc. Mimo to pozostawał wyraźnie niższy od notowanego średnio w kraju wynoszącego 74,5%. Tylko w jednym województwie kształtował się poniżej wyniku w świętokrzyskim, tj. w lubelskim – 58,0%.

Najwyższy wzrost udziału korzystających z oczyszczalni ścieków odnotowano w powiatach: staszowskim (o 3,5 p.proc.), skarżyskim (o 2,4 p.proc.) i opatowskim (o 2,3 p.proc.). Spadek odnotowano jedynie w m. Kielce (o 2,7 p.proc.). Pomimo mniejszego udziału korzystających z oczyszczalni ścieków niż przed dwoma laty, w stolicy województwa notowano jednak zdecydowanie najwyższy poziom tego wskaźnika. W 2019 r. z oczyszczalni ścieków korzystało 96,7% mieszkańców Kielc. Na kolejnych miejscach znalazły się powiaty skarżyski (83,8%) i staszowski (82,2%). Najlepszy dostęp do oczyszczalni ścieków występował w powiatach kazimierskim i jędrzejowskim, w których z obiektów tego rodzaju korzystało odpowiednio 33,8% i 37,3% mieszkańców.

W 2019 r. ścieki oczyszczane były w 38 oczyszczalniach przemysłowych i 111 komunalnych. W stosunku do 2017 r. w województwie ubyło 9 oczyszczalni przemysłowych, natomiast liczba oczyszczalni komunalnych nie uległa zmianie.

Na terenie województwa świętokrzyskiego w 2019 r. działało 88 zakładów uznanych za szczególnie uciążliwe dla czystości powietrza atmosferycznego, które wyemitowały łącznie 1,8 tys. ton zanieczyszczeń pyłowych. Podobnie jak w 2017 r. głównym źródłem zanieczyszczeń pyłowych było spalanie paliw stanowiące 64,0% ich ogółu. W porównaniu z 2017 r. emisja pyłów zwiększyła się o 1,5%, podczas gdy w kraju zanotowano znaczny spadek emisji tego rodzaju zanieczyszczeń (o 23,8%). W rezultacie, o ile w 2017 r. w województwie świętokrzyskim wyemitowano jedynie 5,0% wszystkich zanieczyszczeń pyłowych w kraju, to dwa lata później odsetek ten osiągnął 6,6%. Wzrost emisji pyłów spowodował, że w 2019 r. jedynie w sześciu województwach wypuszczono do atmosfery więcej pyłów niż w świętokrzyskim, podczas gdy dwa lata wcześniej – w ośmiu.

O utrzymującym się wysokim poziomie emisji pyłów w województwie świętokrzyskim świadczy jej wartość w przeliczeniu na 1 km², która w 2019 r. (podobnie jak w 2017 r.) wyniosła 0,15 t zanieczyszczeń pyłowych (w kraju – 0,09/km²). Wartość ta lokowała świętokrzyskie na 2. miejscu w Polsce (więcej odnotowano, jedynie w województwie śląskim). Na tak wysoki poziom wskaźnika wpływ miała stolica województwa, w której na 1 km² w 2019 r. wyemitowano 1,96 t pyłów. W Kielcach odnotowano przy

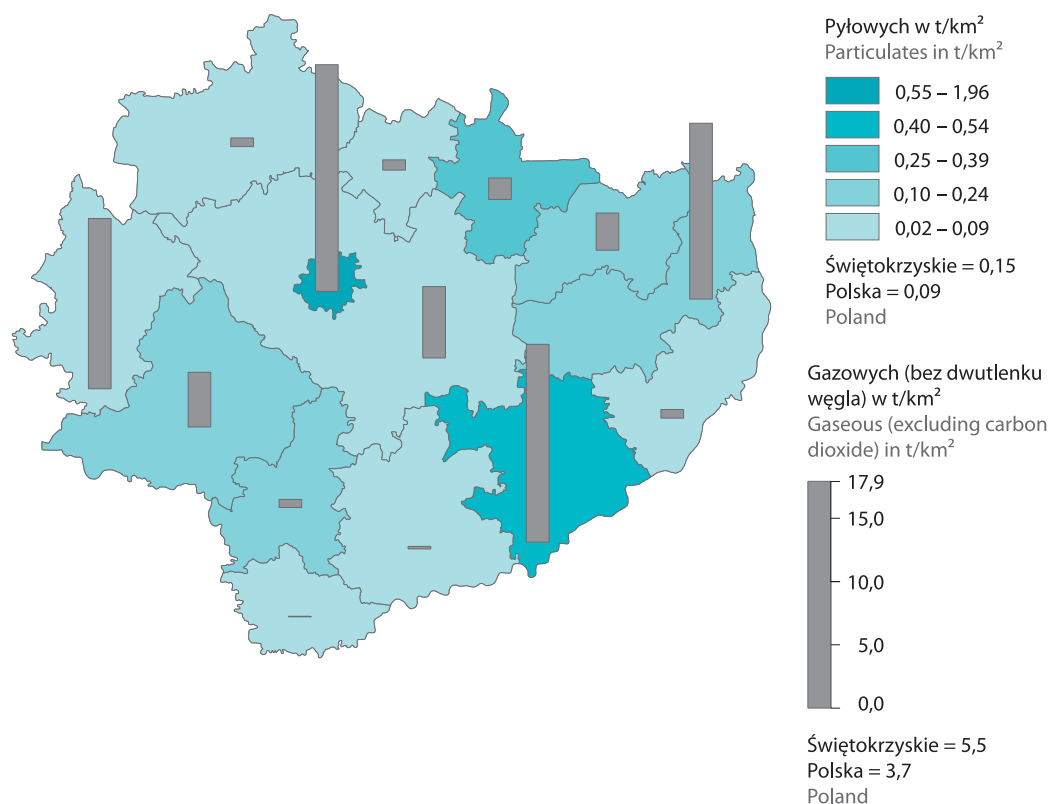
tym znaczne pogorszenie sytuacji. Dwa lata wcześniej emisja tych zanieczyszczeń była tu o prawie 9% mniejsza. Oprócz Kielc, poziom emisji pyłów przekraczał średnią w województwie w takich powiatach, jak: staszowski (0,54 t/km²), starachowicki (0,38 t/km²) i ostrowiecki (0,19 t/km²).

Stosunkowo duża była w województwie świętokrzyskim emisja zanieczyszczeń gazowych. W 2019 r. (z 72 zakładów szczególnie uciążliwych) do atmosfery trafiło ich łącznie 13652,8 tys. ton, 6,9% emisji krajowej. Jedynie w czterech województwach w kraju wyemitowano więcej zanieczyszczeń gazowych niż w świętokrzyskim. Głównym składnikiem zanieczyszczeń gazowych był dwutlenek węgla – 13588,7 tys. ton. Podobnie jak w 2017 r. stanowił on 99,5% ogółu zanieczyszczeń gazowych. Emisja dwutlenku węgla w ciągu dwóch lat zwiększyła się o 0,2%. Sytuacja ta kontrastowała z obserwowaną w skali kraju, gdzie w 2019 r. wyemitowano o 7,2% mniej tego gazu. Emisja pozostałych zanieczyszczeń gazowych w województwie świętokrzyskim była o 12,0% niższa niż w 2017 r. (w kraju spadek był nieco większy i wyniósł 15,9%). Oprócz dwutlenku węgla zakłady szczególnie uciążliwe wyemitowały: 12,9 tys. ton dwutlenku siarki, 12,8 tys. ton tlenu azotu, 35,8 tys. ton tlenu węgla oraz 0,2 tys. ton metanu. W stosunku do 2017 r. znacznie zmniejszyła się emisja tlenu azotu – o 30,5%, a w mniejszym stopniu tlenu węgla – o 7,4% i dwutlenku siarki – o 2,7%. W przypadku metanu odnotowano natomiast wzrost o 7,5%.

W przeliczeniu na 1 km² w województwie świętokrzyskim w 2019 r. wyemitowano 5,5 t zanieczyszczeń gazowych (bez dwutlenku węgla), tj. o 0,7 t mniej niż w 2017 r. Podobnie jak w przypadku pyłów stosunkowo największą emisją charakteryzowały się miasto Kielce (17,9 t/km²) i powiat staszowski (15,6 t/km²). Dużej emisji w tych dwóch powiatach towarzyszył wyraźny spadek emitowanych zanieczyszczeń w stosunku do 2017 r. – odpowiednio o 12,0% i 31,5%. Niekorzystna tendencja widoczna była natomiast w opatowskim, w którym odnotowano znaczny wzrost emisji gazów. W ciągu dwóch lat zwiększyła się ona o 62,5% osiągając w 2019 r. 13,9 t/km². Wysokim poziomem emisji charakteryzował się ponadto powiat włoszczowski (13,4 t/km²).

Mapa 10. Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza na 1 km² w 2019 r.

Map 10. Emission of air pollutants from plants of significant nuisance to air quality per km² in 2019

Spośród zakładów szczególnie uciążliwych 65 posiadało urządzenia do redukcji zanieczyszczeń pyłowych, a 7 – do redukcji zanieczyszczeń gazowych. W zainstalowanych urządzeniach zatrzymano 1792,5 tys. ton pyłów i 84,6 tys. ton gazów – 56,9% ogółu zanieczyszczeń gazowych. Stopień redukcji zanieczyszczeń gazowych zwiększył się w ciągu dwóch lat z 49,8% do 56,9%. W przypadku pyłów wskaźnik ten pozostawał wysoki przez cały analizowany okres wynosząc 99,9%.

Przemysłowa i bytowa działalność człowieka pociąga za sobą powstawanie odpadów, które wpływają na stan i stopień zanieczyszczenia środowiska. Powodują one także niszczenie walorów krajobrazowych, obniżając wartości estetyczne otoczenia. Według stanu na koniec 2019 r. w województwie świętokrzyskim na składowiskach własnych zakładów pracy nagromadzono 71,0 mln ton odpadów – 4,0% odpadów składowanych przez zakłady pracy w kraju (w 2017 r. – 3,5%).

Znacznie zwiększyła się ilość odpadów wytworzonych. W 2019 r. (z wyłączeniem odpadów komunalnych) wyniosła w województwie 5,0 mln ton, tj. o 16,1% więcej niż w 2017 r. Wzrósł udział odpadów unieszkodliwionych (głównie poprzez składowanie na składowiskach własnych i innych). W 2019 r. stanowiły one 55,5% odpadów wytworzonych, podczas gdy w 2017 r. – 51,1%. Większy odsetek niż dwa lata wcześniej przypadał także na odpady poddane odzyskowi. Stanowiły one 19,3% ogółu, wobec 13,3% w 2017 r. Znaczny spadek dotyczył natomiast odpadów przekazanych innym odbiorcom. Ich udział obniżył się do 21,2% ogółu odpadów w 2019 r. (wobec 35,5% przed dwoma laty). Pozostałe 4,0% odpadów było magazynowanych czasowo (w 2017 r. – 0,1%).

Drugim (obok gospodarki) źródłem powstawania odpadów jest działalność bytowa człowieka. W 2019 r. w województwie świętokrzyskim zebrano 286,5 tys. ton odpadów komunalnych, tj. o 22,2% więcej niż w 2017 r.

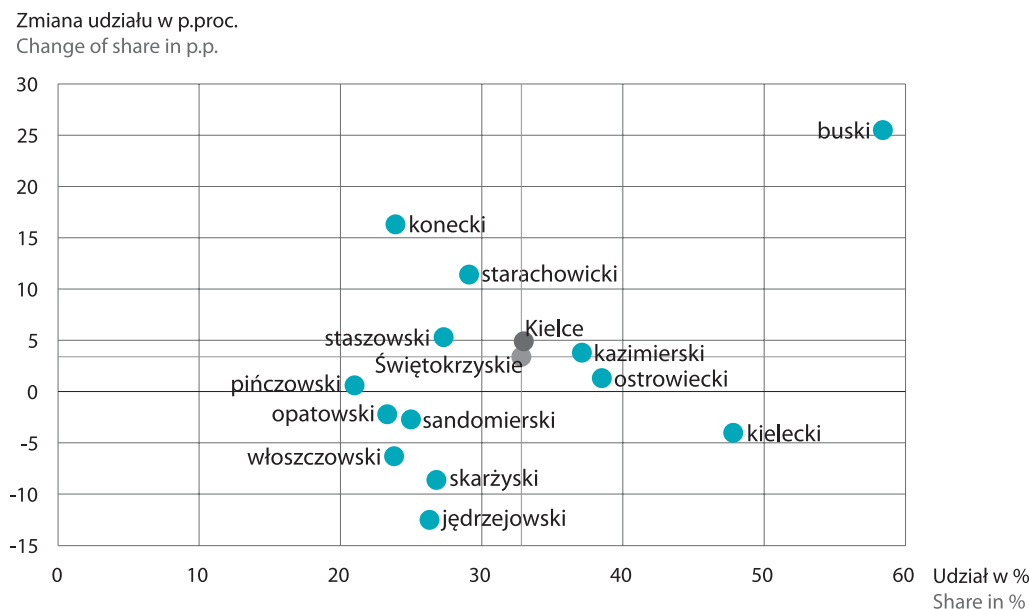
Przeważająca część odpadów (228,4 tys. ton) wytworzona została w gospodarstwach domowych. Na 1 mieszkańca przypadało ich przeciętnie 184,6 kg. W ciągu dwóch lat wskaźnik ten zwiększył się o 30,7%. Systematycznie rosła ilość odpadów zbieranych selektywnie. W ciągu dwóch lat w gospodarstwach domowych zwiększyła się ona o 44,0% (do 74,8 tys. ton), przy czym do najważniejszych frakcji należały: odpady opakowaniowe (23,2 tys. ton zebranych selektywnie), szkło (14,4 tys. ton), odpady wielkogabarytowe (13,4 tys. ton), odpady biodegradowalne (10,3 tys. ton), tworzywa sztuczne (5,0 tys. ton) oraz papier i tektura (4,3 tys. ton).

Efektom szybko zwiększającej się ilości odpadów zebranych selektywnie był wzrost ich udziału w opadach ogółem. W 2019 r. w świętokrzyskich gospodarstwach domowych zebrano selektywnie 32,8% ogółu odpadów komunalnych, wobec 29,4% w 2017 r. Wzrost tego odsetka był nieco wolniejszy niż w skali kraju, gdzie zwiększył się w tym okresie z 29,6%, wobec 34,0%.

Udział odpadów zebranych selektywnie w województwie świętokrzyskim cechował się znacznym zróżnicowaniem terytorialnym. Najwyższy był w powiatach buskim (54,9%) i kieleckim (47,8%), a najniższy w pińczowskim (21,0%) i opatowskim (23,3%). Wysoki udział odpadów zebranych selektywnie w powiecie buskim to efekt postępu dokonanego w ostatnich dwóch latach. W 2019 r. udział był o 25,5 p.proc. wyższy niż w 2017 r., a wzrost ten był zdecydowanie największy w województwie. Znaczną poprawę odnotowano także m.in. w powiatach koneckim (wzrost o 16,3 p.proc.) i staszowskim (o 11,4 p.proc.). Największy spadek wystąpił natomiast w skarżyskim i włoszczowskim, w których udział odpadów zebranych selektywnie był mniejszy niż dwa lata wcześniej o odpowiednio o 8,6 p.proc. i 6,3 p.proc.

Wykres 16. Odpady zebrane selektywnie w gospodarstwach domowych w relacji do ogółu odpadów w 2019 r.

Chart 16. Waste collected separately in households in relation to total waste in 2019

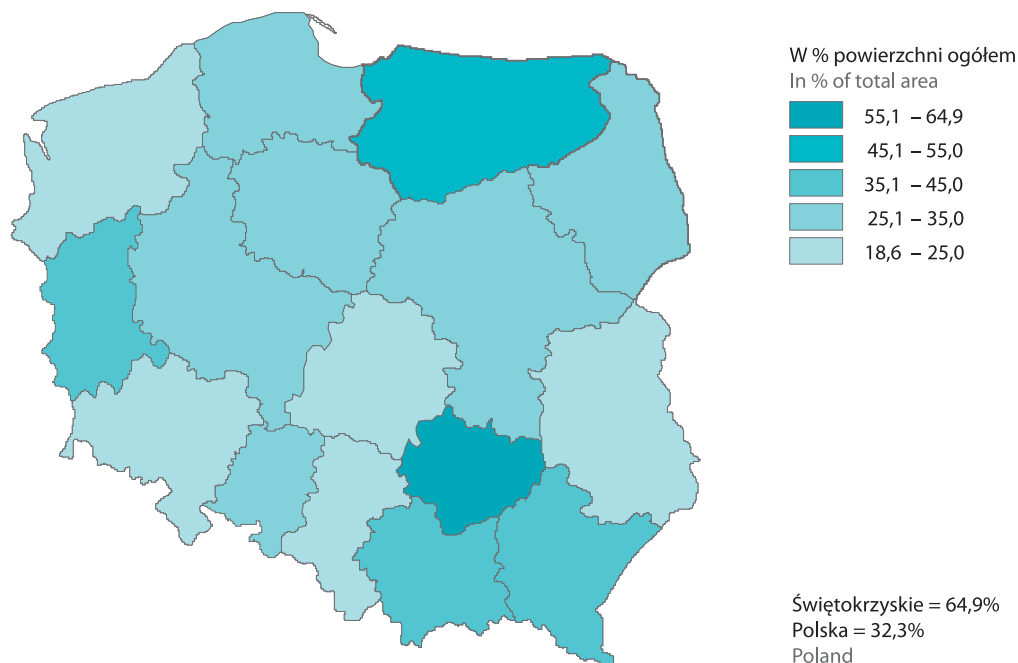
Mieszkańcy obszarów z niewystarczająco rozwiniętą infrastrukturą kanalizacyjną korzystają z przydomowych systemów do odprowadzania ścieków, czyli ze zbiorników bezodpływowych lub oczyszczalni przydomowych. Stanowią one alternatywne rozwiązanie dla budowy sieci kanalizacyjnej odprowadzającej ścieki do oczyszczalni ścieków w przypadkach, gdy podłączenie wszystkich nieruchomości do sieci kanalizacyjnej jest niemożliwe lub powoduje nadmierne koszty. Mieszkańcy województwa świętokrzyskiego coraz częściej decydują się na budowanie przydomowych systemów do odprowadzania ścieków. Na koniec 2019 r. funkcjonowało 103,6 tys. takich obiektów. Zdecydowaną większość z nich (prawie 89%) stanowiły zbiorniki bezodpływowe. Ich liczba zwiększyła się w ciągu dwóch lat o 5,2%. Znacznie szybciej przybywało przydomowych oczyszczalni ścieków (wzrost o 26,7%).

Gromadzone przejściowo w zbiornikach bezodpływowych ścieki bytowe są odbierane od właścicieli nieruchomości przez gminne jednostki organizacyjne lub przedsiębiorców prowadzących działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych na podstawie zezwolenia udzielonego w trybie przepisów ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, a następnie są wprowadzane do stacji zlewnych. W 2019 r. w województwie świętokrzyskim odebrano 919,7 dam³ nieczystości ciekłych (ścieków bytowych), tj. o ponad 48% więcej niż w 2017 r.

Na przestrzeni omawianego okresu zwiększyła się liczba dzikich wysypisk śmieci – z 43 do 47. Równocześnie malała liczba tego typu miejsc likwidowanych w ciągu roku. W 2019 r. było ich 248, podczas gdy w 2017 r. 296.

Województwo świętokrzyskie to atrakcyjny region, którego znaczną część stanowi powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych. W 2019 r. zajmowała ona 760,4 tys. ha. W porównaniu z 2017 r. obszar ten zmniejszył się o 0,2%. Pomimo to w 2019 r. powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona stanowiła 64,9% ogólnej powierzchni województwa. Udział ten był zdecydowanie najwyższy w Polsce. W zajmującym pod tym względem 2. miejsce województwie małopolskim wyniósł 53,0%, a średnio w kraju był dwukrotnie niższy (32,3%).

Mapa 11. Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona w 2019 r.
Map 11. Area of special nature value under legal protection in 2019

W czterech powiatach udział obszarów prawnie chronionych przekraczał 90% powierzchni ogółem. Należały do nich: pińczowski (98,6%), buski (96,5%), kielecki (92,6%) oraz staszowski (90,6%). Na przeciwnym biegunie znalazły się tereny położone na wschodzie województwa. W powiatach sandomierskim i opatowskim obszary prawnie chronione stanowiły odpowiednio 7,4% i 14,5% powierzchni ogółem.

Największa część terenów objętych ochroną przypadła na obszary chronionego krajobrazu, które łącznie zajmowały 624,5 tys. ha. Stanowiło to 82,1% powierzchni chronionej województwa. Stosunkowo duży obszar przypadł także na 9 parków krajobrazowych zajmujących łącznie 123,6 tys. ha (16,3% powierzchni chronionej). Ponadto na terenie województwa funkcjonował również Świętokrzyski Park Narodowy – 7,6 tys. ha (1,0% powierzchni chronionej) oraz 72 rezerваты przyrody – 3,8 tys. ha (0,5% powierzchni chronionej województwa). Wśród świętokrzyskich rezerwatów przyrody znajdowało się 25 rezerwatów leśnych, 23 przyrody nieożywionej, oraz 8 stepowych.

Aby środowisko naturalne w wyniku działalności człowieka nie uległo nadmiernej degradacji, niezbędne jest ponoszenie określonych nakładów finansowych na przedsięwzięcia ekologiczne. W 2019 r. nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska w województwie świętokrzyskim wyniosły 387,7 mln zł, tj. ponad trzykrotnie więcej niż w 2017 r. Nakłady te stanowiły 3,1% ogółu nakładów poniesionych w kraju na środki trwałe służące ochronie środowiska. Udział województwa był znacznie wyższy niż dwa lata wcześniej, gdy wyniósł 1,8%. Pomimo znacznego wzrostu, nakłady na ochronę środowiska w przeliczeniu na 1 mieszkańca kształtowały się nadal poniżej średniej ogólnopolskiej i wyniosły 313 zł (wobec 323 zł w kraju). Wartość ta lokowała świętokrzyskie na 7. miejscu w Polsce. Najwięcej środków przeznaczono na gospodarkę ściekową i ochronę wód – 56,8% i na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu – 27,4%. Trzecie miejsce zajęła ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazu, na którą wydatkowano 3,7% ogółu środków na ochronę środowiska. Nieco inaczej prezentowała się struktura nakładów w 2017 r. Na gospodarkę ściekową i ochronę wód przeznaczono 49,0% środków, na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu – 30,3%, natomiast na trzecim miejscu pod względem wielkości nakładów była gospodarka odpadami – 4,2%.

Nakłady na środki trwałe służące gospodarce wodnej w 2019 r. wyniosły 69,3 mln zł i były o 68,0% większe niż w 2017 r. Najwięcej środków przeznaczono na ujęcia i doprowadzenie wody – 50,6%, obwałowania

powodziowe – 22,5% oraz zbiorniki i stopnie wodne – 12,2% (w 2017 r. na ujęcia i doprowadzenie wody przeznaczono 44,2% nakładów, 32,0% - na obwałowania przeciwpowodziowe, a 15,8% - na budowę i modernizację stacji pomp na zawałach i obszarach depresyjnych).

W wyniku nakładów poniesionych na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej w latach 2017-2019 udało się m.in. uzyskać następujące efekty rzeczowe:

- 267,7 km sieci wodociągowej,
- 2,6 km obwałowań przeciwpowodziowych,
- 411,0 km sieci kanalizacyjnej odprowadzającej ścieki,
- 4 komunalne oczyszczalnie ścieków,
- ujęcia wody o wydajności 7264 m³/dobę.

Bezpieczeństwo publiczne

Public safety

Poczucie bezpieczeństwa publicznego jest jednym z istotnych czynników wpływających na jakość życia mieszkańców. Może też decydować o stopniu atrakcyjności i konkurencyjności danego regionu. Na ocenę poziomu bezpieczeństwa publicznego pozwalają informacje o liczbie i wykrywalności przestępstw oraz informacje o wypadkach drogowych.

W 2019 r. na terenie województwa świętokrzyskiego w zakończonych postępowaniach przygotowawczych policja stwierdziła 21,3 tys. przestępstw. W porównaniu z 2017 r. ich liczba zwiększyła się o 1,2%, przy czym przestępstw o charakterze kryminalnym stwierdzono więcej – o 5,5%, drogowym – o 4,7%, natomiast przestępstw gospodarczych było mniej o 5,6%.

Tablica 34.
Table 34.

Bezpieczeństwo publiczne Public safety

Wyszczególnienie Specification	2017	2018	2019	
			w liczbach bezwzględnych in absolute numbers	2017=100
Przestępstwa stwierdzone przez policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych Ascertained crimes by the Police in completed preparatory proceedings				
Ogółem Total	21085	20271	21340	101,2
kryminalne criminal	11306	12437	11923	105,5
gospodarcze economic	6718	4907	6342	94,4
drogowe road	2163	2156	2265	104,7
Przestępstwa stwierdzone przez policję w przeliczeniu na 10 tys. ludności Ascertained crimes by the Police in completed preparatory proceedings per 10 thous. population				
Ogółem Total	168,7	162,9	172,5	102,3
kryminalne criminal	90,5	99,9	96,4	106,5
gospodarcze economic	53,8	39,4	51,3	95,4
drogowe road	17,3	17,3	18,3	105,8

Tablica 34. Bezpieczeństwo publiczne (dok.)
Table 34. Public safety (cont.)

Wyszczególnienie Specification	2017	2018	2019	
			w liczbach bezwzględnych in absolute numbers	2017=100
Wskaźniki wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych przez policję Rates of detectability of delinquents of ascertained crimes by the Police				
Ogółem Total	79,9	80,6	80,2	.
kryminalne criminal	68,4	73,9	72,8	.
gospodarcze economic	92,0	88,1	86,5	.
drogowe road	98,4	98,6	98,4	.

W ogólnej liczbie popełnionych przestępstw nadal przeważają przestępstwa o charakterze kryminalnym. W 2019 r. stanowiły one 55,9% ogólnej liczby przestępstw stwierdzonych w województwie. Odsetek ten był nieco wyższy niż dwa lata wcześniej – w 2017 r. wyniósł 53,6%. Wzrósł również udział przestępstw drogowych – z 10,3% do 10,6%. Obniżył się natomiast odsetek przestępstw o charakterze gospodarczym – z 31,9% do 29,7%.

W przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców województwa, średnia liczba popełnionych przestępstw w 2019 r. wyniosła 172, wobec 169 w 2017 r., przy czym 96 przestępstw miało charakter kryminalny, 51 gospodarczy, a 18 to przestępstwa drogowe. Wartość tego wskaźnika wskazuje, że świętokrzyskie to teren o stosunkowo niewielkim poziomie przestępczości. Mniejszą liczbę przestępstw w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców odnotowano jedynie w trzech województwach, tj.: lubelskim, podlaskim i podkarpackim.

Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw jest to stosunek liczby przestępstw wykrytych w danym roku (łącznie z wykrytymi po podjęciu z umorzenia) do liczby przestępstw stwierdzonych w danym roku, powiększonej o liczbę przestępstw stwierdzonych w podjętych postępowaniach a umorzonych w latach poprzednich z powodu niewykrycia sprawców.

Wskaźnik wykrywalności przestępstw stwierdzonych w 2019 r. ukształtował się na poziomie 80,2% i był nieco wyższy niż dwa lata wcześniej, gdy wyniósł 79,9%. Najniższą skutecznością ścigania charakteryzowały się przestępstwa kryminalne, choć wskaźnik ich wykrywalności wzrósł w omawianym okresie o 4,4 p.proc. do 72,8%. Wykrywalność przestępstw drogowych pozostała na poziomie sprzed dwóch lat (98,4%). Pogorszeniu uległa natomiast skuteczność wykrywania przestępstw gospodarczych (o 5,5 p.proc. do 86,5%).

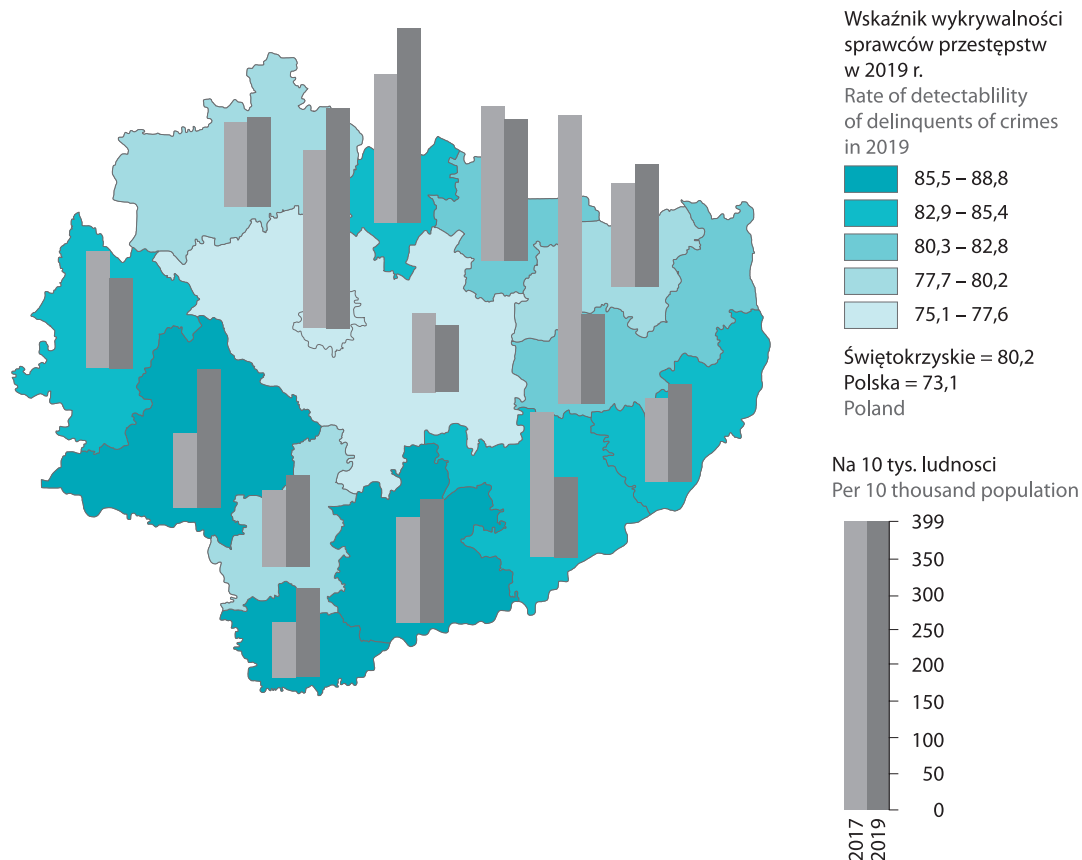
Na przestrzeni badanego okresu na terenie województwa świętokrzyskiego obserwuje się zróżnicowaną sytuację w obszarze bezpieczeństwa w ruchu drogowym. Choć liczba wypadków zmniejszyła się o 14,5% do 1,1 tys., to liczba kolizji wzrosła o 5,3% do 13,5 tys. Znacznie zmniejszyła się liczba osób rannych w wypadkach (o 18,8% – do 1,2 tys.). Równocześnie wzrosła jednak liczba zabitych w takich zdarzeniach (o 13,9% do 131 osób).

Biorąc pod uwagę podział terytorialny województwa świętokrzyskiego, relatywnie wysokim poziomem przestępczości charakteryzowało się miasto Kielce, gdzie w przeliczeniu na 10 tys. ludności w 2019 r. stwierdzono 305 przestępstw, a także powiaty: skarżyski (269 przestępstw na 10 tys. ludności), starachowicki (195) i jędrzejowski (191). Najbezpieczniejsze dla mieszkańców były natomiast powiaty: kielecki (92 przestępstwa na 10 tys. ludności), staszowski (111) i kazimierski (123). Na przestrzeni omawianego okresu

wskaźnik najbardziej wzrósł w powiecie jędrzejewskim (o 88 osób) oraz skarżyskim (o 63 osoby). Poprawę bezpieczeństwa odnotowano w pięciu powiatach, w tym zdecydowanie największą w opatowskim, w którym zanotowano spadek liczby przestępstw na 10 tys. ludności o 275 osób, a także staszowskim i włoszczowskim – odpowiednio o 89 i 36 osób.

W stolicy województwa wysokiemu poziomowi przestępczości towarzyszył niski wskaźnik ich wykrywalności. W 2019 r. wyniósł on w Kielcach 75,2%. Najniższy wskaźnik wykrywalności odnotowano jednak w powiecie kieleckim (75,1%), charakteryzującym się najniższym poziomem przestępczości. Niską wykrywalność (77,9%) przy równocześnie niewielkim poziomie przestępczości odnotowano także w pińczowskim. Odmiennie przedstawiała się sytuacja w powiecie kazimierskim, w którym przy stosunkowo niedużej liczbie przestępstw, wskaźnik wykrywalności był najwyższy w województwie – 88,8%. Wysokim poziomem wskaźnika charakteryzowały się również takie powiaty, jak jędrzejewski – 88,7% i buski – 87,4%.

Mapa 12. Przestępstwa stwierdzone przez Policję
Map 12. Crimes ascertained by the Police

W 2019 r. wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego na bezpieczeństwo publiczne i ochronę przeciwpożarową wyniosły 164,1 mln zł, tj. o 18,0% więcej niż w 2017 r. Wydatki te stanowiły 1,9% wydatków ogółem (wobec 2,0% w 2017 r.). Prawie 44% wskazanych środków wydatkowanych było w ramach budżetów powiatów (z wyłączeniem miasta na prawach powiatu Kielce), a blisko 1/3 pochodziła z budżetów gmin.

Ochrona zdrowia i pomoc społeczna

Health care and social welfare

Dane o **pracownikach medycznych** ochrony zdrowia obejmują osoby pracujące w wymiarze pełnego etatu, w wymiarze godzin przekraczającym pełny etat oraz w niepełnym wymiarze godzin w stosunku do czasu pracy określonego obowiązującymi przepisami dla danego rodzaju pracy w głównym miejscu pracy. Osoby te niezależnie od wymiaru czasu pracy są liczone raz, w przypadku, jeśli ta praca ma dla nich charakter podstawowy, łącznie z osobami odbywającymi staż.

Dane o **zakładach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej** obejmują przychodnie, ośrodki zdrowia i poradnie (samodzielne). Udzielone porady podaje się w zakresie ww. zakładów. Porad z zakresu ambulatoryjnej opieki zdrowotnej udzielają również praktyki lekarzy i lekarzy dentyistów, realizujące świadczenia zdrowotne finansowane ze środków publicznych (umowy z NFZ).

Na koniec 2019 r. opiekę medyczną nad pacjentami sprawowało m.in.: 3,0 tys. lekarzy, 0,5 tys. lekarzy dentyistów, 0,8 tys. farmaceutów, 1,6 tys. fizjoterapeutów, 7,7 tys. pielęgniarek i 0,8 tys. położnych. Na przestrzeni dwóch lat notowano spadek liczby lekarzy i lekarzy dentyistów. Mniej było także farmaceutów. Odmienną tendencję notowano w przypadku pielęgniarek i położnych, których liczba zwiększała się w kolejnych latach. Najwyższy wzrost wśród kadry medycznej dotyczył jednak diagnostów laboratoryjnych oraz fizjoterapeutów.

Tablica 35. Pracownicy medyczni
Stan w dniu 31 grudnia

Table 35. Medical personel
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2017	2018	2019
Lekarze Doctors	2978	2915	2967
Lekarze dentyści Dentists	489	505	484
Farmaceuci Pharmacists	797	789	762
Pielęgniarki Nurses	7411	7496	7731
Położne Midwives	803	806	813
Fizjoterapeuci Physiotherapists and rehabilitants	1430	1508	1576
Diagności laboratoryjni Laboratory diagnosticians	453	469	516

W ramach leczenia ambulatoryjnego funkcjonowały 642 przychodnie. Ich liczba wzrosła o 18 w stosunku do 2017 r. Działalność tę uzupełniało 198 praktyk lekarskich. Odmiennie niż w przypadku przychodni, ich liczba na przestrzeni dwóch lat uległa zmniejszeniu (o 20).

Działalność leczenia ambulatoryjnego skoncentrowana była w miastach. Na obszarach miejskich funkcjonowało blisko 70% przychodni i ponad $\frac{3}{4}$ praktyk lekarskich.

Tablica 36. Ambulatoryjna opieka zdrowotna
Table 36. Out-patient health care

Wyszczególnienie Specification	2017	2018	2019
Przychodnie (stan w dniu 31 XII) Out-patients departments (as of 31 December)	624	634	642
w miastach in urban areas	417	437	449
na wsi in rural areas	207	197	193
Praktyki lekarskie^a (stan w dniu 31 XII) Medical practices (as of 31 December)	218	212	198
w miastach in urban areas	165	162	155
na wsi in rural areas	53	50	43
Porady udzielone ^b w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w tys. Consultations provided ^b in out-patient health care in thousands	9446,7	9709,6	9895,3
w tym porady stomatologiczne of which stomatological	871,0	852,2	861,0
na 1 mieszkańca per capita	7,6	7,8	8,0

a Dane obejmują praktyki, które podpisały kontrakty z NFZ lub z przychodniami. b Łącznie z poradami finansowanymi przez pacjentów (środki niepubliczne).

a Data concern medical practices that have signed contract with National Health Fund or with out-patients departments. b Including consultations paid by patients (non-public funds).

Stopień przystosowania przychodni i praktyk lekarskich do potrzeb osób niepełnosprawnych uległ poprawie w latach 2017-2019. Na koniec tego okresu w toalety przystosowane dla potrzeb niepełnosprawnych wyposażonych było 601 placówek tego rodzaju (wzrost o 58), 282 – w windy (o 25 więcej), a 68 – w drzwi automatycznie otwierane (wzrost o 9). O 3 (do 15) zwiększyła się liczba przychodni i praktyk lekarskich posiadających udogodnienia dla osób słabowidzących i niewidomych. Mniej (o 20) było jedynie placówek, w których znajdowały się w pochylnie, podjazdy, platformy ułatwiające wejście do budynku, a ich liczba na koniec 2019 r. wyniosła 618.

Potencjał w zakresie ambulatoryjnej opieki zdrowotnej obrazuje liczba udzielonych porad. W 2019 r. w województwie świętokrzyskim wykonano ich łącznie 9895,3 tys., spośród których 9034,3 tys. stanowiły porady lekarskie, a 861,0 tys. stomatologiczne.

Według stanu na koniec 2019 r. pomoc medyczną w ramach opieki stacjonarnej uzyskać można było w 24 szpitalach ogólnych, w których znajdowało się 5,3 tys. łóżek. W ciągu dwóch lat w województwie świętokrzyskim odnotowano pogorszenie potencjału miejsc w szpitalach. Świadczy o tym liczba łóżek w przeliczeniu na 10 tys. ludności, która zmniejszyła się z 49,1 w 2017 r. do 43,3 w 2019 r. Spadkowi temu towarzyszył rosnący stopień wykorzystania łóżek. W 2019 r. wykorzystanych było średnio 74,8% ich ogółu, podczas gdy dwa lata wcześniej jedynie 67,5%.

Z lecznictwa stacjonarnego w szpitalach ogólnych w 2019 r. korzystało 285,6 tys. osób, głównie na oddziałach chirurgicznych – 81,2 tys., chorób wewnętrznych – 55,4 tys., w tym kardiologicznych – 20,6 tys., ginekologiczno-położniczych – 33,6 tys., pediatrycznych – 20,2 tys., neurologicznych – 14,0 tys. oraz okulistycznych – 12,6 tys. Średnia długość pobytu w szpitalu statystycznego pacjenta zmieniła się nieznacznie i wyniosła 5,2 dnia (w 2017 r. – 5,3 dnia).

Obok szpitali ogólnych opiekę stacjonarną w województwie świętokrzyskim na koniec 2019 r. zapewniały także 1 szpital psychiatryczny, 16 zakładów opiekuńczo–lecniczych (w tym 1 typu psychiatrycznego), 3 pielęgniacyjno–opiekuńcze, 9 hospicjów, 1 oddział opieki paliatywnej oraz 3 ośrodki rehabilitacyjne dla narkomanów.

Centrum leczenia uzdrowiskowego w województwie świętokrzyskim zlokalizowane jest w powiecie buskim. Działające tam sanatoria i szpitale uzdrowiskowe (16) dysponowały w 2019 r. 3,0 tys. łóżek wobec 3,2 tys. w 2017 r. W 2019 r. liczba osób korzystających z tej formy leczenia wyniosła 63,2 tys. w opiece stacjonarnej i 5,0 tys. w trybie ambulatoryjnym, wobec odpowiednio 63,2 tys. i 4,7 tys. przed dwoma laty. Poza szpitalami i sanatoriami uzdrowiskowymi, działalność prowadziły 1 przychodnia uzdrowiskowa lecząca pacjentów w trybie ambulatoryjnym oraz 1 stacjonarny zakład rehabilitacji leczniczej. Liczba osób korzystających z zabiegów przyrodoleczniczych w przychodni uzdrowiskowej zwiększyła się na przestrzeni omawianego okresu z 6,0 tys. do 6,4 tys. Z kolei w zakładzie rehabilitacji leczniczej dysponującym 0,2 tys. łóżek w 2019 r. leczyło się 15,4 tys. osób. Oznacza to, że liczba osób korzystających z jego usług wzrosła na przestrzeni dwóch lat o 3,6%.

Stopień przystosowania placówek lecznictwa uzdrowiskowego do potrzeb osób niepełnosprawnych, pomimo niewielkiej poprawy, nie jest w pełni zadowalający. O ile w 2019 r. prawie wszystkie (z wyjątkiem jednego) podmioty wyposażone były w pochylnie, podjazdy, platformy, jak również w posadzki antypoślizgowe, to w 10 z nich nie posiadało drzwi automatycznie otwieranych, w 6 nie było wind, a w 4 - pokoi/ przystosowanych dla osób niepełnosprawnych.

Tablica 37.
Table 37.

Lecznictwo uzdrowiskowe
Health resort treatment

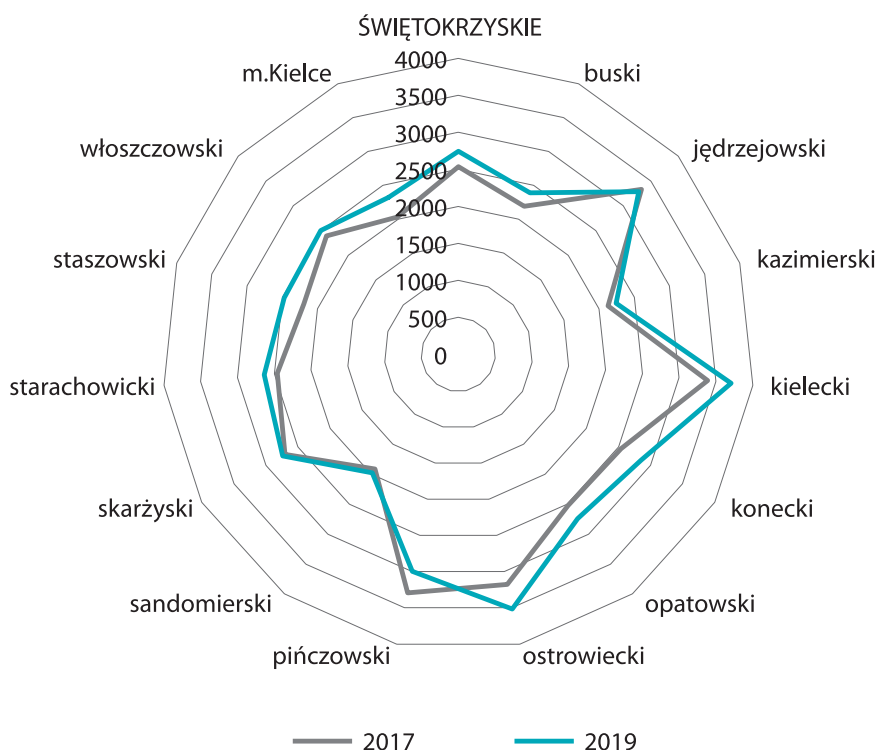
Wyszczególnienie Specification	2017	2018	2019
Szpitale uzdrowiskowe i sanatoria uzdrowiskowe Health resort hospitals and health resort sanatoria	16	16	16
łóżka (stan w dniu 31 XII) beds (as of 31 December)	3167	3152	3049
pacjenci/kuracjusze leczeni ogółem w trybie stacjonarnym total patients treated as in-patient	63190	41265	63235
pacjenci/kuracjusze leczeni ogółem w trybie ambulatoryjnym total patients treated as out-patient	4669	5148	4967
korzystający z zabiegów przyrodoleczniczych persons using health resort treatment	64875	66929	64626
Przychodnie uzdrowiskowe Natural healing centres	1	1	1
pacjenci/kuracjusze leczeni ogółem w trybie ambulatoryjnym total patients treated as out-patient	6010	6085	6369
korzystający z zabiegów przyrodoleczniczych persons using health resort treatment	6010	6085	6369
Stacjonarne zakłady rehabilitacji leczniczej In-patient rehabilitation facilities	1	1	1
łóżka (stan w dniu 31 XII) beds (as of 31 December)	238	238	180
pacjenci/kuracjusze leczeni ogółem w trybie stacjonarnym total patients treated as in-patient	14899	10936	15438
korzystający z zabiegów przyrodoleczniczych persons using health resort treatment	14899	9864	11860

W 2019 r. w województwie świętokrzyskim działało 396 aptek i 54 punkty apteczne. Dostęp ludności do placówek tego typu uległ pogorszeniu. Liczba aptek w ciągu dwóch lat zmalała o 36, a punktów aptecznych – o 6. Efektem tego procesu był wzrost liczby osób przypadających na 1 aptekę i punkt apteczny w województwie świętokrzyskim – z 2536 w 2017 r. do 2742 w 2019 r. Pomimo pogorszenia wskaźnik ten pozostał korzystniejszy niż średnio w kraju, gdzie wyniósł 2848.

Najgęstsza sieć apteczną w województwie świętokrzyskim odnotowano w powiecie sandomierskim, w którym w 2019 r. na 1 aptekę i punkt apteczny przypadało 1975 osób, a także w kazimierskim (2241) oraz m. Kielce (2320). Najwyższą wartością tego wskaźnika charakteryzowały się natomiast powiaty: kielecki (3706), ostrowiecki (3515) i jędrzejowski (3284). Spadek gęstości sieci aptecznej wystąpił w zdecydo-

wanej większości powiatów. Mniejszą niż dwa lata wcześniej liczbę ludności na 1 aptekę i punkt apteczny odnotowano jedynie w pińczowskim i jędrzejowskim.

Wykres 17. Liczba ludności na 1 aptekę i punkt apteczny
 Chart 17. Population per pharmacy and pharmaceutical outlet

Przystosowanie aptek do potrzeb osób niepełnosprawnych pozostaje niezbyt duże. W 2019 r. jedynie 259 placówek wyposażonych było w pochylnie, podjazdy, platformy, 4 – w windę, 13 – w drzwi automatycznie otwierane, a po 2 posiadały udogodnienia dla osób słabowidzących i niewidomych oraz dla niedosłyszących i niesłyszących.

W 2019 r. z budżetów jednostek samorządu terytorialnego na ochronę zdrowia wydatkowano 126,9 mln zł, tj. o 47,6% więcej niż w 2017 r. Wydatki te stanowiły 1,5% wydatków ogółem wobec 1,2% w 2017 r. Największa część (ok. 38%) wskazanej kwoty pochodziła z budżetów powiatów (z wyłączeniem miasta na prawach powiatu Kielce).

Jedną z najważniejszych zasad polityki rodzinnej w Polsce jest dobro dziecka. Z tego powodu jej realizacja polega m.in. na zapewnieniu opieki nad dzieckiem oraz dostarczeniu rodzinie wsparcia pozwalającego na sprawniejsze funkcjonowanie w społeczeństwie. W celu wsparcia potrzeb rodziców pragnących pogodzić obowiązki zawodowe i rodzinne w 2011 r. uchwalona została ustawa o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3. Stworzyła ona ramy prawne dla funkcjonowania takich form opieki nad małymi dziećmi, jak klub dziecięcy, dzienny opiekun oraz niania.

Według stanu na koniec 2019 r. działalność prowadziło 65 żłobków i 13 klubów dziecięcych dysponujących ogólną liczbą 2,9 tys. miejsc. Przebywało w nich 2,7 tys. dzieci. W analizowanym okresie w województwie świętokrzyskim obserwowana była poprawa dostępności opieki tego typu. Wskazuje na to szybko rosnący wskaźnik dzieci przebywających w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do 3 lat, który zwiększył się z 58 w 2017 r. do 85 w 2019 r. Pomimo wzrostu wskaźnik ten pozostał w województwie świętokrzyskim znacznie mniejszy niż średnio w kraju. W 2019 r. w całej Polsce na 1000 dzieci

do lat 3 w żłobkach i klubach dziecięcych przebywało 124 dzieci.

Opiekę nad dziećmi i młodzieżą pozbawioną całkowicie lub częściowo opieki ze strony rodziny naturalnej, w ramach pomocy społecznej sprawują placówki instytucjonalnej lub rodzinnej pieczy zastępczej, jak również placówki wsparcia dziennego oraz rodzinna piecza zastępcza.

Instytucjonalna piecza zastępcza sprawowana jest w formie placówek opiekuńczo-wychowawczych, regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych oraz interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych, przy czym interwencyjne ośrodki preadopcyjne w 2019 r. działały jedynie w dwóch województwach, tj. łódzkim i mazowieckim.

Tablica 38. Instytucjonalna piecza zastępcza
Table 38. Institutional foster care

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Grand total	Placówki opiekuńczo-wychowawcze Care and education centres						Regionalne placówki opiekuńczo-wychowawcze Regional care and therapy centres	
		razem total	sojalizacyjne socialization	interwencyjne intervention	specjalistyczne-terapeutyczne specialist therapy	rodzinne family	łącznie łączyć combin- ing tasks of the centres		
Placówki - stan na 31 XII Centres – as of 31 December									
Ogółem	2017	49	48	21	2	2	16	7	1
Total	2018	47	46	21	2	2	14	7	1
	2019	48	47	23	1	2	14	7	1
Miejsca - stan na 31 XII Beds – as of 31 December									
Ogółem	2017	686	656	358	24	28	120	126	30
Total	2018	650	620	335	24	28	107	126	30
	2019	649	619	346	10	30	107	126	30
Wychowankowie w roku sprawozdawczym Residents in surveyed year									
Ogółem	2017	776	748	400	26	34	132	156	28
Total	2018	727	694	365	29	31	112	157	33
	2019	743	712	404	13	41	112	142	31

Na koniec 2019 r. w województwie świętokrzyskim działało 48 placówek całodobowych oraz 206 placówek wsparcia dziennego, wobec odpowiednio 49 i 135 placówek w 2017 r. W placówkach całodobowych na przestrzeni 2019 r. przebywało 0,7 tys. wychowanków (o 4,3% mniej niż przed dwoma laty). Odmienią tendencją odnotowano w przypadku placówek wsparcia dziennego, z których w 2019 r. korzystało o 16,8% więcej osób niż dwa lata wcześniej (6,7 tys.). Szczególną grupą osób korzystających z placówek tego typu stanowiły osoby niepełnosprawne. Według stanu na koniec 2019 r. z placówek całodobowych korzystało 112 niepełnosprawnych (o 26 mniej w 2017 r.), a z placówek wsparcia dziennego – 142 (wzrost o 31).

Tablica 39. Placówki wsparcia dziennego
Table 39. Day-support centres

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Placówki wsparcia dziennego Day-support centres				
		opiekuńcze general care	specjalistyczne specialized	pracy podwór- kowej street work	w połączonych formach in a combina- tion of the forms	
Placówki - stan na 31 XII Centres – as of 31 December						
Ogółem	2017	135	83	12	32	8
Total	2018	192	87	12	87	6
	2019	206	101	9	88	8
Miejsca - stan na 31 XII Beds –as of 31 December						
Ogółem	2017	3750	2558	451	480	261
Total	2018	4494	2523	466	1305	200
	2019	4987	3015	400	1320	252
Wychowankowie w roku sprawozdawczym Residents in surveyed year						
Ogółem	2017	5759	4144	725	480	410
Total	2018	7125	4439	1036	1339	311
	2019	6725	4068	654	1320	683

Alternatywą dla systemu instytucjonalnego jest objęcie dzieci rodzinną pieczą zastępczą. W jej skład wchodzi rodziny zastępcze (spokrewnione z dzieckiem, niezawodowe i zawodowe) oraz rodzinne domy dziecka. Na koniec 2019 r. w województwie świętokrzyskim funkcjonowało 980 rodzin zastępczych (wobec 974 w 2017 r.), w których, podobnie jak przed dwoma laty, wychowywało się 1,3 tys. dzieci. Ich działalność uzupełniało 13 rodzinnych domów dziecka (o 2 mniej niż w 2017 r.) z 0,1 tys. dzieci. Pomimo, że liczba dzieci objętych rodzinną pieczą zastępczą zmalała jedynie o 4 osoby, to wyraźnie mniej było wśród nich posiadających orzeczenie o niepełnosprawności (172 dzieci w 2019 r., wobec 213 w 2017 r.).

Tablica 40. Rodzinna piecza zastępcza
Table 40. Family Foster care
Stan w dniu 31 grudnia
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2017	2018	2019
Rodziny zastępcze Foster families	974	986	980
Dzieci w rodzinach zastępczych Children in foster families	1336	1358	1332
w tym posiadające orzeczenie o niepełnosprawności of which possessing disability certificate	198	209	162
Rodzinne domy dziecka Foster homes	15	14	13
Dzieci w rodzinnych domach dziecka Children in foster homes	86	75	86
w tym posiadające orzeczenie o niepełnosprawności of which possessing disability certificate	15	11	10

Pomoc społeczna jest istotnym instrumentem polityki społecznej państwa. Przeznaczona jest do wspierania osób i rodzin znajdujących się w na tyle trudnych sytuacjach życiowych, że nie są one w stanie sobie z nimi samodzielnie poradzić. W ramach pomocy społecznej działania podejmowane są w sytuacjach zagrożenia podstawowych potrzeb życiowych oraz obniżenia jakości życia poniżej społecznie akceptowanego minimum. Ich realizacja pomaga stworzyć warunki umożliwiające godną egzystencję w sytuacjach losowych wynikających m.in. z bezrobocia, sieroctwa, niepełnosprawności czy długotrwałej lub ciężkiej choroby. Głównym celem takiej pomocy jest wyrównywanie nadmiernych różnicowań społecznych poprzez zasiłki i świadczenia uzupełniające niedostatki systemu emerytalno-rentowego oraz innych systemów zabezpieczenia społecznego, a także niewystarczających dochodów z pracy. Skutkiem działań pomocy społecznej powinno być usamodzielnianie się jej beneficjentów oraz eliminowanie wykluczenia społecznego.

Tablica 41.
Table 41.

Pomoc społeczna
Social welfare

Wyszczególnienie Specification	2017	2018	2019
Placówki stacjonarnej pomocy społecznej. Stan na 31 XII Stationary social welfare facilities. As of 31 December			
Placówki (bez filii) Facilities (excluding branches)	72	72	70
Miejsca Places	4470	4529	4380
Mieszkańcy Residents	4299	4368	4185
Środowiskowa pomoc społeczna Community social assistance			
Gospodarstwa domowe korzystające z pomocy Households using assistance	41812	39048	36946
Udział gospodarstw poniżej kryterium dochodowego (w %) Share of households under criterion of income (in %)	60,9	57,8	54,0
Beneficjenci ^a Beneficiaries ^a	95089	85670	78480
Zasięg ^b Scope ^b	7,6	6,9	6,3
Świadczenia rodzinne Family benefits			
Rodziny otrzymujące zasiłek na dzieci Families receiving family allowance	47789	45811	40496
Dzieci, na które rodzice otrzymują zasiłek Children whose parents receive benefit	88548	85109	76475
Udział dzieci, na które rodzice otrzymują zasiłek w grupie wiekowej 0-17 lat Share of children whose parents receive allowance in the 0-17 age group	38,6	37,7	34,4
Kwota wypłaconych świadczeń rodzinnych ogółem (w tys. zł) Amount of total family benefits paid (in thousand PLN)	399714	394434	406786
Kwota wypłaconych zasiłków rodzinnych (wraz z dodatkami w tys. zł) Amount of family allowances paid (including appendices in thousand PLN)	181275	169653	152045
Kwota zasiłków pielęgnacyjnych (w tys. zł) Amount of nursing allowances (in thousand PLN)	82090	83389	100415

a Dane zawierają liczbę osób, członków gospodarstw domowych oraz osoby bezdomne, które w danym roku skorzystały z jakichkolwiek świadczeń środowiskowej pomocy społecznej. Każda osoba została ujęta tylko raz, bez względu na rodzaj i częstotliwość otrzymanych świadczeń. Zbiorowość obejmuje zarówno świadczeniobiorców, czyli osoby, na które była wystawiona decyzja przyznająca świadczenie, jak również członków ich rodzin, z którymi pozostają we wspólnym gospodarstwie domowym. b Udział beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem.

a Data include number of persons, members of households as well as homeless persons, who in a given year used any community social assistance benefits. Every person was included only once regardless kind and frequency of the benefits received. Population includes both benefit recipients, i.e. persons on who the decision granting benefit was made as well as members of their families with who they stay in common household. b Share of beneficiaries of community social assistance in total population.

W ramach systemu pomocy społecznej osoby wymagające wsparcia mogą przebywać w instytucjach świadczących opiekę stacjonarną. Na koniec 2019 r. w województwie świętokrzyskim działało 70 stacjonarnych domów i zakładów pomocy społecznej, tj. o 2 mniej niż w 2017 r. Najczęściej występującymi udogodnieniami przeznaczonymi do potrzeb osób niepełnosprawnych były pochylnie, podjazdy i platformy ułatwiające wejście do budynku, które znajdowały się w 52 obiektach. Często spotkać można było również łazienki przystosowane dla osób niepełnosprawnych (w 45 placówkach), windy (39) oraz pokoje z łazienkami dla niepełnosprawnych (34). Podobnie jak dwa lata wcześniej, brak udogodnień stwierdzono w 12 obiektach.

Ponad połowę placówek stanowiły domy pomocy społecznej. Ich liczba w ciągu dwóch lat zwiększyła się o 1 i na koniec 2019 r. wyniosła 37. Wzrost odnotowano również w grupie rodzinnych domów pomocy (o 1 do 6) oraz noclegowni (o 1 do 4). Ubyło natomiast schronisk dla bezdomnych (o 3) oraz placówek zapewniających całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku (o 2). W efekcie liczba placówek tego typu wyniosła odpowiednio 11 i 7.

Proces starzenia się ludności wpływa na konieczność zapewnienia opieki osobom starszym. W ramach działań zmierzających do sprostania tym potrzebom tworzone są m.in. domy i zakłady pomocy społecznej przeznaczone dla osób w podeszłym wieku. W województwie świętokrzyskim na koniec 2019 r. ich liczba osiągnęła 22. Nieco mniej liczna była grupa obiektów oferujących pomoc dla przewlekle psychicznie chorych (17 placówek) oraz skierowanych do bezdomnych (15). Ponadto funkcjonowały placówki przeznaczone dla: przewlekle somatycznie chorych (13), dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie (8), dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie (4), niepełnosprawnych fizycznie i matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży (po 3), a także 1 placówka dla innych osób.

Placówki pomocy społecznej dysponowały łącznie 4380 miejscami dla pensjonariuszy, tj. o 2,0% mniej niż w 2017 r. Przebywało w nich łącznie 4185 osób (spadek o 2,7% na przestrzeni dwóch lat). Z tej liczby najwięcej osób umieszczonych było, podobnie jak w 2017 r., w ośrodkach dla przewlekle psychicznie chorych, przy czym udział tej grupy uległ zwiększeniu – z 31,6% do 35,1% wszystkich podopiecznych placówek pomocy społecznej. Wzrósł także odsetek przebywających w placówkach dla dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie – do 16,1% (o 0,5 p.proc.) oraz przewlekle somatycznie chorych – do 18,1% (o 0,6 p.proc.). Pomimo ubytku nadal stosunkowo dużo osób przebywało w placówkach dla osób w podeszłym wieku (17,0% ogółu pensjonariuszy, wobec 18,1% w 2017 r.) oraz w zakładach dla bezdomnych – 9,1%, wobec 12,0%. Podobnie jak dwa lata wcześniej niewielką grupę mieszkańców stanowiły natomiast dzieci i młodzież niepełnosprawna intelektualnie (2,4%), osoby niepełnosprawne fizycznie (2,0%), a także matki z małoletnimi dziećmi oraz kobiety w ciąży (0,4%).

Mniejsza liczba miejsc w sieci placówek prowadzących działalność w zakresie pomocy społecznej mogła przyczynić się do zwiększenia w porównaniu z 2017 r. populacji oczekujących na umieszczenie w domach i zakładach stacjonarnej pomocy społecznej. Na przestrzeni dwóch lat wrosła ona o 14,6%.

Pomoc społeczną organizują głównie organy administracji rządowej i samorządowej, współpracując z podmiotami niepublicznymi, m.in. z kościołami i związkami wyznaniowymi oraz organizacjami pozarządowymi. Osobom, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej udzielane są świadczenia w formie pieniężnej oraz rzeczowej. Stanowią one ważną część polityki społecznej. Na poziomie gminy wsparcie udzielane jest poprzez miejskie ośrodki pomocy społecznej.

W latach 2017-2019 liczba gospodarstw domowych korzystających ze świadczeń środowiskowej pomocy społecznej w województwie świętokrzyskim zmniejszała się sukcesywnie z roku na rok (z 41,8 tys. w 2017 r. do 36,9 tys. w 2019 r.). Wyraźnie zmalała także liczebność beneficjentów tej formy pomocy – z 95,1 tys. osób do 78,5 tys. Konsekwencją tego było ograniczenie zasięgu korzystania z pomocy środowiskowej, który zmniejszył się z 7,6% do 6,3% ludności ogółem. Podobna tendencja obserwowana była na terenie całego kraju. W rezultacie odsetek osób korzystających z pomocy środowiskowej pozostał w świętokrzyskim stosunkowo wysoki. W skali kraju zmalał on z 5,7% do 4,6%, przy czym jedynie w dwóch województwach (warmińsko-mazurskim i kujawsko-pomorskim) w 2019 r. ukształtował się na wyższym poziomie niż w świętokrzyskim.

Podobnie jak w skali kraju częściej z pomocy środowiskowej korzystano na wsi, choć różnica względem

miast uległa zmniejszeniu. W 2019 r. na obszarach wiejskich beneficjenci stanowili 7,7% ludności (dwa lata wcześniej 9,1%), a w miastach 4,7% (wobec 5,7% w 2017 r.).

Ograniczenie zasięgu środowiskowej pomocy społecznej odnotowano we wszystkich powiatach. Najszybciej odsetek osób korzystających z tej formy wsparcia malał w jędrzejowskim, opatowskim, sandomierskim i staszowskim – po 1,6 p.proc. Najmniejszy spadek odnotowano natomiast w kazimierskim – o 0,1 p.proc. i w m. Kielce – o 0,8 p.proc. Pomimo stosunkowo dużego spadku w dalszym ciągu najwyższy udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej wystąpił w sandomierskim (8,7% ogółu ludności) oraz staszowskim (8,6%). Najmniejszy był on natomiast w ostrowieckim (4,6%) oraz pińczowskim i starachowickim (po 5,3%).

Pomimo spadku liczby osób potrzebujących wsparcia, ponad połowa świętokrzyskich rodzin objętych środowiskową pomocą w dalszym ciągu żyje poniżej kryterium dochodowego. O poprawie sytuacji świadczy jednak wyraźny spadek tego odsetka. Tej korzystnej tendencji nie zmieniło nawet podniesienie w 2018 r. kryterium dochodowego do odpowiednio: 528 zł dochodu na osobę w rodzinie i 701 zł – na osobę samotnie gospodarującą. W 2019 r. poniżej kryterium dochodowego żyło 54,0% gospodarstw objętych wsparciem wobec 60,9% dwa lata wcześniej. W trzech powiatach odsetek gospodarstw objętych wsparciem obniżył się poniżej 50%. Należały do nich m. Kielce (43,0%), staszowski (47,7%) i jędrzejowski (49,0%). Wysoki udział gospodarstw ubogich wśród pobierających świadczenia w ramach pomocy środowiskowej odnotowano natomiast w powiatach: pińczowskim i opatowskim (po 61,5%) oraz ostrowieckim (61,0%).

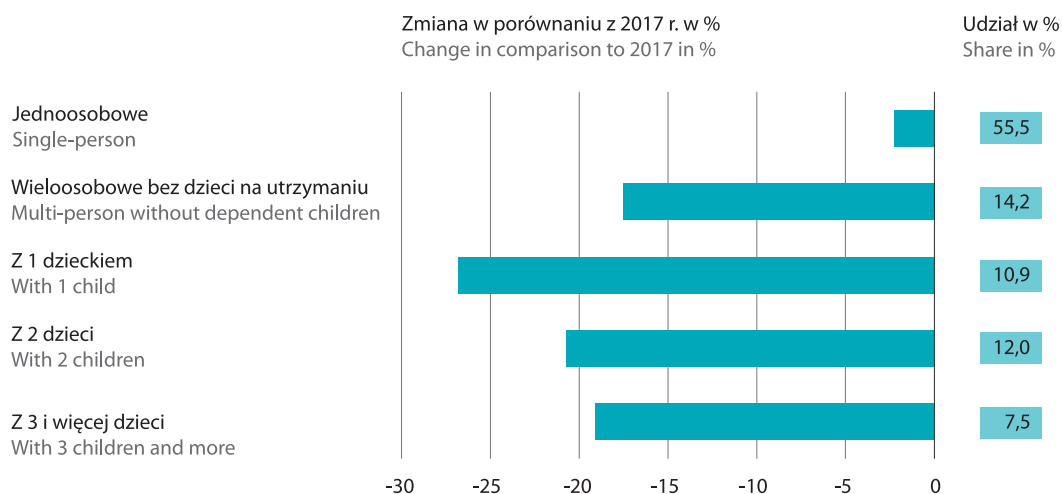
Przez cały analizowany okres w szczególnie trudnej sytuacji znajdowały się dzieci. Pomimo znacznego spadku, w 2019 r. w województwie świętokrzyskim w dalszym ciągu ze świadczeń pomocy środowiskowej korzystało 11,1% osób w wieku przedprodukcyjnym. Dla porównania wśród osób w wieku produkcyjnym odsetek ten był prawie dwukrotnie mniejszy i wyniósł 5,8%. Zdecydowanie najniższy pozostawał w grupie osób w wieku emerytalnym, w której w 2019 r. ukształtował się na poziomie 4,3%.

W 2019 r. najczęstszym powodem przyznania pomocy były problemy zdrowotne, z którymi borykało się 61,0% gospodarstw domowych pobierających świadczenia. Brak pracy stanowił główną przyczynę w przypadku 21,2% gospodarstw, a problemy rodzinne w 12,2%.

Z pomocy społecznej najczęściej korzystały osoby samotne. Jednoosobowe gospodarstwa domowe stanowiły 55,5% wszystkich pobierających takie świadczenia. Stosunkowo nieduża była populacja rodzin wielodzietnych. Udział gospodarstw z 3 i więcej dzieci na utrzymaniu wśród pobierających świadczenia pomocy środowiskowej wyniósł 7,5%.

Gospodarstwa osób samotnych nie tylko stanowiły zdecydowanie największą grupę wśród korzystających z pomocy społecznej, ale również ich liczba na przestrzeni dwóch lat zmniejszyła się jedynie w niewielkim stopniu (o 2,3%). Dla porównania populacja gospodarstw wieloosobowych pobierających takie świadczenia zmalała o 21,1%. Jej znaczny spadek wystąpił niezależnie od liczby dzieci na utrzymaniu, a największy dotyczył gospodarstw domowych z 1 dzieckiem (o 26,8%).

Wykres 18. Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej w 2019 r.
 Chart 18. Households benefiting from social assistance at domicile in 2019

Osoby trwale korzystające z pomocy społecznej to osoby w wieku 18 lat i więcej - członkowie ubogich gospodarstw (oraz ubogie osoby bezdomne), które skorzystały z tej pomocy w roku badania i nieprzerwanie w okresie co najmniej czterech poprzednich lat, a także osoby, które miały przerwę jednoroczną w tych latach, ale korzystały z pomocy w latach poprzedzających ten okres.

Pozytywnym zjawiskiem był znaczny spadek liczby osób trwale korzystających ze świadczeń środowiskowej pomocy społecznej. W 2019 obniżyła się ona do 17,7 tys. i była o 56,6% mniejsza niż dwa lata wcześniej. Większy spadek odnotowano na obszarach wiejskich (o 58,7%, wobec 52,0% w miastach). Pomimo to w dalszym ciągu zdecydowana większość trwale korzystających z pomocy społecznej zamieszkiwała na obszarach wiejskich (68,9% ogółu).

Świadczeniami rodzinnymi są: zasiłek rodzinny, dodatki do zasiłku rodzinnego, świadczenia opiekuńcze (zasiłek pielęgnacyjny, specjalny zasiłek opiekuńczy, świadczenie pielęgnacyjne), zapomogi związane z urodzeniem się dziecka. Głównymi kryteriami uprawniającymi do świadczeń rodzinnych są: posiadanie dziecka na utrzymaniu oraz przeciętny miesięczny dochód, w przeliczeniu na osobę w rodzinie. Niezależnie od dochodu przyznawane są: zasiłek pielęgnacyjny i świadczenie pielęgnacyjne.

Świadczenia rodzinne mają na celu finansowe wsparcie rodziny, jeśli na jej utrzymaniu pozostają dzieci lub osoba niepełnosprawna wymagająca opieki i pomocy. System świadczeń oparty jest przy tym o zasadę pomocniczości. Osobami w pierwszej kolejności zobowiązanymi do pokrycia kosztów utrzymania dzieci są ich rodzice. Pomoc państwa w postaci świadczeń rodzinnych przysługuje po sprawdzeniu wszystkich określonych ustawowo kryteriów.

W efekcie poprawiającej się sytuacji materialnej na przestrzeni omawianego okresu notowano spadek liczby rodzin pobierających zasiłek na dzieci. Zmniejszyła się ona z 47,8 tys. w 2017 r. do 40,5 tys. w 2019 r. Znacznie zmalała także liczba dzieci, na które rodzice otrzymują zasiłek (z 88,5 tys. osób do 76,5 tys.). W rezultacie obniżył się również udział tej grupy wśród ogółu osób w wieku 0-17 lat z 38,6% do 34,4%.

Pomimo znacznego spadku liczby świadczeniobiorców, kwota wypłaconych świadczeń rodzinnych ule-

gła zwiększeniu i w 2019 r. osiągnęła 406,8 mln zł. Oznacza to wzrost o 1,8% w relacji do wartości odnotowanej w 2017 r. W dużym stopniu przyczyniły się do tego znacznie większe niż przed dwoma laty (o 22,3%) wypłaty zasiłków pielęgnacyjnych. Na koniec omawianego okresu osiągnęły one 100,4 mln zł. Malą natomiast kwota wypłacanych zasiłków rodzinnych (wraz z dodatkami), na które w 2019 r. przeznaczono 152,0 mln zł. Ich wartość w ciągu dwóch lat zmniejszyła się o 16,1%.

Rodziny z 3 i więcej dzieci mogą otrzymać Kartę Dużej Rodziny uprawniającą do zniżek na szereg towarów i usług oferowanych przez instytucje publiczne oraz firmy prywatne. Wśród oferowanych korzyści znajdują się m.in. niższe ceny przejazdów kolejowych oraz biletów wstępu do obiektów kulturalnych i sportowych. W 2019 r. Kartę posiadało 27412 rodzin, tj. o 120,5% więcej niż dwa lata wcześniej. Tak wysoki wzrost spowodowany był m.in. zmianą zasad jej przyznawania. Do 31 grudnia 2018 r. Karta przysługiwała rodzicom z 3 i więcej dzieci w wieku do 18 roku życia lub 25 w przypadku studentów, natomiast od 2019 r. wiek dzieci nie ma już znaczenia.

Specyficznym fragmentem polityki jest zapoczątkowany w 2016 r. program Rodzina 500 plus łączący elementy polityki społecznej i demograficznej. Jego środki stanowią długofalowe wsparcie kierowane przede wszystkim do rodzin naturalnych, ale również do rodzinnej pieczy zastępczej i placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej. Świadczeniem wychowawczym w wysokości 500 zł miesięcznie, w okresie od 1 stycznia do 30 czerwca 2019 r. objęto przeciętnie 113,6 tys. dzieci do 18 lat przebywających w 75,0 tys. rodzin naturalnych, a w okresie od 1 lipca do 31 grudnia 2019 r., gdy świadczenie przysługiwało również na pierwsze dziecko, bez limitu dochodowego – 175,5 tys. dzieci do 18 lat. Zniesienie kryterium dochodowego przy przyznawaniu świadczenia było główną przyczyną wyraźnego wzrostu wydatków z tytułu wypłaty świadczeń wychowawczych. W 2019 r. na ten cel przeznaczono 909,5 mln zł, tj. o 19,7% więcej niż w 2017 r.

Oprócz rodzin naturalnych z dodatkowego wsparcia w wysokości 500 zł miesięcznie w postaci dodatku wychowawczego, w okresie od stycznia do grudnia 2019 r., przeciętnie w miesiącu korzystało 1,6 tys. dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej. Wydatki z tego tytułu zmalały w ciągu dwóch lat o ok. 2% i w 2019 r. wyniosły 6,6 mln zł. W jeszcze większym stopniu zmniejszyły się w analizowanym okresie dodatki do zryczałtowanej kwoty (o ponad 15%). W 2019 r. trafiał on do 118 dzieci przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego, a kwota wydatków z tego tytułu wyniosła 0,5 mln zł.

Uzupełnienie ww. świadczeń skierowanych do rodzin stanowił nowy, wprowadzony w 2019 r., dodatek w wysokości świadczenia wychowawczego, z którego przeciętnie miesięcznie korzystało 607 dzieci przebywających w pozostałych placówkach instytucjonalnej pieczy zastępczej. Kwota wydatków z tego tytułu wyniosła 1,1 mln zł.

Środki na rodzinę w 2019 r. stanowiły 18,8% ogółu wydatków jednostek samorządu terytorialnego (dwa lata wcześniej – 19,9%). Realizowane były przede wszystkim w gminach, na które przypadało 81,5% ogółu wydatków na ten cel. Kolejne 14,6% to fundusze realizującego zadania gminy miasta na prawach powiatu.

W 2019 r. z budżetów jednostek samorządu terytorialnego na pomoc społeczną i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej wydatkowano 679,7 mln zł, tj. o 9,5% więcej niż w 2017 r. Wydatki te stanowiły 8,0% wydatków ogółem, wobec 8,9% w 2017 r. Na przestrzeni dwóch lat w największym stopniu wydatki na ten cel zwiększyły powiaty – wzrost o 13,3% oraz gminy – 12,9%. Zmalały natomiast wydatki ponoszone przez samorząd wojewódzki – o 17,5%.

Orzecznictwo o niepełnosprawności

Disability certification

W polskim systemie prawnym niepełnosprawność oznacza trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy. Osobami niepełnosprawnymi są zaś osoby, których niepełnosprawność została potwierdzona orzeczeniem o niepełnosprawności jednym z trzech stopni niepełnosprawności lub o niezdolności do pracy na podstawie odrębnych przepisów.

W przypadku osób dorosłych stopień niepełnosprawności orzeka się na stałe lub na czas określony. Niepełnosprawność dzieci, bez kwalifikowania stopnia, orzeka się na czas określony, jednak na okres nie dłuższy niż do ukończenia 16 roku życia. Po tym czasie dziecko może ubiegać się o uzyskanie orzeczenia o stopniu niepełnosprawności.

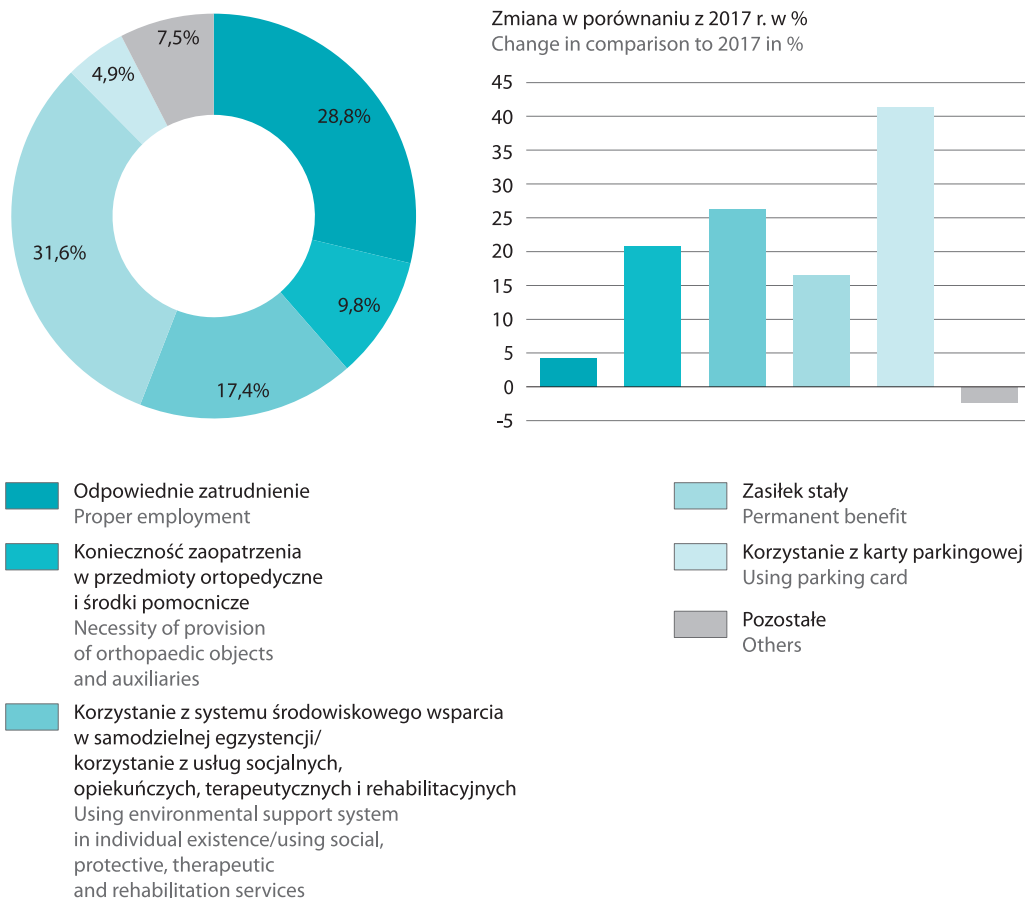
Do działających na terenie województwa świętokrzyskiego zespołów do spraw orzekania o niepełnosprawności wpłynęło w 2019 r. łącznie 42,2 tys. wniosków o wydanie orzeczenia, wobec 38,2 tys. przed dwoma laty.

Wnioski osób poniżej 16 roku życia w 2019 r. stanowiły 10,3% ogółu. Ich liczba wyniosła 4,3 tys. i w relacji do stanu z 2017 r. zmniejszyła się o 0,6 tys. Zdecydowanie najwięcej wniosków składanych było w celu uzyskania zasiłku pielęgnacyjnego (88,9% wniosków dotyczyło dzieci i młodzieży w 2019 r.). Wśród pozostałych wniosków dominowały te, których celem było uzyskanie zasiłku stałego (9,1%).

Inaczej niż w przypadku dzieci i młodzieży, liczba wniosków o orzeczenie stopnia niepełnosprawności, składanych przez osoby w wieku 16 lat i więcej, rosła z roku na rok osiągając najwyższą wartość w 2019 r. – 37,8 tys. Było to o 4,6 tys. więcej niż w 2017 r. Głównym ich celem było otrzymanie zasiłku stałego (31,6% ogółu wniosków złożonych przez osoby w wieku 16 lat i więcej). Niewiele niższy odsetek przypadła na wnioski złożone w celu uzyskania odpowiedniego zatrudnienia (28,8%), a stosunkowo duży również na związane z korzystaniem z systemu środowiskowego wsparcia w samodzielnej egzystencji bądź z korzystaniem z usług socjalnych, opiekuńczych, terapeutycznych i rehabilitacyjnych (17,4%).

Wykres 19. Wnioski o orzeczenie stopnia niepełnosprawności złożone przez osoby w wieku 16 lat i więcej według celu w 2019 r.

Chart 19. Applications for certificates of disability degree submitted by persons aged 16 and more in 2019

W grupie osób w wieku 16 lat i więcej największy wzrost liczby wniosków na przestrzeni dwóch lat dotyczył korzystania z karty parkingowej (o 41,1%). Ich udział w strukturze pozostał jednak niewielki. W ciągu dwóch lat znacznie przybyło także wniosków, których celem było skorzystanie z systemu środowiskowego wsparcia w samodzielnej egzystencji/ z usług socjalnych, opiekuńczych, terapeutycznych i rehabilitacyjnych (o 26,3%).

W kolejnych latach zwiększała się liczba wydanych orzeczeń. W 2019 r. zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności wydały łącznie 40,4 tys. orzeczeń o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności, tj. o 4,2 tys. więcej niż dwa lata wcześniej.

Wzrost liczby wydanych orzeczeń dotyczył jedynie osób 16–letnich i starszych (o 14%). W przypadku osób poniżej 16 roku życia liczba wydanych orzeczeń wyraźnie zmalała. W 2019 r. było ich o 7,1% mniej niż w 2017 r.

Wśród osób poniżej 16 roku życia, które uzyskały orzeczenie o niepełnosprawności dominowali chłopcy, którzy w kolejnych latach stanowili między 59% a 62% ogółu. W strukturze osób 16–letnich i starszych, którym orzeczono stopień niepełnosprawności przeważały natomiast kobiety, których udział kształtował się między 51% a 53%. Do pewnego stopnia wynika to z uwarunkowań demograficznych, ponieważ w strukturze ludności według płci w grupie wieku 0–15 lat przeważają mężczyźni (w 2019 r. – 51,3%), natomiast wśród osób w wieku 16 lat i więcej większość stanowią kobiety (51,7%).

Liczba wydanych orzeczeń wskazuje, podobnie jak dwa lata wcześniej, że wśród dzieci orzeczenia najczęściej uzyskiwały osoby w wieku 8-15 lat. Ich udział w ciągu dwóch lat uległ zwiększeniu (z 52,9% do 55,4%). Najmłodszy niepełnosprawny (w wieku 0-3 lata) w 2019 r. stanowili 17,2%, natomiast udział dzieci w wieku 4-7 lat wyniósł 27,3%.

W grupie wieku 16 lat i więcej, osoby, które uzyskały orzeczenie o stopniu niepełnosprawności, w zdecydowanej większości miały ukończone 41 lat. W analizowanym okresie ich udział zwiększał się z roku na rok przekraczając systematycznie 80% wskazanej subpopulacji. W 2019 r. osiągnął 83,8%, przy czym udział grupy wieku 41-59 lat wyniósł 35,0%, a osób 60-letnich i starszych 48,9%. Pozostałe dwie grupy wieku, tj. 16-25 oraz 26-40 lat we wszystkich analizowanych latach obejmowały łącznie mniej niż $\frac{1}{5}$ niepełnosprawnych.

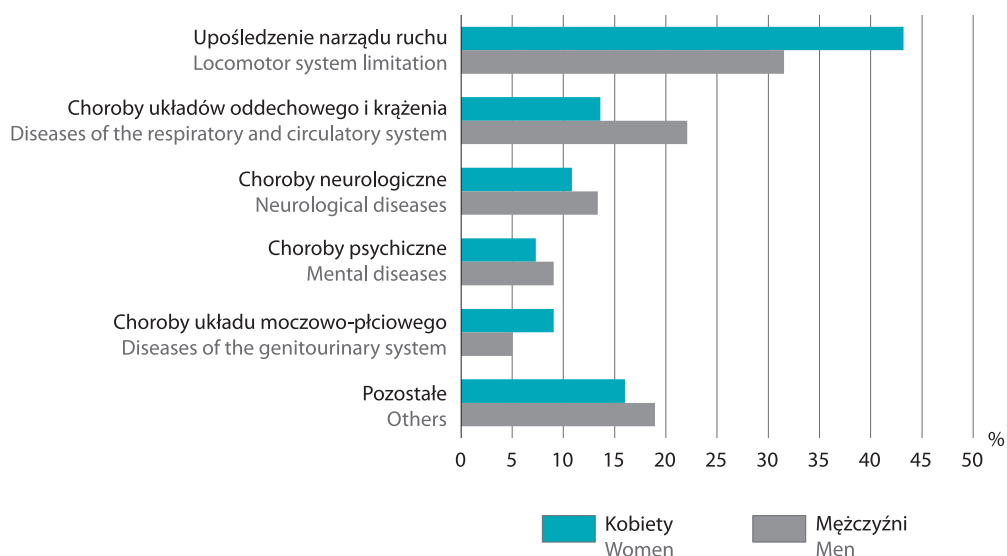
W każdym orzeczeniu o niepełnosprawności określona jest przyczyna niepełnosprawności, która odzwierciedla uszkodzenia lub choroby, będące przyczyną zaburzenia funkcji organizmu, aktywności społecznej, a także ograniczenia w wykonywaniu czynności życiowych. W grupie osób niepełnosprawnych w wieku poniżej 16 lat główną przyczyną we wszystkich analizowanych latach były choroby układu oddechowego i krążenia. W 2019 r. ich wynikiem było co czwarte orzeczenie. Do kolejnych najczęstszych przyczyn orzeczenia o niepełnosprawności należały całościowe zaburzenia rozwojowe (co szóste orzeczenie) oraz choroby zgrupowane w kategorii inne, obejmującej m.in. schorzenia: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zespęcenia, choroby układu krwiotwórczego (co ósme wskazanie). Spośród tych trzech głównych przyczyn, wyraźny wzrost częstości wskazań odnotowano jedynie w przypadku całościowych zaburzeń rozwojowych (o 32,1% w stosunku do 2017 r.). Znacznie rzadziej niż przed dwoma laty do niepełnosprawności przyczyniały się natomiast choroby układu oddechowego i krążenia. W ciągu dwóch lat liczba orzeczeń wydanych z tego powodu zmniejszyła się o 22,0%.

W przypadku osób 16-letnich i starszych najczęstszą przyczyną wydania orzeczenia o niepełnosprawności było upośledzenie narządów ruchu (37,7% ogółu wydanych orzeczeń w 2019 r.). Liczba wskazań tej przyczyny w ciągu dwóch lat zwiększyła się przy tym o 22,0%. Wyraźnie większa była również liczba orzeczeń wydawanych wskutek wystąpienia dwóch innych często spotykanych powodów: chorób układu oddechowego i krążenia (o 8,2%) oraz chorób neurologicznych (o 25,9%). W 2019 r. stanowiły one odpowiednio 17,6% i 12,0% wskazań.

Przyczyny wydawanych orzeczeń wśród osób wieku 16 lat i więcej różnią się w zależności od płci. Niepełnosprawność wśród kobiet, zdecydowanie częściej niż mężczyzn, była wynikiem upośledzenia narządów ruchu (w 2019 r. odpowiednio 43,2% i 31,5% ogółu wydanych orzeczeń). Wśród kobiet znacznie częściej niż u mężczyzn do niepełnosprawności przyczyniały się także choroby układu moczowo-płciowego (9,1%, wobec 5,0%). Niepełnosprawność panów była natomiast znacznie częściej wynikiem chorób układu oddechowego i krążenia (22,1% ogółu wydanych orzeczeń wobec 13,6% wśród kobiet) oraz chorób neurologicznych (13,4%, wobec 10,8%) i psychicznych (9,0%, wobec 7,3%).

Wykres 20. Przyczyny wydawanych orzeczeń o niepełnosprawności osobom wieku 16 lat i więcej według płci w 2019 r.

Chart 20. Causes of disability certificates issued for persons aged 16 and more by sex in 2019

Wśród orzekanych stopni niepełnosprawności dominował stopień umiarkowany. W kolejnych latach stwierdzony został w ponad połowie orzeczeń wydanych osobom w wieku 16 lat i więcej. W 2019 r. dotyczyło to 54,9% przypadków. Stosunkowo często notowany był także znaczny stopień niepełnosprawności, który wystąpił w 33,3% orzeczeń. Posiadanie orzeczenia o umiarkowanym bądź znacznym stopniu niepełnosprawności umożliwia zatrudnienie w warunkach pracy chronionej. Stopień lekki, nie dający takiej możliwości, orzekany był najrzadziej i stanowił 11,8% ogółu.

Edukacja i wychowanie

Education

W latach 2017-2019 w województwie świętokrzyskim w ramach systemu nauczania obserwowano dalszy systematyczny spadek liczby kształcących się osób. Sytuacja ta była wynikiem pogarszającej się nadal sytuacji demograficznej. Na przestrzeni analizowanego okresu liczba ludności w wieku 3-21 lat (grupa wieku, w której dolna granica to początek wieku przedszkolnego, górna – teoretyczny wiek ukończenia edukacji na poziomie policealnym) zmniejszyła się o 3,2%. Spadek populacji kształcących się osób oraz zmieniająca się sytuacja prawna w sferze edukacji pociągnęły za sobą zmiany w bazie dydaktycznej. W szczególności przyczyniły się do tego likwidacja gimnazjów i stopniowe wprowadzanie systemu nauczania opartego o 8-letnie szkoły podstawowe i 4-letnie szkoły ponadpodstawowe (w miejsce dotychczas funkcjonujących 6-letnich szkół podstawowych, gimnazjów i 3-letnich szkół ponadgimnazjalnych).

Pierwszym etapem kształcenia w systemie oświaty jest wychowanie przedszkolne, którego głównym celem jest przygotowanie dzieci do dalszej nauki w szkole. Realizowane ono było w przedszkolach, oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych, w zespołach wychowania przedszkolnego i punktach przedszkolnych. Przedszkola, zespoły wychowania przedszkolnego i punkty przedszkolne przeznaczone były dla dzieci w wieku 3–6 lat, a oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych – dla dzieci sześciolletnich.

W roku szkolnym 2019/20 wychowanie przedszkolne realizowane było w 803 placówkach wychowania przedszkolnego – 355 przedszkolach, 347 oddziałach przedszkolnych, 100 punktach i 1 zespole wycho-

wania przedszkolnego. W stosunku do roku 2017/18 wzrosła liczba przedszkoli (o 25), natomiast ubyło oddziałów przedszkolnych (o 9) i punktów przedszkolnych (o 19). Nie zmieniła się liczba zespołów wychowania przedszkolnego. Ogółem do placówek wychowania przedszkolnego uczęszczało 38,1 tys. dzieci (wobec 37,6 tys. w roku 2017/18), w tym przedszkoli chodziło 26,6 tys. (wobec 25,5 tys.), do oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych – 9,1 tys. (wobec 9,2 tys.), a do punktów przedszkolnych 2,3 tys. (wobec 2,9 tys.).

W porównaniu z rokiem szkolnym 2017/18 zmniejszyła się liczba szkół podstawowych dla dzieci i młodzieży (z 571 do 562). Ze względu na stopniowe wydłużanie się okresu nauki w szkołach podstawowych liczba kształcących się w nich dzieci była natomiast znacznie większa niż dwa lata wcześniej. We wrześniu 2019 r. w szkołach podstawowych rozpoczęło naukę 89,5 tys. uczniów, tj. o 10,9 tys. więcej niż we wrześniu 2017 r. Na jedną szkołę podstawową przypadało średnio 159 uczniów, wobec przed dwoma laty – 138.

Lata szkolne 2017/18-2019/20 to okres stopniowego likwidowania szkolnictwa gimnazjalnego. O ile na początku tego okresu do gimnazjów uczęszczało 22,8 tys. dzieci, to w ostatnim roku nie było już funkcjonujących szkół tego typu.

W roku szkolnym 2019/20 w województwie świętokrzyskim do 245 szkół ponadpodstawowych i ponadgimnazjalnych dla młodzieży (bez policealnych) uczęszczało 49,8 tys. uczniów. Oznacza to wyraźny wzrost w relacji do stanu z roku szkolnego 2017/18, kiedy w 225 szkołach uczyło się 39,4 tys. osób. Najwięcej osób kształciło się w technikach (47,0% ogółu uczniów szkół ponadpodstawowych i ponadgimnazjalnych), przy czym udział ten w ciągu dwóch lat nieznacznie się zwiększył. Dla porównania w roku szkolnym 2017/18 do techników uczęszczało 46,6% uczniów tych szkół. Drugim pod względem liczebności uczniów typem szkół były licea ogólnokształcące. Ich udział był zbliżony do notowanego przed dwoma laty i podobnie jak w 2017 r. wyniósł 40,3%. Na szkoły branżowe I stopnia (łącznie z oddziałami zasadniczych szkół zawodowych) przypadało 10,9% uczniów, wobec 11,4% w 2017 r. Ponadto niewielka grupa młodzieży kształciła się w szkołach specjalnych przysposabiających do pracy i artystycznych szkołach ogólnokształcących dających uprawnienia zawodowe – odpowiednio 1,0% i 0,8% ogółu uczniów szkół ponadpodstawowych i ponadgimnazjalnych.

Możliwość kontynuacji nauki stwarzają m.in. należące do szkół ponadgimnazjalnych szkoły policealne, jednak ich liczba w analizowanym okresie uległa znacznemu zmniejszeniu. W roku szkolnym 2019/20 w województwie świętokrzyskim funkcjonowały 64 szkoły tego typu, podczas gdy dwa lata wcześniej – 87. Ten duży spadek przełożył się na znaczny ubytek liczby uczniów. W roku szkolnym 2019/20 w szkołach policealnych kształciło się 7,6 tys. uczniów, tj. o 20,7% mniej niż przed dwoma laty.

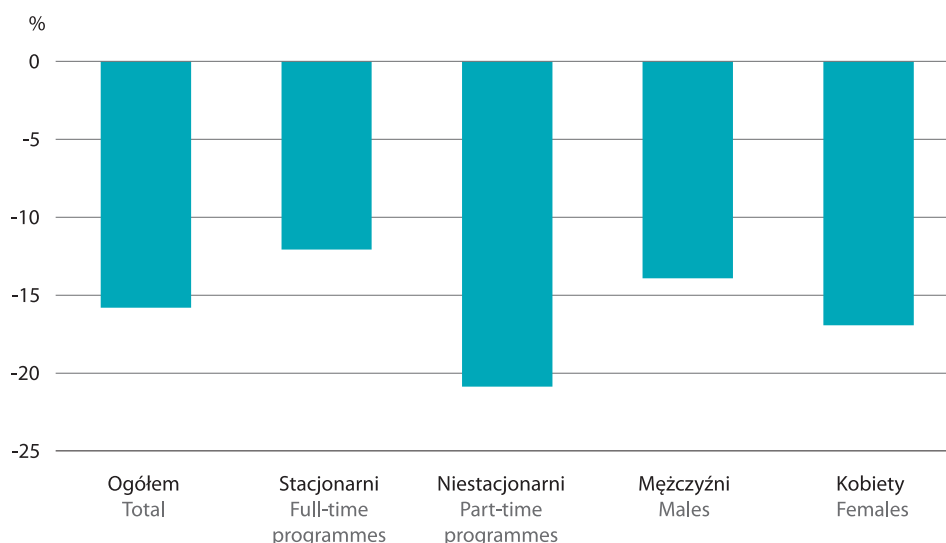
Oprócz szkół dla dzieci i młodzieży w województwie świętokrzyskim działalność prowadziły szkoły, podstawowe, gimnazja i licea ogólnokształcące dla dorosłych. W analizowanym okresie liczba placówek uległa zmniejszeniu. W roku szkolnym 2019/20 pozostało tylko 41 liceów ogólnokształcących (odpowiednio 17 mniej niż przed dwoma laty). Znikły także oba gimnazja. Pojawiła się natomiast 1 szkoła podstawowa. Procesowi temu towarzyszył znaczny spadek liczby kształcących się w nich osób. Liczba uczniów liceów ogólnokształcących dla dorosłych zmalała w analizowanym okresie o 30,5% (do 3,1 tys.). W nowo utworzonej szkole podstawowej dla dorosłych kształciło się jedynie 11 osób.

W roku akademickim 2019/20 na terenie województwa świętokrzyskiego funkcjonowało 10 uczelni, wobec 11 w roku akademickim dwa lata wcześniej. W ostatnich latach narastającym problemem dla uczelni wyższych w województwie stawał się niż demograficzny. Liczba studentów (łącznie z cudzoziemcami) na przestrzeni omawianego okresu uległa znacznemu spadkowi i w roku akademickim 2019/20 wyniosła 22,3 tys., podczas gdy dwa lata wcześniej kształtowała się na poziomie 26,4 tys. Coraz mniejsza liczba studentów skutkowałą spadkiem liczby absolwentów świętokrzyskich uczelni – z 8,9 tys. osób do 6,9 tys. (dla lat akademickich 2018/19 i 2016/17). Coraz mniej było także nauczycieli akademickich. Na wszystkich uczelniach w województwie świętokrzyskim w roku akademickim 2019/20 na stanowiskach naukowo-dydaktycznych oraz naukowych zatrudnionych było 1496 nauczycieli wobec 1736 przed dwoma laty.

Do spadku liczby studentów w większym stopniu przyczyniły się w większym stopniu studia niestacjonarne, na których w 2019 r. uczyło się o 20,9% mniej osób niż dwa lata wcześniej. Na studiach stacjonar-

nych spadek w tym okresie wyniósł 12,1%. W przekroju płci nieco szybciej malała liczba kobiet (o 16,9%, wobec 13,1% wśród mężczyzn). Pomimo to w 2019 r. w dalszym ciągu stanowiły one zdecydowaną większość studentów (62,2% ogółu).

Wykres 21. Ubytek liczby studentów w latach 2017-2019
Chart 21. Decrease in number of students in the years 2017-2019

W 2019 r. z budżetów jednostek samorządu terytorialnego na oświatę i wychowanie wydatkowano 2320,4 mln zł, tj. o 19,8% więcej niż przed dwoma laty. Najwięcej środków pochodziło z budżetów gmin – 62,7%, jednak na przestrzeni dwóch lat wzrost był tam najwolniejszy – o 16,2%. W największym stopniu wydatki na ten cel zwiększyło miasto na prawach powiatu Kielce – o 32,8%. Udział wydatków na oświatę i wychowanie w 2019 r. w ogólnych wydatkach z budżetów samorządowych ukształtował się na poziomie 27,2% (w 2017 r. – 27,7%).

Kultura, turystyka i sport

Culture, tourism and sports

Kultura jest istotnym składnikiem życia społecznego, a jej rola w życiu mieszkańców rośnie zwykle wraz ze zwiększaniem się dochodów. W latach 2017-2019 sytuacja poszczególnych elementów życia kulturalnego była zróżnicowana. W dalszym ciągu rozwijała się baza obiektów kultury. Zwiększyła się liczba muzeów i kin, przybyło obiektów dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych. W teatrach przybyło miejsc na widowni, a kina zwiększyły liczbę wyświetlanych seansów filmowych. Pomimo tych korzystnych zmian, zmniejszeniu uległo zainteresowanie ze strony widzów. Spadła również liczba uczestników imprez masowych. Mniej osób korzystało z oferty centrów, domów i ośrodków kultury. W jej ramach rosło jedynie zainteresowanie działalnością kół/klubów/sekcji. Zmalała natomiast liczba uczestników imprez oraz kursów organizowanych przez te instytucje. Coraz mniej było także członków grup artystycznych. Utrzymał się widoczny w latach poprzednich spadek zainteresowania ofertą galerii i bibliotek. Wzrost liczby widzów dotyczył natomiast obiektów kinowych.

Jedną z podstawowych i najbardziej powszechnych form uczestnictwa w kulturze jest czytelnictwo. Rolę animatora kultury w tym obszarze pełnią biblioteki. Na przestrzeni lat 2017-2019, podobnie jak w latach poprzednich, stopniowo malała rola tych instytucji. W omawianym okresie liczba bibliotek

publicznych i filii zmniejszyła się o 3 – do 267 placówek. Zmalała również liczba punktów bibliotecznych – o 4 do 8. Z malejącą liczbą bibliotek korespondowało ich coraz mniejsze wykorzystanie. W 2019 r. – w porównaniu z okresem sprzed dwóch lat – zmniejszyła się liczba czytelników w bibliotekach publicznych (o 1,1% do 154,8 tys.). Mogli oni skorzystać z księgozbioru obejmującego 4252,9 tys. woluminów. Jego wielkość zmniejszyła się w województwie o 0,3% i stanowiła 3,3% zasobów bibliotecznych w kraju. Wraz ze spadkiem liczby czytelników i księgozbioru malała liczba wypożyczeń – z 3077,2 tys. do 3032,2 tys., tj. o 1,5%.

Zmniejszającą się rolę bibliotek potwierdza sytuacja w zakresie placówek innych niż publiczne, których działalność ograniczana była szybciej niż placówek publicznych. Na przestrzeni dwóch lat liczba bibliotek innych niż publiczne zmalała z 37 do 35. Szybko zmniejszała się także grupa ich czytelników. Ich ubytek był znacznie większy niż w placówkach publicznych i wyniósł 14,5%.

Na koniec 2019 r. działalność wystawienniczą na terenie województwa świętokrzyskiego prowadziły 34 muzea. Ich liczba na przestrzeni dwóch lat zwiększyła się o 2 placówki. Wśród nich znajdowały się m.in. muzea: regionalne (4 instytucje), militarne (4), etnograficzne (4), historyczne (4) oraz techniki i nauki (3) i interdyscyplinarne (3). W ciągu 2019 r. w świętokrzyskich muzeach zorganizowano 119 wystaw czasowych (własnych oraz obcych), tj. o 47 mniej niż w 2017 r. Ofertę tę uzupełniały 73 wystawy stałe (wzrost o 10). Pomimo znacznie mniejszej liczby wystaw, ich propozycje zainteresowały liczbę zwiedzających zbliżoną do notowanej dwa lata wcześniej (641,7 tys. osób wobec 647,1 tys.). Ponad 29% wszystkich zwiedzających stanowiła młodzież szkolna w zorganizowanych grupach (w 2017 r. ok. 26%).

Wzrósł odsetek odwiedzających muzea decydujących się na zakup pełnopłatnych biletów. W 2019 r. bilety ulgowe nabyło 33,5% ogółu zwiedzających wobec 34,6% dwa lata wcześniej. Jeszcze bardziej zmniejszył się udział osób zwiedzających bezpłatnie, który obniżył się w analizowanym okresie z 27,7% do 21,9%.

Ofertę muzeów uzupełniało 9 galerii sztuki, które na terenie kraju przygotowały 113 wystawy i posiadały 124 ekspozycje. W ciągu dwóch lat działalność placówek tego typu uległa jednak ograniczeniu. W 2017 r. 10 galerii zrealizowało 123 wystawy i 133 ekspozycje. Spadek liczby wystaw i ekspozycji przełożył się na zmniejszenie liczby zwiedzających, która obniżyła się z 44,8 tys. w 2017 r. do 39,1 tys. w 2019 r.

Lata 2017-2019 to okres poszerzania się potencjału przedsiębiorstw prowadzących działalność sceniczną. Wprowadzić ich liczba w tym okresie nie uległa zmianie, ale znacznemu zwiększeniu uległa liczba miejsc na widowni. Na koniec 2019 r. w województwie świętokrzyskim siedzibę miały 4 takie instytucje, tj.: 3 teatry (1 dramatyczny, 1 muzyczny i 1 lalkowy) oraz 1 filharmonia. Znajdowało się w nich 2191 miejsc na widowni w stałej sali. Oznacza to, że w ciągu dwóch lat pojemność teatrów i filharmonii zwiększyła się o prawie 24%.

W 2019 r. w teatrach i instytucjach muzycznych województwa świętokrzyskiego odbyło się 1890 przedstawień i koncertów, wobec 1954 w 2017 r. Ograniczona liczba spektakli przełożyła się na liczną widownię. W 2019 r. przedsiębiorstwa prowadzące działalność sceniczną zgromadziły 259,9 tys. widzów i słuchaczy, podczas gdy dwa lata wcześniej było ich 306,5 tys.

Coraz większa była w analizowanym okresie sieć obiektów kinowych. Według stanu na koniec 2019 r. na terenie województwa działało 18 kin stałych, wobec 15 przed dwoma laty. Do potrzeb osób niepełnosprawnych dostosowanych było 14 obiektów, przy czym wszystkie z nich dysponowały udogodnieniami dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich przy wejściu do budynku, a 11 – wewnątrz budynku. Pomimo większej liczby kin zmniejszyła się liczba miejsc na widowni (z 7,6 tys. do 7,4 tys.). Nieco przybyło natomiast zrealizowanych seansów. W 2019 r. widzowie kin stałych na terenie województwa mogli obejrzeć 48,4 tys. seansów, tj. o 0,8% więcej niż w 2017 r. Oferta prezentowana w salach kinowych w kolejnych latach cieszyła się coraz większym powodzeniem. W 2019 r. przed ekranami zasiadło 1304,1 tys. widzów (o 11,3% więcej niż w 2017 r.).

Oprócz instytucji kultury oferujących ludności udział w działalności kulturalnej w charakterze widza i słuchacza, w województwie działają także centra, domy i ośrodki kultury oraz kluby i świetlice propagujące aktywne formy uczestnictwa. W 2019 r. w województwie funkcjonowało 121 instytucji tego typu, wobec 123 w 2017 r. Wśród nich znajdowało się: 35 ośrodków kultury, 31 świetlic, 29 centrów kultury, 16 domów kultury i 10 klubów. Poprawiła się dostępność instytucji kultury dla osób niepełnosprawnych. W 2019 r. 72% obiektów tego typu przystosowanych było dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich, podczas gdy dwa lata wcześniej odsetek ten wyniósł 57%. Przybyło zarówno instytucji posiadających

odpowiednie udogodnienia przy wejściu do budynku (z 69 do 87), jak i dysponujących adaptacjami wewnątrz budynku (z 50 do 65).

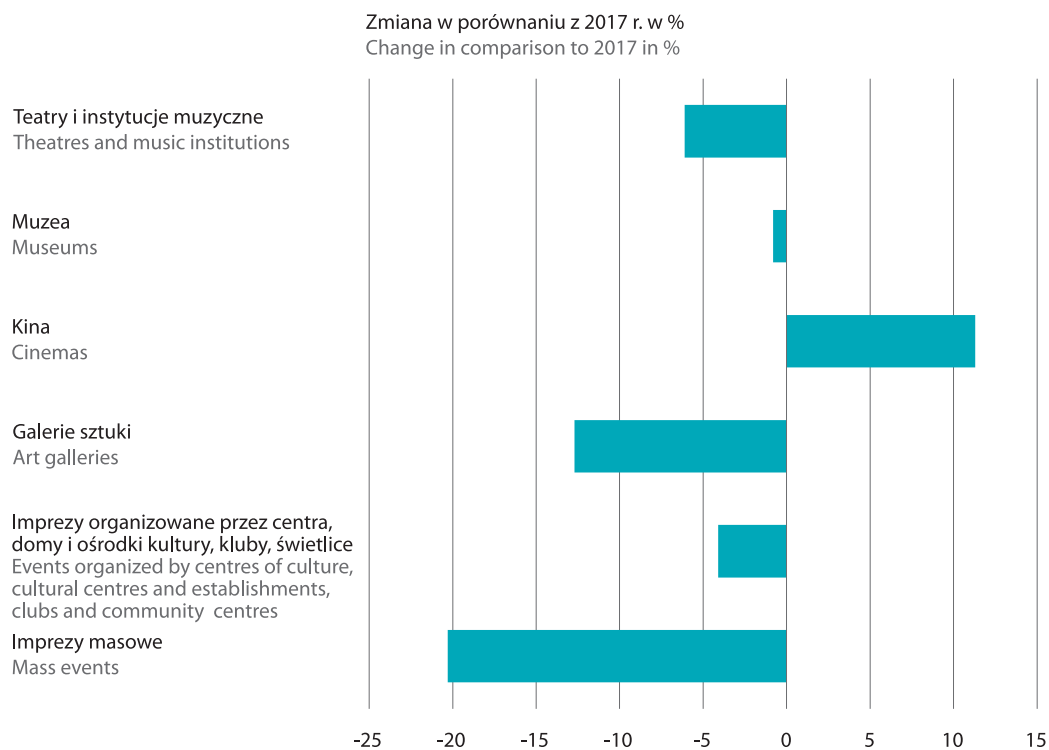
Efektom mniejszej liczby centrów, domów i ośrodków kultury oraz klubów i świetlic było ograniczenie ich aktywności. Przejawem tego była widoczna w latach 2017-2019 zmniejszająca się liczba zorganizowanych imprez (z 6,9 tys. do 6,2 tys.), co z kolei przełożyło się na spadek liczebności uczestników tych przedsięwzięć (z 1301,0 tys. osób do 1247,3 tys.). Dodatkowo na przestrzeni omawianego okresu wyraźnie zmniejszyła się oferta, jak również zmalało zainteresowanie uczestnictwem w różnych formach aktywności. W 2019 r. wskazane instytucje oferowały zajęcia w 514 grupach artystycznych, wobec 542 w 2017 r. Spadek ten związany był z wyraźnie mniejszą liczbą ich członków, która zmalała o 10,1% (do 8,3 tys.). Jeszcze większy spadek dotyczył organizowanych kursów (z 253 do 69). Ukończyło je jedynie 1,6 tys. absolwentów (o 70,2% mniej niż dwa lata wcześniej). Wzrost aktywności odnotowano jedynie w przypadku kół/klubów/sekcji. Ich liczba na przestrzeni omawianego okresu zwiększyła się z 769 do 787. Uczestniczyło w nich o 26,2% więcej osób niż w 2017 r.

Oferta centrów, domów i ośrodków kultury oraz klubów i świetlic w znacznym stopniu skierowana była do dzieci i młodzieży szkolnej (6-18 roku życia). W 2019 r. osoby w tym wieku stanowiły 56,5% członków grup artystycznych i 38,6% uczestników kół/klubów/sekcji.

Mieszkańcy województwa świętokrzyskiego mają możliwość uczestniczenia w licznych imprezach masowych. W 2019 r. zorganizowano ich 223 wobec 250 przed dwoma laty. Były to imprezy o charakterze artystyczno-rozrywkowym (113 w 2019 r.), wśród których dominowały koncerty (83) oraz imprezy sportowe (110). Mieszkańcy województwa stosunkowo chętnie korzystają z takiej formy rozrywki, choć liczba uczestników w analizowanym okresie wyraźnie się zmniejszyła. W 2019 r. w imprezach masowych wzięło udział 677,8 tys. osób (wobec 850,3 tys. w 2017 r.). Spośród nich 50,4% uczestniczyło w imprezach artystyczno-rozrywkowych, a 49,6% – w sportowych. Wyraźnie zwiększył się odsetek osób, które skorzystały z możliwości wstępu wolnego. W 2019 r. dotyczył on 27,8% uczestników, podczas gdy dwa lata wcześniej – 18,0%.

Wykres 22. Widzowie i uczestnicy imprez kulturalnych w 2019 r.

Chart 22. Audience and participants of cultural events in 2019

W 2019 r. wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego wyniosły 231,5 mln zł, tj. o 30,8% więcej niż w 2017 r. Wydatki te stanowiły 2,7% wydatków ogółem wobec 2,5% w 2017 r. Na przestrzeni omawianego okresu znacznie zwiększone zostały wydatki powiatów (o 46,5%), gmin (o 37,0%) i województwa (o 30,6%). W znacznie mniejszej skali wzrosły natomiast fundusze przeznaczane na ten cel przez miasto na prawach powiatu (o 5,3%). W konsekwencji nadal zdecydowanie najwięcej środków pochodziło z budżetów gmin (62,7% wydatków ogółem). Udział wydatków z budżetu województwa osiągnął 19,7% wydatków ogółem, a miasta na prawach powiatu – 13,4%. Pomimo znacznego wzrostu środki wydatkowane przez powiaty stanowiły jedynie 4,2% ogółu.

Województwo świętokrzyskie ma wiele do zaoferowania osobom, które odwiedzają region zarówno w celach prywatnych, jak i biznesowych. Jego położenie warunki geograficzne oraz występowanie wód mineralnych stwarzają korzystne warunki do uprawiania turystyki krajoznawczej oraz czynnego wypoczynku w ścisłym kontakcie z naturą. Turystom pragnącym aktywnie wypoczywać województwo oferuje szlaki piesze i rowerowe. Liczne zbiorniki na czystych rzekach umożliwiają uprawianie żeglarskiego i narciarstwa wodnego; narciarze znajdują tu ośrodki narciarskie wyposażone w wyciągi orczykowe. Na turystów czeka również wiele zabytków kultury materialnej i duchowej, posiadających unikatowe walory w skali europejskiej lub krajowej. Magnesem przyciągającym osoby odwiedzające województwo są również Targi Kielce posiadające pozycję wicelidera na polskim rynku targowym. Targi są miejscem spotkań przedsiębiorców z całej Europy, którzy przy okazji imprez wystawienniczych odwiedzają również region świętokrzyski. Imprezy wystawiennicze znacznie podnoszą atrakcyjność województwa świętokrzyskiego zarówno ekonomiczną, jak i turystyczną. Rozwój tak dynamicznego ośrodka wystawienniczego, jakim są Targi Kielce, ma kluczowe znaczenie dla koniunktury gospodarczej całego regionu świętokrzyskiego. Dzięki nim rozwija się branża hotelarska, gastronomiczna, instytucje kulturalno-rozrywkowe, a w szczególności infrastruktura.

Źródłem danych o stanie i wykorzystaniu turystycznych obiektów noclegowych w Polsce jest stałe badanie Głównego Urzędu Statystycznego, prowadzone z częstotliwością miesięczną na formularzu o symbolu KT-1 (Sprawozdanie o wykorzystaniu turystycznego obiektu noclegowego). Badaniem są objęte obiekty posiadające 10 i więcej miejsc noclegowych, zarówno zbiorowego zakwaterowania, jak również indywidualnego zakwaterowania (tj. pokoje gościnne/kwatery prywatne i kwatery agroturystyczne).

Zgodnie ze stanem w dniu 31 lipca 2019 r. na terenie województwa świętokrzyskiego zarejestrowanych było 251 turystycznych obiektów noclegowych, spośród których 222 oferowało wypoczynek całoroczny (w 2017 r. było ich nieco mniej – odpowiednio 248 i 219 obiektów). Mniej niż przed dwoma laty było obiektów hotelowych. W 2019 r. działało ich 137 (wobec 140 w 2017 r.). Odmienną tendencję obserwowano w grupie pozostałych obiektów noclegowych, których liczba zwiększyła się w ciągu dwóch lat z 108 do 114.

Wśród obiektów hotelowych w 2019 r. dominowały hotele (100 obiektów). Drugą grupę pod względem wielkości zasobów stanowiły pensjonaty. Liczba tych obiektów wyniosła 17. Na kolejnych miejscach znalazły się inne obiekty hotelowe, do których zaliczają się hotele, motele, pensjonaty, a którym nie została nadana żadna kategoria oraz inne obiekty świadczące usługi hotelowe – np. domy gościnne i zajazdy (11 obiektów) oraz motele (9 jednostek).

W grupie pozostałych obiektów noclegowych dominowały turystyczne obiekty indywidualnego zakwaterowania, tj. kwatery agroturystyczne i pokoje gościnne. Według stanu w końcu lipca 2019 r. działalność prowadziło 27 kwater agroturystycznych i 18 pokoi gościnnych. Spośród nich, 36 to obiekty całoroczne. Większa niż w 2017 r. liczba pozostałych obiektów, to przede wszystkim skutek powstawania innych turystycznych obiektów noclegowych, których w ciągu dwóch lat przybyło 10.

Pomimo mniejszej liczebności obiektów hotelowych zauważalna jest niewielka poprawa ich jakości. W ciągu dwóch lat przybyły 2 hotele czterogwiazdkowe i 1 trzygwiazdkowy, przy równoczesnym spadku hoteli dwugwiazdkowych (o 2). Powstał również 1 trzygwiazdkowy pensjonat. Inaczej kształ-

towała się sytuacja w grupie moteli, wśród których mniej niż przed dwoma laty było obiektów pięcioletnich i trzygwiazdkowych, a więcej dwugwiazdkowych (po 1).

Biorąc pod uwagę standard świadczonych usług, najliczniejszą grupę wśród hoteli nadal stanowiły obiekty trzy- (43 jednostki), dwu- (34 jednostki) i czterogwiazdkowe (13 obiektów). W grupie moteli dominowały obiekty dwu- i jednogwiazdkowe (odpowiednio 5 i 4 jednostki), a w grupie pensjonatów obiekty trzygwiazdkowe (12 jednostek).

W efekcie wzrostu liczby obiektów znacznie przybyło miejsc noclegowych. W końcu lipca 2019 r. turystyczne obiekty noclegowe w województwie świętokrzyskim miały do dyspozycji 18,4 tys. miejsc, spośród których 15,5 tys. znajdowało się w obiektach całorocznych. W porównaniu z 2017 r. ogólna liczba miejsc noclegowych zwiększyła się o 10,9%, przy czym przybyło jedynie miejsc w obiektach całorocznych (o 15,7%). W jednostkach działających sezonowo liczba miejsc w ciągu dwóch lat zmniejszyła się o 8,8%.

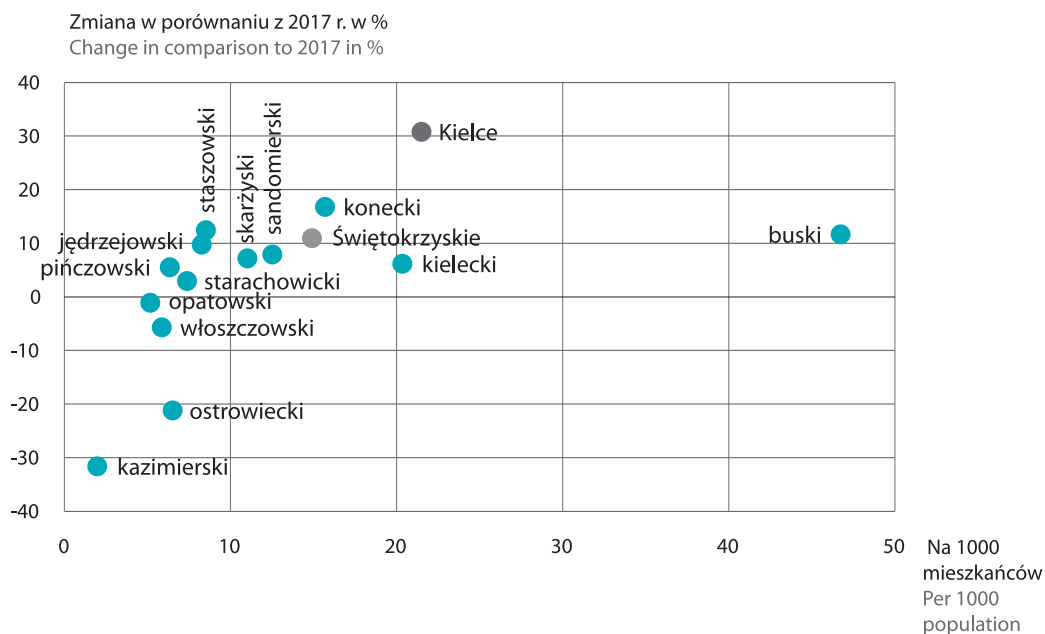
Najliczniejszą grupą miejsc noclegowych dysponowały hotele, które oferowały 8,5 tys. miejsc. Ich udział zwiększył się przy tym na przestrzeni dwóch lat. O ile w 2017 r. na hotele przypadało 44,1% miejsc noclegowych, to w 2019 r. było to 45,7%. Następną pod względem liczebności grupę tworzyły zakłady uzdrowiskowe, które posiadały 1,6 tys. miejsc. Stosunkowo dużą ofertą dysponowały także ośrodki wczasowe (1,2 tys.), kempingi (1,0 tys.), szkolne schroniska młodzieżowe (0,9 tys.), ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe (0,6 tys.) i pensjonaty (0,5 tys.).

Obiekty turystyczne tworzące bazę noclegową są nierównomiernie rozmieszczone na terenie województwa świętokrzyskiego. Zdecydowana większość miejsc noclegowych (64,8%) zlokalizowana była w podregionie kieleckim, w tym przede wszystkim w powiatach: kieleckim (23,3%) oraz w m. Kielce (22,8%). W podregionie sandomiersko-jędrzejowskim największą liczbą miejsc noclegowych wyróżniał się powiat buski (18,2% ogółu). Udział zajmującego 2. miejsce pod tym względem powiatu sandomierskiego wyniósł 5,3%.

Pomimo wyraźnego wzrostu liczba miejsc noclegowych w województwie świętokrzyskim pozostała w 2019 r. na stosunkowo niskim poziomie. W przeliczeniu na 1000 mieszkańców wyniosła 14,9 (wobec 21,5 w skali kraju). Wartość ta lokowała świętokrzyskie na 9. miejscu w Polsce. W przekroju powiatów zdecydowanie najlepiej rozwiniętą funkcją turystyczną charakteryzował się powiat buski, w którym liczba miejsc noclegowych na 1000 mieszkańców wyniosła 46,7. Na kolejnych miejscach znalazły się m. Kielce (21,5), kielecki (20,4) i konecki (15,7).

Dysproporcje w rozmieszczaniu miejsc noclegowych uległy zwiększeniu. Spośród czterech powiatów charakteryzujących się najwyższą ich liczbą w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w trzech (buskim, kieleckim i m. Kielce) liczba miejsc noclegowych rosła szybciej niż średnio w województwie, przy czym w stolicy województwa i koneckim odnotowano najwyższy wzrost (odpowiednio o 30,8% i 16,8%). Spośród pozostałych powiatów większy niż przeciętnie w województwie wzrost liczby miejsc noclegowych odnotowano jedynie w staszowskim. W trzech jednostkach odnotowano jej spadek, w tym największy w kazimierskim (o 31,6%) i ostrowieckim (o 21,2%).

Wykres 23. Liczba miejsc noclegowych w 2019 r.
 Chart 23. Number of beds in 2019

Miarą efektywności w sferze usług noclegowych jest liczba korzystających z bazy noclegowej turystyki oraz liczba udzielonych noclegów. W województwie świętokrzyskim w latach 2017–2019 rozbudowie bazy towarzyszył wzrost obu tych mierników. Liczba turystów korzystających z noclegów w 2019 r. wyniosła 656,6 tys. i w odniesieniu do 2017 r. zwiększyła się o 13,1%. Liczba udzielonych noclegów ukształtowała się natomiast na poziomie 1940,1 tys. i była większa niż dwa lata wcześniej o 15,9%. Poprawiła się efektywność wykorzystania posiadanego potencjału. Stopień wykorzystania pokoi zwiększył się o 5,3 p.proc. do 42,1%, a miejsc noclegowych o 0,8 p.proc. do 33,7%.

Na przestrzeni omawianego okresu odnotowano wzrost liczby nie tylko turystów krajowych, ale również gości z zagranicy. W 2019 r. w obiektach noclegowych województwa świętokrzyskiego zatrzymało się 43,1 tys. cudzoziemców, tj. o 24,2% więcej niż w 2017 r. Udzielono im 121,2 tys. noclegów. Zdecydowana większość obcokrajowców korzystała z noclegów w hotelach (82,0%). Odsetek ten był przy tym wyższy niż wśród ogółu turystów, który wyniósł 73,2%. Wyraźnie zwiększył się średni czas pobytu obcokrajowców. W 2019 r. turyści zagraniczni spędzali w województwie świętokrzyskim 2,8 dnia, podczas gdy w 2017 r. 2,4 dnia.

Nieznacznie zmniejszyła się baza gastronomiczna dostępna w turystycznych obiektach noclegowych województwa świętokrzyskiego. Według stanu na koniec lipca 2019 r. w funkcjonowały 202 placówki gastronomiczne, tj. o 2 mniej niż w analogicznym okresie sprzed dwóch lat. Wśród nich dominowały restauracje (111 jednostek) oraz bary i kawiarnie (58).

W 2019 r. na terenie województwa świętokrzyskiego znajdowało się 2914 km szlaków turystycznych, wśród których dominowały szlaki piesze nizinne (1261 km) i szlaki rowerowe (1097 km). Gęstość sieci szlaków turystycznych kształtowała się na umiarkowanym poziomie. W 2019 r. ich długość w przeliczeniu na 100 km² powierzchni wyniosła 24,9 km (wobec 24,8 km w kraju).

Mała zainteresowanie turystyką kwalifikowaną. W 2019 r. w ramach działalności Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego (PTTK) zorganizowanych zostało 420 wycieczek i imprez (o 41 mniej niż dwa lata wcześniej). Znacznie zmalała również liczba ich uczestników. W 2019 r. w wycieczkach i imprezach PTTK wzięło udział 11,7 tys. osób (o 32,2% mniej niż w 2017 r.). Wśród nich dominowali uczestnicy imprez pieszych nizinnych (55,3% ogółu) i pieszych górskich (29,5%).

Sport i rekreacja stanowią istotny element życia mieszkańców każdego regionu. Przyczyniają się bowiem nie tylko do podwyższenia aktywności fizycznej, do rozwoju i zaspokajania zainteresowań, ale również pomagają w rozładowaniu stresu oraz zapobiegają chorobom cywilizacyjnym. W celu skutecznego krzewienia kultury fizycznej oraz sportu wśród jak największej części społeczeństwa, konieczne staje się posiadanie szerokiej sieci obiektów sportowo-rekreacyjnych. Dostępność danych statystycznych dotyczących infrastruktury sportowo-rekreacyjnej jest ograniczona i ostatni okres, dla którego możliwe jest zaprezentowanie odpowiednich informacji to rok 2018. Pozyskane dane wskazują, że obiekty funkcjonujące w województwie świętokrzyskim zaspokajały szeroką gamę potrzeb sportowo-rekreacyjnych. Zgodnie ze stanem na koniec wskazanego okresu najliczniej występowały: boiska do gier wielkich (piłkarskie), boiska do gier małych, stadiony oraz boiska uniwersalne (wielozadaniowe). Rzadziej można było znaleźć: korty tenisowe, pływalnie, hale sportowe i sale gimnastyczne. Najmniej odnotowano torów sportowych i lodowisk sztucznie mrożonych.

Tablica 42. Obiekty sportowe w 2018 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Table 42. Sports facilities in 2018

As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	Obiekty Facilities	W tym przystosowane do osób niepełnosprawnych Of which adapted for the needs of disabled persons	
		ćwiczących practicing sports	widzów spectators
Stadiony Stadiums	71	28	37
w tym piłkarskie of which football	33	10	13
Boiska do gier wielkich Sports fields for big games	154	43	55
piłkarskie football	154	43	55
Boiska do gier małych Sports fields for small games	82	38	36
w tym: of which			
koszykówki basketball	13	7	7
piłki ręcznej handball	6	5	4
piłki siatkowej volleyball	26	13	12
Boiska uniwersalne-wielozadaniowe Universal and multipurpose sports fields	112	41	53
Korty tenisowe Tennis courts	45	20	20
Hale sportowe Sports halls	26	23	21
Sale gimnastyczne Gyms	22	15	11
Pływalnie Swimming pools	31	27	18
Tory sportowe Sports tracks	6	3	2
Lodowiska sztucznie mrożone Artificial skating rinks	5	2	3

Infrastruktura sportowa w dość przeciętnym stopniu przystosowana była do potrzeb ćwiczących lub widzów niepełnosprawnych ruchowo lub o innym rodzaju niepełnosprawności niż ruchowy (np. głusi, niewidomi). Na boiskach do gier wielkich i stadionach częściej uwzględniane były potrzeby widzów niż ćwiczących. Odmienną sytuację stwierdzono w przypadku pozostałych obiektów, w których częściej występowały udogodnienia dla niepełnosprawnych ćwiczących.

Najlepsze warunki ćwiczącym niepełnosprawnym oferowały hale sportowe i pływalnie, spośród których w 2018 r. dostosowanych do potrzeb niepełnosprawnych było odpowiednio 88% i 87% obiektów, a w dalszej kolejności boiska do piłki ręcznej, gdzie było to 5 na 6 istniejących obiektów. Znacznym poziomem dostosowania charakteryzowały się także sale gimnastyczne (ponad $\frac{2}{3}$ obiektów). W przypadku stadionów udogodnienia niepełnosprawnym ćwiczącym oferowało 39% ogółu, natomiast najslabiej do potrzeb ćwiczących dostosowane były boiska piłkarskie (28% obiektów) i boiska uniwersalne-wielozadaniowe (37%).

Biorąc pod uwagę potrzeby niepełnosprawnych widzów – najlepsze warunki oferowały hale sportowe, spośród których prawie 81% było dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych, a następnie: boiska do piłki ręcznej (67% obiektów), lodowiska sztucznie mrożone (60%) i pływalnie (58%). Stosunkowo często do potrzeb niepełnosprawnych widzów dostosowane były stadiony i boiska uniwersalne-wielozadaniowe. Widzowie z niepełnosprawnością mogli skorzystać z przeznaczonych dla nich udogodnień także m.in. na 52% stadionów i 47% boisk uniwersalnych-wielozadaniowych. W najmniejszym stopniu przystosowane do ich potrzeb były natomiast takie obiekty jak: tory sportowe (33%) oraz boiska piłkarskie (36%).

Osoby pragnące aktywnie uprawiać sport mogły skorzystać z profesjonalnego wsparcia, jakie dają kluby sportowe. Badanie KFT-1 dostarczające informacji o klubach, kadrze szkoleniowej i ćwiczących realizowane jest w cyklu dwuletnim. Z tego powodu porównanie wyników możliwe jest jedynie za lata 2016 i 2018.

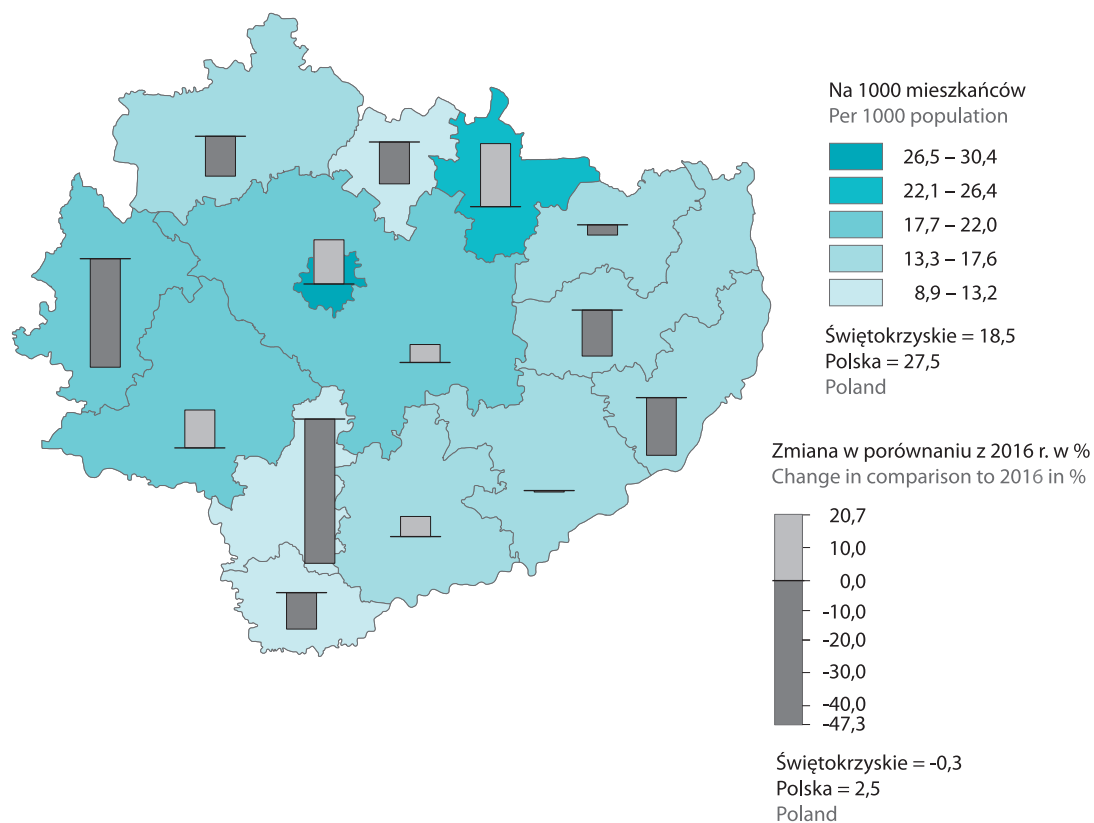
Lata 2016-2018 to okres spadku zainteresowania wśród mieszkańców województwa uprawianiem kultury fizycznej w ramach zorganizowanej działalności. Na koniec 2018 r. w świętokrzyskim funkcjonowało 339 klubów sportowych, tj. o 28 mniej niż w 2016 r. Jeszcze szybciej malała liczba sekcji sportowych. W 2018 r. było ich 570, tj. o 119 mniej niż dwa lata wcześniej. Mniejsza oferta klubów sportowych wpłynęła na spadek liczby osób ćwiczących, która w analizowanym okresie zmalała o 0,3% do 22,9 tys. osób.

Spadek liczby ćwiczących dotyczył tylko kobiet. W 2018 r. ćwiczyło ich o 10,4% mniej niż przed dwoma latami, podczas gdy w grupie mężczyzn odnotowano wzrost o 3,1%. W konsekwencji udział mężczyzn wśród ogółu osób uprawiających sport w zorganizowanej formie wzrósł do 77,2%, wobec 74,6% w 2017 r. W przekroju powiatów odsetek ten wahał się między 69,5% w skarżyskim a 84,1% w sandomierskim.

Liczba ćwiczących w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w województwie była relatywnie niska i wyniosła 18,5. Stanowiła 67,2% średniej krajowej i lokowała świętokrzyskie na ostatnim miejscu w Polsce. Jedyńnym powiatem, w którym liczba ćwiczących przekroczyła średnią ogólnopolską było miasto Kielce (30,3). Stosunkowo dużo osób uprawiało sport w zorganizowanej formie również w powiatach starachowickim (21,9) i jędrzejowskim (19,3). Najmniej było ich natomiast w pińczowskim i skarżyskim, w których na 1000 mieszkańców przypadało odpowiednio 8,9 i 11,6 ćwiczących.

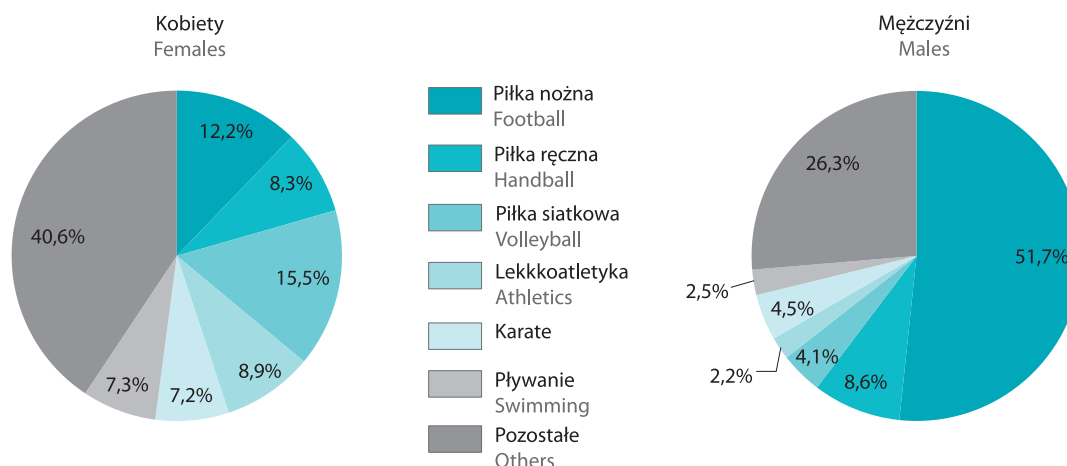
W latach 2016-2018 odnotowano wzrost koncentracji osób uprawiających sport. Liczba ćwiczących najbardziej zwiększyła się w powiatach charakteryzujących się wysoką wartością tej cechy. Należały do nich m.in.: m. Kielce (o 14,5%), starachowicki (o 20,7%), jędrzejowski (o 12,4%) czy kielecki (o 5,9%). Największy spadek odnotowano natomiast w powiatach pińczowskim (o 47,8%) i włoszczowskim (o 35,6%).

Mapa 13. Liczba ćwiczących w klubach sportowych w 2018 r.
 Map 13. Number of persons practicing sports in sports clubs in 2018

Biorąc pod uwagę wiek ćwiczących, można zauważyć, że sportem aktywnie zajmowały się przede wszystkim osoby młode, które nie ukończyły jeszcze 18 roku życia. Ich udział nieco zmniejszył się jednak we wskazanym okresie (o 0,4 p.proc.). W 2018 r. osoby do 18 roku życia stanowiły 71,9% ogółu. W podziale na dyscypliny sportowe, największą popularnością wśród ćwiczących cieszyły się: piłka nożna, piłka ręczna i piłka siatkowa, a w dalszej kolejności karate, sport pływacki i lekkoatletyka. Wśród mężczyzn zdecydowanie dominowała piłka nożna, którą uprawiało 52,3% ich ogółu. Znacznie mniejszy udział przypadła na zajmujące kolejne miejsca: piłkę ręczną (8,6%), karate (4,5%) i piłkę siatkową (4,2%). Struktura ćwiczących kobiet była znacznie bardziej zróżnicowana. Najwyższy udział odnotowano w przypadku piłki siatkowej (15,5%). Stosunkowo dużo kobiet uprawiało również m.in.: piłkę nożną (13,3%), lekkoatletykę (8,9%) i piłkę ręczną (8,3%).

Wykres 24. Struktura ćwiczących w klubach sportowych w 2018 r.
 Chart 24. Structure of persons practicing sports in sports clubs in 2018

Osoby trenujące w klubach w 2018 r. miały do dyspozycji 574 trenerów, tj. o 69 więcej niż w 2016 r. Kadre szkoleniową uzupełniało 437 instruktorów sportowych oraz 140 innych osób prowadzących zajęcia sportowe. O bezpieczeństwo zdrowotne ćwiczących dbało 52 pracowników medycznych i odnowy biologicznej.

W części poświęconej aktywności fizycznej warto wspomnieć o rowerzystach. Sport ten cieszy się coraz większą popularnością wśród Polaków. Wychodząc naprzeciw temu trendowi władze realizują szereg inwestycji ułatwiających spędzanie czasu na jeździe rowerem. Efektem są coraz lepsze warunki stwarzane mieszkańcom do realizacji takiej aktywności. Na mapie województwa świętokrzyskiego w szczególności zwraca uwagę odcinek Wschodniego Szlaku Rowerowego Green Velo. Jest to obecnie najdłuższy spójnie oznakowany szlak rowerowy w Polsce. Jego łączna długość wraz z trasami łącznikowymi i bocznymi wynosi 2080 km. Świętokrzyski odcinek szlaku Green Velo liczy 210 km i przebiega na trasie: Sandomierz – Skotniki – Klimontów – Ujazd – Iwaniska – Raków – Borków – Dyminy – Kielce – Szczukowice – Oblęgorek – Grzymałków – Plenna – Sielpia Wielka – Końskie. Obok świętokrzyskiego swym zasięgiem obejmuje również malownicze tereny województw: warmińsko-mazurskiego, podlaskiego, lubelskiego i podkarpackiego.

Poza szlakami turystycznymi rowerzyści mają dostęp do coraz większej sieci ścieżek rowerowych służących głównie do celów komunikacyjnych, czyli samodzielnych dróg dla rowerów (położonych w pasie drogi), dróg wydzielonych z jezdni, dróg wydzielonych z chodnika, dróg zawartych w ciągach pieszo-rowerowych. Na przestrzeni okresu 2017-2019 ich długość zwiększyła się z 240 km do 324 km.

Gęstość ścieżek rowerowych w województwie świętokrzyskim była stosunkowo mała. Ich długość w przeliczeniu na 100 km² powierzchni w 2019 r. wyniosła 2,8 km, podczas gdy w skali kraju było to 5,0 km. Mniejszą niż w świętokrzyskim gęstość odnotowano jedynie w województwie warmińsko-mazurskim.

W 2019 r. z budżetów jednostek samorządu terytorialnego na kulturę fizyczną wydatkowano 133,2 mln zł, tj. o 2,5% więcej niż w 2017 r. Udział tego działu w wydatkach ogółem zmniejszył się w ciągu dwóch lat z 1,9% do 1,6%. Prawie 76% wskazanych środków została wydatkowana z budżetów gmin, a kolejne blisko 19% z budżetu miasta na prawach powiatu.

Rozdział 6

Chapter 6

Aktywność gospodarcza

Economic activity

Produkt krajowy brutto

Gross domestic product

W 2018 r. wartość wytworzonego produktu krajowego brutto w województwie (w cenach bieżących) wyniosła 49683 mln zł i stanowiła 2,3% ogółu PKB dla kraju. Podobnie jak rok wcześniej sytuowało to świętokrzyskie na 13. pozycji w Polsce. Mniejsze udziały w generowaniu PKB kraju miały województwa: opolskie (2,0%) oraz lubuskie i podlaskie (po 2,2%). W stosunku do 2017 r. PKB (w cenach stałych) zwiększył się o 5,9%, natomiast w relacji do 2016 r. wzrost osiągnął 10,0%.

Syntetycznym miernikiem poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego jest PKB w przeliczeniu na 1 mieszkańca. W 2018 r. PKB per capita wyniósł w województwie świętokrzyskim 39926 zł (w kraju – 55230 zł), co podobnie jak w 2017 dało województwu 12 lokatę w Polsce. W ujęciu nominalnym PKB na 1 mieszkańca był wyższy niż w 2017 r. o 7,8%, natomiast w relacji do 2016 r. zwiększył się o 14,8%.

W strukturze wartości dodanej brutto województwa świętokrzyskiego dominują usługi. W 2018 r. na sekcje: handel; naprawa pojazdów samochodowych, transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja przypadało 28,0% jej ogółu, działalność finansową i ubezpieczeniową; obsługę rynku nieruchomości – 6,9%, a na pozostałe usługi – 25,2%. Duże znaczenie dla gospodarki województwa ma także przemysł – 26,6%. Na budownictwo przypadało 9,0% wartości dodanej brutto, a na rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo – 4,3%.

Nominalne dochody do dyspozycji brutto w sektorze gospodarstw domowych w 2018 r. wyniosły 35288 mln zł. Na jednego mieszkańca przypadało 28358 zł (w kraju – 32416 zł), co oznacza w ujęciu realnym więcej: o 2,1% niż w 2017 r. i o 5,4% niż dwa lata wcześniej.

Podmioty gospodarki narodowej

Entities of the national economy

Dane dotyczące podmiotów gospodarki narodowej obejmują podmioty zarejestrowane w krajowym rejestrze urzędowym podmiotów gospodarki narodowej (REGON), tj. osoby prawne, jednostki organizacyjne nie mające osobowości prawnej oraz osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, z wyłączeniem osób prowadzących indywidualne gospodarstwa rolne.

Na koniec 2019 r. potencjał gospodarczy województwa świętokrzyskiego tworzyło 116,5 tys. podmiotów gospodarki narodowej. Jednostki te stanowiły, podobnie jak dwa lata wcześniej, 2,6% wszystkich zarejestrowanych podmiotów w kraju. W porównaniu z 2017 r. ich liczba zwiększyła się o 3,7%. Biorąc pod uwagę rozmieszczenie terytorialne – wzrost liczebności odnotowano w trzynastu powiatach, przy czym największy w: kieleckim (9,6%), kazimierskim (o 9,0%) i jędrzejowskim (o 7,2%). Mniej podmiotów odnotowano jedynie w Kielcach (o 0,1%).

W przeliczeniu na 10 tys. ludności liczba podmiotów ukształtowała się w 2019 r. na poziomie 944, wobec 900 przed dwoma laty. Wartość ta była stosunkowo niska w stosunku do przeciętnej wartości w Polsce wynoszącej 1175. Mniejszą odnotowano w czterech województwach Polski Wschodniej (podkarpackim, lubel-

skim, podlaskim i warmińsko-mazurskim). Najwięcej podmiotów na 10 tys. ludności było w Kielcach, gdzie wskaźnik ten wyniósł 1479 oraz w wysoko zurbanizowanych powiatach: skarżyskim – 1058 i ostrowieckim – 943, natomiast najmniej w powiatach rolniczych: kazimierskim – 594, opatowskim – 684 i pińczowskim – 701.

Biorąc pod uwagę sektory własności, dominują podmioty sektora prywatnego. Jednostki sektora publicznego stanowiły na koniec 2019 r. jedynie 2,5% ogółu. W przekroju powiatów odsetek podmiotów sektora publicznego wahał się pomiędzy 5,2% w kazimierskim a 1,4% w mieście Kielce. Liczba podmiotów z tego sektora w latach 2017-2019 zmalała o 2,3%, a spadek odnotowano w jedenastu powiatach, w tym największy w buskim (o 5,6%). Wzrost wystąpił w dwóch powiatach (opatowskim – o 4,3% i koneckim – o 0,5%). W tym samym okresie liczba podmiotów z sektora prywatnego zwiększyła się o 3,8%, przy czym wzrost odnotowano we wszystkich powiatach, z wyjątkiem miasta Kielce, w którym wystąpił spadek ich liczby o 0,1%. Najszybciej firm sektora prywatnego przybywało w kazimierskim i kieleckim. W 2019 r. w tych dwóch powiatach było po 9,8% więcej jednostek niż dwa lata wcześniej.

Największa grupa podmiotów to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Powstrzymana została obserwowana w latach poprzednich tendencja spadkowa tej grupy firm. Ich liczba na przestrzeni dwóch lat zwiększyła się o 5,1% i osiągnęła 89,1 tys. W rezultacie na koniec 2019 r. stanowiły one 76,5% ogółu jednostek zarejestrowanych w województwie (o 1,0 p.proc więcej niż dwa lata wcześniej). Odsetek ten różnił się wyraźnie pomiędzy powiatami. Najmniejszy był w m. Kielce, w którym osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą stanowiły jedynie 68,9%, a także w powiatach: kazimierskim – 71,9% i pińczowskim 73,4%. Największy udział firm prowadzonych przez osoby fizyczne wystąpił natomiast w takich powiatach, jak: kielecki – 83,3%, buski – 80,8% i ostrowiecki – 80,2%.

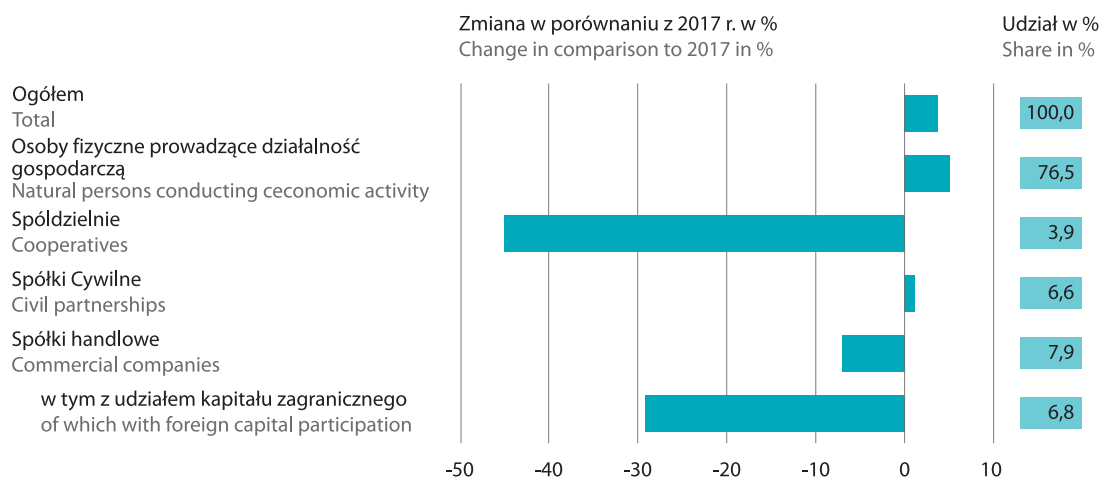
W przeliczeniu na 10 tys. ludności liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą wyniosła 722. Zdecydowanie najwyższy poziom tego wskaźnika odnotowano w Kielcach – 1020, a wyższy niż średnio był także w dwóch innych zurbanizowanych powiatach: skarżyskim – 819 i ostrowieckim – 756. Pomimo najwyższego tempa przyrostu najmniej podmiotów o tej formie prawnej w przeliczeniu na 10 tys. ludności zlokalizowanych było na terenie powiatu kazimierskiego (427).

Kolejną pod względem liczebności grupę jednostek tworzyły spółki cywilne – 7,7 tys. Ich udział w łącznej liczbie podmiotów gospodarki narodowej obniżył się z 6,8% w 2017 r. do 6,6% w 2019 r. W przeliczeniu na 10 tys. ludności liczba spółek cywilnych wyniosła 62. Zdecydowanie najwyższy poziom tego wskaźnika odnotowano w Kielcach – 144, a ponadprzeciętny był on także, tak jak w przypadku osób fizycznych, w powiatach: skarżyskim – 71 i ostrowieckim – 67. Najmniej firm o tej formie prawnej w przeliczeniu na 10 tys. ludności zlokalizowanych było na terenie powiatów: kazimierskiego (32) oraz kieleckiego i opatowskiego (po 34).

Wyraźny spadek wystąpił w grupie spółek handlowych. Na koniec 2019 r. ich liczba wyniosła 7,0 tys. i była niższa niż w 2017 r. o 7,1%. Spadek odnotowano w dwunastu powiatach, w tym największy w: ostrowieckim – o 12,2%, pińczowskim – o 11,6% i mieście Kielce – o 10,9%. Wzrost wystąpił natomiast w powiatach kieleckim – o 10,7% i jędrzejowskim – o 5,0%. Rozmieszczenie spółek handlowych cechowało się znaczną koncentracją. Prawie połowa z nich miała siedzibę na terenie m. Kielce (49,2%). W kolejnym po względem liczebności powiecie kieleckim było ich 11,5%. Liczba spółek handlowych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców wyniosła 57. Zdecydowanie najwyższa była w m. Kielce, w którym ponad trzykrotnie przekraczała średnią wartość w województwie i wyniosła 177. Drugą lokatę zajmował powiat skarżyski – 42, a trzecią ostrowiecki – 41. Najmniej spółek handlowych w przeliczeniu na 10 tys. ludności odnotowano w powiatach: opatowskim – 19, kazimierskim – 22, a także buskim, staszowskim i włoszczowskim – po 25.

Wśród spółek handlowych 525 podmiotów stanowiły jednostki z udziałem kapitału zagranicznego. Ich liczba na przestrzeni analizowanego okresu obniżyła się o 29,1%. Podobnie jak spółki krajowe skupiały się one przede wszystkim w m. Kielce. Na koniec 2019 r. w stolicy województwa zarejestrowanych było 43,2% ich ogółu. Znaczny spadek liczby spółek z kapitałem zagranicznym objął prawie wszystkie powiaty, w tym największy w staszowskim (o 54%). Wyjątek stanowił jędrzejowski, w którym wystąpił znaczny wzrost liczby podmiotów o takiej formie prawnej. Na koniec 2019 r. w powiecie tym zarejestrowanych był o 43% więcej spółek z kapitałem zagranicznym niż dwa lata wcześniej. Liczba spółek z kapitałem zagranicznym w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców wyniosła 4, a najwyższa była w m. Kielce – 12. Większy niż średni poziom tego wskaźnika wystąpił jeszcze tylko w powiecie jędrzejowskim – 9.

Wykres 25. Podmioty gospodarki narodowej według wybranych form prawnych w 2019 r.
Chart 25. Entities of the national economy by selected legal forms in 2019

Struktura podmiotów według sekcji w poszczególnych powiatach nieco się różni, jednak wspólną cechą we wszystkich omawianych jednostkach samorządu terytorialnego jest dominacja przedsiębiorstw handlowych. Pomimo, że w latach 2017-2019 ich udział w dalszym ciągu się zmniejszał (o 2,0 p.proc.), to na koniec tego okresu firmy handlowe stanowiły w województwie świętokrzyskim 26,9% ogółu podmiotów (31,3 tys.). Spadkową tendencję udziału liczby podmiotów handlowych można było zaobserwować we wszystkich powiatach. Najwyższy odsetek jednostek handlowych utrzymywał się w: ostrowieckim – 31,4%, sandomierskim – 31,3% oraz koneckim – 28,3%. W przeliczeniu na 10 tys. ludności liczba podmiotów handlowych wyniosła 254, a najwięcej było ich w: Kielcach – 370 oraz powiatach ostrowieckim – 296 i skarżyskim – 291.

Odmienne kształtowała się sytuacja firm budowlanych. Ich udział zwiększył się o 1,2 p.proc. i osiągnął 14,7% (17,1 tys.), przy czym wzrost objął wszystkie powiaty. Największe znaczenie budownictwo miało w powiecie staszowskim, w którym podmioty specjalizujące się w tej działalności stanowiły 21,5% ogółu. Stosunkowo duży udział jednostek budowlanych wystąpił również w powiecie buskim – 19,6% i kieleckim – 19,5%, natomiast najmniejszy był w m. Kielce – 10,8%. Liczba podmiotów, których głównym rodzajem działalności jest budownictwo w przeliczeniu na 10 tys. ludności wyniosła 139. Stosunkowo najwięcej takich firm zlokalizowanych było w powiatach: kieleckim – 169, buskim – 167 i staszowskim – 165.

Przetwórstwo przemysłowe, jako podstawowy rodzaj działalności, zadeklarowało 10,6 tys., tj. 9,1% wszystkich jednostek w województwie (o 0,3 p.proc. mniej niż w 2017 r.). Szczególnie duże znaczenie miało ono w powiecie włoszczowskim, w którym podmioty te stanowiły 16,6% wszystkich, a także w koneckim – 13,4% i jędrzejowskim – 12,7%. Stosunkowo najmniej jednostek prowadzących ten rodzaj działalności zlokalizowanych było w powiecie sandomierskim – 5,8%. Liczba firm zajmujących się głównie przetwórstwem przemysłowym w przeliczeniu na 10 tys. ludności ukształtowała się w województwie świętokrzyskim na poziomie 86. Najwyższy wskaźnik wystąpił w powiecie włoszczowskim – 135, a także w powiatach koneckim – 118 i skarżyskim – 112. Najniższą wartość odnotowano w powiatach kazimierskim – 38 i sandomierskim – 50.

Nieco zwiększył się udział przedsiębiorstw zajmujących się działalnością profesjonalną, naukową i techniczną. W 2019 r. stanowiły 8,0% ogółu wobec 7,7% w 2017 r. (9,3 tys.). Zdecydowanie najwyższy ich odsetek skupiało m. Kielce – 39,7% ogółu. Podmioty prowadzące ten rodzaj działalności stanowiły 12,8% ogółu jednostek zarejestrowanych w Kielcach. W kolejnych pod tym względem powiatach starachowickim i ostrowieckim udział firm prowadzących działalność w zakresie działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej wyniósł odpowiednio 7,2% i 7,1%. Najmniejszy odsetek tych podmiotów odnotowano w po-

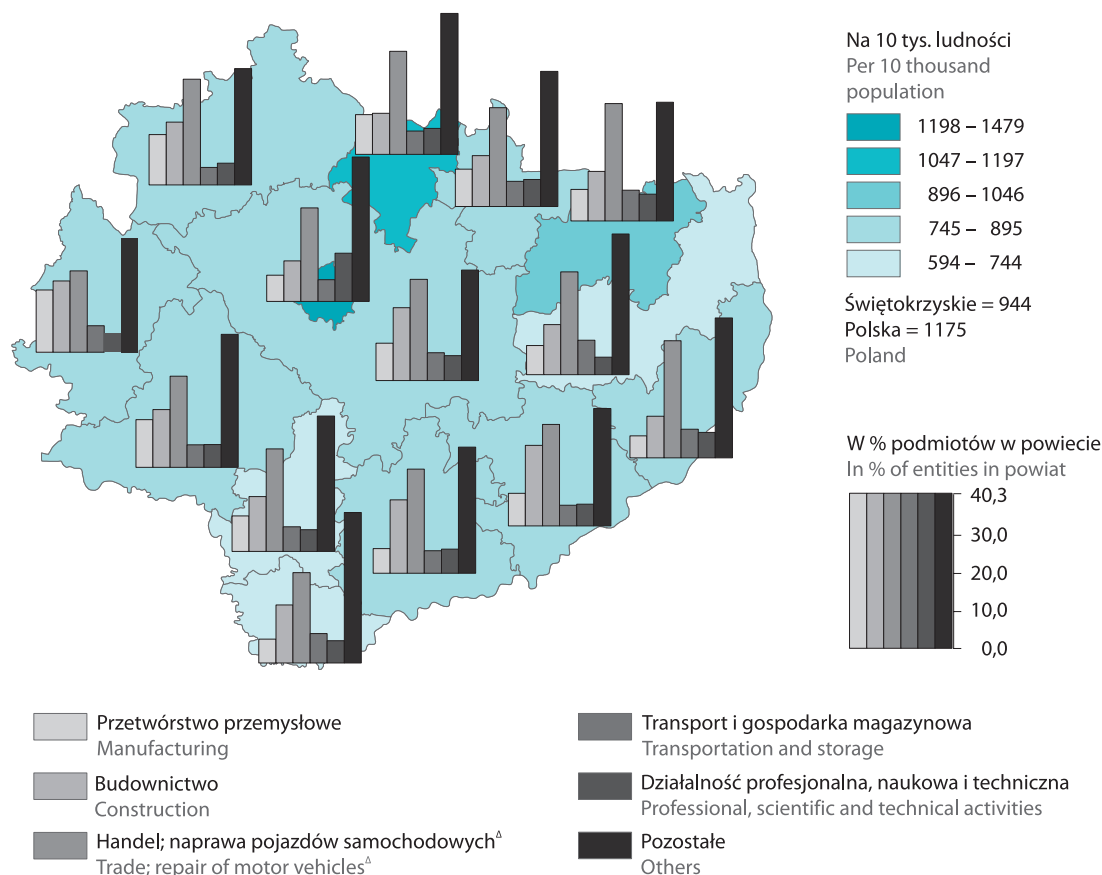
wiatach opatowskim (4,6% ogółu zarejestrowanych podmiotów) i włoszczowskim (4,9%). W przeliczeniu na 10 tys. ludności liczba przedsiębiorstw specjalizujących się w działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej wyniosła 75, w tym najwięcej w m. Kielce – 190. W powiecie skarżyskim, zajmującym drugą lokatę, wskaźnik ten wyniósł jedynie 73. Najniższy był w powiatach koneckim – 32 i kazimierskim – 35.

Udział firm z sekcji transport i gospodarka magazynowa był minimalnie wyższy niż przed dwoma laty (6,6%, wobec 6,5%), a ich liczebność wyniosła 7,7 tys. Trzy jednostki terytorialne, tj.: m. Kielce, a także powiaty kielecki i ostrowiecki skupiały ponad połowę podmiotów specjalizujących się w transporcie i gospodarce magazynowej. W przeliczeniu na 10 tys. ludności liczba przedsiębiorstw z tej sekcji wyniosła 62, a najwyższa była w Kielcach – 86 oraz powiatach: ostrowieckim – 77, skarżyskim – 66 i sandomierskim – 65. Najniższą wartość tego wskaźnika odnotowano natomiast w powiecie koneckim – 41.

Na pozostałą działalność usługową przypadało 7,5% podmiotów gospodarki narodowej, tj. o 0,4 p.proc. więcej niż w 2017 r., stanowiąc 8,8 tys. Najwięcej podmiotów z tej sekcji skupionych było w m. Kielce – 21,8% oraz w powiecie kieleckim (15,2%). Największe znaczenie w strukturze pozostała działalność usługowa miała jednak w opatowskim i kazimierskim. W tych dwóch powiatach podmioty specjalizujące się w takiej działalności stanowiły odpowiednio 10,6% i 9,6% ogółu firm. Na przeciwnym biegunie znalazło się m. Kielce, w którym udział pozostałej działalności usługowej wyniósł 6,7% podmiotów. W przeliczeniu na 10 tys. ludności liczba przedsiębiorstw z tej sekcji wyniosła 71, przy czym najwyższa była w Kielcach – 99 oraz w powiatach: sandomierskim – 81, opatowskim i skarżyskim – po 73. Z kolei najniższą wartość odnotowano w powiecie pińczowskim – 52.

Według stanu na koniec 2019 r. w omówionych powyżej sekcjach działalność prowadziło prawie 73% podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w rejestrze Regon w województwie świętokrzyskim.

Mapa 14. Podmioty gospodarki narodowej w 2019 r.
Map 14. Entities of the national economy in 2019

W latach 2017-2019 w strukturze podmiotów według liczby pracujących umocniła się dominacja jednostek małych, w których pracuje do 9 osób. Na koniec tego okresu stanowiły one 96,0% ogółu. Ich liczba w ciągu dwóch lat uległa zwiększeniu o 4,2%. Równocześnie zmalała grupa firm średnich o liczbie pracujących 10–49 osób (o 5,2%) oraz 50 pracujących i więcej (o 5,9%). Większych różnic nie było pomiędzy poszczególnymi powiatami. Udział jednostek małych oscylował pomiędzy 94,9% w kazimierskim, a 96,6% w kieleckim.

Kondycja finansowa przedsiębiorstw

Financial condition of enterprises

Dane o wynikach przedsiębiorstw niefinansowych dotyczą podmiotów gospodarczych prowadzących księgi rachunkowe, w których liczba pracujących przekracza 9 osób (z wyjątkiem banków, instytucji ubezpieczeniowych, domów i biur maklerskich, towarzystw inwestycyjnych i emerytalnych, narodowych funduszy inwestycyjnych, szkół wyższych, samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej, instytucji kultury posiadających osobowość prawną i gospodarstw indywidualnych w rolnictwie).

Wynik finansowy brutto (zysk lub strata) jest to wynik finansowy na działalności gospodarczej, powiększony o zyski nadzwyczajne i pomniejszony o straty nadzwyczajne.

Wynik finansowy netto (zysk lub strata) otrzymany po pomniejszeniu wyniku finansowego brutto o obowiązkowe obciążenia.

Relacje ekonomiczne przedstawione oblicza się następująco:

- 1 **wskaźnik poziomu kosztów** jako relację kosztów uzyskania przychodów z całokształtu działalności do przychodów z całokształtu działalności;
- 2 **wskaźnik rentowności obrotu:**
 - brutto jako relację wyniku finansowego brutto do przychodów z całokształtu działalności,
 - netto jako relację wyniku finansowego netto do przychodów z całokształtu działalności;
- 3 **wskaźnik płynności finansowej:**
 - **I stopnia** jako relację inwestycji krótkoterminowych do zobowiązań krótkoterminowych bez funduszy specjalnych,
 - **II stopnia** jako relację inwestycji krótkoterminowych i krótkoterminowych należności i roszczeń do zobowiązań krótkoterminowych bez funduszy specjalnych.

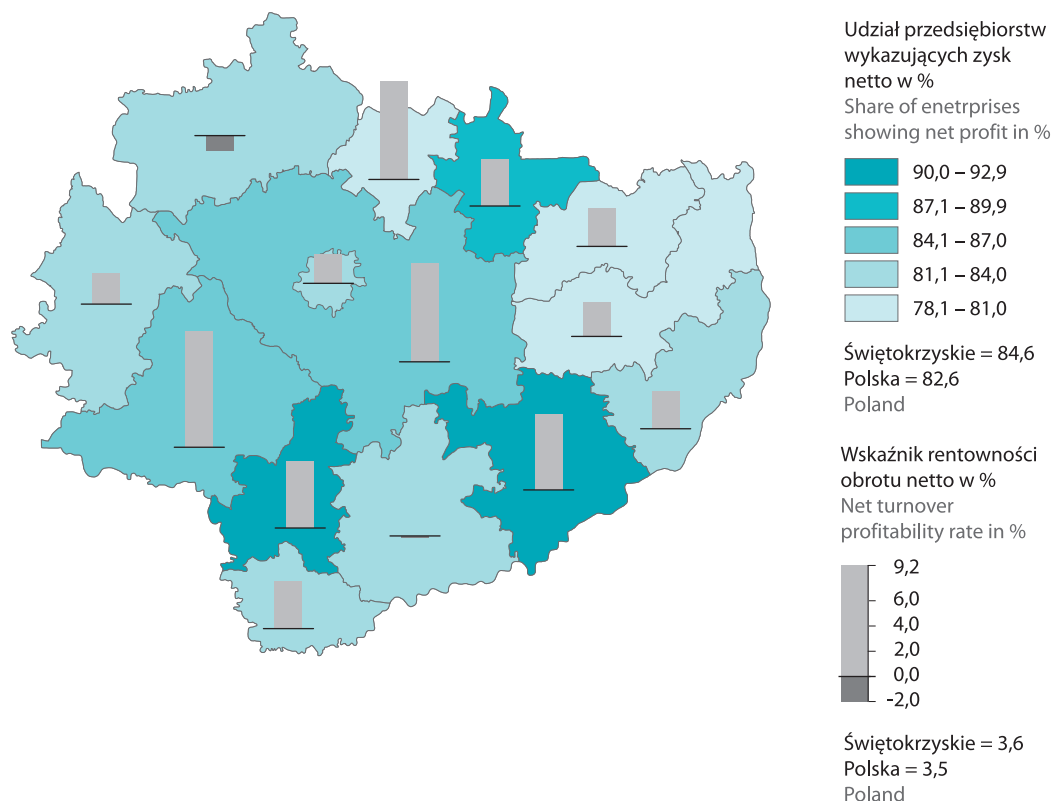
Na przestrzeni okresu 2017-2019 odnotowano pogorszenie wyników finansowych. W 2019 r. przychody z całokształtu działalności były wyższe niż dwa lata wcześniej o 13,7%. W tym samym czasie koszty ich uzyskania zwiększyły się o 15,2%. Efektem wolniejszego wzrostu przychodów niż kosztów w latach 2017-2019 było obniżenie wyniku finansowego brutto. W ostatnim roku omawianego okresu wyniósł on 2590,6 mln zł i był o 10,5% mniejszy niż trzy lata wcześniej. Jeszcze większy spadek odnotowano na poziomie netto. W 2019 r. świętokrzyskie przedsiębiorstwa wygenerowały dodatni wynik finansowy w kwocie 2027,7 mln zł, tj. o 25,6% niższy niż w 2017 r. Pogorszenie wyniku finansowego netto to skutek jego niższej wartości w podregionie kieleckim (o blisko 42%), podczas gdy w podregionie kielecko-sandomierskim odnotowano wzrost o 26%. Zlokalizowane w podregionie kieleckim przedsiębiorstwa wygenerowały 59% wyniku finansowego netto w województwie świętokrzyskim (wobec 76% w 2017 r.). W zdecydowanej większości powiatów odnotowano dodatni wynik finansowy. Najbardziej zyskowne przedsiębiorstwa znajdowały się w takich jednostkach terytorialnych, jak: m. Kielce (19,2% udziału w wyniku finansowym netto województwa świętokrzyskiego w 2019 r.) oraz w powiatach: kieleckim (16,7%), jędrzejowskim (14,8%) i staszowskim (13,6%). Ujemny wynik finansowy netto w stosunkowo niewielkiej kwocie odnotowano jedynie w dwóch powiatach: koneckim i buskim.

W analizowanym okresie odsetek przedsiębiorstw wykazujących zysk netto na poziomie województwa ogółem zwiększył się o 0,4 p.proc. do 84,6%. Na poziomie powiatów sytuacja pod tym względem cechowała się niezbyt dużym zróżnicowaniem. Odsetek przedsiębiorstw wykazujących zysk netto wahał się od 80,0% w powiecie skarżyskim do 90,9% w powiecie pińczowskim. Wskazane powiaty należały równocześnie do tych jednostek, w których odnotowano największą zmianę udziału (w pińczowskim – wzrost o 9,9 p.proc., a w buskim – spadek o 5,2 p.proc.).

Zwiększył się poziom kosztów z całokształtu działalności. Wskaźnik ten wzrósł w województwie z 94,2% do 95,4% w omawianym okresie. Najwyższy poziom relacji kosztów do przychodów z całokształtu działalności odnotowano w powiatach koneckim (100,6%) i buskim (99,7%). Z kolei najkorzystniejszą relacją tą kształtowała się w powiatach jędrzejowskim (88,6%) i skarżyskim (90,3%).

Rentowność obrotu netto w województwie zmniejszyła się w omawianym okresie z 5,5% do 3,6%, przy czym najgłębszy spadek odnotowano w powiecie koneckim (o 5,7 p.proc.). W konsekwencji na obszarze tego powiatu uzyskana rentowność obrotu netto była najniższa w województwie i wyniosła minus 1,2%. Jej znaczny spadek odnotowano również w m. Kielce (o 5,4 p.proc.). Najwyższą wartością tego wskaźnika w 2019 r. charakteryzowały się powiaty: jędrzejowski (9,2%) oraz skarżyski i kielecki (po 7,8%).

Mapa 15. Wyniki finansowe przedsiębiorstw^a w 2019 r.
Map 15. Financial results of the enterprises^a in 2019

^a Dane obejmują podmioty gospodarcze, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.
a Data include economic entities employing more than 9 persons.

Pogorszeniu uległa płynność finansowa: zarówno I, jak i II stopnia. Na poziomie województwa płynność I stopnia zmniejszyła się w omawianym okresie z 48,1% do 43,0%, natomiast II stopnia z 109,6% do 92,1%. W przekroju powiatów wskaźniki płynności podlegały znacznym wahaniom. Płynność I stopnia najbardziej obniżyła się w powiecie staszowskim, tj. z 60,0% do 27,7%, natomiast zwiększyła się w skarżyskim, tj. z 28,3% do 87,6%. W przypadku płynności II stopnia, największy spadek miał miejsce w powiecie staszowskim (z 136,6% do 92,0%), natomiast wzrost – w skarżyskim (z 51,7% do 109,3%).